

קובץ גליונות

פרשת פקודי

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

ברכת מזל טוב

לידידינו החשוב

הר"ר **משה איצקוביץ** הי"ו

ולאביו החשוב

הרה"ג ר' **אברהם זאב** שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנם - נכדם

הבה"ח **נתנאל** נ"י עב"ג **תמר** תחי'

בת הר"ר **דניאל גרוסברד** הי"ו

יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן

בישראל על אדני התורה והיראה

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:12	6:24	7:04
בני ברק	5:27	6:26	7:02
קרית ספר	5:21	6:25	7:03
בית שמש	5:11	6:25	7:04
אופקים	5:20	6:26	7:03
חיפה	5:20	6:25	7:02

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

מערכת טלפונית
ועד ההלכה 'גלאט הון'
073.3572619
★★★

בית הוראה לענייני ריבית
ע"י רבנים מטעם
ועד ההלכה גלאט הון
(שלוחה 1)

הסבר מוקלט בענייני קרנות השקעה
(פנסיה, השתלמות, חסכון לכל ילד, ועוד)
(שלוחה 4)

עדכון על מסלולי השקעה
שבכשרות גלאט הון
(שלוחה 5)

קבלת עדכונים:
עדכון מוקלט שלוחות 5-6
פקס (אוטומטי) שלוחה 3
דוא"ל בשליחת בקשה למייל
gho25715571@gmail.com

שעות המענה ע"י הרבנים שליט"א ימים א-ה 8:00 בבוקר עד 01:00 בלילה | ימי שישי 08:30-14:00 | מוצ"ש 00:00-20:00

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשרה לשבת"

מערכת אנרגיה לחשמל כשר בשבתות והגים במיוחד
לישיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת
בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת החשמל,
ובמהלך השבת פועל ללא חיבור כלל לרשת החשמל.

מאושר ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בנשיאות מן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א ובראשות מן הגר"ב שרייבר שליט"א

ברכה באמנה

אשר ידעתי
אלהים בעל קולות
באמונתו קצתו אלהי ישראל
'קרבנו חטאים' כבוד
בשמים אלמנה משה למן בדיחור
איכלה בשם אלה.

חבירה חבירה
 חבירה חבירה

"

אוי אַני מקנא בהם !!!

פלאי פלאים!

עליהם העולם עומד!

פלאי פלאים!

"

תגובת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א בעת קריאתו מדברי האברכים בגודל תועלתם בהשתתפותם בחבורה הקדושה.

מסלולי השותפות

תערוך הגרלה בין כל המשתתפים במסלולים אלו עד יום ג' ט"ז אדר ב' אחד מתוך עשר זוכה בנופש זוגי בצפת או במירון.

מקום
מיוחד

וכן יכנסו מידי חודש עד אדר פ"ה להגרלה על נופש משפחתי בצפת או במירון סופ"ש או 2 לילות באמצ"ש

יששכר וזבולון
250 נ"ך * 24 חודשים

החזקת אברן הולמד 10 שעות ביום למשך חצי שנה. הזכרת הבקשה בל"ב במשך חצי שנה ע"י היששכר שלכם. מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה. והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א זי"ע. נופש זוגי בצפון מתנה

יששכר זבולון
 ₪150 * 24 חודשים

**החזקת אברך הלומד 9 שעות ביום
למשך חצי שנה . הזכרת הבקשה בל"ג
במשך חצי שנה ע"י היששכר שלכם .
מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י
מאות מקבלי עול תורה
- והזכרת שם התפילת 40 יום על ציון
מרו החזק"א ז"ע.**

הקדשת חודש לימוד
150 ₪ * 12 חודשים

מסירת שם להקדשת חודש לימוד
ע"י מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרו החזו"א זי"ע

חכמי לב
100 ₪ * 12 חודשים

**"בזה יחשב לו
כאילו הוא עצמו למד"
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרן החזו"א זי"ע**

לתרומות ולמסירת שמות חייגו:

033-780-780

לתשומת לב:
בפרוט האשראי
או בדף החשבון
התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

ממיל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

**התרומות
מוכרות
לצרכי מס**

10
שעות
חורה
מיד
יום

הופיע בהוצאה מחודשת
הספר

אורה ושמחה

פורים

להבין ולהשכיל בענייני
של יום הפורים,
מאמרים וניצוצי שמחה
המאירים ומרוממים
את נפש הקורא בשוג
מהות הנס ומצוות היום
מרבין מאור
עינינו רבי
שמואל יעקב
בורנשטיין
זצלה"ה
היוצא כעת במהדורה
חדשה ומפוארת עם
הוספות רבות לשמחת
לב מבקשי דעת

חדש!!!

חדש!!!

- מנושאי הספר**
- ✓ אמר ראש הישיבה: כל מה שהגעתי - היה בזכות שויתרתי!!
 - ✓ והנה, אם היה אומר: בזכות שעמלתי, בזכות שיגעתי בתורה מתוך הדחק, תורה שלמדתי באף וכדומה, אבל הוא אמר בזכות שויתרתי - מה פשר הדבר?
 - ✓ האם ניתן באמצעות ויתור לשנות את מזלנו? והמבליג על עלבון לאיזו מדרגה יכול להגיע.
 - ✓ ההפסד מהקנאה, סכנת המחלוקת, החומרה בפגיעה בחבירו.
 - ✓ חסד - הדבר היסודי באדם, ושורש האומה היהודית, וכי עיסוק בחסד ראוי לת"ח? האכפתיות בצער הזולת, ועוד.

המתנה המושלמת לפורים

בין אדם לחבירו

מתורת מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

מלווה בעובדות מופלאות בפרסום ראשון, ועשרות סיפורים מרתקים

מבית היוצר של "מזקנים אתבונן"

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הפצה ראשית - "ספרי אור החיים"

בשורה טובה

בס"ד

להוגי התורה ולומדיה
יצא לאור הספרים הנפלאים והמיוחדים
שי"ח אי"ש על כל המועדים, סט של ז' כרכים ובו אוצר בלום של
פסקי הלכות, עובדות והנהגות, חידושי תורה, וביאורים בהלכה
ובאגדה, ממרנן ורבנן רבינו הגר"ש אלישיב
וחתנו רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מהדורות ובלכתך בדרך, הכל בניקוד מלא כריכה רכה
כדי להקל על הלומדים בזה,
מכיל קרוב לאלפיים ושלוש מאות עמודים, מחיר השווה לכל נפש

ישמוז לל מבקשי ה'

בסיעתא דשמיא יצא לאור

ספר

שימור המצה

דינים, הנהגות, חומרות, והידורים
בסדר אפיית המצות
מקצירת החיטים עד אחר האפייה
כולל עניני תרומות ומעשרות וחלה
עם מקורות וביאורים
מדברי רבותינו ראשונים ואחרונים

לקראת התחלת לימוד מסכת

ניתן להשיג

גמרות מהדורת בארו"ת

עם ביאורי רש"י ותוספות

יצאו לאור
מסכתות:

בבא קמא
בבא מציעא
קידושין
ברכות
סוכה

בהם בלמוד נחלת

ברשת חנויות הספרים 'פה נוף'

ישיבות ובתימ"ד במחיר מיוחד:

052-766-07-07

מפעל
המשניות
והתלמוד

גיליון מס' 555 פרשת פקודי
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות ידידינו היקר
המסייע מדי שבוע
בהדפסת הגליון
והפצתו בבתי הכנסת

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פרשת זכור

ברכה על קריאת פ' זכור

שאלתי מרבינו זצ"ל, מ"ט לא תקון ברכה על קריאת זכור וד' פרשיות [ומש"כ כה"ח סי' תרפ"ה סק"ט שאין לברך על זכור שהוא השחתה הרי באבוד רשעים רינה ובפרט בעמלק שאין ה' שלם עד שיחמה שמם ומ"ש מברכת שחיטה, ובסוף טעמא דקרא אסתר עמוד רצ"ד בסליחות, כ' רבינו זצ"ל דיתכן שברך מרכי על מחיית עמלק ב' ברכות, ברכת המצוה ושהחיינו, ועי' בעזרת אליעזר סו"פ בשלח דלא הפסיק בדיבור עד גמר תלית עשרת בניו], ואולי הוא בכלל חיוב ת"ת הכללי רק בשבת זו תקנו לנו לקרא פ' זו, [ומה"ט י"ל שאין ברכה על חיוב שמות], והשיב רבנו זצ"ל, עיקר מצות זכור בלב, [וכ"כ רבינו בתשובה בס' עזרת אליעזר דזכור משמע בלב ועי' במגילה י"ח א', ועי' בס' תשובות הגר"ח ח"ב דלא תקנו ברכה כיון שמברכין ברכוה"ת, וכ"כ בס' מועדי הגר"ח ח"א דלא תקנו ברכה על פ' זכור דיוצא בברכוה"ת, וכן עי' בדולה ומשקה דברכה"ת פוטרות, ובס' שמענו כן ראינו ח"ב מובא שהשיב שאין ברכה על דיבור, וכן עי' בס' מועדי הגר"ח ח"ב בטעם שאין מברכין שהחיינו דעל דיבור אין מברכין, ויל"ע מ"ש מברכת התורה וברכת מגילה, ועי' בשו"ת להורות נתן ח"ה, ועי' שם במועדי הגר"ח ששאל מ"ש ממגילה, והשיב רבנו במגילה יש מעשה המגילה, ונראה כוונתו שהוא שהחיינו על ההצלה ולא על הקריאה גרידא, ועי' בשיח הפורים עמוד פ"ט].

העולה לפרשת זכור אם קורא עם הש"ץ

שאלתי מרבינו זצ"ל, האם העולה לתורה בפ' זכור קורא יחד עם הש"ץ, דלכאורה כיון שצריך שיהיה קריאתה בעשרה א"כ קריאתו בלחש אי"ז בעשרה רק קריאת הש"ץ, [ובמשנ"ב סי' קל"ט י"ג מבואר שקורא עמו], השיב רבנו זצ"ל, זה ג"כ נקרא בעשרה, ועי' בחזו"א (או"ח סי' קנ"ה ב') שגם בלחש יש צירוף עשרה כמו בשמו"ע, ושאלו מרבינו זצ"ל על מנהגו לקרא מתוך המגילה הכשרה שלפניו יחד עם הבעל קורא, והיה נשמע קולו ברמה בכל עת הקריאה, האם באמת צריך להשמיע לאזניו את קריאת עצמו, והשיב רבנו כן, ושאל אם יכול לקרא בשקט ויצרף קריאת עצמו לשמיעת הבעל קורא והשיב רבנו שלא מהני כי מכוין לצאת בקריאה של עצמו, ושאל אם מעכב וענה רבנו שהוא פלוגתא עי' במשנ"ב (סי' תרפ"ט סק"ה), ע"כ. (קובץ ווי העמודים וחשוקיהם גליון ק"ו מרגניתא דר"מ ס"ה עמוד קל"א).

בענין העולה בפרשת זכור באיזה קריאה יוצא

שאלתי מרבינו זצ"ל, דלכתחילה קי"ל דצריך העולה לתורה לקרא עם הבעל קורא בלחש, כיון דאומר הברכות, שאינו בדין שיברך העולה על קריאת הש"ץ, וכמבואר במשנ"ב (סי' קמ"א סק"א), וגם בפ' זכור יש לו לקרא עי' במשנ"ב (סי' קל"ט סק"ג וסי' רפ"ב סק"ג), וא"כ יל"ע באיזה קריאה יוצא יד"ח, דאם בעינן קריאת זכור בעשרה כמש"כ השו"ע (סי' תרפ"ה ס"ז) מתרוה"ד (סי' ק"ח) א"כ לכאורה מה שקורא העולה ואינו נשמע לציבור הוא כקריאת יחיד, והשיב רבנו זצ"ל, דבכל גווני יוצא כמש"כ החזו"א (או"ח סי' קנ"ה סק"ב) דאף עשרה שאומרים בלחש מצטרפים כמו בשמו"ע, ולמש"כ הקר"א בברכות (י"ז א') והמהר"ם שיק (סו"מ ל"ת שס"ב) בטעם דבעינן עשרה שהוא חובת ציבור דמלחמת עמלק הוא חובת ציבור, א"כ י"ל דבעינן דוקא שישמיע לעשרה, ובשם מן הגר"נ קרליץ זצ"ל הביא בגליון

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

מים חיים שטפל קריאתו לקריאת הבעל קורא ויוצא בקריאת הבעל קורא,

בענין קטן והגדיל לענין פרשת זכור

שאלו מרבינו זצ"ל, למה לא נחייב כל קטן שהגדיל לשמוע פ' זכור, למש"כ האחרונים דהחיוב הוא לזכור כל יב"ח מכח זכרון בספר ששומע הזכירה מתוך ס"ת, ועי' מש"כ רבנו בס' דולה ומשקה (עמוד רע"ח) ששאל מרבינו זצ"ל האם גר שנתגייר וקטן שהגדיל חייבים לקרוא מיד פרשת זכור כי בפשטות המצוה בזכור הוא כל השנה ומקיים עי' שקרא פ"א וזכור כל השנה וא"כ גר שנתגייר שיצטרך מיד לקרוא וכן קטן שהגדיל האם גם נאמר כמו הנ"ל שיצטרך מיד לקרוא כשגדל והשיב רבנו, א"צ, ונשאל רבינו זצ"ל, בקטן שהגדיל אחר קריאת פ' זכור למה אינו חייב לקרא מיד פ' זכור דאורייתא, והשיב, יאמר שש זכירות מיד (ס' אשיחה ח"ב עמוד רמ"ח).

פרשת זכור בשנה מעוברת

נשאל רבינו זצ"ל, האם רבותינו חששו למובא במהר"ם שיק (תר"ג מצות תר"ה ב') שהנהגת החת"ס בשנה מעוברת היה לכוין בפ' כי תצא לצאת יד"ח פ' זכירת עמלק לכיון שעובר יותר מ"ב חודש בשנה מעוברת מקריאת זכור בשנה שעברה צריך כונה בקריאת זכור שבפרשת כי תצא למצוה, והשיב רבינו, לא ראינו נוהגים, (דולה ומשקה ענינים שונים עמוד רע"ז, וכן השיב רבינו זצ"ל בעלי שיח או"ח אות ב' אין נוהגין, ועי' שו"ת חת"ס אה"ע סי' ק"ט ועי' ארחות רבינו ח"ג עמ' ל"ג שאמר שנוהגים לכיון לצאת בפ' כי תצא).

אם צריך לידע פי' המילים בפ' זכור

כתב רבינו זצ"ל בספרו נחל איתן (סי' ט"ז סק"י) דבפרשת זכור יוצא אפי' אינו מבין דהוא מצות זכור בפ' כדאי' במגילה (י"ח א'), ועי' בס' דולה ומשקה (עמוד רע"ט) דהעיקר שיבין הענין.

נשים בפרשת זכור

כתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות ממזן החזו"א (סי' ל"ג אות א) אין נשים חייבות לשמוע פרשת זכור, דלא כתשובת בנין ציון החדשות (סי' ח) ואמר אאמו"ר זצ"ל בשמו ראה לזה ונדפסה בכתבי קה"י החדשים (מגילה סי' קע"ח) דאם נשים חייבות גם עבד חייב, ולמה הוצרך ר"א לשחרר עבדו כמו שכתב הרא"ש בברכות (פ"ז סי' כ), (ועי' רמ"א סי' תר"צ סי"ח), ולמעשה היה הקה"י מורה לנשים לשמוע והיה מעיר אף הקטנות שילכו לשמוע בביהכנ"ס (ארחות רבינו ח"ג עמוד קנ"ח).

בענין עשרה זכירות שאחרי התפילה

אמר לי רבנו זצ"ל בשם החיד"א דנכון לומר כל יום אחר התפילה עשרה זכירות, וא"צ לומר כל הפסוק רק לכל זכירה יאמר תיבה אחת כגון אני זכור יציא"מ שבת מעמד הר סיני מעשה עמלקמעשה מרים כו', עי' בס' עבודת הקדש (בציפורן שמיר סי' א' כף אחת סי' כ"ה), וכן נהג רבינו זצ"ל לאומרם בכל יום (עי' בס' אלא ד"א של הלכה עמוד י' וע"ש פ"ד סי' ז'), ועי' בס' שש זכירות (סי' י"ד עמוד רכ"ו) דאם אומר הפסוק נכון שישלים כולו ולא יאמר חצי פסוק. ולענין אמירתן בעל פה השיב, אם שגור בפיו אפשר להקל, (שם סי' ט"ו עמוד רל"ג).

מודר זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

שָׁנִים קָדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצ"ל!

מדור שָׁנִים קָדְמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

פרשת וקרא - הגאון רבי נפתלי טפלינר זצ"ל (ג' אדר) | פרשת צו - הגאון רבי משה צבי הורוויץ זצ"ל - שלוש שבועות
חדש ניסן וכן חג המצות - החברותא הגאון רבי אלעזר צדוק טודרין זצ"ל (י"ב ניסן תשנ"ח)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי יעקב ישראל פוזן זצ"ל

מקום המגורים של רבינו ורבי יעקב היה סמוך מאוד זה לזה. עובדה זו הביאה לידידות קרובה מאוד בין המשפחות. משפחת פוזן זכתה להיות מרובת ילדים, והרבנית קניבסקי ע"ה, היתה להם פעמים רבות לעזר וסיוע בזמנים דחוקים. חתנו הגדול של רבינו - רבי שרגא שטינמן שליט"א, עוד זוכר את הפורים של "השנים ההם" בהם אנשי השכונה היו בודדים, והתלמידי חכמים שבהם היו שותים עד דלא ידע, ובאים לשמוח זה אצל זה.

גם אל רבינו שהיה אז אברך צעיר, היו נכנסים חבריו התלמידי חכמים כשהם מבוססים כדת ושמים יחד את היום הגדול. רבי יעקב פוזן היה אחד מאלו, והיה יושב ואומר בעל פה דפי גמרא שלמים מילה במילה מתוך שכרות גמורה, ורבינו מקשיב לו בהנאה רבה...

הבין מתוך הברכה

גם העובדה הבאה תעיד על יחסי השכנות הקרובים של רבינו עם רבי יעקב: פעם ראה רבינו מביתו את רבי יעקב שהוא עומד בחלון ומברך בקול רם ובכוונה - מילה במילה כדרכו - את ברכת 'הטוב והמטיב'. ניגש רבינו לרבנית ע"ה ושאל אם ידוע לה האם למשפחת פוזן נולד בן זכר.

הרבנית התפללה, כי ידעה שעמדה לפני לידה, והיתה בקשר הדוק מאוד עם המשפחה, אך לא שמעה עדיין מכלום.

אמר לה רבינו שכדאי לברר כי כפי הנראה שנולד להם בן, ואכן התברר שכך היה. היה פשוט ובורר שברכה כזו אינה על קניית חפץ חדש לבית אלא על לידת בן...

ברכת יש"כ לבנו הגאון רבי ראובן טוביא שליט"א שאחז במדת הענווה של אביו הגדול זללה"ה - על עזרתו

רבי יעקב ישראל פוזן נולד בגרמניה ב"א באייר שנת תרצ"ד. לקראת שנות המלחמה עברו הוריו להתגורר באנגליה, שם למד אצל רבותיו בשיבת גייטסהד. בהמשך עלה ללמוד בארץ הקודש בשיבת סלבודקא, ושקד על תלמודו בעומק העיון מתוך ריתחא דאורייתא ושמחת התורה. היה ידוע בדקדוק הלכה ויראת שמים טהורה שלויה אותו בכל צעד. מספר שנים לאחר שייסד הגר"נ קרליץ את בית דינו, נקרא רבי יעקב לשמש כדיין מומחה, והטביע את חותמו בפסקי דין ובהלכות הרבות שחידש. במקביל שימש כרב הקהילה התורנית במושב 'זכרון יעקב' והיה דוגמא טהורה בכל הליכותיו. נלב"ע ג' אדר א' תשפ"ד.

ההיכרות

רבי יעקב למד שנים רבות בכולל האברכים 'חזון איש' ושם היה פוגש תמידים כסדרן את רבינו, וכשעבר לגור ברחוב רשב"ם בבנין הסמוך למעונו של רבינו, התהדקה הידידות ביניהם והיו מרבים

לשוחח בדברי תורה, לא אחת אף היו חוזרים יחד מהכולל. גם בבית הכנסת הסמוך 'לדרמן' היו נפגשים השניים לעיתים קרובות. וראה בספר קרית מלך פ"ה מטוען ונטען ה"ב שמביא משמו מקור נפלא לדברי הרמב"ם סומא הרי הוא כבירא, וכן בספר נחל איתן סימן ו' ס"ב ס"ק י"א מביא רבינו הערה משמו.

רבי יעקב ישראל פוזן זצ"ל

רבי "פלונג"

כאשר רצה רבינו לקרוא או לשלוח אליו דבר, היה מכנהו "רבי פלונג" ולא בשמו רבי יעקב.

הסיבה לכך, היות ושמו המלא היה "יעקב ישראל" כשמו של אבי רבינו מרן הסטייפלער רבי יעקב ישראל קניבסקי, ולמרות שיש צדדים בהלכה להקל להזכיר את השם, מכל מקום נהג להחמיר ולא להזכיר בשמו כלל, וכיון שרצה לכבדו קראו בשם רבי פלונג.

ברכת הגומל בנוכחותו

בשנת תשע"א כאשר החלים רבי יעקב מטיפול רפואי שעבר בלב, ביקש לברך 'הגומל' דווקא במחיצת רבינו, והגיע אז לתפילת מנחה גדולה של שבת, למרות שזה לא היה המניין הקבוע שלו (מפי בנו רבי ראובן שליט"א, והוסיף לציין: כי אמנם בשו"ע או"ח סימן רי"ט ס"ג מבואר כי ברכת הגומל נאמרת בפני עשרה כששנים מהם רבנן, אך מסתבר יותר שלא מחמת כן הגיע לברך דווקא בנוכחות רבינו אלא מפני הרגשת הלב, שהרגיש שבאופן זה יותר מודה לקב"ה).

רבי יעקב בשנותיו האחרונות בבית הכנסת 'לדרמן'

דמי שדכנות

ההיכרות של רבינו עם רבי יעקב הביאה אותו להציע שידוך את בנו רבי ראובן טוביא עם בת מחותנו הר"ר יהודה צביון שיבלחט"א. ואכן בשעט"מ השידוך קם והיה. כאשר באו לשלם לרבינו 'דמי שדכנות' כנהוג, אמר שאינו רוצה כסף אלא מבקש שכאשר יולד לזוג הצעיר בן, יתנו לו מצות הסנדקאות בעת הברית מילה. וציין שמצונו כי בגמרא 'שושבינות נגבית בבית דין' ואין זה מנהג בעלמא אלא דין גמור שיש לקיימו. ואכן כך היה.

יש לציין הנהגת רבינו, שבשני הבנים הראשונים שנולדו, ויתר לאבי הבן שיכבד תחילה את שני הסבים, ובילד השלישי שימש כסנדק.

טוב שכן טוב

כאמור לעיל, מלבד הידידות שהיתה על ידי הלימוד המשותף באותו הכולל,

מכתבים למערכת - לזכרו המשגיח הגר"י לוינשטין זצ"ל

בגליון הקודם הבאנו שהגאון רבי יחזקאל ברטלר שאל את מרן החזון איש מה עליו לעשות כששומע ברכת כהנים באמצע שמונה עשרה. והתברר שכוונת רבינו היתה למרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטין זצוק"ל, ולא להגאון רבי יחזקאל ברטלר. ותשו"ח להגאון הרמ"ז שליט"א שהעמידנו על הטעות. והנה היות ויום היא"צ של מרן המשגיח זללה"ה חל בתאריך י"ח אדר (תשל"ד), נביא עוד כמה גרגירים כפי אשר יכיל הגליון.

זהירות בכבודו

רבינו סיפר שהכיר מקרוב תלמיד חכם אחד, שבבחרותו למד בשיבת פונבז', והיה בחור רגיל, ונהג משובת נעורים שעשה דבר שלא כהוגן נגד המשגיח רבי יחזקאל, ונענש מקפידא שלו, שעד סוף ימיו היה משונה בהתנהגות.

טבילת עזרא ופסוקי דזמרה

אמרו לרבינו כי דעת המשגיח דפונבז' היתה שאם אחד רוצה לטבול 'טבילת עזרא' אך על ידי זה יאחר קצת לפסוקי דזמרה, שעדיף לימנע מכך, ובלשונו מען קען זאך טובלען אין פסוקי דזמרה! (- אפשר לטבול עצמו בפסוקי דזמרה).

ורבינו העיר שלמעשה יש להבחין בין מי שמקפיד על כך תמיד שילך לטבול כי דוחה אף תפילה בציבור, למי שלא מקפיד תמיד.

תמונה נדירה בפרסום ראשון, בה נראה המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטין זצ"ל

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

653

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • פקודי תשפ"ד

ואמנם זה נגד הטבע קצת, כי מתחשק קצת להגיע להישגים, ויתכן שזה מפני שרוצים את הכבוד, ואינו לשם שמים, ומי שיש לו שאיפות כאלו שלא לשמה הוא לא יצליח.

כמו שפעם שאלו אותי בחורים צעירים שאניגד להם בסוד 'איך להיות אדם גדול', וחשבו שיש איזה סוד שאני יודע, ואמרתי להם שמי שחושב על זה לעולם לא יהיה גדול, אלא תמיד יישאר קטן, מי שחושב על גדלות הוא הכי קטן, וכבר אמרו (עירובין נד) שאם הגיס דעתו אזי 'מבמות' הגיא' ויורד מכל המדרגות, והוא קטן שבקטנים.

וצריך לשמוח בחלקו בלי חשבונות על העתיד, אלא העיקר זה ההווה! לעשות מה שחייבים לעשות, וזהו השלמות, ואז כבר יש שמחה.

*

מעלת השאיפות וצער על מצוה

נוסיף עוד על מה שדיברנו בענין שאיפות, שלפעמים זה גורם לחוסר שמחה ומזיק להצלחה בתורה, אמנם באמת הרי בודאי צריך שאיפות, וכמו שאמרו חז"ל (תדא"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, וצריך לשאוף, שיהיה חשק ושאפה להיות בקי בשי"ס ופוסקים, לדעת ולהבין הכל, בהבנה ובבקיאות, וזה חשק טוב מאד: אבל זהו **בתנאי שהחשק לא מונע את השמחה**, ואם השמחה קיימת עם החשק, והלימוד הוא בשמחה, אזי זה לא מזיק, אבל אם זה מונע שמחה, זה לא טוב.

ולכאורה אם לא השיג את שאיפתו כיצד הוא יכול להיות בשמחה, הרי יש לו צער על חסרון המצוה, וצער על מצוה נקרא 'טרדא דמצוה'

החזק במוסר

חיזוק תמיד – שמחה תמיד!

השבוע נפטר הגאון רבי שלמה אדלשטיין, אחיו של רבינו זללה"ה, שהיה קשור עמו בקרבה גדולה כל השנים.

באחת השנים האחרונות כשהגיע הגאון רבי שלמה לביקור הג, ברכו רבינו ב'שמחת יום טוב', וביקש הגר"ש ברכה גם לכל השנה, וחזר רבינו וברך, שתהיה שמחה גם כל השנה.

וציין הגר"ש כי כשעוסקים בתורה יש שמחה כל השנה, שמחת התורה... והוסיף על כך רבינו:

גם לימוד המוסר נותן שמחה. המסילת ישרים מרגיע! כשלומדים כל יום משהו מסילת ישרים זה מצוין, זה משהו מיוחד, וממש תענוג! שמעתי מהרבה אנשים בעלי משפחה שאמרו לי, שהתחילו ללמוד מוסר בכל יום, והבית השתנה, האווירה השתנתה בבית, ונהיה אווירה אחרת, זה חיים מאושרים! אשריך בעולם הזה! המשנה ברורה אומר (סימן א' ס"ק יב) שספרי מוסר זה ה'תורה תבלין'.

והיה רגיל רבינו לומר:

השולחן ערוך באורח חיים בתחילת סימן א' מתחיל עם המילים "שויתי השם לנגדי תמיד", ובסוף הלכות מגילה מסיים עם המילים "וטוב לב משתה תמיד".

ושמעתי לבאר בדרך רמז, כי שני ה'תמידים' קשורים זה בזה, שעל ידי ה'שויתי' יש שמחה תמיד! ומי שמקיים שויתי השם לנגדי תמיד ומתנהג בכל מעשיו לפי האמונה, מתקיים בו טוב לב משתה תמיד, שהוא מאושר ושמח בחלקו כל היום, כי האמונה נותנת חיים שמחים ומאושרים, והדרך לזה היא על ידי קביעות לימוד המוסר!

מרבין בשמחה. דברי חיזוק והדרכה במעלת השמחה בחלקו, שנאמרו בסוף החבורה, ליל ששי פרשת משפטים ותרומה תשס"ח.

השמחה בחלקו בגשמיות וברוחניות

שנינו באבות פרק ששי שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ויש בהם שני דברים ששייכים לשמחה: 'בשמחה', ו'השמחה בחלקו', וביארו המפרשים כי **בשמחה** היינו בשעת הלימוד, ללמוד מתוך שמחה, שהלימוד משמח, **והשמחה בחלקו** זה אפילו בזמן שאינו לומד, כל היום לשמוח בחלקו, ומי שאינו שמח בחלקו לא יצליח בתורה.

ועוד אמרו (שם ד, א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ובפשוטו היינו בגשמיות, שמי שיש לו הרבה כסף ואינו שמח בחלקו הוא לא עשיר, כי כל הזמן חסר לו, וכשיש לו מנה הוא רוצה מאתיים (קהלת רבה א, יג), ואינו שמח גם במנה שיש לו, כי הוא דואג מה יהיה על המאתיים, וצריך לשמוח בחלקו במנה. וכן בכל ענייני גשמיות ולא רק בכסף, יש הרבה דרגות בגשמיות, וצריך לשמוח בחלקו במה שיש לו.

אבל כתוב בספרים (ראה להלן בשם הגרי"א) שצריך לשמוח בחלקו גם ברוחניות, לשמוח במעלות הרוחניות שיש לו.

אמנם רואים שיש כאלה שהם מחזיקים, ולומדים בהתמדה גדולה, ואף על פי כן אינם שמחים, ומדוע אינם שמחים?

הסיבה היא מפני שרוצים להגיע לאיזה מטרם והישגים, כגון שרוצה להיות בקי בשי"ס ולומד לשם מטרם זו, וכל הזמן דואג מה יהיה עם השי"ס, ואמנם הוא לומד, אבל הרי השי"ס גדול מאד, וכל יום שעובר זה עדיין לא שי"ס, והוא מאד מאוכזב ומודאג, שעובר עוד יום ועוד יום ועדיין לא הגיע לשי"ס. או שרוצה לחדש חידושים ואין לו חידושים, ומתאמץ בכל כוחו לחדש, ולא מתחדש לו, ומתאמץ ומתאמץ אבל אינו מאושר ואינו שמח בחלקו, והוא עצוב ואין לו שמחה.

אין חיוב להגיע להישגים

וכיצד באמת אפשר לשמוח בחלקו?

התירוץ הוא כי אין מצוה להגיע להישגים, כמו שמפורש במשנה (אבות ב, טו) **לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה**, היינו שאמנם אסור לך להתבטל, אבל אתה לא חייב לגמור, ואין חיוב לגמור ש"ס או לחדש חידושים, אלא צריך לעשות מה שהשם דורש ממך, לעסוק בתורה עם מידות טובות ולא להתבטל, ומי שלומד כפי כוחו ואינו מתבטל, הרי הוא עושה את מה שהוא חייב.

וכל הדאגה להגיע להישגים זה לא 'השם דורש ממך', אלא אתה דורש מעצמך, ולפעמים זה בא מצד שרוצה כבוד וחשיבות ואינו לשם שמים, אבל התורה לא מחייבת את זה, **ולא נדרש מהאדם להגיע להישגים, אלא לעסוק בתורה כפי כוחו בלי בטלה.**

וכבר כתב בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) כי בכל מצוה יש שלושה חלקים: הבחירה, וההשתדלות, והקיום בפועל, ושכר המצוה הוא רק עבור הבחירה, דהיינו ההחלטה לקיים את המצוה, ועבור ההשתדלות שמשתדל כפי כוחו לקיים את המצוה, ששני החלקים האלו תלויים באדם, אבל הקיום בפועל שיעצית למעשה אינו תלוי בידו אלא בידי שמים, וצריך סיעתא דשמיא, ואם מן השמים מעכבים ולא הצליח לקיים בפועל אינו אשם, ויש לו את אותו השכר, כמו שאמרו (קידושין מ, א) שאם חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ולא עליו המלאכה לגמור.

וממילא צריך לשמוח בחלקו על הבחירה ועל ההשתדלות, ומה שלא קיים את המצוה בפועל אינו סיבה שלא לשמוח. לכן אפשר לשמוח בחלקו, שהוא מחזק ושמח בחיזוק, בלי חשבונות ושאפויות של 'הישגים' לגמור ש"ס ולחדש וכו', כי לא עליך המלאכה לגמור, וצריך רק חיזוק תמיד ובכל כוחו ללמוד בלי בטלה.

ונחשב בזה עוסק במצוה, כמבואר בגמרא (כתובות ו, ב) שחתן פטור מקריאת שמע כי הוא טרוד על מה שלא קיים את המצוה, ונחלקו אביו ורבה שם האם רק בטרדה על העתיד או גם בטרדה על העבר שמצטער על מה שלא קיים [ומבואר שם שכולי עלמא מודים שגם בצער על העבר נחשב 'עוסק במצוה', ורק נחלקו האם זה פוטר מקריאת שמע, או שצריך ליישב דעתו ולהסיר הטרדה מלבן].

ואם כן נמצא שמחשבה כזו של צער על חסרון מצוה, היא עצמה מצוה, ונחשב בזה 'עוסק במצוה', אבל זהו רק בזמן שאין זה מוסיף למצוה, אבל אם הטרדה דמצוה מזיקה למצוה, אם זה מזיק להצלחה בתורה, אזי בודאי שזה אסור, וכל המצוה היא רק לעשות מה שיכולים, ולא יותר ממה שיכולים.

שלמות האדם לפי כוחותיו

ומכבר ראיתי כתוב שאם יש אדם גדול או אדם שלם, מה עדיף, כגון שיש אדם גדול עם כישירויות גדולים, אבל יש בו משהו פגם במידות שיש איזה נגיעה שמשחדת אותו לפעמים, והוא למדן ותלמיד חכם גדול, וכנגדו יש אדם פחות תלמיד חכם, אך הוא שלם בעל מידות טובות מאד בשלמות המידות עם אהבת הבריות, ועושה כל מה שהוא יכול, ואמנם אינו גדול כל כך אבל הוא 'שלם', האם עדיף גדול או שלם?

ויש ללמוד דבר זה מדיני קדימה בברכות (עין ברכות לט, ב) שאם יש פת פרוסה גדולה או כיכר שלם קטן, מצד כבוד הברכה עדיף הכיכר השלם, ויש לו יותר חשיבות מהפרוסה הגדולה. וכך גם לענין דרגת האדם, עדיף מי שהוא 'שלם', כי מה השם דורש ממך? תהיה שלם ותעשה מה שאתה יכול! ואם אינך יכול לא דורשים ממך את זה, רק תעשה לפי הכוחות עם הכוחות שנותנים לך.

וכמו שמביא רבינו יונה בשערי תשובה (ב, כו) מדברי חז"ל משל למלך שנתן שדה לעבדיו והזהירם לעבדה ולשמרה ולהביא לו ממנה שלושים כור בכל שנה, והם טרחו בה ועבדו אותה היטב והביאו ממנה לפני המלך חמשת כורים, אמר להם מה זאת עשיתם, אמרו לו אדונינו המלך שדה זו שנתת לנו זיבורית היא ואנחנו בכל כוחנו עבדנו אותה ועם כל הטורח לא עשת את התבואה יותר מזה השיעור, עכ"ל.

והיינו שאם אחד קיבל שדה זיבורית ועשה כל מה שהוא יכול, אזי המלך משלם לו את כל השכר, אבל מי שקיבל שדה טובה ולא עבד אותה כראוי, גם אם עשתה הרבה יותר פירות מהזיבורית, מכל מקום כיון שאין זה בשלמות הרי הוא פושע ומורד במלכות, שהמלך ציווה אותו ולא עשה את רצון המלך.

לכן זה תלוי כל אחד לפי כוחותיו, ומי שיש לו יותר כוחות הרי הוא חייב לפי כוחותיו, ואם חסר לו משהו בשלמות כגון שהוא מתבטל ביטול תורה קצת, אזי אפילו שהוא בקי בשי"ס ויודע הרבה, אבל הוא לא שלם, וכבר יש לו גיהנום ואינו צדיק, ולעומת זה מי שהוא פחות בעל כישרון ויודע פחות אבל עושה כל מה שבכוחו לעשות, הרי הוא שלם, והוא צדיק גמור. והחיוב הוא להיות שלם.

וכאמור השאיפות זה דבר טוב מאד, אבל אם לא מגיעים לשאיפות מפני שהם יותר מהכוחות, ועושים כל מה שיכולים לפי הכוחות, זה השלמות! ולא צריכים לחשוב יותר, אלא רק מה אני חייב לעשות עכשיו, והאם אני עושה מה שאני יכול, ואם כן אשירך בעולם הזה, וצריך לשמוח בחלקו, כי זוהי השלמות.

מרבין בשמחה / לשמוח בחלקו

וכפי שאמר לו רבי ישראל כי התפקיד של מנהל ישיבה הוא 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים', לתת חיות ועידוד לתלמידים, שיהיו להם כוחות להמשיך הלאה!

~ ~ ~

ובשיחה בירושלים בחג הסוכות תשע"ו:

יש אנשים שאינם שמחים בחלקם, בפרט צעירים, וגם מבוגרים כך, אלא שמבוגרים לפעמים כבר מתיאשים מעצמם, וצעירים עדיין לא מתיאשים, ודואגים על עצמם מה עם הרוחניות שלהם, ומה עם המדרגה שלהם, ומרגישים שאינם בעלי מדרגה.

וזו טעות גדולה מאד, ראשית, כי עצם הדבר שאכפת לאדם על מדרגתו זוהי כבר מדרגה, שהוא אוהב את המדרגה, ויש לו אהבת תורה ומצוות, והוא רוצה להיות בעל מדרגה.

אבל גם בלי זה, לכל אחד יש במה לשמוח בחלקו, וכל אחד אם יחשוב קצת, האם יש לו יראת שמים, ימצא כי אכן יש לו יראת שמים, והאם יש לו מידות טובות, אכן יש לו מידות טובות, ויש כאלה ששואלים אותם האם יש להם מידות טובות, ומתביישים לומר על עצמם, עד שהם מודים שאחרים אומרים עליהם ככה... וכן כל אחד יש לו שכל, הבנה וכישרונות, ועוד מעלות שראוי לשמוח בהם.

ויש כאלה שלא מספיק שאומרים להם את מעלותיהם, והם עדיין מצטערים וחושבים שאין להם שום מעלה, ולפעמים העצה היא לרשום לעצמו את המעלות והדברים הטובים שיש לו, ולקרוא בהם מפעם לפעם, כדי לקבל שמחת חיים.

וזו משנה מפורשת באבות פ"ו שצריך להיות שמח בחלקו, והיינו גם ברוחניות, ולא רק בגשמיות, כמו שכתב בספר מנוחה וקדושה (שער התורה ח"ב אות כג) "דע ששמעתי בשם הגר"א, שכן גם במילי דשמיא, צריך להיות שמח בחלקו. אף שבוודאי נכון לחמוד להיות לבו פתוח כפתחו של אולם לתורה, וגם לאמר ולחמוד אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, מכל מקום צריך להיות שמח בחלקו שזכה לתורה ולמעשים טובים, כיון שעשה בכל כוחו המוטל עליו", עכ"ד.

~ ~ ~

בעת הקמת אחת הישיבות הגדולות החשובות, עלו רבני הישיבה עם אחד מזקני המושגיחים להתיעץ אצל רבינו. המושגיח מוותיקי המהנכים ביקש להציג את מטרת הישיבה, ואמר: אנו רוצים לפתוח ישיבה שבה יתחנכו התלמידים לחשוב בכל דבר 'מה הקב"ה רוצה ממני'.

והגיב לכך רבינו: זוהי מדרגה של יחידים, עיקר המטרה של ישיבה היא שהתלמידים יהיו 'שמחים בחלקם'! והדריכם רבינו זמן ממושך בדרכי הלימוד והנהגת הישיבה, ולאחר מכן חזרו ושאלו: אנו מבינים שהדבר הכי חשוב הוא שבהור ייה שמה? והבהיר רבינו: אכן, שהבחור יהיה שמח, ושהשמחה תהיה בלימוד, זה העיקר!

~ ~ ~

ובהזדמנות אחרת הרחיב בזה רבינו:

כידוע הסבא מסלבודקא היה תלמידו של רבי ישראל סלנטר, ופעם הוא שאל את רבי ישראל, מה תפקידו של מחנך ומשפיע בישיבה? והשיב לו רבי ישראל בלשון הפסוק: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים" (ישעיה נז, טו), דהיינו לתת עידוד לתלמידים, שידעו את מעלותיהם וישמחו בהם, כדי שיהיה להם מרץ להצלחה, ולא יהיו 'נדכאים' או 'שפלים'.

ואמנם ענווה היא מידה טובה מאד, וגאווה היא מידה גרועה מאד, אבל השמחה וידיעת המעלות אינה גאווה! ורק אם מחשיב את עצמו במעלות ובכישרונות שיש לו אזי זה גאווה, אבל אם אינו מחשיב עצמו, ורק שמח במה שיש לו כוחות ללמוד ולהצליח, זה לא גאווה, כמו שביאר החובות הלבבות בשער הכניעה.

אדם צריך לשמוח במעלותיו, ויחד עם זה לדעת שאינו מושלם, וחייב להתעלות עוד, ואף שהוא כבר בעל מעלה, זה לא מספיק, והמעלה מחייבת אותו להשתמש בה ולהגיע לעוד מעלות ומדרגות, ואין סוף למדרגות! של תורה, ושל יראת שמים ומידות טובות.

וזוהו החינוך שנתן הסבא לתלמידיו, לדעת את הכוחות שיש להם, ועם הכוחות האלו להשתמש הלאה, ולא להסתפק במה שיש כבר. וזכה לסייעתא דשמיא מיוחדת בזה, שידע כיצד לרומם כל תלמיד ותלמיד,

גיליון זה מוקדש לזכות
אברהם בן בטי בהיה
לפרנסה טובה והצלחה בכל העניינים

נדבת ידידנו הרב **שמואל יצחק זייבלד** שליט"א
להגל החלאקה לבנו **אהרן יהודה לייב** נ"ו
יזכו אביו ואמו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי **אליעזר יהודה מן** זצ"ל
בן מרן הגאון רבי **מרדכי לייב** זצוק"ל
נלב"ע ז' אדר ב' תשע"ו - תנצב"ה

דבר דבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

מוענה דבר

לפני כמה שנים סיפר רבנו שליט"א מעשה מופלא אודות הגאון רבי יוסף מפוזנא וכך מסופר [בהקדמה לעין הבדולח]

"עוד כתב אלי וז"ל: באותן הימים שהיה כבוד חו"ז הגה"ק אב"ד בעיר קעמפנאב בא לעירו איש אחד ושמועון שמו, והיה מנגן נפלא ושר בשירים, והמשיך אחריו את ולא חפץ שיעמוד איש כזה במקום קדשינו בביהכ"ס להיות שלוחא דציבורא לפני אבינו שבשמים, אך אנשי העיר שדבקו בו ולא אבו לשמוע בקולו ולעזוב את תאוות נפשם ורצו להחזיקו לש"ץ בכל כחותם, והגאון הק' זי"ע הבין וראה שיעצמה מזה מחלוקת גדול ואולי יצליח מ"ש וידיהם יהיה על העליונה, ולא ידע לשות עצות בנפשו האם לצאת בכח ועז נגד המסרבים לקולו או לחדול.

וכתב לכבוד הגה"ק ר' יוסף הצדיק זי"ע שהיה בעת ההוא אב"ד פוזנא את כל אשר לפניו ושאל עצתו הקדושה והודיע לו את רצון אנשי עיר ומחתות של האיש המשוור, וכתב אליו בנוסח זה: שמעון זה דורש כל האתן שבתורה את החזיר ואת הטריפה ואת הנבילה וכדומה כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תידא פירש, היינו שהוא אוכל מאכלות אסורות ואין לו ידאת ה', ולזאת יגיד לו דעתו הק' מה לעשות.

והגאון מהר"י מפוזנא השיב לו מוטב להעמיד צלם ביהלל ואל ירבה מחלוקת בישראל לכן יחדול מלצאת ריב נגדם אם אינם רוצים לשמוע בקולו בטוב. כשהשיג תשובת הג' מהר"י שמע לעצתו ונתקבל העובר אורח לש"ץ, אמנם הגה"ק הרב ז"ל לא שבע נחת ממנו מפני רוע מעלליו, ומתחלה דיבר על לבו בכל פעם בדברי מוסר השכל לעוורו לדרך הטוב, אכן בראותו כי לא יועיל מאומה ואינו עוזב דרך רשע, התחיל בחכמתו לקרבו בכל עז ולכבדו תמיד בבואו לביתו בכוס גדול של משקה המשכרת, וכן בהיותו עמו יחד על סעודת ב"מ וכדומה קרבוהו בספ"י, ונתן לו בכל פעם כוס אחר כוס, והוא לא הבין כוונת הלב, עד שהרגילו לשתות בכל שמחה שהיה ראב"ד קעמפנא."

וכששמע מכך מרן הגה"ק זי"ע וזי"ע התפעל מזה טובא, וביקש לראות את הדברים בפנים, ומיני אז הכניס את רבנו לכמה עניני ציבור ונתקשרו בענינים אלו.

ויעשו פעמיני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים על שולי המעיל סביב בתוך הרמונים (לט כה)

ובתרגום: "ועבדו זגין (זוגין) דדהב דכי ויהבו ית זגיא (זוגיא) בגו רמוניא על שפולי מעילא סחור סחור בגו רמוניא.

לכאורה התרגום סותר עצמו, שהרי בציווי תרגם "ופעמיני זהב בתוכם סביב" (שם' כח לג) "וזגין דדהב ביניהון סחור סחור", כדעת רש"י והרמב"ם שהפעמונים היו בין הרמונים. ואילו כאן בעשיית תרגם "ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים" - "ויהבו ית זגיא בגו רמוניא", כדעת רמב"ן שהפעמונים היו בתוך חלל הרמונים.

ומו"ר הגר"ד לנדא שליט"א יישב על פי ההבדל בפעלים לעיל שנאמר ועשית על שוליו רמני תכלת ופעמיני זהב בתוכם סביב תרגם ביניהון כרש"י. אבל כאן בעשיית המעיל נאמר ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים על שולי המעיל סביב בתוך הרמונים לשון ויתנו בתוך מלמד שתליית כל הרמונים בשולי המעיל קדמה למתן הפעמונים בתוכם ולא שתלו פעמון ורימון לסירוגין ותרגום בגו רומז לסדר זה המפורש בגמרא שוליו כיצד היה מביא תכלת ועושה אותן כמין רימונים ומביא שבעים ושנים זגין שבהן שבעין ושנים ענבלין ותולה בו (זבחים פח, ע"ב) (ס' פרשגן)

ל"ט כ"ט ואת האבנט שש משור ותכלת וארגמן וגו'.

כתב הרמב"ם [הלכות כלאים פ"י הלכה ל"ב] כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין, מפני האבנט שהוא כלאים, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה וכו'.

והנה הרמב"ם בהלכות עבודת יוה"כ [פ"ב ה"ה] כתב בכל יום הכהנים עולים במזרחו של כבש ויורדין במערבו, והיום עולים באמצע ויורדים באמצע לפני כהן גדול כדי להדרו.

וצ"ע איזה בגדים לבשו אותם כהנים, שהרי בגדי כהונה אינם יכולים ללבוש לפי הרמב"ם, כיון שלא היו עובדים אלא רק עולים כדי להדרו, ואין נראה לומר שלא היו לבושים בבגדי כהונה, שהרי שנינו בסוף פ"ק דמסכת כלים בין האולם ולמזבח מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם וכו', וכתב הר"ש שם דגם למחוסרי בגדים אסור להכנס בין האולם ולמזבח, ופשוט שה"ה למזבח עצמו, וא"כ צ"ע באיזה בגדים עלו וירדו הכהנים ביוה"כ קודם הכהן גדול, וצ"ע.

מ' י"א ומשחת את הכיור ואת כנו וקדשת אותו

כתוב בדברי הימים ב' ו' כי עשה שלמה כיור נחשת וגו' ויעמד עליו ויברך על ברכיו נגד כל קהל ישראל ויפרש כפיו השמימה.

וצ"ע איך עמד שלמה על הכיור הרי הוא כלי שרת, ואף אם נאמר שעשר הכיורות שעשה שלמה לא היו כלי שרת (עי' זבחים נ"ח ב' - נ"ט א' שהיה מקום הכיור מכון ביותר שיהיה בין מזבח לאהל מועד אבל לא יפסיק בין המזבח לפתח, ושהיה צפון פנוי מכלים, ולא דקדקו כן בעשרת הכיורות) הרי מבואר בפסוק שעמד על הכיור הגדול, והכיור הגדול ודאי היה כלי שרת, וגם אם נאמר שאין זה מעילה כי עשה לצורך תפילה ושבח ונאמר מצות לאו ליהנות נתנו. מכל מקום ודאי שאין היתר לעשות כן, שהרי יש בזה בזיון כלי שרת, ועוד מה יאמר מאן דאמר מצות ליהנות נתנו (שהרי פליגו בזה אמוראי בר"ה כ"ח א' ועוד מקומות), ולכא' צריך לומר שעמד עליו קודם שנתקדש להיות כלי שרת.

אך מצינו ברש"י בדה"י שם להלן כ"ג י"ג שביאר את הכתוב והנה המלך עומד על עמודו כדאמר לעיל ויעמוד המלך על העמוד, כי עשה שלמה כיור נחשת וגו', ויעמד עליו ויברך על ברכיו. כמדומה שהוציא הכתוב מפשוטו שלא עמד על הכיור ממש אלא על דבר אחר שנקרא כיור או שהיה מחובר לו עמוד לשם כך, וכפי הנראה פירש רש"י שלא כפשטות הכתוב מחמת קושיא זו.

תולדותיו

להקיף דמות ענקית ומפוארת בכמה מילים קצרות לא ניתן כלל, אך למען ידעו דור אחרון כי עד לפני שנים מועטות התהלך בתוכינו דמות ענקית שכזו בצניעות ובפשטות עד שלא היה נראה לאחד מסובביו כי יש לכבודו ולנהוג בו מנהג כביד, אמרנו ננסה להעלות מקצת על הגליון ואולי לזכות לגעת בשולי גליתו.

הורותו ולידתו בקדושה בבית הוריו שגידלוהו במסירות עד אין קץ לתורה ולגמילות חסדים, אביו הגאון ר' יואל זצ"ל היה יהודי צנוע באופן מפליא וכל הליכותיו הסתירו את היותו אדם גדול שהיה תמיד מהלך בצדי דרכים ובגדים פשוטים אך כל מי שעמד על טיבו נוכח לדעת כי מלא וגדוש הוא ש"ס ופוסקים רהוטים על לשונו בבית זה ינק הגר"ר את תורתו ומעקות ממש הרביץ בו אביו תורה ומוסר לבתי הרפות ממנו ולא אף לרגע קט.

עוד משחר נעוריו ניכר בגאון ר' יחיאל זצ"ל כישרונות מבורכים ונדיים ובהיותו כבן עשר שנים כבר נשלח ע"י הוריו לישיבת תפארת ציון בבני ברק. אולם עקב היותו בן יחיד להוריו ומקום מגוריהם היה בתל אביב ובימים עברו היה זה נחשב למרחק גדול לא יכול היה לשאת את געגועיו ולאחר שנועץ במרן החזו"א עבר ללמוד בישיבת חב"ד בת"א בראשותו של הגה"ח ר' יוסף שאול

ברוק זצ"ל. כ"כ שימש באותם ימים בישיבה כמג"ש הגאון ר' דוד פוברסקי ומשם החלה קידבתו אל מרן הגר"ר אשר הלכה וגדלה אח"כ בישיבת פונוביץ' ונמשכה ביתר שאת עד לפטירת מרן הגר"ר.

בסיום שנות לימודיו ביש"ק גלה למקום תורה בישיבת חברון יחד עם ידידו הגאון ר' ברוך דוב פוברסקי [וכדוגמא לידידות העמוקה ששררה ביניהם סיפר הגר"ד שליט"א כי בהגיעו לישיבת חברון עדין לא היה בן יג' אך כדי שלא להראות שונה נהג כבן מצוות כשהגיעה יום הבר מצוה שלו והוא נותר עם ידידו בישיבה הלך הגר"ר ורכש חבילת עוגיות בכדי לחגוג יחדיו את הבר מצוה בישיבה ושמוח עמו את היום בו הגיע למצוות] אמנם לאחר תקופה קצרה עת הגיעה הידיעה כי מרן הגר"ר נתמנה לכהן בראשות ישיבת פונוביץ' שבו יחדיו לחסות בצילו של רבם משנות נעוריהם.

בשנות לימודיו בישיבת פונוביץ' נתחבב מאוד על ראשי הישיבה וידוע כי מרן הרב מפונוביץ' חיבבו מאוד ואף סיפר פעם כי הרב זצ"ל בשובו מאחת ממסעותיו פגש בו ומיד נשק לו על מצחו ואמר לו יחיאל מה חידשות בימים אלו שלא שהיית ביש"ק.

עמלו הגדול היה לשם דבר נפשו לא ידעה שובע וסקרנותו התורנית היתה ללא שיעור וכפי שסיפר בעצמו שבהיותו בחור נסע כמה וכמה פעמים לירושלים עיה"ק נסיעה שארכה זמן רב בימים ההם ועלה אל ביתו של מרן גאב"ד בריסק זיע"א כדי לשאת ולתת עמו בד"ת ואף בערוב ימיו היה חוזר על דברי הגר"ר כפי שאמרם במדויק וכן דברים שהוסיף אח"כ בנו הגדול של מרן הגר"ר הגר"ד זצוק"ל. כ"כ רבות היה יוצא ונכנס בבית מרן החזו"א נשא ונתן עמו בדברי תורה וכמה מדבריו אף הובאו בספר מעשה איש.

חברותא במס' יומא

בשיחה עם רבנו על דרכי הלימוד דיבר על סוגיית לימוד סדר קדשים: "בלימוד קדשים צריך למצוא טעם, ולא כולם משיגים את זה. זה סוג מסוים של 'לומדות'. הנה, אקריא לכם רמב"ן המבאר את ההבדל בין לימוד קדשים ללימוד נזיקין".

ושוב, ניגש רבינו לארון הספרים, כשהוא מקדים ומבאר: "בגמרא בבבא מציעא (קט, כ) אומר אחד האמוראים לחברו ששאלו שאלה מסוימת - 'כי מטית לשחית קדשים תא ואקשי ל', ויש שם שני פירושים בראשונים, אם מתכוון לומר שהקושיה הגונה ועל כן יש להמתין ללימוד קדשים שהוא לימוד עמוק, או שבא לדחותו.

והרמב"ן שם מבאר את ההבדל בין קדשים לנזיקין, וזו לשונו: 'והקושיות וההיות יותר מועילות בסדר נזיקין ובדיני ממונות מסדר קדשים, אע"פ שהוא חמור והכל צריכים שם

לגמרא. כלומר, הקושיות והתירוצים שיש בסדר נזיקין מועילים מאד, והם בונים יותר את הלימוד וההלכה, אך בקדשים, זקוקים יותר לידיעות ולגמרא.

"אני בישיבה למדתי מסכת יומא, שהיא כולה (חוץ מפרק אחרון) בעניני קדשים, ושמענו שיעורים ממרן הרב מפוניבז' צוק"ל. למדתי בחברותא עם הגאון דבי יחיאל צוקרוב צוק"ל. אני זוכר, שהייתה לי אז משיכה גדולה ללמוד מסכת חגיגה, בשל חיבורו של רבנו ה"טורי אבן" על מסכת זו. מאד אהבתי ללמוד את הספר הזה, ועל כן היה לי חשק מיוחד ללמוד את המסכתות שעליהן חיבר הוא את ספרו.

לימים, סיפר לי שאר בשרי, כ"ק האדמו"ר מסטריקוב צוק"ל, שהיה גברא רבה ותלמיד חכם מופלג, תלמיד מרן הגר"ר צוק"ל, שהוא זוכר שבפולין גם היה מאן דהו שהתבטא כך, כנראה שזו תכונה פולנית..."

וכידוע, שאותו טורי אבן - הלא הוא רבנו השאגת אריה - כתב גם על יומא את ספרו 'אברות ארי'. "אתם יודעים אולי מי הדפיס את הגבורת ארי על יומא?" שואל רבינו ומפנה אותנו לארון העומד בזווית החדר, "שם בתוך שקית, יש את הגבורת ארי". ואכן, מתוך שקית אנו מחלצים כרך 'אברות ארי' מתפורר, שדרתו אבדה מזמן, ודפיו גדושים הערות. |אחד הנוכחים מציע באדיבות להשיג כרך חדש ומתוקן - ונענה בשלילה כמובן.]

ראש הישיבה שליט"א מקריא משער הספר את הנוסח - "יצא לאור ע"י הרב ר' ישראל מאיר הכהן מראדין נ"ר. בחיבה גדולה הוא הופך את הדף, וממליץ לנו להקשיב לעדותו של מרן החפץ חיים צוק"ל, אותה כותב הוא בשולי הקדמתו לספר הנ"ל: "ושמעתי מהגאון ר' חיים עוזר גראדזינסקי מו"ץ דילנא, שחזונו הגאון מוה"ר אלי אליעזר זלה"ה ואבי זקנו הגאון מוה"ר יצחק זלה"ה, בלמדס מס' יומא, היו משתעשעים בכתב יד הזה שה' מונח בוילנא כל הזמן, והגאון ר' חיים עתר ה' משתוקק ג"כ להוציא לאור".

"מי היה יותר מבוגר, החפץ חיים או רבי חיים עוזר?" הוא מתפעל עד לאחת, "הרי החפץ חיים היה מבוגר ממנו לפחות בעשרים וחמש שנה, והוא מספד לנו שרבי חיים עוזר השתוקק להוציא את הספר לאור... בזמן הדפסת הספר הזה היה רבי חיים עוזר בערך בן ארבעים וחמש, ומרן החפץ חיים מספר על המו"צ דוילנא שרצה מאד להוציא את הספר לאור..."

ידידות עם רבינו

ידידות גדולה היתה להגאון ר' יחיאל זצ"ל עם מרן הגר"ר לנדו שהרבו לשוחח בדברי תורה. ומרן הגר"ר העריכו עד למאוד וכפי שנשמע בהספדו שהאריך לתאר את גודל למדנותו ויכולתו להעמיד דברים על דיוקם ובימי השבעה כשעלה לנחם את בניו הגדיר את למדנותו כי זכה לגלות רבדים חדשים בעומקה של תורה שטובי הלמדנים לא השיגו בה וכך נשמע אף מפי תלמידי חכמים נוספים כי לאחר משא ומתן עמו בדברי תורה בכל תחום וענין הורגש כי אור חדש ננסך על הסוג עד כי כמעט לא ניתן לחשוב אחרת מרוב בהירות הדברים.

סיפר אחד מנכדיו של מרן הגר"ר אדלשטיין זצ"ל כי באחד מימי חול המועד פגש סביו בגאון ר' דוב לנדו ותוך כדי הדברים אמרו אחד לשני את אשר חשים הם כי מיום פטירת הגר"ר לא ניתן למצוא את האיש הבהיר שכל ספק באשר הוא בכל מקצועות התורה ניתן יהיה להעמיד בפניו ובכובד משקלו יעמיד הדברים במבחן האמת הניתנים להאמר אם לאו.

[במכתב מהגר"א פינקל בבחרותו כותב: ב"ה בגשמיות אין לי מה להתאונן אבל ברוחניות כמובן אני עוד רחוק מהתכלית אבל בסיעתא דשמיא איך שהוא אני אולי מתקדם מעט דרוש בשלום כולם בשלום דוב לנדו שליט"א ויחיאל (הגר"ר יחיאל צוקרוב) שליט"א].

א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות (פרשת ויקרא) מרן רשכבנ"ה הגר"ח קניבסקי זצ"ל. (פרשת צו) גיס רבנו הגאון רבי אהרן זקס זצ"ל. (פרשת שמות) הגאון ר' אברהם רייסנר זצ"ל. (פסח) מרן הגר"ח גריינמן זצ"ל נשמוח לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט עמם.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת פקודי תשפ"ד (22)

מעשיהם של צדיקים

זה במד"ר חוקת ויקחו אליך פרה אדומה אריב"ח רמז שכל הפרות בטלות ושלך קיימת ע"כ, והוא ג"כ משום מעלת ושלימות העושין.

ולפ"ז יש להבין המקרא שקורין בהפטרות זכור (שמואל טו) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים, ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה. ובגמ' תענית ה' ב' אמר לפניו רבש"ע שקלטני כמשה ואהרן דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו, מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם אף אני לא יתבטל מעשה ידי בחיי, ופי' רבינו גרשום: 'משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם – משכן, ומבואר כד' הספורנו הנ"ל שזהו הטעם שהמשכן קיים עולמית כמו הדרש 'עצי שטים עומדים' לעד ולעולמי עולמים, וזה חרה לשמואל שאם יתבטל בחייו מה שהמליך את שאול א"כ יש כאן חשש שמא לא היו מעשיו ע"ד השלימות, ולכן הי' עדיף לדחותו מפני דוד שקפצה עליו זקנה כמבואר שם, ובלבד שלא יתבטלו מעשיו בחייו.

וזה מה שדרש בר קפרא בכתובות ה' א' גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב (ישעי' מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך, והיינו שהקב"ה ברא העולם שלא באופן מוחלט, אלא בכוונה שיהי' ביד האדם להעלות או לכלות הבריא,ה, וכמו שביארו 'אשר

ברא אלקים לעשות', וזהו מליצתם ב'יד' אחת, אבל מעשה ידי הצדיקים דהיינו המשכן כשנעשה ע"ד השלימות שוב אין החטא יכול כלל לפגום בו, וזה 'כוננו ידך' מעשה שלם מוחלט ונצחי, ודוק היטב.

אלה פקודי המשכן העדת אשר פקד עלי פי משה, עבדת הלויים ביד איתמר בן-אהרן הפהן (ל"ה, פ"א)

פי' הספורנו: כל אחד מחלקי המשכן הכתובים למעלה, הם אותם הפקודים שנאמר עליהם 'ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם ביד איתמר' (במדבר ד'). וזה כי כל אחד מהם היה ראוי להיות נחשב ולהקרא בשם באשר הוא זה הפרט, לא בלבד באשר הוא מזה המין, וכל שכן שצדק זה על כל אחד מכלי הקדש אשר במשא בני קהת. והוסיף הספורנו דבר נשגב, מה"ט לא נפסד המשכן שעשה משה וכל הכלים שעשו בצלאל ואהליאב, כאמרם ז"ל (יומא עב א') שמא תאמר אבד סברם ובטל סכין, ת"ל 'עצי שטים עומדים' שעומדים לעד ולעולמי עולמים (יומא עב א'), ומה"ט ג"כ לא נפל דבר מהם ביד האויבים, ולא כמו שקרה למקדש שלמה וכליו שנלקחו לבבל ע"י נבוזראדן, ולא נלקח שם דבר מהמשכן שעשה משה שהוא נצחי, והרחיב לבאר סיבות נצחיות המשכן, א' שהי' משכן העדות ע"י הלוחות, ב' שנעשה בציווי

משה, ג' שעבודתו ומשמרתו ע"י הלויים ביד איתמר, והמעלה הד' שנעשה רק ע"י בצלאל ואהליאב וכל חכמי לב וכו', וע"כ שרתה שכינה במעשה ידיהם לעולם. אבל מקדש שלמה לא היתה בו המעלה הרביעית כלל שהרי נעשה ע"י עובדי מלאכה שבאו מצור וצידון, ואמנם שזה לא מנע שתשרה בו שכינה, אבל נגרע בו מה שנפסדו חלקיו בדרך כל בנין, והוצרכו בכל פעם לחזק את בדי הבית

בעל המשאית לא יודע את התוס'...

א.ה. במהלך ניהול אבליים אצל בני משפחת הרה"ג רבי מרדכי מקלב זצ"ל שזכה להיות מבאי ביתו של רבינו הגדול מרן החזון איש זיע"א, שח רבינו מרן שליט"א בפני האבליים:

בהזדמנות אחת בעת שהתלוויתי לחזו"א לטיול היומי, כשהיה צועד מביתו לעבר בית החיים 'שומרי שבת', התקרבה לעברינו משאית גדולה שנסעה במהירות. הכביש היה בשעתו צר מאוד, והחזון איש תפס בי ומשכני בחזקה לשול הדרך, שחלילה לא אפגע. כשהחזו"א אמר לי "אני חושב שבעל המשאית לא יודע את התוס'..."

ומרן החזו"א המשיך ואמר לי זה התוס' בהמניח, שהתוס' כותבים "דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזיק". ואני חושב שבעל המשאית לא יודע את התוס' הזה...

...

א.ה. ובנותן טעם יש להביא מה שהוסיף רבינו מרן שליט"א לפני ידידו מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל על עובדא זו:

"התוס' לא הביאו מקור לדבריהם. מזהבן למדו 'דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזיק'".

אבל כיסוד סברת התוס' רואים בהקדמה לספר נפש החיים, מה שכותב רבי איצ'ל מוולאוויץ בשם אביו, אבי הישיבות רבינו חיים מוואלוויץ זיע"א וזה לשונו, "היה רגיל להוכיח אותי וכו' וכה היה דברו אלי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא רק להועיל לאחרים ככל אשר ימצא בכוונתו לעשות".

ולענ"ד זו היא סברת התוס' דיותר יש לו לאדם להיזהר של יזיק את האחר משלא יזיק הוא עצמו, כי לכך נוצרת".

כמו שקורין בהפטרות שקלים, ועוד נפל בסוף ביד אויבים. ולעומתו, בבית שני לא היה בו גם אחד מכל המעלות הנ"ל, א' לא היו בו הלוחות, ב' פוקד עפ"י כורש, ג' לא היו שם בני לוי, וגם היו צידונים וצורים מן המתעסקים בו, עכ"ל. וכעין

ואינו עולה כהוגן, כיון שיש יציאה יתירה על השבח ואינה נראית למפרע, ועכ"פ אסור לחשוך בהם ח"ו, שהרי משה רבינו ע"ה שכח סכום גדול שהוציא על הווין שלא היו נראין, והי' תמה ולא הי' נזכר עד שהאיר הקב"ה את עיניו.

וכ"ז מה שנוגע לציבור, אבל הגזברים צריכין לזהר מכל זה, ושמעתי מדודנו מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל שאפי' אם באמת מותר להם ליקח לעצמם שכר פעולה וכיוצ"ב, אבל צריכים לזהר משום מראית העין שאין אחרים יודעין שהוציאו משלהם, או שנתעסקו בדבר יותר מן המוטל עליהם. וכן כ' השל"ה: מכאן ילמוד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה. ואעפ"י שכתוב (הפטרות שקלים) 'ולא יחשבו אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים', מ"מ ילמוד בק"ו בנו של ק"ו אלף פעמים ממשוה רבינו ע"ה.

בתנחומא (פקודי ז): והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחושת וכו' עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשוין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבועים שקל שעשה מהן ווים לעמודים, ולא היו נראים. התחיל עומד תמה ואומר, עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקב"ה את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשוין ווים לעמודים, התחיל להשיב להם בקול רם 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבועים עשה ווים לעמודים'. באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו, על ידי שישב ועשה חשבון ע"כ.

ואמר רבינו שליט"א, שיש עוד לימוד שצריך ללמוד מכאן, שפעמים יכולים לבא ולשאול את הגזברים בחשבון הכסף,

תוכו רצוף אהבה

בשבת דצ"ב לענין הא דכתיב 'ויפרוש את האהל' אבל מ"מ היו הלויים עמו, משא"כ נתינת הלוחות אל הארון לקח בידיו ממש ונתן עי"ש, והנה חז"ל (במדב"ר יד) לומדים את אופן הנחת הלוחות בארון, מהפסוק בשיר השירים: 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים'. 'אפריון' - זה הארון, 'עשה לו המלך שלמה' - זה הקב"ה שהשלים שלו וכו',

'מעצי הלבנון' - ועשו ארון עצי שטים, 'עמודיו עשה כסף' - אלו שני עמודים של כסף שהיו עומדין לפניו, 'רפידתו זהב' - וצפית אותו זהב טהור, 'מרכבו ארגמן' - רבי תנחומא אמר זה הכפורת שהוא דומה

ויקח ויפן את העדת אל הארץ וישם את הבדים על הארץ ויפן את הכפרת על הארץ מלמעלה (מ, כ)

יש לשאול, שבכל הפרשה על כל דבר כתוב רק 'ויקם' ויתן' 'וישם' וכו' ורק כאן כפל לכתוב 'ויקח ויתן', וכ' הרמב"ן: וטעם 'ויקח ויתן' את העדות, שלקח הלוחות מארון עץ שהיו שם בתוך אהל משה והביא אותם אל המשכן. והנה כל הכלים מסתמא היו מונחים מקודם כמות, אלא שכוונת הרמב"ן

שהרי ציוה הקב"ה למשה קודם שנתן לו את הלוחות שניות (דברים י') 'ועשית לך ארון עץ', וכתוב (שם) 'ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ה', והנה כעת שהעביר משה את הלוחות לארון שעשה

גיוס בני הישיבות

א.ה. במשא הספדו של רבינו מרן שליט"א על ידידו הגאון רבי משה צביון זצ"ל בהיכל כולל חזו"א ביום ה' לסדר כי תשא, עורר מרן שליט"א ע"ד גיוס בני הישיבות. (ההספד במלואו יובא א"ה בגליונות הבאים).
"אני רוצה להגיד לכם, אני רוצה כאן להכריז במעמד זה, זה עכשיו נוגע למעשה. מה שאני רוצה להודיע. שאנחנו לא נסכים לשום דבר, בנוגע לגיוס בני הישיבות. כמו שסבר החזון איש ורבנו הגדול הרב שך וזכותם יג עלינו אמן.
ולא יעזור להם כלום. אף אחד לא בעל הבית לוותר על התורה, לא יעזור להם כלום.

והקב"ה ירחם עלינו."

לארגמן וכתוב בו ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה, 'תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים' - ר"י ב"ר סימון אמר זו זכות התורה וזו זכות הצדיקים שעוסקין בה, ר"ע בשם ר"י ב"ר סימון אמר זו השכינה א"ר אבא בר כהנא כתיב ונועדתי לך שם וגו' ע"כ, ומבואר שבתוך הארון לא הי' רק הלוחות אלא גם זכות הצדיקים שעוסקין בה והם בנות ירושלים, ודבר זה הי' רק משה אוהבן של ישראל שמסר נפשו עליהם, רק הוא בעצמו יכול לפעול ענין זה ונחשב למעשה בפ"ע, דהיינו 'לרצף' את הארון באהבת ה' ואהבתה של תורה, כדי להכשיר את המקום ליתן בו הלוחות, שיוכל להיות בית ועד להשראת השכינה.

בצלאל, הרי יש כאן ביטול לארון שהי' מקודם כמו שביאר שם הרמב"ן שלאחר שהעביר את הלוחות הי' הארון עץ צריך לגנוזו כדין תשמישי קדושה עי"ש, וע"כ שייך בזה לשון 'לקיחה' שהוא מעשה בפני עצמו.

ובאמת שע"י נטילת הארון מן אהל של משה שהי' מחוץ למחנה, נתבטל ממנו שם אהל מועד שהי' לו קודם לכן, כמו שכ' בפס' בפר' כי תשא ומשה יקח את האהל וגו' וראה כל העם את עמוד הענן וגו', ומעת שהוקם המשכן עבר דבר ה' אל משה אל אהל מועד שהי' במשכן.

והנצי"ב בהעמק דבר כ' דכל ההקמה אע"ג דכתיב 'ויקם משה', אינו הוא בעצמו אלא ע"פ דבריו ובסיוע דמינכרא כדאיתא

הלכות והנהגות

ממרח פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת פקודי תשפ"ד

פטור חתן מקריאת שמע

(מתוך שיעור שנמסר לחור' כולל תשובות והנהגות)

פטור חתן מקריאת שמע

כתב השו"ע סי' ע' סעי' ג': "הכונס את הבתולה פטור מק"ש ג' ימים אם לא עשה מעשה, מפני שהוא טרוד טרדת מצוה.

והני מילי בזמן הראשונים, אבל עכשיו שגם שאר בני אדם אינם מכוונים כראוי, גם הכונס את הבתולה קורא, ע"כ.

ומבואר בזה דבדורות הקודמים היה חתן הכונס את הבתולה פטור מק"ש, אבל בזמנינו שגם בשאר הימים אין מכוונים כראוי, גם הכונס את הבתולה קורא.

התמיהה הראשונה למה פטורו גם פשוטי עם

ויש לתמוה בזה כמה וכמה תמיהות.

א] ראשית יש לתמוה שהרי גם בזמן חז"ל היו פשוטי עם שלא היו מכוונים כל כך, וא"כ למה פטור חכמים את כולם, והרי היה צריך לחלק שאם הוא מפשוטי העם שאינם מכוונים, יש לו לקרוא קריאת שמע.

התמיהה השנייה למה בזמננו פטור חתן לגמרי

ב] שנית קשה, למה בזמננו שהיו מכוונים היטב, פטור חתן לגמרי מקריאת שמע, והרי כיון שיכול לכוון עכ"פ הכוונה קלושה הנצרכת לעיכובא וכמו הכוונה שאנו מכוונים בזמנינו, היה צריך לחייבו לקרוא בכוונה קלושה הנצרך לעיכובא.

וביותר קשה לפי הסוברים דחתן פטור מק"ש גם ביום (עיין כס"מ פ"ד הלכות ק"ש ובהגה"מ שם), למה לא יתחייב לקרוא ביום בכוונה הנצרכת לעיכובא, דהרי ביום אינו טרוד כ"כ כבלילה ומסתמא יכול לכוון הכוונה הנצרכת לעיכובא.

התמיהה השלישית למה אלמון פטור מק"ש והרי אינו טרוד כ"כ

ג] עוד קשה דמסתמא לשון המשנה משמע דגם חתן אלמון הנושא בתולה פטור מקריאת שמע, וקשה שהרי אלמון אינו טרוד כל כך, ומסתמא יכול לכוין עכ"פ הכוונה הנצרכת לעיכובא, וא"כ למה אינו חייב לקרוא.

חכמים חששו שיתרגל לקרוא בלא בכוונה הראויה

לשכת הגזית

ביקורו המרגש של ראש ישיבת 'היכל התורה' במעונו של מרן שליט"א לאחר לידת בנו בכורו

ראש הישיבה הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א שחבק בן ראשון לאחר כ 70 שנות ציפייה, הגיע למעונו של מרן שליט"א להודות על ברכתו השבוע רעש כל עולם התורה לאחר שנתפרסם כי הגאון הישיש רבי צבי קושלבסקי שליט"א ראש ישיבת 'היכל התורה', זכה ללידת בנו בכורו בשנות זקנה ושיבה, כאשר זוגתו הרבנית שתחי' קרובה גם היא לגיל 60 בלעה"ר.

השמועה על השמחה הנדירה עשתה לה כנפיים בארץ ובעולם, ואפילו רחוקים מתורה יצאו מהתפעלות מיד ד' כך באחד מהעיתונים יצאו בכותרת ענק 'לא היה כדבר הזה מאז אברהם אבינו, בן ראשון נולד לרב הקשיש בן ה'88'.

השבוע מיד לאחר הגיע הבשורה למרן ראש הישיבה הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א, הגיע ראש הישיבה הישיר למעונו של מרן רבינו שליט"א להודות על ברכתו שבידו לאחרונה כי יזכה לראות זרע של קיימא.

יצוין כי מרן שליט"א סידר הקידושין לראש הישיבה (בנישואיו בזיווג שני לפני כמה שנים לאחר הסתלקות רעייתו הרבנית ע"ה), ואמר לראש הישיבה תחת החופה כי יזכה לראות דורות מזיווג זה. כמו כן במהלך השנה האחרונה הוסיף מרן שליט"א וביקר את ראש הישיבה: 'תזכה לראות בן זכר', ולאחר כ 9 חודשים זכה ראש הישיבה לחבוק בן בכור. השבוע לאחר הנס הגדול, הגיע ראש הישיבה למעונו של מרן שליט"א להודות על הברכה המיוחדת בגדר 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'.

לאחר מכן פתחו מרן רבינו וראש הישיבה בשירת 'סימן טוב ומזל טוב' מרגשת, וראש הישיבה פצח בריקוד סוער ומרגש בפני מרן שליט"א. כ"ק מרן שליט"א בירכו למזל טוב, וראש הישיבה אמר 'הברכה שנתת לי עזר לי מאוד'.

מרן שליט"א: אני לא יודע אם הברכה עזרה, בעיקר צריך להודות לה. זכינו שהקב"ה הבדילנו מן התועים וכשהוא עושה עמנו חסדים אנחנו מכירים בזה, אצלנו המטרה אין זה הניסים עצמם אלא ה'הכרה' בחסדי ה'.

ראש הישיבה השיב כי הוא מבקש ברכה שהבן יהיה ת"ח גדול, ומרן שליט"א השיב לעומתו 'עניין זה כבר תלוי רק בכם'.

ראש הישיבה חזר והשיב: אני יעשה את שלי, ומרן שליט"א השיב בשנית: אי אפשר להיות תלמיד חכם על ידי ברכה. 'כמה שתניחו יותר כוחות בזה כך הוא יתן יותר תלמיד חכם. תדעו שהברכה תלוי רק בכם'.

ונראה לומר בזה חידוש גדול, שחכמים חששו שאם יקרא בכוונה קלושה, ימשיך לקרוא כן גם אחר כך, ויבוא מזה לקילוח בקריאת שמע, ולכן אמרו שמאחר שהחתן אינו יכול לקרוא כראוי, [ואפילו אלמון שיכול לקרוא אבל עכ"פ אינו יכול לכוון כראוי כדרכו], לכן מוטב שלא יקרא כלל.

וזהו הטעם שגם חתנים 'פשוטי עם' היו פטורים מקריאת שמע, דאם יקראו בלילה הראשון כשאי אפשר לכוון כראוי, יסברו שמוכח שמספיק בכוונה קלושה, ולכן פטרו אותם לגמרי מקריאת שמע.

יסוד לזה מלשון הרמב"ם

ויסוד לדברינו נראה מלשון הרמב"ם (פ"ד ה"י) שכתב "אם היה מבוהל אינו רשאי לקרוא עד שתתישב דעתו". והראב"ד שם תמה על הרמב"ם, איזה איסור יש כשקורא בלא כוונה, הא לא גרע מקורא בתורה גרידא.

אמנם לדברינו יש לבאר היטב דברי הרמב"ם, שחז"ל הקפידו שלא לקרוא ק"ש בלא כוונה הראויה, שחששו שיבוא להתרגל לקרוא כן אף בשאר ימים, ולכן אסרו אפילו לקרוא בלא כוונה הראויה.

(ובעיקר פטור חתן מק"ש, הנה הגירסא ברמב"ם ברוב הדפוסים הוא "מי שטרוד ונחפז בדבר מצוה פטור מכל המצוות ומקריאת שמע" לפיכך חתן שנשא בתולה פטור מקר"ש, ע"כ. ומבואר בדעת הרמב"ם דזהו פטור מכל המצוות ולא דווקא מק"ש. (אלא שיש בזה חילוקי גירסאות ברמב"ם, ויש שלא גרסו 'מכל המצוות', ועכ"פ להגירסא שלפנינו מבואר דחתן פטור מכל המצוות). ומוכח מזה דבר חדש בדעת הרמב"ם, דטעם פטור חתן מק"ש אינו משום שאינו יכול לכוון היטב (ובזמנינו באמת חתן חייב בק"ש), דהא בשאר מצוות לא בעי כוונה היטב, אלא הטעם דכיון שהוא טרוד במחשבת מצוה, הוי טורח לו לילך להתעסק בשאר מצוות, ומוכרח לפ"ז דס"ל להרמב"ם כשיטת הר"ן דפטורא דעוסק במצוה הוא שכל שטורח לו לקיים מצוה האחרת, אפי' שהוא רק טירחא מועטת פטור ואכמ"ל).

ועכ"פ מכאן יש לנו לקחת מוסר השכל וללמוד כמה חשוב לכוון היטב בקריאת שמע, שהרי רואים אנו כמה הקפידו חז"ל בקריאת שמע שלא לקרוא בלא כוונה כראוי.

מתוך ספר 'מעונות אריות' של הרב יעקב ב. פרידמן שהופיע השבוע (אוצר גנוז הכולל עובדות והנהגות שראה ושמע מן שליט"א אצל גדולי הדור זצוק"ל המתובל בקורות דברי הימים מאותה תקופה). ותשוח"ח למחבר על נתינת רשותו להעתיק כאן מספרו.

לילות החורף המתוקים, ליד האח הבורר בסלון הבית במנור ראד בצל רוחו והשראתו של רבי אלחנן, העשירו והמתיקו את ימי ילדותו.

רבי משה מתאר למשל ליל שבועות מופלא, בו נחשף לעולמו הפנימי, לעושר אהבתו לתורה, והאורייתא קא מרתחא:

באחת השנים זכינו שהקדוש רבי אלחנן נשאר אצלנו בלונדון בחג השבועות, ואין בי בכלל יכולת לתאר את תעצומות השמחה שחשף והאיר בבית מדרשו בשני הלילות הללו...

אני זוכר שבמוצאי יום טוב הראשון, עם התקדש ליל יו"ט שני של גלויות, יצא רבי אלחנן בריקוד ברחובה של לונדון עם הקהל של בית הכנסת 'עדת ישראל'. הריקוד הנלהב שלו היה מחזה מרעיש לבבות. הוא שר ורקד וגעש כעלם צעיר, ונפשו יצאה בדברו.

עודני זוכר אותו היום ממרחק של 88 שנים, רוקד ומפזז לפני ה' שעתיים רצופות, מתוך להט ורגש שלא מעלמא הדין. המתפללים מקיפים אותו בחרדת קודש, בעודו שר וחוזר ושר, בדביקות מופלאה כשפניו מאירות ועיניו להבה, את מילות הניגון שייבא עמו ללונדון מסמטאות ליטא:

**"אָב הַרְחֵמֵם שְׁמַע קוֹלִנוּ
הָעֶלְף שׁוֹיֵן אֶלַע יִידן,
זָאל שׁוֹיֵן זֵיין דִּי גְאוּלָּה,
זָאל שׁוֹיֵן זֵיין דִּי גְאוּלָּה,
מְשִׁיחַ זָאל שׁוֹיֵן קוֹמֶען..."**

הסגנון האנגלי לא הורגל לנוסח הגועש והמתרפק והחשוף הזה, והמוני מתפללים נרעשים התקבצו אותו חג סביב בית הכנסת 'עדת ישראל', נצמדים לרבי אלחנן, אישו ואורו. מתרוממים בעזרתו טפחיים מעל אפרוריות הקיום.

שעות ארוכות הדהו ברחובות לונדון הריקודים והקולות והבכיות בשיח שבין כנסת ישראל לדודה:

**"אָב הַרְחֵמֵם שְׁמַע קוֹלִנוּ
הָעֶלְף שׁוֹיֵן אֶלַע יִידן - -"**

ספס

והיה אירוע שזעזע את נפשו הרכה של משה שטרנבוך בן ה-7.

עד היום חקוקה בלבו בכיה נוראה

דרך הלימוד בישיבות הקדושות - מלוקט מהדרכותיו ושיחותיו וכת-ביו של מרן רבן של ישראל שליט"א

פרק ג' - המשך 'עיון ובקאות'

עיקר טירדת בחור בן ישיבה צריך להיות בלימוד בעיון

אך זאת יש לעורר כי אף שבוודאי חובת כל בחור בישיבה ללמוד הן בעיון והן בקיאות, אבל עיקר 'טירדת' ועסק הבחור בישיבה צריך להיות בלימוד העיון, שזהו עיקר הלימוד, וכגון שבעת לכתו בדרך יהא טרוד בעומק הסוגי' שלומד בעיון או בחדר אוכל השיחה צריכה להיות סביב ובעומק הסוגי' שלומד בעיון וכן לישון מתוך הסוגי' וכל כיוצב"ז, סוף דבר מי שרוצה לגדול צריך להיות שהמחשבות שלו במשך היום יהיו בסוגי' שלומד בעיון, [וכך ראינו אצל גדולי התורה שתמיד היו טרודים במחשבת בעומק הסוגיות ואף כאשר היו צריכים לנהל מערכות להעמדת הדת על תילה ולעזור לבני אדם וכיוצב"ז מ"מ העסק שלהם והראש שלהם היה תפוס בעומק הסוגיות].

ומה עוד, שימי הבחרות בישיבה זהו הזמן לקנות את דרך הלימוד לכל החיים, וצריך לשתות בצמא את דברי ראשי הישיבות והרמ"ם בישיבה, ולעמול על כל סברא ששומעים מפייהם, ועי"ז לקנות לנצח את דרך הלימוד, וא"כ כמה שינצלו את ימי הבחרות להיות טרוד בעומק הסוגי' ולבררה הדק היטב עפ"י דברי ראשי הישיבות והרמ"ם הרי שקונה בזה קנין לנצח שיידיע ללמוד. [מה עוד שמי שמתרגל להיות שקוע בלימוד גם שלא בזמני הלימוד הרגילים הוא קנין גדול לכל החיים באשר במשך החיים לא ימלט שיהא האדם טרוד בטיירות שונות, והגר"ח מברסק זיע"א היה בכוונה תחילה שולח את בנו הגרי"ז זיע"א לכל מיני שליחויות שיתרגל שהראש תמיד תפוס בלימוד].

והוי מרגלא בפומיה דרבינו החזו"א זצ"ל "מאיכות יוצא כמות, אבל מכמות לא יוצא איכות", וא"כ מי שטרוד בעיקר בלימוד העיון ומשלים ללמוד גם בקיאות, הרי יש בידו בסוף גם עיון וגם בקיאות, שמאיכות יוצא כמות, (ובפרט שלימוד העיון בעצמו מביא ידיעות וכדאיתא בגמ' סנהדרין (כד, א) "מאי בבל אמר רבי יוחנן בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד", והיינו שבכל מסכתא יש בקיאות מכל הש"ס), אבל להפך, מי שמניח עיקר הדגש על בקיאות אינו זוכה על ידי זה לעיון, שמכמות אין יוצא איכות.

ביום שנסתלק הקדוש החפץ חיים לעולמו, שהה רבי אלחנן בביתו בלונדון. לבית הוריי הגיע ביום שישי מברק ובו הידיעה המעציבה על הסתלקות החפץ חיים. ואמי ע"ה החליטה לא לגלות את אוזנו של רבי אלחנן מפני קדושת השבת הממששת ובאה. בליל שבת כשהגיע רבי אלחנן להתפלל בבית הכנסת של יוצאי אשכנז בלונדון, ראה ביציאתו מבית הכנסת מודעה התלויה במבא הכניסה, בה הודיעו גבאי בית הכנסת על פטירת החפץ חיים.

אותה שעה ראיתי שאחזתו רעדה, אזל סומקא ונעשה חיזור כסיד. אבל מיד סילק כל צער מלבו, ולא ראינו עליו שום אותות צער. וכל אותה שבת שר אתנו כהרגלו, אמר דברי תורה בשמחה והתלהבות, ואפילו קצה החיוך הקבוע שהיה רבי אלחנן רגיל בו, לא מש מפיו...

במוצאי שבת חזרנו מבית כנסת, ועדיין היה רבי אלחנן שמח וטוב לב, ופניו מאירים כדרכו. הוא ניגש לערוך הבדלה, וגם ההבדלה הייתה מלאת שמחה והתעוררות של מצווה. ואפילו המילים "המבדיל בין קודש לחול"...

באותו הרף-עין שסיים את המילים "המבדיל בין קודש לחול" - כאילו עבר לסוג קיום נפשי אחר. כאילו פצתה האדמה את פיה! פניו קדרו בבת אחת, צער נורא חרץ את פניו, והוא פרץ בבכי מחריד לבבות, וגופו החל לרעוד באימה. הבכי נמשך שעות, וכל אותה שעה נראה כמי שחשך עליו עולמו.

גם מאור הפנים של רבי אלחנן באמירת "המבדיל בין קודש לחול" - מלך מושל ברוחו - גם הבכיה הנוראה שפרצה רגע לאחר שקדושת שבת פינתה את מקומה - נצרכו בלבו של משה שטרנבוך בן ה-7, ושתלו בלבו הרך רובד נוסף של הערצה לחכמי התורה, מלכים המושלים ברוחם!

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת פקודי תשפ"ד

הוראת שעה

היחס הנכון בין הבחורים למשגיח

ידוע שיש הבדל בין היחס של בחורים למשגיחים בזמנינו לעומת היחס שהיה פעם, ובקשו זמנינו לדבר על הנושא הזה, מה באמת הסיבה, ומה אפשר לתקן את היחס של הבחורים כלפי המשגיחים, שיהיה כמו שהיה פעם היחס למרן המשגיח ר' מאיר חדש זצ"ל, ולכל המשגיחים הידועים והמפורסמים, שהיה יחס של התבטלות, ובדור הקודם האלטרנטיב מסלבודקא ור' ירוחם ממיר שהיה להם התבטלות מלאה מגדולי עולם, מו"ר מרן הג"ר אהרן קוטלר אמר לי מפורש: 'אני אוהב שהרב שלי זהו האלטרנטיב'! כך היה היחס אליו, וכן היה היחס לר' ירוחם גם אצל תלמידיו ישיבת מיר שהלכו ללמוד אצל הגרי"ז, הגרי"א אמר 'אצלי הם לומדים את הגמרא ורמב"ם, אבל אם ר' ירוחם יקרא להם מיד הם יחזרו אליו, הם תלמידים של ר' ירוחם', זה היה היחס על אף שתלמידיו היו גדולי עולם, אמנם א"א להיות ר' ירוחם והאלטרנטיב, אך צריך לדעת איך אפשר לשפר את היחס בין הבחורים למשגיח.

אחד ההבדלים בין היום לפעם, זה הבחורים. פעם [אפילו לפני ארבעים שנה], כשבחור היה בא לישיבה זה לא היה מובן מאליו, היה איזה מדרגה של בחירה, וכי שבא לישיבה בא לקבל מהמשגיח כדי לעלות בתורה וירא"ש, לעלות בכל הדברים, אז היה רצון גדול מאוד לעלות ברוחניות, כי לשם כך באו לישיבה, ולכן אצל האלטרנטיב מסלבודקא מי שזכה לשבת על השולחן שלו כשהיה אומר את השיחה הוא היה מאושר! כי הוא יכל לשמוע יותר טוב את השיחה.

היום בחורים כל כך שקועים בגשמיות וזה סתירה לרוחניות, כמו שרבינו יונה אומר על המשנה באבות (פ"ב מ"ב), והתקן עצמך ללמוד תורה! ואחד מהדברים הכלולים בזה הוא להמנע מהגשמיות, מריבוי המאכלות יותר מדאי, וכתב שם 'כי המרבה בעדונית לא תשכון בתוכו החכמה', בחור שמלא בגשמיות קשה לו להשיג איזה רצון ושאיפה לדבר רוחני, ואהבת ה', מה הוא קשור לאהבת ה' ויראת ה', ליראת הרוממות וליראת העונש, הוא רחוק לגמרי, אולי אולי הוא יכול להשיג יראת העונש, ודאי שלא כולם כך, הלילה, אבל יש הרבה מאוד כאלו. הגשמיות אצל בחורים [ואצל אברכים גם כן], זה שורש הבעיה, אי אפשר שבחור כזה ירצה לקבל ממשגיח שבא לומר לו איזה דבר מוסר איזה רעיון מוסרי, לא מעניין אותו.

והעצה לזה, שיש דבר שבחורים כן מעוניינים בו וזה דברי חכמה, הם מעוניינים ללמוד דרך ה', נפש החיים, וכיצד בזה, והחכמה היא להכניס לבחורים טעם ברוחניות על ידי שלומדים איתם דרך ה' ונפש החיים וכדומה, שעל ידי זה יקבלו איזה טעם ברוחניות, ועל ידי זה המשגיח יוכל להמשיך, לומר גם דברי מוסר.

מותר לדבר בשיחה נגד גשמיות! לא צריכים כל כך לפחד, ישנם שמפחדים שבחור ירגיש שאם כן אני לא יכול לעשות שום דבר, אבל לא! צריכים לדבר, שבחור יבין שהגשמיות שיש היום מוגזמת, כמו שבמהלך על הרעיון. וצריכים לשמוע מזה, צריכים לדבר נגד "יום חמישי צ'ולנט" אף שיהיו שלא יקבלו את הדברים, אבל גם הם צריכים לשמוע שזה לא הדרך, וגם הרבה בחורים ישמעו ויפסיקו מדברים כאלו.

(מתוך כינוס האוינו אדר א' תשפ"ד)

השייכות בין י"ח הציונים במשכן לי"ח ברכות בתפילה

במשכן ובבגדים להכניע את לב הכהנים והעם, ולהרגיש התבטלות מוחלטת לקדוש ברוך הוא. ועל כן כפלה התורה במעשה המשכן שמונה עשרה פעמים את התיבות 'כאשר ציוה השם את משה'.

והנה כתב רבינו יונה (ברכות ג: ד"ה כל הקובע), שאדם שחסרה לו מידת הענוה אינו יכול לכוון בתפילה. והביאור בזה הוא, שגם התפילה - כמו עבודת הקרבנות - עניינה שירגיש האדם בעצמו שהוא אינו כלום, והכל תלוי בקדוש ברוך הוא, ועל כן אדם שאינו עניו אי אפשר שיכוין כראוי, כיון שאינו יכול לבטל עצמו לקדוש ברוך הוא.

ובזה מבואר מה שתקנו חז"ל שמונה עשרה ברכות בתפילה, כנגד שמונה עשרה פעמים שנאמר במעשה המשכן 'כאשר ציוה השם את משה'. שמאחר ונתבאר שענין התפילה הוא הכנעה והתבטלות לפני הקדוש ברוך הוא, כמו ענין הקרבנות, ממילא מבואר שכשם שכדי לזכות להכנעה בעבודת המשכן והקרבנות היו צריכים לעשות שמונה עשרה פעמים 'כאשר ציוה ה' את משה', כך גם בתפילה צריכים שמונה עשרה ברכות, לפי שכל ברכה מביאה תוספת של הכנעה והתבטלות לקב"ה.

ובדבר זה צריך להתחזק מאוד, וכדרשת חז"ל (ברכות א: על הפסוק 'כרום זלות לבני אדם' (תהלים יב ט), 'אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם'. ופירש רש"י, 'דברים שעומדים ברומו של עולם, כגון תפילה שעולה למעלה'. יש לנו כל יום אפשרות להתקשר לקדוש ברוך הוא ולדבר אליו, וכמו שכתב החזון איש באגרותיו (קובץ אגרות ח"ב אגרת ב), 'ומה נפלא הדבר, כי ביכולת האדם להשיח דאגותיו לפני אדון עולם יתברך, כאשר הוא משיח לרעהו'. יש לנו את הזכות לדבר עם הקדוש ברוך הוא!

המסילת ישרים כותב (פ"ט) 'אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאיתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו'. ודאי שהתפילה צריכה להיות עם הכנעה, אבל כדבר איש אל רעהו. ואילו התפילות שלנו... הרי על חלק גדול מהציבור קשה לומר שהם מרגישים בתפילה שמדברים עם הקדוש ברוך הוא. יש הרבה שזוכים, ויש כאלו שלפעמים כן ולפעמים לא, וכמה זה חבל, שאנחנו לא מנצלים את ההיכר תמצ"ל להתפלל כמו שצריך.

צריכים להתחזק בתפילה, להרגיש את האפסיות כלפי הקדוש ברוך הוא, להרגיש שאנו מדברים אליו מתוך האפסיות שלנו, והוא שומע אותנו [בין אם ימלא בקשתנו ובין אם לא], ועל ידי זה תהיה סיעתא דשמיא גדולה לכל אחד ואחד. אכ"ר.

המודרש תנחומא (וירא ט"א) מביא כמה שיטות, בטעם הדבר שתיקנו חכמים שמונה עשרה ברכות בתפילה. דעת רבי יוחנן היא, שהם 'כנגד י"ח ציונים שבמשכן', שכן בפרשת פקודי נאמר בעשיית המשכן שמונה עשרה פעמים 'כאשר ציוה ה' את משה'. וצריך ביאור מה הקשר בין זה לזה.

עוד צריך ביאור, מדוע אכן חזרת התורה וכופלת שמונה עשרה פעמים, על כל כלי וכלי ועל כל בגד ובגד, שעשו אותם 'כאשר ציוה ה' את משה'. והנה ידוע מה שכתב הבית הלוי (על התורה, שמות לא י) ביישוב ענין זה, שאף על פי שבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו, ואת כל היסודות של יצירת המשכן, עם כל זה היתה כוונתו רק לעשות 'כאשר ציוה ה' את משה', ולא בגלל כל הסודות, והיינו שביטל את עצמו לציוריו של הקב"ה, [ראה שם עוד בדבריו, שבכך נתקן חטא העגל על ידי מעשה המשכן, שכן שורש חטאם היה בכך שסברו לעשות כעין 'משכן' לפי הבנתם, אף שעדיין לא נצטוו על כך מפיו של הקדוש ברוך הוא].

והנה בביאור ענין הקרבנות כתב הרמב"ן (ויקרא א ט), 'כי בעבור שמועשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה, ציוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתוודה בפיו כנגד הדיבור, וישורף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאווה, והכרעיים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, וזרזק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישורף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש'.

מבואר מודברי הרמב"ן, שהאדם צריך להרגיש בשעת הקרבת הקרבן שבעצם אחר שעבר עבירה אין לו זכות לחיות, כיון שעשה דבר נגד רצון הקדוש ברוך הוא, ומאחר וכל מציאותו באה רק מהקב"ה, והוא חייב לו הכל, ממילא אם עשה דבר כנגד רצונו הוא אינו שווה מאומה, והיה צריך באמת להורגו ולשורפו, ולעשות לו את כל הדברים שעושים לקרבן.

נמצא שענין הקרבן הוא להרגיש הכנעה גדולה, ולבטל את עצמו לגמרי לקדוש ברוך הוא. וכן כתבו המפרשים (ספרינו, אלשיך ועוד), על הפסוק (שם א ב), 'אדם כי יקריב מוכס', שענין הקרבנות הוא להגיע להכנעה, ולבטל את עצמו כלפי הקב"ה.

ומאחר וזה שורש ענין הקרבנות, נמצא שזה גם שורש ענין עבודת הכהנים, שהם צריכים להרגיש התבטלות לקדוש ברוך הוא. ולפיכך, כשעשו את בגדי הכהונה המשמשים את הכהנים בעבודתם, וכן כשעשו את המשכן שהוא מקום העבודה, הוצרכו לכיוון בכל פרט ופרט לעשותו מתוך התבטלות לקדוש ברוך הוא, 'כאשר ציוה ה' את משה', ועל ידי זה נוצר כח

שנותן המצות לקופה של ציבור ומתערב בכל הדמים חשיב כולם שותפים בכל המצות ולכל אחד יש חלק בכל השקלים, וכעין מה שמצינו בכס"מ בה' מעילה (פ"ד ה"ג) בדין כסף נזירות שאם הפריש מצות לקרבנות נזירות כיון שיש בהם מצות לשלמים אין מועלין בהם, אמנם אם הפריש מצות לחטאת עולה ושלמים ואח"כ נתערבו מועלין אפי' במקצת המצות, והקשה הכס"מ שהרי יתכן שאותו מקצת שהוציא הוא המצות שייחד לשלמים ואין בו מעילה וא"כ לא יביא קרבן מעילה מספק, ותירץ בשם הר"י קורקוס שכיון שנתערבו המצות בכל זמן יש בו חטאת ועולה ושלמים, ומבואר שבכמה סוגי דמים של הקדש שנתערבו לא חשיב תערובת אלא דנים שבכל המצות יש חלק לכל אחד מסוגי הדמים שנתערבו, וכמו"כ י"ל לענין מחצית השקל שכיון שנתערבו המצות של כל ציבור נחשב שלכולם יש חלק בכל השקלים.

וא"כ אפשר לומר לפי המבואר באחרונים דהא דמעשה קנין דרבנן מהני לדאורייתא הוא משום שקונה ע"י הגמירות דעת, והא דמבואר ברמב"ם בהלכות לולב דקטן אינו יכול להקנות היינו משום דטעם זה שייך רק בגדול ולא בקטן שמדאורייתא אין לו גמירות דעת שלמה המועלת לקנין.

ולפי"ז יש לומר דבקטן שנותן מחצית השקל כיון דע"י נתינתו לקופה לציבור מתערב בדמים של כולם נעשה ממילא שותף עם הציבור בכל המחצית השקל, אלא דכיון שאינו בר חיובא צריך למסור את חלקו בשותפות לכל הציבור, ובזה י"ל דכיון שזה הקנאה לשותפין קיל טפי, ומהני בזה גמ"ד של קטן במקום שיש תקנה דרבנן שיכול להקנות אף מדאורייתא. [וכמו שמצינו לגבי מרחץ של בני העיר שא"צ הקנאה לבני העיר אלא מהני סילוק וקונים כל בני העיר, והטעם דגדור שותפים הוא שיש לכל אחד בעלות בהכל ולהקנות בזה מהני גמ"ד מועטת].

הרמב"ם והרמב"ן שחייב מחצית שקל משהביא שני שערות מוכרחים לומר דקטן הוא קטן ממש פחות מ"ג, וכן פ"י הרמב"ם בפירושו וכן פסק בחיבורו (הלכה ג') שקטנים אפי' פחות מ"ג שנה אם נתנו מקבלין מהם.

והקשה השער המלך (שם ה"א) דהא מדאורייתא קטן לאו בר הקנאה הוא וכמבואר ברמב"ם (הל' לולב פ"ח ה"י) לגבי לולב דכיון דבעינן לכהם אין נותנין לקטן שהוא קונה ואינו מקנה לאחרים דבר תורה ונמצא שאם התזירו אינו מותר, וא"כ קשה איך קטן יכול ליתן מחצה"ש והרי אינו יכול למסור לציבור מדאורייתא ונמצא קרבנות ציבור משל יחיד.

וכתב ליישב דמן התורה גם מי שאינו בן חיובא יכול לשקול אפי' אם אינו מקנה לציבור כיון שזה בטל ברוב המצות שהם מבני חיובא ומה דבעינן שימסרם לציבור הוא משום דמדרבנן מטבע חשיב ולא בטל הוא, וכיון שהוא דין מדרבנן אתי תקנתא דרבנן שיכול להקנות ומפיק איסור דרבנן, משא"כ בלולב דלא אתי דרבנן מפיק דאורייתא. והקשה האבני מילואים (ס"ו כח"ס"ק לג') דהא ביטול ברוב לא מהני להפקיע בעלות, וכדאמרינן בפ' משילין (ביצה לח, ב) הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי, וא"כ כיון דאין הקנאת קטן כלום מדאורייתא וגם הקדשו אינו כלום מן התורה נמצא שעדיין ממון קטנים הוא מדאורייתא.

ובקצה"ח (ס"ו רלה"ס"ק ד') כתב להוכיח מהכא שקנין דרבנן מהני לדאורייתא, וביאר הטעם בזה דהפקר ב"ד הפקר בכוחו להפקיר ולהקנות לאחר, והלכך אף הכא מהני נתינת קטן ע"י קנין דרבנן ומהני לדאורייתא ונקנה מדין הפקר ב"ד הפקר לציבור.

ונראה דהנה יש לבאר בעיקר דין מחצית השקל שקונים מזה קרבנות ציבור, האיך נקנה המצות לכל הציבור, ונראה הביאור בזה שאחר

וכסף פקודי העדה מאת ככר... בקע לגולגלת מחצית השקל בשקל הקודש (לה, כה, כו)

ברש"י (לעיל ל, טו) כתב שרמזו להם כאן שלש תרומות אחת תרומת האדנים שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן כל אחד מחצית השקל ועלה למאת ככר שנאמר (להלן לה, כה) וכסף פקודי העדה מאת ככר, ומהם נעשו האדנים, והשנית אף היא ע"י מנין שמנאן משהוקם המשכן הוא המנין האמור בתחילת חומש הפקודים (במדבר א, א) ונתנו כל אחד מחצית השקל, והן לקנות בהן קרבנות ציבור של כל שנה ושנה ע"כ.

והרמב"ן כתב לחלוק שאין המנין בפרשת במדבר מחצית השקל לקרבנות, והטעם משום שמחצית השקל לקרבנות משהביא שתי שערות חייב לשקול ולמלאכת המשכן צווה רק מבין כ' שנה ומעלה, והחייב מחצית השקל לקרבנות נרמז בפרשת שקלים לאדנים שכל הצריך כפרה שהגיע לכלל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחר לקרבנות, וכן מבואר ברמב"ם (שקלים פ"א ה"א) מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישאל מחצית השקל בכל שנה ושנה.

וא"כ מצינו פלוגתא בראשונים בחיוב מחצית השקל דעת רש"י שמחצית השקל הוא מגיל עשרים ומעלה ולא גדול שהביא שני שערות וכן דעת החינוך מצוה ק"ה, אמנם דעת הרמב"ן והרמב"ם שכל שהביא שני שערות הוא בכלל חיוב מחצית השקל.

במשנה שקלים (פ"א מ"ה) אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן, וביאר הרע"ב שקטן אפילו הביא שתי שערות והוא פחות מבין עשרים, ובתנאי שימסרם לציבור לגמרי כי היכי דלא להוי קרבן צבור קרב משל יחיד, והיינו דנקט כהראשונים שגדול שחייב במחצה"ש הוא מגיל עשרים, ולכן פירש דקטן הוא עד עשרים, אמנם לדעת

משנת הישיבה

עבודת התפילה - ג - עיקר התפילה - כניעה

וכן הוא בתפילה, שהיא במקום קרבן, שתפילת רשעים היא תועבה, כי לא יכניעו רוחם.

מדברי הגר"א הללו לומד ר' אהרן חידוש גדול, שלא רק שהתפילה מקובלת יותר אם האדם נשבר ושב בתשובה, אלא שכשם שתכלית הקרבן היא לשבור את גאווותו של החוטא, כך תכלית תפילה היא שישבור המתפלל את גאווותו.

ומסיים שם ר' אהרן: 'דעיקר התפילה הוא הכניעה וההתבטלות לפני הבורא, ושיתוק את ההכרה דלית ליה כלום, וכל מציאותו תלוי בהבורא יתברך שמו, ומרגיש עצמו כעני ואבוד, ומצפה לקבל מהשם יתברך, ובזה ישוב בתשובה, וזהו המכוון בענין העבודה'.

רבינו יונה (ברכות ג: ד"ה כל הקובע) מחדש יסוד גדול בתפילה, שאדם שיש לו חסרון במידת הענווה אינו יכול לעולם לכוון בתפילה כראוי. והטעם לכך הוא, שאדם שאין בו ענווה מרגיש שהצלחתו והישגיו תלויים במעשיו, 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח יז), והרגשה זו פוגמת את כל עיקרה של עבודת התפילה, משום שאינו יכול להרגיש שכולו תלוי בקדוש ברוך הוא.

מור"ר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (משנת רבי אהרן, מאמרים ושיחות מוסר ח"ב, אלול - התפילה והתשובה) לומד יסוד זה גם מדברי הגר"א, על הפסוק 'זבח רשעים תועבה' (משלי כא כז), וזה לשונו: 'עיקר הקרבן הוא שהאדם ישבור גאווותו ורוממו הנישאה, וישוב לה' מרוע מעליו וכו'.

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת פקודי תשפ"ד

* תורת חמד | מענייני הפרשה *

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן (שמות לח, כא). ופירש"י: 'המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עונותיהן של ישראל', ומקורו ממדרש תנחומא (כאן, סימן ב). והקשה הגאון רבי זעלמעל'ה מוולאז'ין זצ"ל, הרי לגבי משכון נאמר (לעיל כב, כה) 'עד בוא השמש תשיבנו לו', וא"כ מדוע הקב"ה לא החזיר לנו את ביהמ"ק אם הוא כמשכון. וישיב, דהתורה עצמה מבארת למה משיבים המשכון עד בא השמש, 'והיה כי יצעק אלי, ושמעתי כי חנון אני', כלומר שלאחר שבעל המשכון צועק ומתחנן להקב"ה, אז הקב"ה שומע את צעקתו ופוער מהמלווה. וממילא, במשכון של ביהמ"ק, אף אחד לא צועק, לאף אחד זה לא אכפת, ומדוע שהקב"ה ישיב את המשכון?! עכ"ד הנוראים. וכמה יש לנו לעורר ולחזק את הפועלים בימינו אנו בדבר חשוב זה, לכנס ולאסוף את עם ישראל לצעוק ולהריע לאבינו שבשמים שישבינו לנו את המשכון - בית מקדשינו ויגאלנו במהרה, ואשרי חלקם של המשתתפים בתפילות אלו ושל כל העוסקים בדבר גדול זה. ויהי רצון שנצטעק להקב"ה והוא יאמר לנו 'ושמעתי כי חנון אני', וישלח לנו את משיחו במהרה בימינו, אמן.

שם. ופירש"י: 'אלה פקודי'. בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת, ונמנו כל כליו לכל עבודתו. הנה במסכת ע"ז (דף לד ע"א) אמרין שמשה רבינו שימש בשבעת ימי המילואים בחלוק לכן שאין בו אימרא, ופרש"י: 'יש אומר שלא יחשדוהו ששם בה מתרומת המשכון, ולא מילתא שהרי כבר נגמרה המלאכה, ובשעת עבודה מהיכן שקיל'. ומבואר דיש מי שאומר שהטעם שלבש משה בגד בלי מכפלת וכיסים, כדי שלא יחשדוהו שמועל בכספי תרומת המשכון. וצ"ע איך נוהגים ליתן לרבנים סכומי כסף רבים לחלק לעניים והרב מקבל הכסף יחיד, ולמה לא ניושש שיחשדו כרב שנטול מהכספים לעצמו. ונראה דבאמת גם במשה רבינו לא היה מקום לחשוד, רק שמשה רבינו שמע שאנשים חושדים בו, וכמבואר במדרש בפרשתן (שמו"ד נא, ו): 'ולמה עשה עמהם חשבון... ולמה אמר להם משה בואו ונעסק במשכון ונחשב לפניכם, אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחוריו וכו'', הרי ששמע שליצני הדור הוציאו עליו חשד, ולכן הקפיד גם ללבוש בגד בלי אימרא, אבל באופן רגיל אין לחשוש לחשד באופן כזה [ובאמת יעויין בשו"ע רמ"א (יו"ד סימן רנו ס"ב) דמצד והייתם נקיים טוב לגבאי צדקה שיתן חשבון להיכן הלך הכסף, ויעו"ש בב"ח ובביאור הגר"א דילפינן לה ממשנה רבינו שנתן חשבון].

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו ויברך אותם משה (שם לט, מג). ופירש"י: 'אמר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו' (תהלים צ, יז), והוא אחד מ"א מזמורים שבתפלה למשה'. וצ"ב למה רק בבניין המשכון היה צריך לתפלה זו שיהיה נועם ה' עלינו. ושמעתי ממו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לבאר, דהרי עם ישראל יצאו ממצרים היא צועק, שהיתה הארץ העשירה בעולם, ובוודאי כל הבתים שם היו בנויים בפאר והדר, ולכן כשצווה משה לבנות משכון מפואר ונאה עם זהב וכסף ונחושת, התפלל משה שלא יכניסו ישראל למשכון את היופי והפאר המצרי וכל המושגים המצריים, אלא 'יהי נועם', יהי רצון שיהיה נועם ויופי במושגים השייכים לנו, נועם אלוקי וטהור ולא בנועם מצרי. ומזה יש לנו ללמוד גם כשאדם בונה משכון פרטי בביתו, שיהיה ראוי להשראת השכינה, שיהיה הכל ביופי אלוקי ולא ביופי המגיע מן הגוים והמונייהם.

* ווי העמודים וחשוקיהם *

שאלה משולחני של מרן שליט"א

להגדיל את המלגות, או להוסיף אברכים

שאלה. זיכני הקב"ה לעמוד בראשות כולל אברכים, בתחילת הכולל היה נדיב שקיבל על עצמו להחזיק את הכולל למשך שנה שלימה, ואני לא התעסקתי כלל בגיוס כספים, והייתי יכול ללמוד ברוגע. כעת בגמר השנה, הנדיב הודיע לי שאינו יכול לממן שנה נוספת, לכן אני צריך לצאת כרגע ולהתחיל להתרים נדיבי עם, ולזכותם בהחזקת תורה ולומדיה.

עלה בדעתי, מאחר ובין כה וכה אני עושה רק השתדלות, ולהקב"ה אין מגבלה של תקציב, א"כ מדוע אשתדל רק לסכום קטן, אולי אקבל על עצמו סכום כפול, ובתפילה שתהיה סייעתא דשמיא. ואכן כך עשיתי, וקיבלתי על עצמי להשיג בל"נ סכום כפול.

השאלה שלי מה עדיף, האם עדיף להעלות את מלגת האברכים מ 1,200 שקל שהם מקבלים כיום על לימוד של חצי יום ל 1,600 או ל 2,000 שקל, או שעדיף במקום זאת להשאיר את המלגה על כנה, ולהגדיל את מספר האברכים, שיכנסו אברכים נוספים לכולל ויקבלו את המלגה שהייתה עד היום.

תשובה. יש לדון שאולי כיון שכבר יש לו אברכים בכולל, והם זקוקים לכסף, אולי הם בבחינת 'עניי עירך קודמים', ולכן עדיף שיתן להם מלגה יותר גדולה. אך יש לומר דבשלמא אם כולל היה מוסד של צדקה, שצריך לספק להם את צרכיהם, אולי היה עדיף לתת להם מלגה גדולה יותר, אבל כולל הוא מוסד הנוצר להרבות תורה, אלא שאי אפשר להשאיר את האברכים בלי שום דבר, וממילא הכולל מסייע קצת בהשתדלות, אבל מטרת הכולל הוא להרבות תורה.

ולכן נראה שמכמה סיבות עדיף להגדיל את האברכים, ולא את המלגות:

א. כתב הרמב"ם בביאור המשנה במסכת אבות (פ"ג מט"ו) 'והכל לפי המעשה', וז"ל: המעלות, לא יגיעו לאדם לפי רוב גודל המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשים... והמשל כשיתן אדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת, ולאיש אחר לא נתן כלום, לא יעשה בידו מדת הנדיבות, כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים... וזה עניין לפי רוב המעשה, עכ"ל.

וכתב בב"ח (או"ח סימן תרצה) הטעם שצריך לחלת את הצדקה לכמה עניים, ולא לתת את הכל לעני אחד, שכן מחייב השכל, כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים גדול שכרו כשיחלקם למאה עניים, מאשר יתן כל מאה זהובים לעני אחד, או לשנים ושלושה, כי זה שנתן למאה החיה מאה נפשות, וזה שנתנם רק לעני אחד, החיה נפש אחד. ולכן תקנו חז"ל לתת בפורים שתי מתנות לאוהביו, אבל מתנות לאביונים, מתנה לשני אביונים, כי את הצדקה יש לחלק לכמה שיותר עניים.

גם בענייננו עדיף להביא יותר אברכים שיהיו מהכולל, מאשר ליתן יותר לקצת אברכים, וזה נכלל בהכל לפי רוב המעשה.

ב. הרי מטרת הכולל הוא להרבות לימוד תורה בעולם, והנה אברכים שכבר לומדים בכולל ילמדו אותו דבר, רק שיהיה להם יותר הרחבה, ומקיים מצוות צדקה, אבל אם יש אברכים שאין להם כולל, וכאן ילמדו יותר טוב מאשר בלי כולל, ממילא הוא מקיים בהם גם מצוות צדקה, וגם מצוות תלמוד תורה, וממילא הרווח שלו כפול.

ג. כשיש בכולל יותר אברכים ויותר קול תורה, הלימוד של האברכים עצמם יותר איכותי, וממילא כשמכניס עוד אברכים הוא משפר את הלימוד של האברכים שכבר לומדים. ובנוסף לזה יש להם מעלה נוספת שלומדים ברוב עם, וכמו שכתב רש"י בפרשת בחוקותי, אינו דומה מיעוט העושים את המצווה, למרובים העושים את המצווה.

ד. הרי כשיהיו לו יותר לומדים, יהיה לו יותר סייעתא דשמיא, בזכות הרבים, וממילא יהיה לו יותר קל לאסוף את הכסף לאברכים רבים.

לאחר הבקשה לשלום בית, הגיעה בקשה נוספת, לגט

שאלה. אחד מארגוני הצדקה הכריז שהתורמים מעל כסום מסוים, יזכו ששמותיהם בצירוף הבקשה בה חפצים, יועברו לתלמיד חכם, ירא שמים וצדיק, שיעתיר עבורם ביום הפורים, שעליו נאמר 'כל הפושט יד' (גם בתפילה) נותנים לו'. ובכן, רשימת השמות והבקשות הועברו לתלמיד חכם, והוא מתחיל להתפלל בעד התורמים, והנה הוא נתקל בתרומה שנתקבלה מאת יהודי בשם א. בן ש. ובצידה בקשתו: 'מתחנן שיעתירו בעדי לשלום בית עם רעייתי ש. בת ר. ותרומה 788 שקלים (כמניין שלום בית)'. כעבור שתי שנים נוספים, הגיעה בקשה לתפילה בעד הגברת: ש. בת ר. ובקשתה: 'משוועת לגט, מכעלי א. בן ש.', ותרומה עבור זאת 360 שקלים. חושב התלמיד חכם בליבו, השמות הללו מוכרים לי, וזכר בבקשה הקודמת של הבעל, לשלום בית. נמצא אפוא שהבעל תרם להשכנת השלום בבית, ואשתו תרמה לפירוק השותפות.

בא התלמיד חכם ושאל: כיצד יש לנהוג כעת, וכי ניתן להתפלל על שתי בקשות שסותרות זו את זו, ואם לא אמלא את בקשת האשה, האם יש כאן בעיה מצד 'חושן משפט', שכן תרמה רק על דעת שתזכה שנוכרה לזכייה בגט המיוחל.

תשובה. נוסח התפילה שיש להתפלל עבור בני הזוג הוא, שיעזור הש"ת שתזכה למה שטוב לה באמת. כי קמיה שמיא גליא, אם הטוב עבורה הוא להמשיך לחיות עם בעלה או להתגרש. ואף על פי שהאשה דרשה שיתפללו לגט, ותרומה רק לשם כך, מכל מקום בקשה זו (על דבר מסוים) נובעת מחמת חסרון ידיעה ובורות, וכעת, אנו 'נפרש' את בקשתה באופן הראוי והמועיל עבורה.

[**ובעין** דברי הספר חסידים (סימן תד), שכתב: 'איש שנדר (בסתם לתלמוד תורה), ואמר דעתי למצוה רבה, לתת כסף לספר תורה, לפי שהוא יחשוב שאין מצוה (גדולה) יותר מזו. יאמר לו [החכם], כיון שלבך למצוה ושיהיה מעיין תדיר, הרי בספר תורה שאתה חפץ, אינה כל כך מעלה, שהרי יש לקהל הרבה ספרי תורה, אלא תן לצורך ספרים (ספרי לימוד), להשאיל שילמדו, וצדקתך תעמוד לעד'. דהיינו, החכם מיעץ ליהודי (החסר ידיעה) מהי המצוה היותר חשובה שכדאי לו לעשות בכספו, ואף שחשב ליעדו לספר תורה, מן הסתם הוא מתכוין למה שיראו לו חכמים שכדאי לעשות (ויעז"ש במקור החסד)].

ומסופר על הגאון רבי יצחק מוולאז'ין זצ"ל, שהופיע פעם בראש משלחת של גדולי ישראל בארמונו של הצאר הרוסי. מיד בכניסתו, פנה אליו הצאר ואמר לו: "יש לי שאלה קשה לשאול אותך, ידוע לי שאתם היהודים בכל שבת ושבת מתפללים ומזכירים את הצאר לשלומו ושינצח בכל מלחמותיו, אני גם בקשתי מאחד היהודים שיתרגם לי את נוסח הברכה הזו, אולם עתה אני יודע שכל הדברים הללו אינם אלא מן השפה ולחוץ, שכן כפי שידוע לי תפילה זו נאמרת על ידי אותם היהודים בכל מדינה ומדינה, ואם כן, כיצד מתפרשת תפילה זו, הרי יש לי שנים ארוכות מלחמה עם קיסר גרמניה, ואם גם בגרמניה מתפללים היהודים לניצחון מלכם, ואתם כאן מתפללים לניצחון מלכם, אם כן כיצד מתיישבת סתירה זו?".

הגר"י מוולאז'ין השיבו באופן מיידי: 'הרי פירך אמר שיתרגמו לך את התפילה, וידוע אתה היטב את נוסחה. כיון שכך בודאי שמות לב שהתפילה מתחילה במילים: "הנחת בים דרך ובמים עוים נתיבה, הוא יגדל וירומם וינשא וכו', את הקיסר האהוב",... ונשאלת השאלה, וכי אין שבח אחר של הקדוש ברוך הוא המתאים לקובעו בתפילה זו, אלא בזה שהקב"ה מכון את האוניות בלב ים ומפלים להם דרך ונתיב?!".

"ובכן, התשובה היא כיון שהאניות נוסעות בעזרת מפרשים שהרוח נושבת בהם, תאר לעצמך שעתה נמצאת אוניה במזרח וברצונה להפליג למערב, צריכה היא אם כן רוח מזרחית, באותה שעה ממש יוצאת אוניה מהמערב שפניה מועדות למזרח, היא צריכה כמובן רוח מערבית, כיצד בכל זאת מתנהלת תנועת האוניות על אף קושי זה? אלא זהו כוחו של הקדוש ברוך הוא! אף כאן, יכול הקדוש ברוך הוא לסדר' שגם אתה תנצח, וגם אויבך קיסר גרמניה ינצח..."

תשובה מחודדת זו כבשה את ליבו של הצאר, ומאז דברי הגר"י מוולאז'ין היו נשמעים אצלו בכבוד ובהערצה, על אף שהצאר היה ידוע כשונא ישראל.

ובעין זאת נאמר גם בנידון שאלתנו, יש להתפלל גם עבור הבעל וגם עבור האשה, כדי שהש"ת יסדר את הטוב ביותר עבורם, ואין כאן כל חשש של גול, כי אליבא דאמת ה"ת התפלל גם על האיש וגם על האשה כרצונם, והקב"ה יסדר הטוב ביותר עבורם.

- **בשובע** שעבר הגיעו למעונו של רבינו ראשי ארגון 'מנוחה וישועה' בראשות הרה"ח ר' מנדי קניג שליט"א ביחד עם הרה"ג רבי יצחק אהבה ציון שליט"א, לאחר ששמע רבינו סקירה על פעילות הארגון מיום הקמתו לעמוד לעזר וסעד לאנשים הסובלים ממחלות וקשיים, ולהיות כסעד ותמך בימי הבראה במלוניות של הארגון, התפעל רבינו מאד ובירך את העוסקים במלאכה בהצלחה וסייעתא דשמיא.

- **לאחר** מכן נשאל רבינו כמה שאלות בדיני קדימה מחמת ריבוי הפניות לקבלת סיוע על ידי הארגון במשך כל ימות השנה, כשרבינו מכריע על כל השאלות. בתוך הדברים סיפרו לרבינו, שהגברים התומכים בארגון רצו לעמוד לעזר משפחות הנרצחים והנפגעים במלחמה האחרונה, ואכן ארגנו סופי שבוע במלונות כדי לעודד ולחזק את רוחם באמונה ובטחון בהקב"ה, וכיון שבדעתם לארגן עוד שבתות כאלו, הציגו כמה שאלות:

- **אחד** מאנשי החסד, תושב חו"ל, שנפשו חפצה להיות שותף בממונו בארגון שבת כנ"ל, הוצע לו ע"י ראש הארגון לבוא ולהשתתף בגופו ולחוות את הנעשה בשבת, אך טען אותו נדיב הנ"ל שבידעו שאם ישתתף בשבת זו בוודאי יבא לידי בכי וצער, בשבת מחמת שיראה עין בעין בצערן של המשפחות, והרי קי"ל (או"ח סימן רפח ס"ב ומשנ"ב סק"ד) שאין לבכות בשבת בשביל להוציא צער מלבו, ועל כן נפשו בשאלתו האם מותר לו להביא עצמו לכזה מצב שבדאי יגיע לידי בכי. והשיב רבינו בהאי לישנא: 'צריך לומר לו שזה בכי של קודש קודשים, ממש קודש קודשים, ורק אדם שבוכה על חסרון ממון או דבר כיוצא בזה זה אסור, אבל יהודי שכואב בלבו כאבן וצערן של ישראל אין בזה ספק שיכול לבוא ולהשתתף בשבת זו אף שיגיע לידי בכי'.

- **עוד** נשאל רבינו, שבשבתות האלו משתתפים אנשים מכל העדות והחוגים, ופשוט וברור שאף אלה שעדיין אינם שומרי תורה ומצוות בשבת כזו שומרים את השבת יותר, אך היו מקרים בודדים שראו המארגנים אנשים שהשתמשו בטלפון שלהם בשבת, האם יש להימנע מלקיים שבתות כאלו מחמת זה. והשיב רבינו: 'אין להימנע, ויש להמשיך ולארגן עוד שבתות כאלו, אך כדאי לומר למשתתפים שהשבת היא מקור הברכה והיא השומרת ומגינה על עם ישראל, וכבר אמרו רז"ל אם היו עם ישראל משמרים שתי שבתות היו נגאלים'.

- **עוד** נשאל רבינו, שראו כי מיעוטא דמיעוטא מהמשתתפים בשבתות הנ"ל, שהיו לבושים בחוסר צניעות, האם לעורר על כך, והשיב: 'בזה ודאי שצריך להסביר להם בדרכי נועם, מכיון שבדבר זה הם מכשילים אחרים, וגם שהשראת השכינה בעם ישראל היא רק במקום שיש קדושה, ובמקום שאין שכינה אין השראת שכינה, ואין לנו דבר גדול יותר מהשראת שכינה'.

אחורה נא חידה

איך יתכן ששנים קראו מגילה מתוך אותה מגילה, אחד יצא ידי חובה והשני לא יצא?

(התשובה לחידה, א"ה בשובע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: שני גברים חייבים לקרוא מגילה באותו יום, אולם אחד אינו יכול להוציא יד"ח את חברו, היתכן?

תשובה. א. כתב בנוב"י (מהדו"ק או"ח סימן מא) שחיוב קריאת המגילה ביום הוא מדברי קבלה, אך הקריאה בלילה הוא רק מדרבנן. ובטורי אבן (מגילה דף ה ע"א) כתב דפורים שחל בשבת, ומקדימים את הקריאה ליום שישי, קריאה זו היא רק מדרבנן. ולפ"ז הורה הגר"פ פרנק זצ"ל (מקראי קודש, סימן נא) דיש להקפיד שכן עיר פרוחה לא יצא יד"ח בשמיעת המגילה מן כך המוקף חומה בשנה שחל ט"ו בשבת ונדחית הקריאה ליום שישי, משום שאדם המחוייב במצוה מדרבנן אינו יכול להוציא אדם המחוייב מדברי קבלה. ב. עבד כנעני שטרם השתחרר נחלקו הפוסקים אם חייב במגילה (ע"י משנ"ב סימן תרפ"ט סק"ב), וכתב הביאור הלכה דע"כ לכ"ע אין העבד יכול להוציא אחרים יד"ח. ג. שחציו עבד וחציו בן חורין חייב בקריאת המגילה, אולם אינו מוציא יד"ח בן חורין (שו"ע שם ס"א).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל,
או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בתלכות שבת ועוד,
בכו' **שיח יצחק**, 04-376-0582, או 072-380-9348.
מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א
בשבת הקרובה ברמת אלחנן

מערכי תורה

פקודי

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

המשכן - משכון על עונותיהן של ישראל

כתוב (ל"ח, כ"א) 'אלה פקודי המשכן משכן העדות'. וכתב רש"י, המשכן משכן, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. [דמקדש איקרי משכן, כמבואר בגמ' שבועות דף ט"ז ע"ב]. ומבואר דחורבן הבית הוא לא רק משום שכלל ישראל הגיעו למצב שאינם ראויים עוד להשראת השכינה, וממילא נסתלקה מהם השכינה, אלא שהחורבן גם בא בתורת פרעון וגוביינא כמו מלוה הנוטל משכון מהלוה בהגיע זמן הפרעון, ובזה נפרע החוב.

וצריך ביאור למה נכתב ענין זה של חורבן הבית, וענין זה שהוא נחרב בתורת משכון על עונותיהן של ישראל, בפרשה זו העוסקת בבנין המשכן. ונראה לומר בזה דהנה בנבואת בלעם כתוב מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, וכתב רש"י מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם, משכנותיך, אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבנן כפרה על הנפשות, שנאמר כלה ה' את חמתו, ובמה כלה, ויצת אש בציון עכ"ל, ומבואר דיש בבית המקדש ב' מעלות לישראל, האחד דבעת שבית המקדש קיים, שמקריבים בו קרבנות לכפרה, ועוד מעלה יש כשהוא חרב, שהמעלה בזה הוא שהוא נלקח בחורבנו כמשכון לכפר על ישראל, וחורבנו הוא גופא גם כפרה על ישראל. ולפי זה מבואר היטב למה מזכיר ענין החורבן והמשכון כבר בעת בנין המשכן, דענין זה שהבית נחרב, והוא נחרב בתורת משכון ופרעון על עונותיהם של ישראל, ובזה יש כפרה לישראל, כל זה הוא חלק ממעלת המשכון, ועל כן שפיר יש לרומזו בעת בנין המשכון.

מכתב פיתוחי חותם

בעשיית הציץ כתוב (ל"ט, ל') 'ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם קודש לה'. יש לבאר למה בציץ נאמר כתיבה, ובחושן ואפוד אע"פ שגם בהם היה כתוב שמות בני ישראל, לא נאמר בהם לשון כתיבה. ויש לומר דהנה איתא בסוטה דף מ"ח דאבני החושן והאפוד לא היו נכתבין בדיו, שנאמר פיתוחי חותם, ואין מסרטין עליהן עליהם באיזמל שנאמר במלואותם, אלא כותב עליהם בדיו, ומראה להן שמיר מבחוץ, והן נבקעות מאליהן, כתאינה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום, וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים, ואינה חסירה כלום, הרי מבואר דאבני החושן והאפוד לא היו נכתבין בידי אדם, אלא על ידי השמיר היו נכתבין. [ועיין רמב"ן תרומה (כ"ה, ז'), ומל"מ פ"ט מכהמ"ק ה"ז]. ולפי זה יש לבאר, דלכן לא נאמר כתיבה באבני החושן והאפוד, כיון שלא היו נכתבין בידי אדם, אלא על ידי השמיר הוא שנכתבין.

ונראה לומר בזה עוד, דלא רק דחלוקים הם באופן כתיבתן שזה היה נכתב בידי השמיר והציץ נכתב בידי אדם, אלא נראה דלכתיבה זו בשמיר אין דין כתיבה כלל, שהרי אין זה כתיבה אלא עשיית בקע, ולא הוה בכלל כתב, ובעל כרחך דאבני החושן והאפוד ליכא דין כתיבה, ולכן שייך שיהיו נכתבין על ידי השמיר, אע"פ דזה אינו נחשב כתיבה, ואין לזה תורת כתיבה, אבל הציץ שנכתב בידי אדם באותיות, היה לכתיבתו דין כתיבה, וכמבואר בדברי הגמ' בגיטין דף כ' ע"א, דילפינן מאופן הכתיבה של הציץ, דיש לכתיבה כזו דין כתיבה גם לגבי דין כתיבת גט דכתיב ביה וכתב. וברש"י בגיטין שם כתב, דאופן כתיבת הציץ דין כתיבה ביה, משום דגבי ציץ כתוב מכתב פיתוחי חותם, והיינו להדיא כמו שנתבאר, דבזה שנאמר כתיבה בציץ, נאמר בזה דיש בזה דין כתיבה.

וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים

בעשיית הבגדי כהונה כתוב (ל"ט, ב' ג') 'ויעשו את האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חושב'. הנה הבגדים נעשו מכל אלו המינים, אכן בגמרא ביומא דף ע"ב ע"א מבואר דהזהב חלוק משאר המינים, שהזהב לא היה חוט בפני עצמו, אלא היה מעורב בתוך כל אחד ואחד מהמינים, וכדכתיב לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן. וצריך ביאור למה אין הזהב נעשה חוט בפני עצמו, כמו שנעשו שאר המינים.

ויש לומר בזה דבאמת זהב הוא מין מתכת, ואין דרכו להעשות כחוט בבגדים, וכמש"כ הרמב"ן דהטעם דפירש הכתוב דרך עשיית הזהב, אע"פ שבכל שאר מלאכת הקודש לא פירש הכתוב דרך האומנות איך נעשה, משום שבזהב הוא ענין מחודש להיות נעשה טווי ושזור כמו שעושין בצמר ופשתים, ולא נשמע עד היום ההוא לעשות כן עכ"ד, ויש לומר דזהו גם הטעם למה לא נעשו כחוטין בפני עצמן, משום שאינם ראויים לזה. ויש להוסיף עוד, דהרי מדינא אין חשוב בגד אלא העשוי מצמר ומפשתים, וכמבואר בסוגיות הגמ' ריש פרק קמא דיבמות, ובגמ' מנחות דף ל"ט, ובפרק במה מדליקין, ומהאי טעמא אין חיוב ציצית מהתורה, אלא בבגד דצמר ופשתים בלבד, ושאר המינים חיובן מדרבנן. וכן בקבלת טומאה הוא

מקבל טומאה בתורת כלי מתכות, ולא בתורת בגד. וגם אינם בתורת חוטיץ ואריגה. ולפי זה מבואר היטב דאין לעשות מהזהב חוטיץ בפני עצמן, אלא רק שיהיו נתונים בתוך החוטיץ של התכלת והארגמן ושאר המינים.

ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו'

לאחר גמר מלאכת המשכן כתוב (ל"ט, מ"ג) 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה'. וברש"י הביא דברי חז"ל בספרא שמשה אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו', והוא אחד מי"א מזמורים שבתפילה למשה. והנה הפסוק ויהי נועם, הוא סוף המזמור שבתהלים של תפלה למשה איש האלוקים, וצריך ביאור דכל המזמור אינו עוסק בבניית המשכן, ואם כן מה שייך פסוק זה ד'ויהי נועם', שהוא ברכה שיזכו להשראת השכינה במעשי ידיהם, לכל המדובר במזמור זה. וכבר עמדו בזה המפרשים. ונראה לבאר בזה דהנה המזמור כולו מדבר מענין התשובה, ויש לומר דתפלה זו היא על התשובה שעשו ישראל על חטא העגל, וכמבואר בחז"ל שאחר החטא חזרו בתשובה שלימה, וזהו שמסיים הכתוב שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך וגו' יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם, היינו שמבקש שהקב"ה יתרצה להם בתשובתם, ויראה עליהם בהדרגה כבתחילה. ובזה י"ל הביאור במה שמקדים ואומר בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל, דגם זה קאי על התשובה, וכדאי' בפסחים דף נ"ד דתשובה קדמה לבריאת העולם, וזהו שאומר דעוד קודם בריאת העולם, כבר נבראה התשובה. מעתה יש לומר, דהנה ברש"י בתחילת הפרשה כתב, דהמשכן נקרא משכן העדות, שהוא עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. ולפי זה יש לבאר דזהו השייכות של הפסוק ויהי נועם למזמור זה, דאחר שמבקש משה רבנו שתשובתם מחטא העגל תתקבל, ועל ידי זה יוכלו לזכות שתשרה השכינה במעשי ידיהם, וזהו שמסיים בברכת ויהי נועם, שהוא הברכה להשראת השכינה ביניהם.

'יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים'

לאחר גמר מלאכת המשכן כתוב (ל"ט, מ"ג) 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה'. ובתורת כהנים איתא, ויברך אותם משה, מה ברכה ברכן, אמר להם תשרה שכינה במעשה ידיכם, רבי מאיר אומר, כך ברכן, ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, והם אמרו לו, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'. וצריך ביאור מה שייך ברכה זו של יוסף עליכם ככם אלף פעמים לבנין המשכן. ונראה לבאר בזה, דהנה מצינו בכתובים שבית המקדש נקרא 'מטה', וכדכתיב בשיר השירים, 'הנה מטתו שלשלמה', וכן כתוב שם 'אף ערשנו רעננה', ובמלכים (ב', פרק י"א) כתוב על בית קדשי הקדשים 'חדר המיטות אשר בבית ה', וברש"י בשיר השירים כתב דבית המקדש נקרא כן, משום שבית המקדש הוא מקום פריין ורביין של ישראל. ובתרגום שם כתב, ובעידן די את משרי בפורינא חביבתא, ובגנא סגין עלוי ארעא, ואנחנא פישין וסגין, כאילן דנציב על עינא דמיא, והיינו כמבואר בדברי רש"י, דבית המקדש נקרא בלשון מטה, על שם פוריא, דהוא לשון פריה ורביה, ועל ידי השראת השכינה בבית המקדש, ישראל פריין ורביין. ולפי זה הרי מבואר היטב דבעת בנין המשכן, מברכם שיוסף ה' עליהם אלף פעמים, שהרי בהשלמת הקמת המשכן נשלם מקום פריין ורבייתן של ישראל, ועל כן הוא מברכם שירבו מאוד.

עמלי התורה - חייהם חיי עולם

מתוך דברי חזקוני למאות אברכי כולל 'רצופות' דקהלת רמב"ם מודיעין עילית

האברכים היקרים עמלי התורה שפרקו מעצמם עול חשבוניות הרבים ושוקדים על תלמודם, אינם רק בני מעלה יותר משאר בני האדם, אלא כל עצם מציאות חייהם הוא חיים אחרים, וכמו שחלוק חיים של ישראל מחיים של גוי, וכמו שחלוק חיות של אדם מחיות של בהמה, וכמו שחלוק חיות של בהמה מחיות של צומח, כן חלוק בכל מהותו חיות של הלומד תורה משאר בני האדם. כתוב 'עץ חיים היא למחזיקים בה', ובמשנה באבות שנינו 'מרבית תורה מרבית חיים', ואין זה מליצה או ברכה, אלא מציאות אמיתית עם כל העמקות, כל לימוד תורה מרבית עוד חיים, התורה אינה רק ספר חוקים ומשפטים ישרים, אלא היא גם מציאות ושורש החיים. ובנפש החיים כתוב כי התורה הקדושה נקראת אילנא דחיי, שרק באותה שעה העת שהאדם אחוז באהבה ועוסק ומהגה בה בקביעות אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים קשור ודבוק כביכול בחי העולמים ית"ש. ומבואר דהדבוק בתורה חי חיים עליונים אמיתיים, וזהו מהות אחרת של חיים. ואם אמנם אין זה ניכר בחיצוניות, אבל האמת היא שבלא דבקות בתורה החיים הם גשמיים ואינם חיים אמיתיים, אלא הם כמו חיי בהמה שהולכת מהכא להתם, והגם שיש לה חיות, אבל פשוט דחיי בהמה אינם חיים של בני אדם, ועצם מציאות חייה אינם כחיי אדם, וגם אילן יש לו גדר של חיות, שמחובר ויונק משורשו באדמה, ואסור לתולשו בשבת משום עוקר דבר מגידולו, אבל אינו אפילו בגדר חיות של בהמה, ולמדנו מזה דיש כמה מיני חיים, ומלבד זאת יש חיים אמיתיים, הן באיכות, והן באריכות הזמן, שהם חיי נצח לעולם ועד, והתורה היא עץ החיים האמיתי הנצחי. וזהו הביאור במה שכתב ברוח חיים דיש ס' ריבוא אותיות לתורה, וכל אחד יונק מאות אחת שלו בתורה, ו'ניקה' היינו כח החיות, כמו אילן היונק מהקרקע, ונמצא דחיות של ישראל הוא מהתורה, והיא הנותנת להם 'חיות', והתורה היא מציאות של 'חיים' המשפיעה חיים לישראל. בגמ' כתובות איתא עמי הארצות אינם חיים וכו' מקרא אחר אני דורש, כי טל אורות טלך, כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו', הנה מבואר מזה שכתורה נותנת מציאות של חיות, שאינה יכולה לבא משום דבר זולת תלמוד תורה, הרי שמענו מזה שחיי הדבוק בתורה, היא מציאות אחרת של חיים, חיי חיים אמיתיים ונצחיים. וזה הביאור בנוסח הברכה 'חיי עולם נטע בתוכנו', שהרי טופס כל ברכה הוא על עיקר הענין, וכמו האוכל פרי מברך 'בורא פרי העץ', ואין מזכירים ענינים נוספים הטפלים לענין, וא"כ מזה שבברכה נתקן לומר 'חיי עולם נטע בתוכנו' על כרחך ד'חיי עולם' אינו תוצאה בעלמא בזכות התורה, אלא דעצם הקריאה בתורה היא נתינת 'חיי עולם', ויש להודות על זה בטופס הברכה גופא.

ייתכן שהוא יאמר סברות לא ישרות... לא נכנסים שם כאלו דברים... עם מה הפה נהיה קדוש?... על ידי שאני שומר עליו! שהוא לא ידבר דבר שהוא לא צריך... כל דבר ע"י שאתה עושה את רצון ה' - אתה מתקדש בקדושה. יש דברים שצריך בהם מעשה ויש דברים שלא צריך בהם מעשה, אך הצד השווה שבהם - זה לעשות את רצון ה', ועשיית רצון ה' היא זו שמביאה את הקדושה.

וממילא הכוונה הפשוטה שהיתה בבניית בית המקדש - זה לעשות את רצון ה'! כמה פעמים הבאנו שאמר ראש הישיבה בעל היברכת מרדכי זצ"ל מה השבח הגדול שאומרים על אהרן (בפרשת בהעלותך) "ויעש כן אהרן" - 'מלמד שלא שינה'. למה לשנות?... אמר הברכ"מ **הוא לא עשה יותר טוב...** כל אדם שעושה יצירה הוא מחפש שזו תהיה 'יצירת פאר'... אהרן עשה רק לעשות רצון ה' מה שאמרו לו, וזו הייתה כל הכוונה שלו, לא יותר טוב ולא יותר גרוע....!

לרצות קרבת אלוקים כי זהו רצון ה'!

בבית הלוי (פרשת כי תשא) כתוב דבר נורא; והוא מוסיף, אולי זה נמצא כתוב בכתובים, אבל אני אמרתי כן מדילי... (ובדורות שאחריו זה בודאי כתוב... בשם משמואל, מסוכטשוב, ובחידושי הגר"י).

הבית הלוי תמה, איך עם ישראל שראו כ"כ הרבה את נפלאות ה', וראו את מעמד הר סיני שלא הותיר כל ספיקות שה' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו, איך הם הגיעו לחטא העגל?...!

ומבאר הבית הלוי שלעם ישראל היתה תשוקה עצומה ורצון עז לעשות מקום להשראת השכינה, ובשביל זה צריך אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה כדי שיוכל להבין מעצמו איך לעשות את המשכן עם כל הפרטים. ואחרי שהם ראו שמשה רבינו - שהוא היה עומד בין ה' ובין - לא בא, הם רצו לעשות מקום מיוחד אשר יהיה בו השראת השכינה, והם לא סמכו על חכמתם, לכן הם הלכו לאהרן הכהן שהוא היה גדול מהם והוא ידע את עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם, וביקשו ממנו "קום עשה לנו" וכו' והכוונה היתה אחת... שיהיה מקום להשראת השכינה! שתהיה להם דבקות בה' יתברך! ומחשבתם היתה לטובה. ולמעשה, במשכן היו הרבה כוונות וייחודים, והם רצו שיהיה להם פה למטה מקדש כעין של מעלה, וכמו שבאמת ידוע שכל העולמות העליונים מתנהלים ע"י מעשה האדם פה בעולם כי כן גזר הבורא יתברך.

אבל זה היתה הטעות שלהם, כי כל זה הוא רק אם הקב"ה מצווה לעשות, ואז בזכות עשיית רצון ה' - זוכים שיהיה אותו מקום מוכן וראוי להשרות בו את השכינה, וכמו שהיה במשכן. **אבל כשהאדם עושה מדעת עצמו איזה מעשה שהוא לא נצטווה עליו בתורה - אינו מועיל כלום בשביל השראת השכינה!**

וזה בעצם נקודת ההבדל... למה אתה רוצה השראת שכינה?...! כי אני רוצה דביקות בה'! קרבת אלוקים!...! מזה יוצא חטא העגל...

הרצון להשראת השכינה צריך להיות בגלל שזה רצון ה'! כשעם ישראל יצאו ממצרים, אחרי חטא המרגלים, היו כאלו שאמרו למשה רבינו "אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר ציוונו ה' אלוקיננו", אמר להם משה "אל תעלו כי אין ה' בקרבכם, ולא תנגפו לפני אויביכם". הם רצו ללכת במסירות נפש, למות על קידוש ה'. אמר להם משה, ה' לא מבקש את זה ממכם... אל תעשה את זה... כשאדם מת על קידוש ה' זה רק אם זה רצון ה', אך אם זה לא רצון ה' - זה יכול להיות עגל! כשאני לא עושה את החשבונות שלי... שאני רוצה שתהיה השראת שכינה, ואני רוצה את הדביקות, אלא

השראת השכינה באה כשעושים את רצון ה'

יש דבר מאוד מעניין... מפרשת תרומה כל הזמן היינו עסוקים בבנין בית המקדש. בפרשת כי תשא היה הפסקה עם חטא העגל, ואנחנו חוזרים שוב לפרשיות המשכן בויקהל ופקודי. סך הכל יש לנו ארבע פרשיות על מעשה המשכן, תרומה, תצוה, ויקהל, פקודי. שואל מרן ראש הישיבה זיע"א שאלה פשוטה... כתוב "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם". בשביל מה היה צריך משה להקהיל את כולם?...! אומר האבן עזרא 'טעם ויקהל - שישמעו הכל מפיו דבר המשכן, שיתנדבו'. וזה הפשט הפשוט. אבל השאלה היא, שמשה מתחיל עם שלשה פסוקים שמדברים על השבת ובכלל לא על המשכן...

רש"י אומר למה בכלל הוא ציוה כאן על השבת?...! 'הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינה דוחה את השבת'. ולמעשה כבר למעלה בפרשת כי תשא (לא, יג) רש"י פירש את אותו הדבר... "ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו", 'ואתה, אע"פ שהפקדתך לצוותם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה'. ואח"כ כתב: 'אע"פ שתהיו רדופין בורירות המלאכה - שבת אל תדחה מפניה, כל אכין ורקין מיעוטיך, למעט שבת ממלאכת המשכן'.

כנראה שעם ישראל היו כל כך להוטים לבנות את המשכן, שהיו צריכים פעמיים להזהיר ולחזק את שמירת השבת, אבל השאלה היא, למה משה רבינו מתחיל בפרשת ויקהל קודם עם שמירת שבת ואח"כ הוא הולך לצוות על מלאכת המשכן?...! היה צריך קודם לצוות על המשכן ואח"כ על השבת, וכמו שבתרומה תצוה היה ציווי על המשכן, ורק אח"כ בפר' כי תשא הוא הזהיר על השבת, למה כאן זה הפוך?...!

אומר מרן ראש הישיבה זיע"א, הרי תכלית המשכן זה השראת שכינה. מתוך מה באה השראת השכינה?...! לא מתוך העצים והאבנים, או הבית היפה... אלא ע"י שאנו עושים את רצון ה' בבנין המשכן, על ידי זה הקב"ה משרה את השכינה. ואם אני לא אעשה את רצון ה' - בודאי שלא תהיה השראת שכינה.

ממילא - אומר מרן רה"י זיע"א - הבאנו דווקא את השבת בתור דוגמא... השבת באה ללמד אותי שלא העשייה הגדולה מביאה את הקדושה הגדולה... שבת היא קודש! 'יושמרתם את השבת כי קודש היא לכם'. ממה באה הקדושה של השבת?...! "מלא לעשות מלאכה"! שבת זה מופקע מכל דבר של עשייה... לא תעשו כל מלאכה ביום השבת... אפילו הדיבור צריך להיות לא כמו הדיבור בחול... החפצא של השבת זה השב ואל תעשה שלה באיסור מלאכה, וזה הופך אותה לקודש קדשים!

וזה - אומר הראש ישיבה - מלמד אותנו, שלא ההשקעה הגדולה בבנין המשכן לייפותו ולשכללו מביאה את הקדושה... אלא מה שמביאה את השראת השכינה זה "אמרתי ונעשה רצוני", שעושים את רצון ה'. רק לפעמים רצון ה' שזה יהיה בקום ועשה ולפעמים זה ע"י שב ואל תעשה, אבל שניהם קודש קדשים! שניהם קדושים. וזו עיקר הכוונה שצריכה להיות במשכן, לעשות את רצון ה'! דבר מאוד פשוט.

הגר"א באיגרת הגר"א כותב 'והפה הוא קודש קדשים' - איך?...! כשאני לא מדבר דברים האסורים... אדם נשמר בפה שלו אז פיו הופך להיות קודש קדשים. הר"ן בתחילת נדרים כותב 'פה קדוש איך אמר דבר זה?...! ומה זה נוגע לפה? תשאל - ראש ישר איך אמר סברא לא ישרה... אבל לא... זה נוגע לפה... כשהפה הוא קדוש, לא

כי זהו רצון ה' שתהיה השראת השכינה - אז זה נקרא לעשות את רצון ה'. אבל כשרוצים עם כוונות אחרות, גם אם זה 'כוונות גדולות' - יוצא עגל!!! וזה דבר פשוט לאורך כל הדרך.

פעם היה לי ויכוח מעניין עם הר"ה ר' אורי זוהר זצ"ל. הוא היה אדם גדול, מרן רה"י ר' גרשון זצ"ל היה קורא לו בחיבה 'הזוהר הקדוש'... פעם ביקשתי ממנו ברכה, הוא התחמק, הוא אמר אל תעשה אותי רביה... אז אמרתי לו שאם הוא מברך אני אתרום סכום יפה ללב לאחים... והוא הסכים. מה אתה רוצה שאני אברך?... אמרתי לו, ישאני אהיה גדול בתורה'.

ואז הוא בירך בכוונה ובתפילה ואמר 'יהי רצון שתהיה עבד ה'!' אמרתי לו אח"כ - לא זה מה שביקשתי... הוא פשוט לא יכל להירגע... מה יכול להיות יותר מזה?...

ומה בעצם מונח בדבריו?... הרי הקב"ה רוצה שאני אהיה גדול בתורה, אז כשאתה מבקש להיות גדול בתורה תזכור שזה בגלל שזה רצון ה'! אתה עבד ה', ובעבד ה' מונח שהקב"ה רוצה שאני אהיה גדול בתורה.

הרי ה' לא רוצה שאני אשאר עומד על המקום אותו הדבר... והראיה, שאנחנו מבקשים בתפילה כל יום, "אתה חונן לאדם דעת וחננו מאתך"! וכן באהבה רבה, "ותן בליבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד"... הקב"ה רוצה שאני אהיה גדול בתורה... אבל אני עושה את זה כי אני עבד ה'!!! אבל להיות גדול בתורה כי אני רוצה להיות גדול בתורה - מזה לא ייצא שום דבר... [ואכן גם לכך כוונתו].

לרצות את רצון ה'!

היסוד של ההצלחה בחיים - זה אני רוצה כי זה רצון ה'! כמה פעמים הבאנו שאמר לי מרן ראש הישיבה זיע"א שהרבה ישיבות (כמעט כולם) נפתחו לשם שמים גמור. רק יש ישיבות שמיד אחרי שהם נפתחו כבר חשב ראש הישיבה - אני רוצה שהישיבה שלי תהיה הישיבה הכי טובה...! מי אמר שהקב"ה רוצה שתהיה לך את הישיבה הכי טובה...

הג"ר ברוך ויסבקר זצ"ל אמר כמה פעמים, יש ישיבות שאם קורה בישיבה משהו לא טוב - מעדיפים להעלים עין, שלא ידברו על זה ברחוב... זה לא כבוד לישיבה... אצלנו - אמר רבי ברוך, לא מטאטאים מתחת לשולחן, אם יש בעיה - מטפלים בה! לא משנה אם זה עושה כבוד לישיבה או לא, עושים את רצון ה'!

ויש ע"ז הרבה סיפורים מעניינים עם רבי ברוך... אחד הסיפורים שכבר התפרסם הוא, שבתקופה מסוימת יצא אוטובוס מהישיבה לים ביום שישי. מישוהו אמר לראש הישיבה, זה לא מתאים שמהישיבה ייצא אוטובוס לים... זה מבייש... אמר לו רבי ברוך, נראה לך שהכבוד של הישיבה איכפת לך יותר ממני?... תאמין לי שלי יותר איכפת ממך... אבל מה רצון ה', שבחורים יפלו בשמירת העיניים?... עדיף להוציא אוטובוס מהישיבה ושהבחורים ישמרו על העיניים, וגם אם יהי' בזיונות לישיבה - אנחנו עושים את רצון ה'! אנה עבדא דקודשא בריך הוא...!

וה' עזר לו... הוא באמת זכה שתלמידיו יהיו דבוקים בו באופן לא רגיל שכמעט ואינו נמצא בדור האחרון... הם הלכו אחריו באש ובמים... הרבה אנשים תוהים לעצמם מהו סוד ההצלחה של ישיבת מיר?... הרי בלי עה"ר היא גדלה כל הזמן... ורוכשת בנין אחר בנין באזור. [מספרים שפעם מישוהו שאל את הג"ר אברהם יהושע בכרך השבת, איך אני מגיע למיר?... אמר לו ר' אברהם יהושע איך ללכת ולבסוף הוסיף בחיך - זה רק אם תלך מהר... אם תמתין קצת הישיבה תגיע אליך לפה...]

ומה הסוד?... אמר לי הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א מה ההרגשה שלו... ופעם סיפרנו את זה... כאשר נפתחה ישיבת מיר באה לשם קבוצה מיוחדת, בחורים שהיו אח"כ תלמידי חכמים גדולים. בין הבחורים היה גם בחור אחד והוא היה בחור ידוע בציבור שלא היה מתאים כלל להיות בחבורה של בני עליה... וזה הפריע להם מאד.

הם החליטו לדבר עם מרן הר"ה הג"ר אליעזר יהודה פינקל זצ"ל שהוא היה גברא רבה מאד אך זה לא עזר... אז החליטו ועשו מעשה - נגשו אל רה"י מרן הגרא"י זצ"ל והם אמרו לו, או הוא או אנחנו... אי אפשר יותר... הם ידעו שאם הם הולכים אז הם לא משאירים ברירה... אין ישיבה!

אמר להם רבי אליעזר יהודה, כמו שהיה ברוך אתה בבואך יהיה ברוך אתה בצאתך... אתם יכולים ללכת, אני אשאר אתו! הבחורים

השתתקו בבהלה, והרה"י המשיך: אני יודע שאם תלכו ייתכן והישיבה שלי תיסגר, אבל אני לא מחפש ישיבה בשביל שתהיה לי ישיבה, אני רוצה לפתוח ישיבה בשביל רצון ה'! אם אתם תלכו - יהיו לכם ישיבות אחרות, אז במקום שיגידו שלי' אליעזר יהודה יש ישיבה טובה, גידו את זה על ישיבות אחרות. אבל הבחור הזה - אם הוא לא יישאר פה, אצלי בישיבה - הוא יילך לרחוב! אז הקב"ה רוצה שהוא יישאר פה, אם אתם רוצים ללכת - בהצלחה, אני לא עוזב אותי!

הם כל כך נבהלו מהנחישות של הראש ישיבה, וכמובן שהם נשארו בישיבה, וברוך ה' היום הישיבה כבר קרובה לעשרת אלפים לומדים, כן ירבו...!

וזו העבודה שלנו. יהודי עושה דבר לשם שמים! אני רוצה להיות למדן, להיות בקי בש"ס - כי זה רצון ה'!

עה"פ י"רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה"י (משלי כט יג) "עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה"י" (משלי כב, ב) ואחז"ל (ויקרא רבה פי' לד-ד) רש זה רש בתורה, ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים, עמד רש עם איש תככים וא"ל השנני פרק אחד והשנהו, מאיר עיני שניהם ה', עשיר ורש נפגשו - עשיר בתורה ורש בתורה, אמר אותו רש לאותו עשיר השנני פרק אחד ולא השנהו א"ל מה אנא בעי מיתב ומתניתך במשקין או במאימתי, קרי ותני עם דכוותך (אני עסוק בלימוד סוגיות עמוקות בש"ס - לך ולמד עם בן סוגך) עושה כולם ה'. מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טפש, ומי שעשה לזה טיפש יכול לעשותו חכם (ויע"ע תמורה טז, א ומרן רה"י הגרב"ד פוברסקי שליט"א ציין לדברי השו"ע סי' רמ"ה סק"ג ושם בבהגרי"א סק"ה).

בפרדרי"א (פי"א) כתוב על רבי אליעזר בן הורקנוס שאלהו אמר לו שילך לרבי יוחנן בן זכאי שילמדנו תורה. למה הוא לא שלח אותו לישיבה למתחילים?... או למתחזקים, או למדרשות?... אלא אדם שבאמת רוצה ומוכן להשקיע - אז זה המקום שלו! ולאט לאט הוא גיע גבוה!

להבין ש'בן תורה' זה הכבוד...

אני רוצה לומר לכם מה שקיבלנו בישיבה: בחור שבאמת רוצה לגדול, או שרוצה להיות כמרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, דבר ראשון צריך לדעת שרבי חיים לא חשב להיות רבי חיים. והזכרנו ששאלו את מרן רה"י רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל איך נהיים אדם גדול... והשיב, **כשלא חושבים על זה**... אדם צריך ללמוד כי ה' ציווה אותי ללמוד, והוא שמח שאני לומד, ולאט לאט נהיים גדולים.

אבל אני רוצה להוסיף קטע: [שאו"ל לא כולם יבינו אותי...]. הג"ר הלל זקס סיפר לנו על הג"ר מרדכי אושמינר, היו מכנים אותו רבי מוטל סלוניםמער... הוא היה בדור שלפני החפץ חיים, והוא היה כהחפץ חיים בדורו, אדם גדול מאד, והברכות שלו היו מתקיימות, הוא היה בעל מופת גדול.

פעם אחת הוא נסע ברכבת, והיתה שם גם הרבנית בילא הינדא מלצר ע"ה אשת הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. היא היתה אשה צעירה לימים והיא רצתה ברכה מרבי מוטל. היא אמרה לו שבעלה שקוע בלימוד והוא ת"ח ומתמיד גדול, והיא לקחה על עצמה את כל העול של הפרנסה, אז עוד לא היה כוללים כמו במושגים של היום, היא יצאה לעבוד ובעלה כל הזמן ישב ולמד. אז היא ביקשה ברכה מרבי מוטל.

ר' מוטל הגיב; מסירות נפש בשביל כבוד... מסירות נפש בשביל כבוד... (דהיינו, את רוצה שבעלך יהיה גדול הדור ואת תהיי אשתו של גדול הדור, ואת מוכנה למסור נפש על זה... זה 'מסירות נפש בשביל כבוד'...)

הרבנית מלצר פרצה בבכי והלכה למקומה... המשיך רבי הלל זאקס וסיפר, כעבור זמן קצר רבי מוטל ביקש שיקראו לה בחזרה... היא הבינה שהוא רוצה לפייס אותה... אמר לה רבי מוטל (באידיש) העולם אומר שאני פיקח... פה אמרתי דבר שלא בחכמה... אם אשה מבינה שזה הכבוד לא מגיע לה ברכה!... בטח שמגיע לך ברכה! וברכה בחום...

כמה אתה שווה בעיני עצמך...

בפסוק בתהילים כתוב על העגל "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" (קו, כ), כביכול הקב"ה בא להגיד להם, תראו לאן אתם יורדים... אם אנחנו נראה בן אדם מבוגר נהנה מלשחק בבובה... אנו נלעג לו בליבנו, ממה אתה נהנה?... ממה???

וימירו את כבודם בתבנית שור... מרן הרב שך זצ"ל אמר פעם, כתוב שאחד שגנב שור או שה וטבח או מכר משלם חמשה בקר תחת השור וארבע צאן תחת השה, למה? מה ההבדל?...

אומרים חז"ל שבנשיאת השה על כתפיו הוא התבזה, ולכן מפחיתים לו בתשלום פחות מה אחד. ואפילו שהוא גרם את הביזיונות לעצמו, כי הוא רצה לגנוב... יש פה חידוש שמתחשבים בכבוד האדם, וגדלות האדם... אז בתורה כתוב את סלבודקא...

שואל הרב שך, אם אתה כבר מתחשב בגדלות האדם, אז למה רק שם אחד? הוא שווה רק שם אחד?!!... הרי בסלבודקא אומרים שכל בן אדם שווה מליונים!... אמר הרב שך: **אתה שווה כמו שאתה שווה בעיני עצמך! אתה עצמך הסכמת להתבזות בשביל לגנוב שם אחד, זה הערך שלך בעיניך?!! אז זה מה שאתה שווה...**

"וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" - - - הרי עד עכשיו הייתם בני קל חי! בנים של בורא עולם! ובמה אתם מחליפים את זה?... בשור אוכל עשב...

מספרים על הגאון בעל השאגת אריה שהיה לו עגלון ששירת אותו. לעת זקנותו של השאגת אריה הוא אמר לעגלון אם הוא צריך איזו ברכה, אמר העגלון בודאי! הסוס שלי כבר זקן ואם הוא ימות לא תהיה לי פרנסה, ואחרי פטירת הרבי'א אין מי שיעזור לי... שהרב יברך אותי שהסוס יארק ימים...

אמר לו השאגת אריה [לא יודע באיזה נוסח - בשביל שלא לפגוע בעגלון] ששני הבהמות יאריכו ימים... (ועי' א"ע בפי' על הפסוק אדם ובהמה תושע ה').

וימירו את כבודם... תראה כמה אתה שווה בעיני עצמך!... תראה מה אתה... שור אוכל עשב...

כשבחור לומד תורה, נכון אם הוא רוצה להיות כמו מרן שר התורה הוא צריך שכל הלימוד יהיה לשם שמים, אבל גם בחור שלומד לשם כבוד ומבין שזה הכבוד, רבי מוטל אומר שכבר מגיע לו ברכה... אבל אם הוא חושב שכבוד מתבטא בלהיות חברה'מן, לדעת לשיר, לנגן, ולרקוד, ועוד כל מיני דברים - - - זה בושה וכלימה... זה כבוד?!!

בן תורה צריך ללכת עם ראש מורם! עם הרגשה טובה 'אני בן תורה'! שאלתי את מורינו רה"י ראש הקיבוץ הג"ר נחום לבה שליט"א, על מה אני אדבר?... הוא אמר לי שהג"ר אליהו לופייאן אומר בפרשה שלנו (לה, כ) על הפסוק "ויצאו כל עדת ישראל מלפני משה", מה החידוש?... אם הם היו לפני משה בודאי הם גם יצאו מלפני משה... אמר רבי אליה, היה ניכר על הפנים שלהם שהם יצאו מלפני משה! אמר ר' נחום, תגיד לבחורים שביארחות תורה' ניכר על הפנים של הבחורים שהם 'בני ארחות תורה'... כאשר הסתיים ענין הבחירות הסוער - אף אחד לא מדבר על זה... כולם בבית מדרש! ויחזור לתלמודו! אני עשיתי מה שציוו עלי ואני חוזר חזרה לבית מדרש!... החיים שלי זה הבימ"ד - הסוגיא.

וימירו את כבודם... תתבונן ותראה ממה אתה נהנה... זה כמו אחד שנהנה מלאכול אוכל טוב ועושה מזה עסק שלם... זה אתה שווה?... זו הדרגה שלך?...! בודאי שצריך לאכול, אבל לעשות מזה שולחן ערוך?...! הג"ר גדליה נדל זצ"ל אמר לי שהילדים אצלו בבית סיפרו שהם ראו פעם אצל משהו שיש לו עשרה ממרחים על השולחן הם צחקו... הם עושים 'חנות מכולת' על השולחן... כל מה שהם רואים במכולת הם מביאים... אוכלים מה שצריך, מה שיש, וגמרנו! להתחיל לעשות מזה עסק שלם - זה לא מתאים...

בא תראה במה אתה מתכבד... צריך להיות בן תורה, להבין מה זה בן תורה, מה זה עבד ה'!...

מישהו שאל אותי - אם עושים מהבחירות כזה דבר גדול אז איה הימצאה גוררת מצוה?... והתשובה אם אחרי הבחירות אתה מתעניין בבחירות - איבדת את הכל. אבל אם אתה באמת לא מתעניין אז אתה תרגיש את המצוה גוררת מצוה בלי שום ספק! מי שחוזר לתלמודו הוא ירגיש את הסייעתא דשמיא... בודאי... זו מצוה גדולה, להרבות כבוד שמים...

תורה מעל הכל!

בימים האחרונים היה דין תורה אצל מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א; (זה סיפור שקרה שנה שעברה וכעת באו לדין...) כך סיפר לי נאמן ביתו הרה"ק ר' מאיר דינר. ומעשה שהיה כך היה: היתה ישיבה שרצתה שהבחורים יאספו כסף בפורים עבור הת"ת.

לצורך זה הישיבה שכרה דרשן שהיה יודע לחמם את הלבבות ולהלהיב את כולם לצורך המצווה הגדולה, והחסד הגדול שיש בזה. אין ספק... זה דבר גדול מאוד... הוא היה נוהג לקבל כסף תמורת הדרשות שלו, זו היתה פרנסתו.

הוא בא ודיבר - שפתיים ישק! אך לבסוף הוא סיים: כל מה שאמרתי זה הכל אמת לאמיתה, זה ענין גדול שאין לתאר ולשער את הזכויות שיש בזה. אבל יש משהו יותר גדול מזה... ותלמוד תורה כנגד כולם! מי שיושב ולומד בליל פורים הוא מעל הכל! וברוך ה' דבריו היו נשמעים, ובליל פורים במקום לאסוף לת"ת כולם ישבו ללמוד... ואח"כ הוא ביקש את המשכורת שלו, והם אומרים לו, לא מגיע לך כלום... רק הזקת לנו... האם הם חייבים לשלם או לא חייבים...

אמר רבי יצחק, אם הת"ת הזמין אותו - זה באמת שאלה, אבל אם הישיבה הזמינו אותו - אז הישיבה צריכה לדאוג לישיבה, ולדאוג לישיבה זה כמו שמורים לנו רבותינו שתלמוד תורה הוא מעל הכל וזה צריך להיות הרצון של הישיבה, רק היות ולא כולם מרוכזים ויכולים ללמוד בפורים, אז בודאי עדיף לעודד את ענין הת"ת במקום להשתכר ולהשתטות. אבל מי שיכול ללמוד - זה הכי טוב. ובודאי שחייבים לשלם לדרשן, ואולי אפילו צריך לשלם כפול... הוסיף רבי יצחק.

בעולם של תורה - אין לנו שום דבר אחר... ואם בן אדם יודע שזה רצון ה' - אז הוא לא פונה לרצונות אחרים.

'הוי רץ כצבי'...

ראיתי שמביאים על המשנה 'יהודה בן תימא אומר הוי רץ כצבי וגבור כארי וקל כנשר' וכו' הרי אין ספק שהנשר רץ יותר מהר מהצבי, אז למה צריך לכתוב פה את הצבי? תכתוב הוי רץ וקל כנשר!

וראיתי שמסבירים, שזה כמו לומר שמטוס נוסע יותר מהר ממכונית. זה נכון, אבל זה פשוט גם כי למטוס אין שום דבר שמפריע לו בדרך... השמים פתוחים... אבל במכוניות יש הרבה מפריעים בדרך...

להיות רץ כנשר זה לא חכמה, אף אחד לא מפריע לך... רץ... אבל הצבי רץ על הקרקע. פעם זו אדמה בוצית, פעם יש קוצים, ופעם יש סלעים, אבל הוא ממשיך לרוץ בכל מחיר. **אז בעבודת ה' אני אומר לך הוי רץ כצבי. כי בעבודת ה' חייב שיהיו מפריעים! וזה העבודה שלנו, תמשיך הלאה, אל תיבהל ממפריעים!...**

ולא זו בלבד... צבי נקרא היום 'חיה מוגנת' שאסור לגעת בה, ופעם סיפר לי יהודי, שהיה איזה ערבי שנתן לו מתנה צבי קטן. אותו יהודי לא ידע, הוא כלא את הצבי במרפסת ולמחרת הוא הזמין שוחט שישחט את הצבי. השוחט אמר לו בועזוע, עוד כמה שעות הצבי היה מת... אסור לכלוא צבי, **הצבי חי מהריצה שלו! זה מעורר בו את כל הדם ומזה הוא חי! צבי שיישאר כלא - הוא ימות.**

הוי רץ כצבי, זה לא רק מצד המהירות... הריצה של הצבי זה מה שמחיה אותו! הוי רץ כצבי - שהריצה הזאת תחיה אותך!... ואספר... לפעמים כשאני מגיע לישיבה ואני רואה אק בחורים רצים מהפנימייה לבית המדרש... לקיים את ההלכה שמצוה לרוץ לבית הכנסת!... זה נתן את הגישמאק... **יהודי חי מהריצה, ומהגישמאק... מהאהבה לקב"ה ומהשמחה... אני רץ ללמוד... אני נהנה מהלימוד... זה מה שמרומם אותי!...**

החיזוק שלך משפיע על כל הבריאה!

כתוב במדרש (מח, ג) "וימלא אותו רוח אלוקים", ולא זה בלבד, אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן - נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת שנאמר "ויעשו כל חכם לב" ולא בבני אדם, אלא אפילו בבהמה ובחיה שנאמר "חכמה ותבונה בהמה" בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה.

ומה הפשט בזה?... מביא הבית הלוי (פרשת נח) "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ורש"י מסביר שאפילו הבהמה והחיה קלקלו. ויסוד הדברים מסביר הבית הלוי, כשבן אדם עושה עבירה - זה משפיע על כל הבריאה, וכשבני אדם חוטאים - הבריאה כולה מתקלקלת... וממילא גם הבהמה והחיה בכלל. וכל שכן מידה טובה מרובה... כשבן אדם עושה דבר טוב - כל הבריאה כולה נתקנת!

אומר הבית הלוי, ייתכן שאדם נולד עם טבע טוב, אבל כשהוא עושה עבירה - זה הופך להיות לו לטבע שני, והוא לא נרגע עד שהוא יעשה שוב פעם עבירה. זה היסוד של עבירה גוררת עבירה. וכן להיפך, כשבן אדם עושה דבר טוב, אפילו אם בטבעו הוא רע - זה משנה אותו! אדם משנה את הטבע שלו והוא לא נשאר אותו הדבר... זה המושג של הרגל

נעשה טבע! וזה משפיע על כל הבריאה... וידוע מה שאמר הג"ר ישראל מסלנט זצ"ל כשיהודי מחלל שבת אפילו באיסור דרבנן הסטודנט בפיו ממיר את דתו. אין דבר שלא משפיע באופן מידי על כל הבריאה.

מרנן החזון אי"ש והרב שך זצ"ל אמרו, למה ביום כיפור (בזמננו) אפילו החילונים הכי גדולים צמים?... מיום כיפור הם פחדו... חלקם גם באו להתפלל... למה? **כי אצלנו יום כיפור יותר חמור!** אם אצלנו שבת קודש היתה יותר חמורה - זה גם היה משפיע עליהם!

צריך לדעת יסוד עצום: רבי חיים שמואלביץ זצ"ל אומר, למה היום אין לנו את הלמדנים בקנה מידה של פעם?... כי אנחנו מאבדים את הזמן בימי ששי שבת.

וצריך לדעת שכל דבר קטן גורם רפיון... כל אחד שמחסיר בבית מדרשו ויש אורה של רפיון - זה גורם רפיון לכל אחד מהלומדים, וכמו שאמר הרב שך שהוא נקרא חוטא ומחטיא מי שמחסיר מהלימוד.

אבל גם בלי זה... זה משרה רוח בעולם! כל פעולה שעושים משרה רוח בעולם, בין לטוב ובין למוטב!

וצריך לדעת דבר כ"כ פשוט וכל כך אמיתי... כל כמה שאנחנו מתחזקים אז כל העולם כולו מתחזק! אין דבר טוב שלא משפיע מיד על כל הבריאה! זה גם כתוב בחז"ל, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. יש בזה הרבה נושאים להרחיב...

בלבבי משכן אבנה להדר כבודו... ההשתוקקות הכבירה לבנות משכן לה'... באמת לרצות כי זה רצון ה', וללמוד כי זה רצון ה', ולהתפלל כי זה רצון ה'! להיות עבד נאמן לה' ולתורתו!

כלל ישראל בצער...

אנחנו רואים שמידת הדין תלויה עלינו... רואים איך מידת הדין מתוחה... רואים את זה כל הזמן! המלחמה נמשכת, ההרוגים מתרבים והולכים... זה כבר מתקרב לשלש מאות!! מלבד אלו שנהרגו בהתחלה, זה מפחיד... איך הלב לא נקרע?!

הרה"י רבי נחום פרצוביץ זצ"ל אמר בזמן מלחמת ששת הימים (שנהרגו שם כמה מאות) אני לא מסוגל להכיל כאלו אסונות... הרי כל חייל שנהרג יש לו אבא, ואמא, ואשה, וילדים, יש הרבה שהם כבר נשואים ועדיין בצבא... יש גם הרבה פצועים, חולים, והרבה נכים... אני לא מסוגל לחשוב על הכל יחד... מספיק לי צער של חייל אחד... להכיל צער של חייל אחד זה עוד אפשרי... לחשוב גם על כל הסביבה שלו... אחרי שאני גומר עם אחד אני אומר לעצמי תכפיל את זה בחמש מאות... סיים ר' נחום ברגש...

אנחנו חייבים לעשות משהו, חייבים לקרוע שערי שמים! אנחנו גם ראינו החורף הזה בסילוקן של צדיקים, שנים מגדולי ראשי הישיבות הג"ר ברוך מרדכי אורחי, והג"ר ברוך ויסבקר זצוק"ל, הם לקחו את הברכה איתם ביחד... וכן המשגיח רבי מתתיהו סלומון זצ"ל מליקוד. ולאחרונה נהרג עק"ה בחור מיישיבות מאור התלמוד - קרית מלאכי, ישי גרטנר הי"ד... מספרים עליו דברים מיוחדים במינם! אחד הסיפורים שקראתי עליו, זה כל כך רגש אותי... אבא שלו סיפר שמעולם הוא לא אמר לאבא ולאמא 'לא', בין אם זה נח לו ובין אם לא, תמיד הוא נענה ברצון!

ולא רק זה... פעם הוא אמר לאמא שלו אני עושה את רצונך גם כשאת לא מבקשת ממני... מה שאני יודע שאמא לא רוצה שאני אעשה - כמו לנסוע בטרמפים וכדומה גם כשהיא לא יודעת מזה אני לא עושה את זה.

וספרו שפעם הוא ראה את חבר שלו למטה בימים שלפני פסח, וחבר שלו אמר לו נמאס לי כבר לעזור בבית, כל היום תעזור תנקה - כמה אפשר, וירדתי משם. ואז הוא הסתכל עליו במבט נדהם ושאל מי ביקש ממך שתנקה ואמר לו אמא שלי, ואז הוא הגיד אמא בקשה, ואתה הלכת לה! החבר שלו כל כך התבייש, הוא מיהר בחזרה הביתה לעשות מה שאמא אומרת! אם אמא מבקשת אפשר להגיד לה לא?... צריכים להרבות זכויות, כלל ישראל צריך זכויות. וכל אחד! כל יהודי יכול וצריך להרבות זכויות ובפרט אנחנו בני הישיבה, מרן רה"י זיע"א בנה את הישיבה מתחילה ועד סוף רק במטרה של לשם שמים! ישנם הרבה הנהגות שיודעים שזה היה השיקול שלו.

בואו ונעשה משהו לכבודו של המקום... אנחנו לא יכולים להגיד עצות, כל אחד יודע בעצמו במה הוא צריך חיזוק, אבל "ויצאו מלפני משה" שיהיה ניכר על בחור עבודת ה', ורצון להתקרב לה', רצון לתפילה, ורצון ללימוד... להיות רץ כצבא... עם כל החיות... ולאט לאט זה משפיע על הבריאה! ואם הקב"ה רואה שמתחזקים - וזה משפיע! אין חיזוק ואפי' הכי קטן של בחור שמתחזק וזה לא משפיע מיד במערכת... אין כזה דבר!!! זה בדינו! יתן הקב"ה שיהיה לנו את הזכות להשכיל ולהתחזק!

נבין, יש היום גזירה על גיוס בחורי ישיבות. אנחנו מקוים שהקב"ה יפר עצתם, אבל מה זה אומר לנו?... שהקבה תובע אותנו, יש רפיון בזה... כך קיבלנו ממרן רה"י זיע"א, שאם יש רפיון בזה אז מתעוררים דינים. ומה עלינו לעשות?... להתחזק בזה!

המוסר מביא לידי שמחה ואושר...

אני רוצה לסיים בדבר אחד: השיחה הבאה תהיה כבר אחרי ר"ח אדר ב'... 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. כולם מדברים מה זה 'מרבין בשמחה'?! מרן הרב אלישיב זצ"ל היה אומר, אצל יהודי יש רק אופן אחד "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", כמה שיותר ללמוד בהתמדה.

מרן הרה"י רבי דוד פוברסקי זצ"ל היה אומר מרבין בשמחה - צריך ללמוד יותר מוסר... אבל מה הפשט האמיתי?... יהודי צריך להיות מאושר שהוא בן תורה, והאושר הזה צריך לגמד את כל שאר הדברים! **פעם אמר לנו הג"ר הלל זאקס זצ"ל (בשם אחד הרבה"ס) כשיהודי מברך "שלא עשני גוי" הוא צריך לרקוד משמחה שהשמחה הזו תחזיק מעמד עד למחרת בשעה שהוא מברך שוב "שלא עשני גוי"...**

וכך כל ימינו בשמחה!

יהודי שהוא בן תורה וקרוב לקב"ה עאכ"ו, מה יש לקדוש ברוך הוא יותר מבן תורה?...

אדם צריך להבין, הרי יהודי צריך להיות מאושר שהוא בן תורה! אז למה הוא עצוב?... כי יש לו מידות רעות כקטנה וכיוצא"ב. כשאתה לומד מוסר אתה לוקח את המידות רעות לצד, ואתה כל כך מאושר, כל כך שמח... וממילא אתה מרבין בשמחה. כי אתה באמת מאושר!...

באמת אחד שהוא בן תורה - מה עומד מול זה... גם אחד שהוא מיליארדר - זה לא מתקרב לאושר והשמחה של סברא טובה אחת ברשב"א...!

זה דברים כ"כ פשוטים.

בואו ונתחזק באמת, הקב"ה קורא לנו, ליהודים היתה אורה - אורה זו תורה! לא כתוב ליהודים היתה תורה... אלא אורה! כי באמת תורה זה מאיר!!! המאיר לארץ ולדירים עליה, זה מאיר גם את הפינות הכי חשוכות...

חזקו ויאמץ לבבכם! חזק חזק (ובשבוע הבא נוסף) ונתחזק....!!!

לע"נ

הרב יוסף חיים זצ"ל

בן הג"ר יצחק בן שושן שיבדלחט"א

נלב"ע ל' אדר א' תשפ"ב

תנצב"ה

לזכרו ולע"נ

של מורינו ורבינו שהדריכנו בדרכי התורה והמוסר

הגה"צ רבי שלמה ב"ר איתמר טעף זצ"ל

משפיע רוחני בישיבות אור אלחנן לצעירים ירושלים - טבריה

נלב"ע כ' שבט תשפ"ד

תנצב"ה

בוגרי הישיבה לדורותיה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

'עלכונה של תורה' - החלפת עסק התורה בעסקים אחרים

כל מצוות התורה. ובודאי שאין כאן קשר למצוות ולעבירות. כאן מדובר על המחשבה הטבעית של כל יהודי ויהודי: להרהר בדברי תורה...

בסוף הלכות טומאת צרעת מדבר הרמב"ם על חטא לשון הרע שמביא את הנגעים, וכך הוא מסיים שם: "זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה" וכו'. וכבר דקדק מרן הגרי"ז זצ"ל, שהרמב"ם לא כתב 'שיחת קדושי ישראל', לא 'שיחת צדיקי ישראל' ולא 'שיחת חכמי ישראל'. הוא כתב 'כשרי ישראל', היהודים הפשוטים והכשרים, שהשיחה הרגילה שלהם אינה אלא בדברי תורה וחכמה...

זהו המצב הטבעי, המצוי והרגיל אצל כל יהודי: להרהר תדיר בדברי תורה, עד שבעבור זה מצווה התורה את כל העם כולו לשמור על קדושת המנחה, בכדי לשמור על קדושת התורה. אין עוד ציווי כזה על שום מצוה אחרת, ולא מצינו זאת על שום דין אחר. כי התורה - היא המחשבה והמציאות התמידית שאמורה להיות בכל עת ובכל שעה.

ואכן הדבר פשוט, שהרי אורייתא וישראל חד הם, וכל נשמות ישראל חצובות מהתורה, ואם כן באמת היהודי הוא התורה. התורה היא חלק מהזהות, חלק מהאישיות וחלק מעצם החיים, ועוד לפני 'מצות תלמוד תורה' - איזה מציאות יותר טבעית יכולה להיות מאשר להתחבר אל התורה?... שם האדם נמצא ושם הוא נברא, ואדרבה, אם הוא חושב על דברים אחרים - הוא צריך למצוא סיבה, מהיכי תיתי להוציא את עצמו החוצה...

הגמרא בברכות (ק"ב, ב') מביאה דין שחידש רבי אלעזר בן רבי שמעון בבית הכסא, ומקשה הגמרא: "והיכי עביד הכי, והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ומבית הכסא", ומתרתת הגמרא: "לאונסו שאני".

ושמעתי מהגאון המובהק רבי זאב כאהן שליט"א (מראשי ישיבת מאור התלמוד, ומגדולי תלמידיו של מרן המשגיח הגר"ם לוינשטיין זצ"ל) ששאל פעם את אאמו"ר הגאון זצ"ל, כיצד ניתן בימינו להלך לתפילה בבוקרו של יום ולהרהר בדברי תורה. הלא בדרך כלל אלו השעות שבהן מוציאים את פחי הזבל החוצה, ויש כאן ריח רע שיש לו עיקר... אולם אאמו"ר זצ"ל לא זכה להבין את פשר השאלה: והרי כבר תלמוד מפורש הוא, 'לאונסו שאני'...

לא היתה כאן שאלה ותשובה, אלא זו היתה המציאות הטבעית: 'לאונסו שאני'... אין פה לא נידון ולא דין ודברים. יש מצב מתבקש של 'לאונסו', ומה לנו להתחיל ולדון מעיקרא...

לא מכבר ראיתי מעשה דומה על מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל, שהילך עם נכדו בשעת בוקר מוקדמת והתחיל לומר לו דבר מה בדברי תורה. הנכד עצר בעדו ואמר שהוא עדיין לא בירך ברכות התורה... אמר לו הגרי"ג: הכיצד אפשר לקום ולא לברך מיד? תיכף לקימה ברכה, שהרי מיד מתחילים להרהר בדברי תורה, ובכדי ללמוד - יש לברך תחילה...

על מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מובא המעשה, שבתוך המרחק הקצר בין ביתו לישיבתו - ישיבת 'תפארת ירושלים', היה מקום שאסור להרהר בו בדברי תורה. ניגשו פעם אל רבי משה ושאלו, מה עושה רבינו בעוברו ליד אותו מקום. רבי משה לא הבין ושאל: יש כאן כזה מקום? מעודי לא הבחנתי בו...

כל המעשים הללו, ועוד רבים אחרים, מגיעים כולם מאותו יסוד - שהתורה היא מציאותו הטבעית של האדם. האדם לא 'בורח' מהחטא ולא נמצא בתוך המלחמה, הוא פשוט נמצא מלכתחילה במקום אחר - בתוך המקום הטבעי... מעין זו יש כבר לשון שאומרו המלאך לבעל הבית יוסף, בספר מגיד מישרים (פרשת בחוקות): "זהו שאמר הכתוב אם תלכו עמי קרי וגו', כלומר שצריך האדם להיות לבו ממולא תמיד בתורה ובידיעתה' בזריזות גדול, עד שכשפיגעו היצר הרע ויבא לפניו דבר ערוה לא יבא להרהור... וזהו שאמר ונשמרת מכל דבר רע וגו', שתהיה נשמר קודם שתראה הערוה..."

אלו הם הציווים שמוטלים בסתם על כל איש מישראל: 'ונשמרת מכל דבר רע' וכו', להיות 'ממולא' כל כך בדברי תורה עד שמלכתחילה לא יזדמן דבר הערוה לפניו. אין כאן מדרגות מופקעות אלא מציאות פשוטה, שכשרי ישראל מהרהרין תמיד בדברי תורה. אלו הם החיים וזאת היא המחשבה.

אלא שבמאמרו המוסגר, עם כל הדברים האמורים, קשה להגיד על עצמנו שאנחנו נמצאים באותה מדרגה - להרהר כל הזמן בדברי תורה... והשאלה נשאלת, האם

"אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר (משלי י"א, כ"ב) גזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר (שמות ל"ב, ט"ז) והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתורה תדיר הרי זה מתעלה שנאמר (במדבר כ"א, י"ט) וממתנה נחליאל ומנחליאל כמות" (משנה ב').

התמיהות בדברי הברייתא:

בברייתא זו רבו הקושיות מכמה וכמה פנים, ראשית כל על תחילת המימרא של רבי יהושע בן לוי - 'בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלכונה של תורה'. לשם מה יוצאת הבת קול? לכאורה, אם יש בת קול, הרי זה בשביל שישמעו אותה... אבל מי שומע את אותה בת קול? האם יש אי מי ששומע אותה אי פעם?...

כמו כן יש לדקדק על הלשון, שלא נקט התנא 'הר סיני' אלא 'הר חורב', ומדוע דוקא כאן מכנים את ההר בשם 'חורב', בעוד שבכל המשניות, כמו בתחילת מסכת אבות, נוקטת המשנה את הלשון 'סיני'.

ומה אומרת הבת קול, 'אוי להם לבריות מעלכונה של תורה', ולכאורה המשמעות הפשוטה היא לעסק התורה - שעצם זה שלא עוסקים בתורה הוא עלכונה של תורה, וכמו שמוכח מהמשך דברי המשנה: 'שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף', ו'נזוף' פירושו הוא נידוי, כמבואר בגמרא במועד קטן (ט"ז, א'). ולפי זה, הקשר בין 'נידוי' לביטולה של תורה הוא מחמת העלבון שיש לתורה, שכשם שהמבזה תלמיד חכם חייב נידוי (כמו שנפסק בשו"ע יו"ד סי' של"ד סמ"ג) כך מי שמבזה את התורה בעצמה - על אחת כמה וכמה שיתחייב נידוי לשמים.

אך מכאן ממשיכה המשנה: 'שנאמר גזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם', וזה אינו מובן מה בין זה לבין מה שנקרא 'נזוף'. בשלמה הפסוק עצמו מתקשר ל'עלכונה של תורה', שכפי שהחזיר יכול לקחת דבר יקר כמו גזם זהב ולהתגולל עמו באשפה, כך החכם שאינו עוסק בתורה מבזה את חכמתו ומשפיל אותה עד עפר. אבל במשנה משמע שכל זה המשך למה שנקרא נזוף, ועל כך מביא התנא מקרא המסייע, ומה יש בפסוק של 'גזם זהב' שמוכיח על ענין הנזיפה.

וכעין זה יקשה גם על ההמשך: 'אל תקרי חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'. ומלבד מה שיש להבין מה הכוונה 'בן חורין', אינו מובן מה הקשר בין זה לבין כל דברי המשנה הקודמים, ש'אוי להם לבריות מעלכונה של תורה'. ולא זו אף זו, שהמשנה ממשיכה להוסיף ש'כל מי שעוסק בתורה תדיר הרי זה מתעלה', ומה ענין כל זה לכאן.

מדרגה אחת של עסק התורה - 'דישראל מהרהרין תמיד בדברי תורה':

ביאורים רבים נאמרו בפירוש דברי התנא, אולם אנו נבוא ונקדים מה משמעות הענין של 'כל מי שאינו עוסק בתורה'. שכן יש הבדל בין 'אינו עוסק' אחד לבין 'אינו עוסק' שני, כשביניהם יש חילוקי מדרגות שלא קרבו זה אל זה.

במסכת שבת (ק"נ, א') דורשת הגמרא את הפסוק 'והיה מחניך קדוש' (דברים כ"ג, ט"ו) שאסור להרהר בדברי תורה במבואות המטונפות, וביאר רש"י: "והיה מחניך קדוש - ולא כתיב ביה דבר, אלא מקום חנייתך תהא בקדושה, וטעמא משום דישראל מהרהרין תמיד בדברי תורה".

כאן לא מדובר על המדרגה הגבוהה של גדולי הדור, לא על המתמידים ולא על השקדנים. מדובר על כל עמך בית ישראל, 'ישראל סתם', ועליהם מצווה הפסוק 'והיה מחניך קדוש' - שמכיון שכולם מהרהרין תמיד בדברי תורה, לכן צריכים להשמר מטיטוף ומכל דבר רע, למען לא יכשלו בהרהור במקומות האסורים. מה עוד שפשטות המקרא מדברת על מוחנה מלחמה שקיים בעת צרה, וזה ודאי משתמע על כלל ישראל באשר הוא שם.

ומצד מה ישראל נמצאים במדרגה כזו, ש'מהרהרין תמיד בדברי תורה'? אם היה מדובר מצד דקדוק הדין, הקפדה על המצוות שלא להכשל חלילה בביטול תורה אפילו לרגע, חידוש גדול הוא לומר שיש כאן מדרגה גורפת ששייכת לכל איש ישראל... הרי אף שגם פושעים מלאים מצוות כרימון, עדיין יש מצוות רבות שאדם דש בעקביו, ומעולם לא מצינו שכולם נמצאים באותה מדרגה לקיים בשלימות את

יש כאן מציאות טבעית או שאין כאן מציאות טבעית... אם המצב הטבעי שלנו הוא לחשוב בלי הפסקה בדברי תורה - האם אנהנו בורחים מעצמנו?...

והתשובה היא שאין הכי נמי. אנהנו בורחים מעצמנו. כמובן שלא באנו חלילה להכליל בזה את כל הכלל כולו, אבל כל עיקרה של ירידת הדורות מבטאת את הריחוק מהמקום המקורי שבו אנו אמורים להיות. ממילא, הגם שיש יחידים ואפילו רבים בכל דור ודור שדבוקים בלי הפסקה במקור החיים, לא כולם נמצאים במצב הטבעי של לעסוק בדברי תורה באופן מושלם - שזו תהיה המחשבה הבסיסית והתמידית.

המדרגה של תלמידי החכמים - 'מהרהרין כל שעה' מחמת 'תורתן' אומנותן:

עד כאן נוגע למדרגה אחת של עסק בדברי תורה - המדרגה של סתם ישראל, שהאדם מתנהג כפי עצם טבעו והולך ישר כמו שעשאו האלוקים. אך מלבד זאת יש מדרגה נוספת המבוארת בדברי התוס' בסוטה (כ"א, א'), שם אומרת הגמרא שתורה מגנא ומצלא מהיצר הרע, ועל זה באה הקושיא מדוע לא הצילה התורה את דואג ואחיתופל. ואומר רבא: "תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא, אצולי לא מצלא".

אלא שבהמשך דברי הגמרא אומר מר זוטרא שתלמיד חכם דסלקא שמעתתא אליבא דהלכתא מוגן מהיצר, והקשו התוס' ש"הלא לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה", ותירצו התוס': "ויש לומר, סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה ומהרהר כל שעה, ואינו הולך ד' אמות בלא תורה".

הרי לנו שהמדרגה הזו של 'מהרהר כל שעה' אינה מדרגה ששייכת לכל ישראל, כי אם לתלמידי חכמים, ועל אף שדיברו התוס' על 'סתם תלמיד חכם' ודאי שאין הכוונה לכל 'כשרי ישראל' ש'מהרהרין תמיד בדברי תורה' אלא רק למי שזכה להיות תלמיד חכם. ועל כרחק צריך לומר שיש שתי מדרגות חלוקות. יש 'מהרהרין תמיד בדברי תורה' בתורת סתמא, ויש 'מהרהר כל שעה' בתורת 'תורתו אומנתו'. מה שכל יהודי אמור מטבעו להרהר בדברי תורה - הכוונה היא להרהר בעלמא. פעם הוא חושב על הלכה או על קושיא, פעם על חידוש שנתחדש לו ופעם על מימרא ששמע. מה שאין כן 'תורתו אומנתו' משמעות העניין היא שזה העסק שלו. יש לו עיסוק, שבו הוא מונח ובו הוא שקוע, וזה תופס אותו במהלך כל היום. לא רק שהוא נזכר במה שארע במהלך העסק, אלא הוא חושב כל הזמן כיצד לפתח את העסק, כיצד להרחיב אותו הלאה וכיצד להתקדם בו עוד יותר. אין כאן רק 'מחשבה' על העסקים, יש כאן 'עיסוק' בעסקים... האם אפשר לעשות כך או לעשות אחרת, מה היה עד כאן ומה יהיה הלאה. הוא כל הזמן עוסק מחמת עצם הדבר - שזה מה שמעסיק אותו.

דוקא על צורה כזו של הרהור כתבו התוספות שאין רגע בחיים שנחשב 'עידנא דלא עסיק בה', משום שאף שכל אדם מהרהר כל הזמן בדברי תורה, רק התלמיד חכם נחשב 'עסיק בה' בכל עת ובכל שעה. ההרהור שלו אינו רק הרהור אלא חלק מה'עסק', שמניח אותו בתוכו ולא נותן לו לעזוב אותו לרגע.

'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה' - כאשר הם מחליפים עסק בעסק:

באה משנתנו ואומרת: 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. ומהמשך דברי המשנה משתמע שלא מדובר כאן על עיסוק בתורה בעלמא, אלא על עיסוק במדרגת הנמשל של 'אשה יפה', שהאדם זכה והגיע לחכמה בעסק בתורה, ועל כן באים ומזהירים אותו שלא יהיה כאן 'סרת טעם' של 'נזם זהב באף חזיר'. וכיצד באמת יתכן שעסק התורה יומר והאדם יניח את הזהב באשפתות? אם הוא שייך לתורה - מדוע הוא לא עוסק בתורה? התשובה היא שהאדם מתעסק בדברים אחרים. במקום שהתורה תשא העסק שלו, הוא מתנתק ממנה ומוצא עסקים חדשים שתופסים את ראשו ואת רובו.

המציאות הזו בדוקא היא הנחשבת ל'מעלבונה של תורה'. לא שהאדם סתם כך לא מתעסק בתורה, אלא שהוא אינו יודע מהו עסק התורה, ובמקום להתעסק בו הוא מחליף טוב ברע. ואין לך עלבון גדול מזה - אחרי שהאדם כבר מצא את העסק האמיתי, שאמור לתפוס אותו תמיד בכל שעה, ואף על פי כן הוא מניח אותו במקומו ופונה לעסקים אחרים שייתר חשבים בעיניו.

על עלבון כזה - 'וצאת בת קול מהר חורב'. ומדוע דוקא 'הר חורב'? כבר אמרו בשם הגר"ח מוואלוז'ין על פי דברי הגמרא בשבת (פ"ט, ב'), "דאמר רבי אבהו הר סיני שמו, ולמה נקרא הר חורב, שירדה חורבה לאומות העולם עליו", ומהי החורבה שירדה לאומות העולם - שהם לא חפצו לקבל את התורה, וכך נשארו ערומים מכל לדורות עולם.

בלשון זו מתברר החילוק בין ישראל לעמים, שנעוץ במהותו בכל הגישה לקבלת עול תורה. מה שאומות העולם לא רצו לקבל את התורה היה מחמת הרצון האישי, שהתבטא אצל כל אומה בתאווה אחרת. הנגיעות הגשמיות התנגשו אצלם עם קבלת עול מלכות שמים, ולכן לא היו מסוגלים לקבל את התורה. לעומת זאת עם ישראל ענו פה אחד ואמרו 'נעשה ונשמע' - לא היה אכפת להם מלכתחילה אם הרצונות האישיים שלהם יתאימו למה שכתוב בתורה, הם מצידם מוכנים כבר לומר 'נעשה' ולהקדים את רצון שמים לכל רצון אחר שיהיה עלי אדמות.

אותה בת קול של 'עלבונה של תורה' יוצאת מ'הר חורב' ואומרת לאדם: אומות העולם חרבו, משום שלא ידעו איך לכופף את הרצון האישי כלפי רצון התורה. וגם אתה, שמעדיף את העסקים האחרים על פני העסק שרוצה ממך מלכו של עולם, עוזב את הרצון האמיתי בפני הרצונות היצרניים שמושכים אותך אליהם.

וממילא, אותה 'בת קול' לא מחוייבת להיות קול רעש גדול שנשמע באוזני כל בשר. המציאות גופה מדברת מצד עצמה ומכרזת בעצם הווייתה, ראו מה בין בני לבין חמיו... כל רגשות הלב, שנוקפים בתוך האדם וקוראים לו לעשות את הטוב והישר, הם הם ה'בת קול' שנשמעת אצל כל אחד ואחד, ואין צריך כאן דוקא קול גשמי שנשמע בחללא דעלמא. וכמו שכבר האריכו בספרים, ומצינו כמה לשונות כגון אלו בדברי מורן החזון איש, שבתוך כל יהודי יש 'בת קול' שקוראת לו אליה, וכל מי שרוצה לשמוע יכול לשמוע את הקול מדבר אליה, ואותו לשמוע בכל רמ"ח איבריו...

על מורן החפץ חיים ידוע המעשה, שהגאון רבי שמעון שווב זצ"ל הגיע לפניו בנערותו, והחפץ חיים שאל אותו: היודע אתה מדוע אני כהן ואתה אינך כהן? משום שמושה רבינו קרא לכל ישראל 'מי לה' אלי'. סבא של סבא של סבא שלי - שמע את הקריאה, ואילו סבא של סבא של סבא שלי - לא שמע את הקריאה... ומה באתי ללמדך, שלכל אדם בחיים יש לפעמים קול פנימי שקורא לו. הקריאה הזו היא קריאה אלוקית שנשלחת אל האדם, קריאה של 'מי לה' אלי'. מה שיש לאדם הוא לדעת ולתפוס את הקריאה. אל לו להחמיץ אותה...

בת קול מעין זו, אין מי שלא יכול לשמוע. היא קוראת וצועקת בתוך הלב אל האדם, מה לך לחצוב בורות נשברים. הרי כל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף. 'נקרא מנודה' לא כתוב כאן, אלא 'נקרא נזוף', ואף על פי שנויפה היא מין של נידוי, מכל מקום 'נויפה' משמעותה הרהור נזוף, וכמבואר שם בגמרא במועד קטן, שמי שרצו להרחיק אותו קראו לו 'נזוף', גם אם לא היה מנודה בפועל. וכן הוא מי שאינו עוסק בתורה - הוא מתרחק מהמקום המקורי שבו היה אמור להיות, ומחפש מקומות מרוחקים שלא שייכים אליו.

הפסוק שמביא התנא הוא: "נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם". ויסוד גדול שנו לנו כאן: הלא גם אם יתלו את הנזם ברגלו של החזיר או בכרסו, לא יהיה זה מקום ראוי אל הנזם... החזיר מתגולל כל היום באשפה, ומה הנזם שייך אליו. ומכל מקום בא הפסוק ומדגיש: "נזם זהב באף חזיר". ה'אף' הוא המקום של נבירת האשפה, שכן 'חזיר נזר בחוטמו' (ראה רש"י ב"ק י"ז, ב'), וכשמצימדים את הנזם אל האף - אין לך היפוך גדול מזה, של לקיחת התכשיט והפיכתו לכלי המשמש לעצם הלכלוך.

בדומה לזה התלמיד חכם, הוא נמשל ל'אשה יפה', של כלי נאה מלא ומחזיק, אך לא רק שהוא מניח את הכלי, אלא הופך אותו עצמו ל'סרת טעם' - להשתמש בו בשימושים סרוחים של עסקי הבל העולם הזה שלא שייכים אליו. זוהי עצמה ה'נויפה', שמרחיקים את החכם ממקומו, ולא נותנים לו להשאר במקום הקודם. לא רק שהוא מפסיק, אלא הוא גם מקלקל, במקום להשתמש ברומויות הגדולה שהוא זכה לה הוא לוקח אותה להכשר התאוות הגשמיות.

האיש הזוכה לעסק התורה אינו נזקק לכל ה'עסקים' האחרים:

"ואומר והלוחות וגו' חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", כלומר, שסוף סוף האדם מתרץ את עצמו, שעדיין הפרנסה אומרת את שלה, הכבוד דורש את שלו, התאוות קוראות את שלהן, ואיך הוא יכול לעזוב את הכל ולחזור רק לעסק התורה. על כן אומרת לו המשנה: 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'. כי מי שעוסק בתורה - יש לו חירות מהכל, הוא לא נזקק מעיקרא לכל הצרכים השפלים שבעסקי העולם הזה. על הפסוק האמור בנזיר (כי נזר אלוקיו על ראשו) (במדבר ו', ז') כתב האבן עזרא: "דע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך האמיתי - שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו - כל מי שהוא חפשי מן התאוות". אם כן נמצא שבדיקו להפך. אנשים חושבים כביכול מי שיש לו את כל מה שהוא מתאוה אליו - הוא בן חורין, אך האמת שונה מן הקצה אל הקצה. אדם כזה הוא עבד. הוא משועבד אל התאוות בלי יכולת להתנתק. המלך האמיתי שיש לו את ה'נזר' של ה'נזיר' הוא דוקא מי שפורש מכל הבל העולם, עד ששום תאוה לא שולטת עליו.

אי לכך רק מי שעוסק בתורה נחשב ל'בן חורין', כי כבר בעולם הזה הוא מנותק מכל העולם החיצון, וחי בעולם מרום שלא שייך לכל תאוות החומר. אין שום דבר שמשעבד אותו אליו, והוא לא צריך שום דבר שישעבד אותו אליו...

ועל זה מוסיפה המשנה עוד סיבה אחרת, ש"כל מי שעוסק בתורה תדיר הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות". וגם פסוק זה בא להעיד על גודל החיבור שיש לאדם אל התורה, כמו שאמרו בגמרא בנדרים (נ"ה, א') וכעין זה בעירובין (נ"ד, א'); "מאי דכתיב וממדבר מתנה וכו', כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל - תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר וממדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו א-ל - שנאמר וממתנה נחליאל" וגו', הרי שאחר שהתורה ניתנת לאדם במתנה הוא זוכה ל'נחלה' מאת הקב"ה, ונחלה היא דבר נצחי שאין לו הפסק. אדם שזוכה לכוז מדרגה, ודאי שהוא מחובר לעולם עליון שמגביה אותו מעל כל דבר אחר בעולם התחתון, ושוב הוא לא צריך אף עסק שיתן לו תחליף. 'הרי זה מתעלה' - הוא נמצא למעלה, ואין לו שייכות לכל מה שלמטה.

כל זה הוא חלק מה'בת קול' שקוראת לו לאדם: 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. אתם נמצאים במדרגה העליונה ביותר שקיימת לבן תמותה, להתעסק ולהשתייך ל'נזם זהב', אל נא תעזבו אותו לטובת 'סרת טעם'. יש לכם חירות מהכל, ואתם גם עליונים על הכל, שום דבר לא יכול לקרוא אליכם ולהוות תחליף לעסק האמיתי והגדול מן הכל - ש'כל העוסק בתורה הרי זה מתעלה'...

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

פרשת פקודי תשפ"ד, גליון 320

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

לשון "בניו הקטנים" כי יותר מצוי לנשק
הילדים הקטנים משא"כ סתם בני אדם
או בניו הגדולים.

סירוב לשמש כשליח ציבור בימינו

שאלה כאשר מתאסף מנין
בשטיבלאך, האם יכול אחד המתפללים
לגשת לעמוד או שצריך להמתין
שיבקשו ויסרב ג' פעמים כמובא
בש"ע (י"ג, ט"ז).

תשובה היום אין צריך לסרב ג'
פעמים. וכפי ששמעתי ממרן רבינו זע"א
שהיום השתנתה המציאות, ואין זה כבוד
גדול לעלות כשליח ציבור. ושמואל רק פעם
שהיה מוציא את הרבים ידי חובתם, היה
צריך שיהיה בר הכי ולסרב קודם שניגש.

קריאת זכור לנשים

שאלה מהי הדרך היותר מהודרת
לקריאת 'זכור' לנשים.

תשובה בירושלים נהגו הנשים לשמוע
זכור כדברי החפץ חיים (ספר המצוות הקצר
עשה ש), אך ברוב העולם לא נהגו הנשים
לשמוע זכור, בהסתמך על דברי החינוך
(תר"ג) "נוהגת מצוה זו בזכרים כי עליהם
מוטל לעשות המלחמה ולא בנשים".

ואם רוצים לעשות קריאה מיוחדת
עבורן, חשש רבינו זצ"ל לדברי התורת
רפאל (א) שבכל קריאה בציבור למרות
שאני קריאה מחויבת, חובה לברך
ברכות התורה קודם הקריאה משום
כבוד התורה, ואף יש הסוברים שהוא
מודאורייתא, ומסיים "ולפי זה מה שנהגו
בשעת סיום כתיבת ספר תורה לקרוא
בקול בלא ברכה, לא יפה הם עושים".
וכיון שאין מי שמבורך על קריאה שלא
מחויבת, לכן חשש מרן הגר"ש להימנע
מקריאה זו כדי שלא להיכנס בספק
ביטול ברכה שהרי נמצאים שם עשרה
גברים בכדי שיהא לזה חשיבות 'קריאה
בציבור' ונכנסים בחשש זה. ואף הורה
להימנע מקריאת 'משנה תורה' ליל
הושענא רבה מחמת כן. ואם בכל אופן

סחורה בבשר מד"א

שאלה האם מותר לסחור בחז"ל
בבשר מד"א. אין מגע כלל עם הבשר
רק יועץ ומתכנן כלכלית ומנהל במשרד.
תשובה כפי שהבנתי מהשאלה,
הישראל רק יועץ מתכנן ומנהל את
המכירה הנעשית בין שני נכרים, אך
הבשר האסור לא נקנה לו ולא נעשה
שלו כלל. בכהאי גוונא מותר לכתחילה
כמובאר בשו"ת חתם סופר (י"ד ק"ד) הובא
בפ"ת (י"ד ק"ד, ו).

כיון שאינו רואה את הבשר האסור כלל
אין חשש דילמא אתי למיכל מיניה, ואף
גם סחורה בדבר טמא ליכא כיון שלא
נכנס לבעלותו אלא רק מתווך.

הידור מזוזה בפתח הבית

שאלה האם יש ענין שיהיה מזוזה
יותר מהודרת לפתח של כניסת הבית.

תשובה אין הבדל הכל אותו חיוב
דרגת חיוב וכבר הרעיש הרמ"א (סוף סי'
רפ"ג) על העולם שנהגו להניח רק מזוזה
אחת בפתח ביתם.

נישוק בניו הגדולים בבית הכנסת

שאלה האם האיסור לנשק בניו
בבית הכנסת חל גם על ילדיו הגדולים.

תשובה כתב הרמ"א (צ"ח, א): "ואסור
לאדם לנשק בניו הקטנים בביהמ"ס,
כדי לקבוע בליבו שאין אהבה נאהבת
המקום". אך שמעתי ממרן רבינו זצ"ל
כי נקודת ההבדל אינה בין "קטנים" או
לגדולים, אלא המניע לגילויי החיבה: אם
עושה זאת סתם מחמת שהם "בניו" הרי
שבבהכ"ס עליו להראות "שאין אהבה
נאהבת המקום" וזהו כבוד בית הכנסת,
אך אם מחמת איזו סיבה כגון שבנו עלה
לתורה או נעשה חתן ומנשקו להשתתף
בשמחתו, או מפני שלא התראה עמו זמן
רב ושמה בראייתו - מותר אף בבניו.
והוא הדין בבניו הקטנים אם לא עושה
זאת מחמת אהבתם אלא מסיבה
אחרת, כגון שענה אמן או התנהג יפה,
אזי מותר לו לנשקם. ומה דנקט הרמ"א

כוונת לשם שמים בצרכים גשמיים

דעה"ו (משלי ג, י) ואמרו חכמים:
כל מעשיך יהיו לשם שמים,
שאפילו דברים של רשות, כגון
האכילה והשתיה וההליכה
והשינה והקימה והתשמיש
והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו
כולם לעבודת בוראך, או לדבר
הגורם עבודתו. שאפילו היה
צמא ורעב, אם אכל ושתה
להנאתו - אינו משובח, אלא
יתכין שיאכל וישתה כפי חיותו
לעבוד את בוראו".

וכותב המשנה ברורה (שם)
"וראיתי לאנשי מעשה שקודם
אכילה היו אומרים הנני רוצה
לאכול ולשתות כדי שאהיה
בריא וחזק לעבודת השם
יתברך", שהרי עיקר בריאותנו
להשרות שכינתו יתברך.

וכן בתפילת השל"ה הק': "אָמֵן
ה' יוֹדֵעַ כֹּל תַּעֲלֹמוֹת וּלְפָנֶיךָ
נִגְלוּ מַצְפּוֹנֵי לִבִּי, כִּי פָנִיתִי בְּכָל
אֵלָה לְמַעַן שְׂמֹךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
וְלִמְעַן תִּתְּנֶנּוּ הַקְדוּשָׁה, עַל פֶּן
עֲנִי ה' עֲנִי".

גישור אצל הרב

ואומנם גם אם הלב חושק בקיום
הגשמי לשם שמים, "לב יודע
מרת נפשו" (משלי יד, י) ורוב הכוונה
בזה למילוי התאוה, והתמיהה
גדולה כיצד ניתן לקיים את
ההלכה להכריז על עצמנו שכל
כוונתנו לשם שמים.

סיפר המגיד רבי יעקב גלינסקי
על ביקורו אצל המרא-
דאתרא באנטוורפן רבי חיים
קרייסוויטשה אשר מלבד גאוניותו
ותקיפותו כאב"ד, יצא שמו
למרחקים בהצלחתו בגישור בין
בעלי דינים, שח בפניו ר' חיים כי
ישבו אצלו קודם שני בעלי דין
שבאו לגישור במיוחד מארצות
הברית, סוחר ומתווך שהתווכחו

בפרשיות אלו בולטת אריכות
גדולה וחזרה שוב ושוב על
ציווי בניית המשכן וכליו, ציווי
למשה וציווי לעם ישראל, הליך
הבניה עצמו וסיכום סופי, ונראה
בבידור שכוונת התורה לרמוז
בעומק יותר מפשטות הדברים.

וכתב הנפש החיים (א, ה): ועשו
לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל
אשר אני מראה אותך את תבנית
המשכן ואת תבנית כל כליו וכן
תעשו - מבואר בסנהדרין (טו, ב)
שהוכפל לשון העשייה 'ועשו'
'וכן תעשו' ללמד שכן תעשו
לדורות.

הציווי לא נאמר על בניית המשכן
בלבד, אלא על בניית משכן לכל
הדורות הבאים והוא המשכן
בלבו של כל אחד מישראל,
וכדברי האלשיך "בתוכו לא
נאמר אלא בתוכם ללמד על
בניית המשכן בלבו של כל אחד
ואחד מישראל.

הקב"ה מגלה לנו בזה: אל
תחשבו שהעיקר הוא עשיית
המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל
תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל
כליו, הוא רק לרמוז שממנו תראו
וכן תעשו אתם את עצמכם,
שתהיו במעשיכם הרצויים
כתבנית המשכן וכליו, קדושים
ראויים ומוכנים להשרות שכינת
בתוכם ממש.

סידור אברי האדם כבריאה
כתבנית המשכן, המקדש
וכל כליו, להשראת השכינה.
אף עיקר עבודת האדם בכל
מעשיו, אף אלו הנדמים כחולין,
להשראת השכינה, כמפורש
בשלחן ערוך (ו"א, א) "בכל מה
שיהנה בעולם הזה, לא יכוון
להנאתו אלא לעבודת הבורא
יתברך, כדכתיב: "בכל דרכיך

הלכה למעשה

»»»

הפצים הגבאים לערוך קריאה מיוחדת לנשים, יש לדאוג למגוון אנשים שלכל הפחות ששה מהם לא ישמעו 'זכור' קודם לכן ובקריאה המיוחדת הזו יעלה א' מהם לתורה ויברך לפניה ולאחריה. אפשרות נוספת: בקריאה במנחה של שבת לאחר קריאת העולה השלישי, יגלו לפרשת זכור וימשיכו לקרוא שם קודם הברכה שלאחריה, ויצא שמובך על קריאה זו. ואין לחשוש לאיסור (אורח חיים קמ"ד, א) שאין לדלג בקריאה ממקום למקום, משום שאינה קריאה של חובה (שיעורי מדרג"ש - ברמות י"ט). ויש לקרוא דווקא באותו הספר ולגלו לפרשת כי תצא, ואין לפתוח ספר שני קודם הברכה ולקרא בו משום חשש שיצא לעו על כשרות הספר הראשון כמבואר ברמב"ם (עשרה יום הכיפורים ג, א) "אין אחד קורא בשני ס"ת משום פגמו של ראשון".

התרת נדרים לאישה שלא שמעה זכור

שאלה אשה שבכל שנה רגילה לשמוע זכור ובשנה שעברה נמנעה מחמת חולי, האם צריכה לעשות התרת נדרים.
תשובה זהו בגדר 'מנהג טוב' שאם סתם לא הלכה, תערוך התרת נדרים, אך מאחר שלא הלכה מחמת חולי, זהו כעין אדעתא דהכי לא קיבלה ואינה צריכה להתיר.

תחפושת ילד לילדה במסיבת פורים

שאלה ילדה בת חמש מבקשת להתחפש לילד ולחבוש כיפה במסיבת פורים. האם הוריה מצווים להפרישה מזה בחינוך לאיסור "לא תלבש".

תשובה אם ימולה להבין את האיסור שבדבר, יש להפרישה, כיון שזהו לא תעשה בלאו ד'לא ילבש' (דברים כג, ה). וכתב המשנה ברורה (ש"מ, ג) "החינוך בלא תעשה בין של תורה בין של דבריהם הוא בכל תינוק שהוא בר הבנה שמבין כשאומרים לו דבר זה אסור לעשות או לאכול".

אמנם לעתים כשקטן נגיש לכבות או להדליק את האור בשבת וזועקים לעברו: זה אסור, אל תדליק, גם אם נמנע, אין זה נחשב שהבין את האיסור, אלא דווקא כשמבין שיש בפעולה זו איסור של דת.

ומה שהתיר הרמ"א (תרנ"ה, ה) לגבר ללבוש שמלת אשה ולאשה ללבוש כלי גבר בפורים כיון שעושה זאת לשחוק בעלמא, היתר זה נאמר רק בימי הפורים עצמם, ולא בשאר שמהות בימות השנה, ואף לא במסיבות פורים המתקיימות קודם ימי הפורים. כפי הנראה משו"ת מנחת מו"ק (י"ג) שזהו המקור לדברי הרמ"א המודמה דין זה להיתר לחטוף זה מזה בפורים "כיון שאינו עושה על מנת לגלו ולהרוויח, אלא משום שמחת פורים, ואף בזה (איסור לא תלבש) הותר כיון שאינו מכוין לניאוף אלא לשמחת פורים... דגול ועריות יצר אחד להם" והתיר רק בימי הפורים עצמם.

ואף שכתב הרמ"א "מאחר שאין מכוון אלא לשמחה בעלמא", ואם כן לכאורה כל זמן שעושים לשמחה אף שלא בפורים אין איסור, אכן שמעתי מרבינו ז"ל שכל היתרו רק בשמחת פורים, אך לשאר שמחה לא. כפי שאין היתר לגבר בחתונה ללבוש בגדי אשה. וכמוכח מהמשנה ברורה (ש"ס, ג) לענין גזל שהוא "מעת קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים שהם שני לילות ויום אחד".

כיפה לחובש פאה בפורים

שאלה ילד החובש פאה בימי הפורים, האם צריך להניח כיפה מעליה.

תשובה בפורים כאמור ניתן להקל באיסור 'לא ילבש', ואמנם כיון שהפאה עצמה היא כיסוי מעל ראשו, אינו צריך להניח עוד כיפה מעליה.

דשופריא".

אם כן עבודת המקדש הנמצאת בלבו של אדם מורכבת מעבודה בשירה וזמרה, ואם אדם רוצה לדעת בתום תפילה וכל חלק אחר בעבודת ה', אם אכן זכה בו לקרבת אלוהים אמיתית, יבחן בעצמו אם היה שרוי בשמחה, שהרי "עוז וחדוה במקומו" (דברי הימים א טז, כו). ואם חש עוז וחדוה הרי שהיה במקום קדשו, ואם חשב שהוא 'עובד' אך לא זכה לחוש שמחה וחדוה באותה עת, מוכח שלא היתה זו העבודה המושלמת בקרבת אלוהים, אלא עבודה מבחוץ ללא קרבה אמיתית לקב"ה.

וכדברים המפורשים שכתב המשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין (אור יחזקאל כג) "באמת רואה האדם בכל עת ובכל רגע, ובמנוחה ושמחה כי במקום של הקב"ה שורה השמחה ועל ידי המנוחה מצליח האדם". אכן השמחה היא הפותחת לאדם את כל שערי השפע ברוחניות ובגשמיות, וכפי שהיה רגיל על לשונו של ראש ישיבת מיר רבי חיים שמואלביץ לומר כי לא המצליח שמו, אלא השמח מצליח. כי אמנם הגורמת להצלחה היא השמחה השורה על האדם, וממילא החפץ תמיד להרבות בשמחה ובימי החודש שמרביץ בו בשמחה בפרט, ככל שירבה בקרבת אלוהים ועל ידי לימוד התורה בפרט יזכה שיתרחב לבו בשמחה פנימית ועמוקה כנאמר (תהלים י"ט, ט) "פיקודי ה' ישרים משמחי לב".

כשפגש רב ברוקא את אליהו הנביא בשוק ושאלו (פסדריק ג, א) מיהו 'בן' עולם הבא, שלא סתם יש לו חלק ככל ישראל, אלא מרגיש שם כבן בית, ולפליאתו הגדולה הצביע אליהו על שני אנשים בלבד ואמר אלו הם בני העולם הבא, וכשהתעניין רב ברוקא על מעשיהם, השיבוהו 'אינשי בדוחי אנן' - אנו אנשים שמחים ומשמחים אחרים (דש"י תענית כב, א). בענייני דיומא של בניית המשכן לשכינה עם שמחת ימי הפורים, עלינו לדאוג ביתר שאת לשלמות השמחה הפנימית, בהארת פנים לכל אדם.

»»»

על גובה דמי התיווך והפער ביניהם עמד על פרומיל וחצי. ולתמיהתו מדוע באו בטיסה מרחוק לדון על פרומיל וחצי בלבד, השיבו הגאב"ד: אם תדע את גודל העסקה, תבין גם תבין שגם עבור חלק זעיר כזה, שווה לטרוח ולהגיע למרחקים, כי גם הוא גדול עד מאד.

וכך ניתן לומר שכל מעשינו לשם שמים, למרות שהלב והמליות חפצים בטעם המזון למילוי התאוה, אמנם כאשר נדע מה גודל הנחת רוח שיש לקב"ה מכל מצוה הנעשית לשמו יתברך, ומה גודל השכר העצום למקיימי רצונו יתברך, או אז נדע שגם אם רק חלק קטן מהגורם לאכילה נעשה לכבוד ה', גם הוא גדול לאין ערוך ושכר רב עד מאוד ניתן עבורו.

אחר שהחריב נבזיראדן את בית המקדש וזחה דעתו, יצאה בת קול ואמרה לו: אל תתגאה בהצלחתך כי בית חרוב החרבת, קמח טחון טחנת, לא אתה החרבת אלא כיון שחטאו ישראל נסתלקה שכינה מביניהם (פסדריק צ, ב).

אם היינו רואים יהודי המטמא את בית המקדש היינו נחרדים עד מאוד, עד שהובא בחז"ל (סוכה פ"ח, ב) מעשה בכהן צדוקי אחד שניסך על-גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהם.

כן הוא כאשר מכניס האדם אל לבו מחשבה שאינה טהורה, הריהו כמכניס זונה בבית קדשי הקדשים העליון, וזהו חמור יותר מטיטוס שהכניס את הטומאה בבית המקדש של מטה. וכן כשכועס ומבעיר את אש הכעס בלבו עליו נאמר (ישעיהו סד, י) "בית קדשו ותפארתו היה לשרפת אש" (נפש החיים שם).

בכל יום ויום היו עומדים הלויים על חמש עשרה המעלות בבית המקדש ומנגנים בקול שיר והלל, וכפי שרבי ישראל נג'ארה היטיב לתאר את הציפייה את הציפייה והכמיהה לבניין בית המקדש בפיוט 'ק-ה רבון' "למקדשך תוב ולקודש קודשין אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין ויזמרון לך שירין ורחשין בירושלם קרתא

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בקפת בית הוראה הכללי וירושלים שע"י מוכן ציוני הלכה

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
143

פיטום הקטורת – כיצד?!

פרשת פקודי
תפ"ד

ואכן הריח של הזעפרן הוא נעים מאד, וגם מתפשט היטב, כפי שזכורני ממרוקו שהיתה לנו דירה שנבנתה ע"י הדוד רבי פנחס, ובאותה קומה הוא בנה גם בית כנסת לרבי רפאל ברוך זצ"ל, והדירה שלנו היתה צמודה ממש לבית הכנסת. ומור אבי היה רגיל בכל יום שיש לקחת מהזעפרן שהיה לו, ולתבל בו מעט את החמין, ואז היה ריחו נודף בכל הבית, וגם התפשט בכל בית הכנסת הצמוד, ולמרות שהסיר היה מכוסה ומוסמן, הריח של הזעפרן התפשט כל כך - בכל הקומה!
'קילופה' כתבו המפרשים שהוא קליפת העץ של הקינמון, ולמרות שכבר מנו את המין 'קינמון' כמו שנאמר בברייתא **"וקילופה שלושה וקינמון תשעה"** צריך לומר ששני מיני בשמים יש בקינמון, שהקילופה הוא קליפת העץ, והקינמון עצמו הוא התכולה הפנימית שלו, ולכל אחד מהם יש גוון אחר של ריח, ולכן הם שני סממנים נפרדים.

מהו הלשון 'פיטום הקטורת'?

סדר עשיית הקטורת. היו מביאים כל מין מאותם ו"א סממנים ושוחקים אותו בפני עצמו, ולאחר שטחנו את כולם, היו מערבים אותם יחד, ומקור דבר זה הוא ממה שנאמר בתורה **"בד בבד יהיה"** ופירש רש"י הכוונה, שיהיה משקלם שווה [שנטף שחלת חלבנה ולבונה - היה משקל כולם שבעים מנה, כנ"ל] ואמנם יש ראשונים שפירשו [עיין אבן עזרא, חזקוני ועוד] שהכוונה היא שצריך לשחוק ולטחון כל אחד בפני עצמו, ואח"כ לערבם. [וכעין זה יש ברמב"ם לגבי שמן המשחה ע"ש]. ותוך כדי הטחינה היה אומר "הדק היטב הדק היטב" שהקול מועיל לבשמים, ולאחר שטחנו את כל אחד עשר הסממנים ועירבו את כולם, היו ראויים מיד להקטרה ע"ג המזבח.

ומשמעות הדברים שלא היו עושים איזה בישול או עיבוד כלשהוא בסממנים, אלא הם נשארו יבשים וטבעיים כפי שהם, רק שטחנו אותם ועירבו היטב, והקטירו על גבי המזבח. [ולא כמו בשמן המשחה שהיו שורים במים ומבשלים עם שמן, וכדלהלן]

והנה לשון הברייתא בכריתות שם **"פיטום הקטורת כיצד"** ויש להבין מדוע נקרא בלשון 'פיטום' הרי הבשמים הללו הוקטרו בלי שום עיבוד, ולמה נקרא פיטום? הרי משמעות המילה 'פיטום' הוא כפיטום עגלים ואווזים, שמאכילים ומאביסים אותם כדי שיגדלו ויתפחו, וכאן בקטורת שלא עשו שום עיבוד בסממנים, רק טחנו אותם כמות שהם, מדוע נקרא פיטום?

תהליך העיבוד של 'הציפורן'

ואמנם מצינו באחד מהסממנים שהיה עובר תהליך של עיבוד, שאמרו בברייתא **"בורית כרשינא ששפין בו את הציפורן כדי שתהא נאה"** שהיו לוקחים את הציפורן ומנקים אותו היטב ע"י עשב הנקרא בורית שבא מכרשינא, ואח"כ הטבילו את הציפורן ביין כמו שאמרו **"יין קפריסין היו שורים בו את הציפורן כדי שתהא עזה"** שהיו מביאים עשרים ואחת קבין של יין ממדינת קפריסין, או יין העשוי מפרי הנקרא קפרס [שני פירושים ברש"י כריתות שם] והיו משרים בתוכו את הציפורן, כדי שתחדור אליו חריפות היין, ואם לא היה יין כזה, היו מביאים יין לבן עתיק וחזק ביותר [כלשון הרמב"ם] ובו היו משרים את הציפורן כדי שתהא עזה.

נמצינו למדים שהציפורן היה עובר עיבוד לפני טחינתו ועירובו עם שאר סממנים, גם מצד הנקיון שלו ע"י בורית כרשינא, וגם ע"י שרייתו ביין, שהיין החריף הנספג בציפורן היה משביח ומחזק את טעמו, וכנראה היין היה נספג כולו בתוך הציפורן, שהיתה הציפורן שואבת את כל היין לתוכה, שהרי היתה כמות עצומה של שבעים מנה, וכשהתייבש היין מהציפורן אז טחנו ועירבו אותו עם שאר הסממנים.

מצוות עשיית הקטורת – פעם בשנה

אומרת התורה **"ויאמר ה' אל משה קח לך סמים, נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה זכה..."** (שמות ל, לד) כאן ציוותה התורה על מעשה הקטורת, והוא מצות עשה להכין את התערובת של הקטורת, כלשון הרמב"ם (כלי המקדש ב, א).

מצוות הכנת הקטורת נעשית פעם בשנה, שאז מכינים כמות מספיקה לשנה שלימה, ומקטירים מהקטורת הזו על המזבח הפנימי בכל יום, חצי מנה בבוקר וחצי מנה בערב, ומקום הכנת הקטורת היה בעזרה, בכלי שרת, וגם זר כשר לזה.

ולמדו חכמים שאחד עשר סממנים היו בה, וכך דרשו מהפסוק **'סמים' - שנים 'נטף שחלת וחלבנה'** הרי כאן חמש **'סמים'** - עוד חמישה, כמו חמישה הראשונים, הרי כאן עשרה **'ולבונה זכה'** הרי כאן אחד עשר. והנה התורה פירטה לנו רק ארבעה מתוך הסממנים, והם **"נטף שחלת וחלבנה, ולבונה זכה"** ושאר הסממנים לא נתפרשו, וקיבלו אותם חז"ל מהלכה למשה מסיני, כמו שכתב הרמב"ם (שם) ושמותיהם מפורטים בברייתא בכריתות ואלו הן (א) **"הצרי, והציפורן, החלבנה, והלבונה, מור, וקציעה, שיבולת נרד, וכרכום, הקשט, וקילופה, וקינמון"**

כיצד הגיעו ל 368 מנים?

וכמה קטורת היו מכינים פעם בשנה? אמרו בברייתא שם, שהכינו כמות של שלוש מאות שישים ושמונה מנים, שהם 365 כמנין ימות החמה, ועוד שלושה מנים יתרים. והוצרכו לכמות הזו, כיון שבכל יום היו מקטירים מנה על המזבח, מחציתו בבוקר ומחציתו בערב, והשלושה מנים יתרים מיועדים ליום הכיפורים, שבו היה הכהן גדול מכניס מלא חפניו קטורת סמים דקה של ג' מנים - לקדוש הקדשים, ומקטירו שם, וזה מלבד הקטורת שעל המזבח הפנימי.

וכיצד הגיעו לכמות של שלוש מאות שישים וחמש, שקיבלו חז"ל מסיני כמה היו נותנים בה מכל מין, ארבעת המינים הראשונים [צרי ציפורן חלבנה לבונה] שבעים מנה כל אחת, הרי לנו 280 מנה, ארבעת המינים הנוספים [מור קציעה שיבולת נרד כרכום] ששה עשר מנה כל אחת מהם, הרי 64 מנים, וביחד עם הראשונים הרי לנו 344 מנים, הקשט שנים עשר, קילופה שלושה, וקינמון תשעה, זה עוד 24 מנים, עולה מזה שכולם יחד היו 368 מנים, שהם כמנין ימות החמה, ועוד ג' מנים ליום הכיפורים כנ"ל.

נאמר בתורה **"ועשית אותה קטורת רוקח מעשה רוקח, ממולח טהור קודש"** רש"י פירש ממולח - שיהיה מעורב היטב, והרמב"ן פירש שצריך ליתן בה מלח, וכן מפורש בברייתא שם שמוסיף על כל הסממנים **"מלח סדומית רובע הקב"** כנפסק ברמב"ם שם.

האם 'זעפרן' הוא בכלל סממני הקטורת?

הנה ה'צרי' שאמרו חכמים, הוא ה'נטף' האמור בתורה, ונקרא כן על שם שהוא שהוא שרף הנוסף מעצי הקטף, ו'הציפורן' הוא ה'שחלת' שנאמר בתורה [כמו שכתב הרמב"ם] והוא הציפורן המוכר לנו שמשתמשים בו גם היום למאכל ולריח. [ומצינו בתוס' בברכות שכינו את המין הזה 'מסמרים' כיון שהם בצורת מסמר, כפי המצוי כיום]

וברמב"ם שם פירש את כל המינים שזכרו, איך הם נקראים בלשון ערבי. ופירש שם ש'כרכום' הוא 'זעפרן', ותבלין זה מצוי גם בזמנינו, והוא עשוי מעלים שנותנים הרבה טעם וריח. וזכורני מילדותי במרוקו, שהיה מור אבי ע"ה מתעסק במכירת עלי הזעפרן, וזה היה דבר יקר מאד, והיו קונים קילו עלים כאלו ביותר מאלף דולר, ואבי היה רגיל לקנות כמות גדולה של עלי זעפרן, ומוכר מהם מעט מעט [במשקל מועט כמו זהב] ומזה היה מתפרנס.

ובזה מובן לשון חז"ל "פיטום הקטורת" על שם העיבוד שהיו עושים בשריית הציפורן ביין. ואכן כך הוא לשון הרמב"ם (הלכות כלי המקדש ב, ה) "כיצד מפטמין את הקטורת, מביא תשעה קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורן ואחר כך שורה את הצפורן באחד ועשרים קב של יין קפריסין או יין לבן ישן חזק ביותר, ואחר כך שוחק כל אחד מן הסמנים בפני עצמו הדק...". הרי שביאר את ענין פיטום הקטורת כלפי התהליך שעשו בעיבוד הציפורן.

הקטורת מכפרת – ועלולה לגרום מיתה

מצינו שהקטורת יכולה להיות סם חיים ויכולה להיות סם המוות, שמצינו בסוף פרשת פנחס כשחטאו ישראל בבנות מואב, אהרן הכהן לקח מחתה והקטיר עליה קטורת ובכך נעצרה המגפה, ומצד שני מצינו בבני אהרן שהקריבו אש זרה אשר לא ציווה השם, ומתו במקום.

וללמדנו בא, שכאשר הקטורת נעשית כתיקונה, וכרצון השם, אז היא מביאה ריצוי וכפרה על ישראל, וכאשר היא נעשית שלא כתיקונה, אז היא קטורת זרה, וממיתה את המקטירים אותה, כפי שהיה בבני אהרן.

אמירת הפרשה – כהקטרת קטורת

כיום אנחנו אומרים פיטום הקטורת, מפני שאין לנו מקדש על מכונן, ואין לנו מזבח להקטיר עליו קטורת, לכן אנו מקיימים את הקטרת הקטורת בשפתינו, כמו שלמדו חז"ל מהפסוק "ונשלמה פרים שפתינו" שע"י קריאת הפרשה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את הקרבנות במקומם וכהלכתם. ולמרות שאיננו יודעים את כל סממני הקטורת מה הם, ואיננו מבינים איך זה נעשה בפועל, בכל זאת, קריאת הפרשה עצמה נחשבת כהקטרת קטורת.

ולכן ראוי לומר פרשת הקטורת בבוקר ובערב, שהרי היו מקטירים חצי מנה בבוקר וחצי בערב, וכמו קרבן התמיד שראוי לקרוא פרשת התמיד בשחרית, ובמנחה, כנגד תמיד של שחר ובין הערביים.

ואמנם אני מתקשה מאד בזה, מדוע תיקנו לנו לומר הברייא של פיטום הקטורת בשבת בסיום התפילה אחרי מוסף, הרי הקטורת קדמה למוספים, ומן הראוי להקדים אמירת הקטורת ולאומרה קודם מוסף ששם הוא מקומה. [א"ה כבר הקשה כן במג"א סימן קל"ב ע"ש]. מובא ברמ"א (או"ח סי' קל"ב) שראוי לזוהר מאד שלא לחסר באחד מהסממנים באמירת הקטורת, שאם חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה. ומקור דבר זה הובא בב"י (שם סי' קל"ג) בשם מהר"י אבוהב. ולמדנו מזה, דאמירת הקטורת הרי היא ממש כהקטרה, גם לענין האיסור בחיסור סממנים. ואמנם הב"י שם תמה בזה, דלא שייך איסור זה אלא בהקטרה ולא באמירה עיין שם.

מה הטעם שאם מחסר אחד מסמניה – חייב מיתה?

פעם שאלני איזה נהג מונית [בבאר יעקב] על מה שאומרים בכל יום "ואם חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה" איך ניתן להבין את זה? הרי בסך הכל הוא חיסר מין אחד מתוך האחד עשר, ואיך יתכן לקבל עונש מיתה על עבירה כזו?

עניתי לו אכן אתה צודק, שהאיסור הוא לא עצם החיסור של מין אחד, אלא שכאשר הוא מחסר מין אז הקטורת פסולה, ונמצא שהוא מקטיר קטורת זרה אשר לא ציווה השם, וכמו בני אהרן שנענשו בעונש מיתה על כך שהקטירו קטורת זרה. ושוב ראיתי שכן הוא מפורש ברמב"ם (הל' כלי המקדש ב, ח) "חיסר אחד מסממניה חייב מיתה - שהרי נעשית קטורת זרה".

[א"ה ואמנם רש"י בכריתות שם פירש הטעם, מפני שנכנס לקודש הקדשים בביאה ריקנית, ולשיטתו מיירי כאן ביה"כ שנכנס הכה"ג לקודש הקדשים, ולכן כשהקטורת פסולה הרי הוא נענש על כניסתו, ולפי"ז בשאר ימות השנה אין בזה מיתה. והובאו ב' שיטות אלו בב"י או"ח סי' קל"ג ע"ש].

שמן המשחה כיצד נעשה?

אומרת התורה "ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור חמש מאות, וקינמן בשם מחציתו חמישים ומאתים, וקנה בושם חמישים ומאתים, וקידה חמש מאות בשקל הקודש, ושמן זית היך".

כאן ציוותה התורה על עשיית שמן המשחה, היו מביאים ארבעה מיני בשמים והם מר דרור, קינמן בשם, וקידה, והם היו משקל חמש מאות שקל כל מין, ועוד מין של קנה בושם ששקל מאתים וחמישים שקל, וסך הכל היה משקלם 1750 בשקל הקודש. וסדר הכנת שמן המשחה כך הוא [לפי הנפסק ברמב"ם הל' כלי המקדש א, ב] היו קודם שוחקים את הבשמים, כל מין בפני עצמו, ומערבים אותם, ואח"כ השרו אותם במים זכים ומתוקים, עד שהיה נספג טעמם במים, ואז היו שופכים עליהם י"ב לוגים שמן זית, ומבשלים אותם, ואז המים היו מתאדים, והשמן היה סופג אלו את ריח הבשמים.

ובזה מצינו הפרש בין עשיית הקטורת לעשיית שמן המשחה, שבקטורת המטרה היתה להעלות את הבשמים עצמם להקטרה, ולכן לא ביטלו אותם ולא הוציאו מהם את ריחם, ומשא"כ בשמן המשחה שהמטרה היא לא הבשמים אלא השמן, לכן היו צריכים להוציא מהם את ריחם ע"י השרייה במים, וכך הספיגו אותו בשמן.

נאמר בתורה שמשם רבינו נצטווה ליקח את שמן המשחה ולמשוח בו את אהרן ואת בניו, ואת המשכן ואת כל כליו. והנה לא נאמר בתורה למשוח ולקדש את כל צאצאי אהרן, אלא רק את בניו, משום שרק אהרן ובניו התקדשו לכהונה, ובניהם שנולדו אח"כ התקדשו מכח אביהם, אבל הנכדים של אהרן שנולדו קודם למשיחת אביהם לא התקדשו לכהונה. ומטעם זה אכן פנחס לא נמשח ולא נעשה כהן באותה שעה, ורק בזמן שקינא את קנאת השם והרג את המדיינית, אז ניתנה לו במתנה ברית כהונת עולם, למרות שלא נמשח עם כל הכהנים בשעתם.

התורה שומרת ומגינה עלינו מכל רע

נמצא שחזקיהו המלך מלבד גדולתו העצמית, זכה ג"כ להרבות תורה בישראל, בשיעור שלא מצינו בשום דור לפניו, גם לא בימי דוד, וזהו הסיבה שזכה לראות ניסים ונפלאות בחוש. כעין זה יש בתנא דבי אליהו על המעשה של פילגש בגבעה, שנהרגו בו כשבעים ושנים אלף מישראל, וכתוב שם, מי גרם להם לאותו דור שיהרגו כל כך, אותם הסנהדרין שלא שינסו מתניהם ועברו מעיר לעיר להרבות תורה בישראל.

ואנחנו למדים מזה שע"י ריבוי תורה בישראל, ניתן לקבל את ההגנה הכי טובה, וזה הדרך לזכות בניסים ונפלאות.

והנה בדור שלנו יש בורות כל כך גדולה בעם ישראל, הציונים העלו לארץ הרבה יהודים מכל קצוות תבל, ולא נתנו להם ללמוד תורה, לא בבית ספר דתי, ולא יידישקייט, הכל ממלכתי, וכך הם גידלו דורות שלמים של בורים ועמי הארצות, בלי שום ידע בתורה, ונראה לי שמה שמוטל עלינו לארגן משלחות של רבנים שיאמרו שיעורים ודרשות, וירבו תורה בישראל.

ומלבד זה צריך להרבות בתפילה לבו"ע שיחוס עלינו, צריך להתפלל באמת, ולדבר עם השם מעומק הלב, ולומר לו, הרי אין לך עם אחר חוץ מאיתנו, במי תחליף אותנו? יי"ר שניוועש במהרה בימינו אמן!

הנה כיום המצב באר"י קשה מאד, בכל יום אנחנו מתבשרים על עוד חיילים שנהרגים בשדה הקרב רח"ל, וצריך לידע שהחיזוק העיקרי שלנו שלנו הוא בשני דרכים, בתורה ובתפילה, בתורה, כמו שנאמר "מפי עוללים ויונקים ייסדת עוז למען צורריך – להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ח, יג) כאשר תינוקות של בית רבן עוסקים בתורה, זה נותן כביכול חוזק להקב"ה, שע"י כך יכלה את האויבים שלנו.

וכמו שמצינו שחזקיהו המלך זכה להינצל מיד סנחריב, בדרך נס ופלא, שכל החיל של סנחריב באו לצור על ירושלים, כמאה ושמונים וחמשה אלף איש! וכאשר לנו שם בלילה, נפלו כולם כפגרים מתים! ומפני מה זכה חזקיהו לכן, כתוב בספר מלכים מפני שלפניו לא היה כמוהו, ונראה מזה שהדרגה של חזקיהו היתה גדולה יותר מכל מי שלפניו.

וצריך להבין וכי היה חזקיהו גדול יותר מדוד המלך, הרי בכל ספרי הנביאים הקב"ה מעיד על דוד המלך שהלך בדרכיו, ובמה נתייחד חזקיה גם מדוד המלך.

ונראה הביאור, שמעלת חזקיהו היתה בכך שהרבה מאד את לימוד התורה באותו הדור, כמו שאמר חז"ל שבדורו של חזקיהו לא היה תינוק ותינוקת שלא ידעו טומאה וטהרה, שחזקיהו המלך הניח חרב בבית המדרש שלא יצאו ממנו.

בכל מסעיהם

חשבנו שהחניה בין מסע למסע, נחשבת כמנוחה והפוגה. ומתברר שדווקא החניה הזו היא חלק משמעותי מאותם מ"ב מסעות שיצאו ישראל למדבר, משמעותי לכל יהודי בימי חייו, בכל שלב בחייו

אחד יצא ללמד על הכלל – הוא המסע הכ"ה, ויחנו בחשמונה רמז לנצחון החשמונאים ביום כ"ה בכסלו.

איננו יודעים כמה זמן היו בכל מקום, כמה זמן ארך כל מסע וכמה זמן ארכה כל חניה, יום או שנה, ואין לנו אלא הכתוב לפנינו, לימודו של רש"י שגם החניה נקראת מסע.

וילך למסעיו

קבלה בידינו, יתד בל תימוט, כי רש"י בפירושו לא יביא פסוקים באקראי לאשר ולהשלים את פירושו, אלא מכוון היטב מדוע דווקא זאת ולא אחרת.

ואחר זאת נתבונן בהוכחה של רש"י לחידושו שגם חניה נקראת מסע, מהפסוק האמור אצל אברהם 'וילך למסעיו מנגב ועד בית אל', שם פירש רש"י שהלך לחנייתו, שב ולן באותן אכסניות שלא ישנה אדם מאכסניה שלו, והרי זה עולה בקנה אחד עם פירושו אצלנו. פירוש שני, חזר לאותן מקומות שנסע בהליכתו, לפרוע הקפותיו.

ותימה הוא, כי ערבך ערבא צריך. רש"י מוכיח את שיטתו, ממקום אחר שגם שם פירש שה'חניה' נקראת 'מסע', ומה הוכחה בזה?

וכנראה כי סוד גדול נמסר בידינו בדברי רש"י הללו.

חניה ונסיעה

אדם חייב לנוח, כך טבע הבריאה, והחיות רצוא ושוב.

השינוי בין שני סוגי היוצאים למנוחה, היא בצורת המנוחה הזו. יש את המתרפקים עם איברים מדולדלים ויאמרו כי עתה הינם מחוץ למסגרת וממילא אינם אריסטו, יתמכרו להנאות גם כשהן מתקרבות לגדרי איסורים, ישכחו את ה' אלוקיהם ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות.

הנושא שתופס את המקום הנכבד ביותר בכל פרשיות התורה, הוא המשכן. בפרשת תרומה נאספים הנדבות ותוכניותיו נפרסות, בפרשת תצוה מתואר ציוויו, בפרשת כי תשא חלקים מתוך המשכן כדוגמת הקטורת והבשמים, פרשת ויקהל ופקודי מתארות את ההקמה בפועל ובתחילת חומש ויקרא, עוסקים בעבודתו, בקרבנות ובמנחות.

בין לבין, התחדשו עניינים נוספים, מחמא העגל ועד עמוד הענן ששרה על המחנה, ואנו לא נידרש היום כי אם על סיום מלאכת הקמת המשכן, כנגד אותה הכרזה שענן ה' היה על המשכן 'בכל מסעיהם' (סוף פרשת פקודי).

והכתוב אומר דרשוני.

הענן לא שרה על ישראל בעת שנסעו, כי אם בעת שחנו. כך למדנו בפסוק הקודם – 'ואם לא יעלה הענן, ולא יסעו עד יום העלותו'.

ואם בזמן הנסיעה לא היה הענן, מהו אותו 'בכל מסעיהם' שנאמר בענן, הרי אין ענן בזמן הנסיעה, כי אם בזמן החניה!

מסתבר כי זאת אשר הוקשה לרש"י בפירושו. משום כך הסביר שבכל מסע שהיו נוסעים, היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם, כי מקום חנייתו נקרא מסע, כגון 'וילך למסעיו' האמור אצל אברהם אבינו.

מ"ב מסעות

שני נושאים, איפוא, לפנינו. המסעות והחניות. סודות עליונים שגבו בהן, רמזים ורמזי רמזים מעולפי ספירים, מ"ב מסעות כנגד השם הקדוש בן מ"ב אותיות, ואנו מבינים כי אין לנו שום השגה באותו מסע, ויסעו ויחנו.

וכבר דרשו זאת בספרים כי כל מסע של בני ישראל בגלותם הארוכה, רמז וגזו באותן מסעות, הפוך בה והפוך בה דכולי בה.

על זאת השיב רבי יוחנן כי הקימו דור חדש, את הכוח של מסירות נפש לא שמרו לעצמם אלי קבר, למרות שהעומדים לפני המלך, ברובם סריסים הם, השלושה הללו הצליחו להקים דור של מוסרי נפש, המשיכו את עבודתם עד היום האחרון!

עמד לתקן משאו

שני דינים הם בנזקי 'נתקל'. שניים הולכים בדרך, אחד מחזיק קורה ומאחוריו צועד רעהו עם חבית, נשברה החבית בקורה, פעמים חייב בעל קורה ופעמים פטור. כך מנסח זאת רבינו הרמב"ם ולשונו מאירה כל כך את דברינו:

'אם עמד בעל קורה לנוח מכובד משאו, חייב. ואם עמד לתקן משאו, הרי הוא כמהלך פטור' (פ"ו מהלכות חובל ומזיק ה"ח).

שני אנשים נעצרים מהליכתם ומשאם, שני אנשים נעמדים בעיבורה של עיר. האחד נידון כמי שהחליט לנוח באמצע המסלול, הוא חייב בנזקין.

חברו נעצר כמותו בדיוק, אבל הוא לא נידון כאדם שיצא לנוח כי אם כאדם שנעצר לתקן משאו, לשפר את המצב שבו הוא נמצא כעת, לתכנן את צעדיו בהמשך.

ובכן, האחרון לא נידון כנעצר, הוא נידון כממשיך ללכת!

וכמה הלכתא גבירתא איכא למשמע מינה!

חיים של נסיעה

עם ישראל יוצא למסעותיו, לא ידע כמה זמן יתעכב בחניה ולא ידע כמה זמן ימשיך במסע. נקיי הדעת שבהם, נקיי הדעת שבדור דעה, ידעו כי כל אותם ארבעים שנה, בהליכה או בחניה, תמיד הם בנסיעה מתמדת, הם לא חונים כדי לפוש או כדי להשתכשך במעיין, הם חונים כדי להתארגן למסע הבא.

והמסעות, הן לא נעצרות ולא נגמרות.

מאה ועשרים שנה של נסיעה, של תכנון והתקדמות!

ויש את אלה שיקחו את המנוחה למקום של עריכות מאזנים ומדידות מחושבות על התקופה החולפת, מה היה בה תקין וראוי לאמץ יותר ומה צריך להכניס לסדנה לעריכת שיפורים.

בעלי מפעלים מוצלחים, מגדירים בלוח השנה יעד לכל תקופה ולכל שעה. גם כשעצרו את עבודתם והקדישו את הזמן להפוגה, הרי זו הפוגה שבה משמנים את המכונות, מבריישים מסילות ועורכים ספירות מלאי לקראת תקופת הייצור החדשה, יודעים הם בעלי העסקים כי בזמן מצליח, גם בזמן ההפסקה והמנוחה לא יורד פתאום מהגלגל, זה מרסק את העסק!

רש"י מסביר בבהירות, החניה של עם ישראל, כמו החניה של אברהם אבינו, היא עצמה חלק מהמסע. זמן להתבוננות והעברת התקופה האחרונה בכור הבחינה. או כמו פירושו השני לשלם את החובות, לשלם על המעויות, כי החנווני מקיף והיד רושמת. זה המסע וזו החניה!

להיכן אולו

לאחר שחנניה מישאל ועזריה ניצלו מכבשן האש, שאלה הגמרא (סנהדרין צג.) 'להיכן אולו' (שהרי לא מוזכרים בכתוב לאחר אותו מעשה. רש"י), ומשיב רבי יוחנן שעלו לארץ ישראל נשאו נשים והולידו בנים ובנות.

הגמרא לא שואלת את שאלת 'להיכן הלכו', על אנשים אחרים. הרבה אישים מוזכרים בתנ"ך ואיננו יודעים מה עשו באחרית ימיהם, למעט חנניה מישאל ועזריה.

מדוע דווקא עליהם נשאלה השאלה הזו?

כי השלושה הללו הגיעו לפסגה של קידוש ה' בעולם, כפי שאיש לא עשה לפניהם. ממקום כזה גבוה, אין לפרוש בשיא, מוכרחים ללכת מחיל אל חיל. ובכן להיכן הם הלכו?

הן הן הדברים אשר יסד לנו רש"י. אין מצב של מנוחה אבסולוטית, כל מהותה של המנוחה היא שיפור עמדה לקראת היעד הבא, לקראת התכלית הבאה. האמנם חנניה מישאל ועזריה פרשו למנוחה ולא עשו כלום הלאה?!

לעילוי נשמת

אשה גדולה רבת פעלים לתורה וחסד
השבילה אל דל ומעוז לאביון היתה
משכלת ביראת אלוקים
הרבנית הצדקת
מרת שמחה תמר פרץ ע"ה
אשת הגאון הגדול הרב יעקב פרץ שליט"א
ואם הרבנים והדיינים למשפחת פרץ שליט"א
נסתלקה בערב שבת קודש פר' ויקהל תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשה בטוב תלין חרעה י"רש ארץ

לעילוי נשמת

הגאון הגדול
כמוהו"ר עמרם אלאחד זצ"ל
אב"ד חיפה וירושלים
מלפנים רב ק"ק רכסים
נסתלק בשם טוב לעולם שכולו טוב
כו אד"א תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשו בטוב תלין חרעו י"רש ארץ

אחינו כל בית ישראל הנתונים
בצרה ובשבביה העומדים בין
בית ובין בבישה המקום
ירחם עליהם ויוציאם מצרה
לרוחה ומאפלה לאורה
ומשעבוד לגאולה השתא
בעגלא ובזמן קריב

פרשת פקודי תשפ"ד

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"מ יב - יח

דיני המוצא שיק ברחוב

הגמרא בבבא מציעא מדף יב: עד סוף פרק ראשון, דנה באופנים שונים של מציאת שטרי חוב ברחוב. והיות ובזמן הזה רוב המקרים השכיחים בנושאים אלו, קיימים לגבי מציאת שיקים או מציאת שטרי הלוואה ושאר חובות שנכתבו ונחתמו בכתב ידם של הצדדים או של אחד מהם, מבלי שעדים יחתמו על כך, לפיכך כתבנו כאן חלק מההלכות השכיחות בנידון זה, וכפי שגם נפסקו בשו"ע (ח"מ סי' סה), כדי להמחיש בפני הלומדים את מסקנת הגמ'.

א. המוצא ברחוב שיק חתום שהסכום נקוב בו, מכיון שלא ידוע אם הוא נפל מבעל החשבון או מאדם שקיבל אותו מבעל החשבון, או שהשיק נמסר אח"כ מהמקבלו לאדם שלישי או לגוי, ומהם הוא נפל. לפיכך אסור למוצא להחזירו לאף אחד, ויכול לקורעו, אך אינו רשאי להשתמש עם השיק עבור עצמו. 1

ב. המוצא שיק ללא חתימה - יתנהו לבעל החשבון, כי ודאי שזה נפל ממנו.

ג. המוצא שיק חתום שלא נקוב בו סכום כספי [שיק פתוח], בין אם מוזכר בו שם המקבל ובין אם נשאר פתוח, יברר המוצא בתחילה אצל בעל החשבון, האם אבד ממנו לאחרונה שיק או האם מסר שיק פתוח לאדם אחר וכדומה. ואז, אם בעל החשבון יאמר שמסר שיק פתוח לאדם מסוים, וגם האדם שקיבלו יאשר שממנו נפל השיק שקיבל מבעל החשבון - יתן המוצא את השיק לאדם שקיבלו. כי שיק פתוח ללא סכום נקוב - לא שכיח שימסרו אותו לאדם שלישי. אלא שיתכן שבעל החשבון רשם את השיק לפקודת אדם מסוים ולבסוף לא נתן לו את השיק, לפיכך צריך לברר זאת גם אצלו.

ואם קיימת הכחשה ביניהם שכל אחד מהם טוען שממנו נפל השיק, או שהמוצא הצליח לשאול רק את בעל החשבון שטוען שממנו נפל השיק, אך אינו יכול לברר בוודאות האם מסרו לאדם אחר שממנו נפל השיק, במקרה זה ישאיר המוצא את השיק אצלו - ויכול לקורעו. אך אינו רשאי להשתמש עם השיק עבור עצמו.

ד. המוצא מספר שיקים מבעלי חשבונות שונים הקשורים יחד, מאחר ומספר השקים המקובצים יחד נחשבים סימן מובהק, ובפרט אם כל שיק הוא בסכום אחר, לפיכך מי שיתן סימן שיוכיח שחבילת השיקים נפלה ממנו - יתנו לו, כי בנידון זה אין לחשוש שנפל מאדם אחר.

ה. המוצא פנקס שיקים:

אם השיקים אינם חתומים - ודאי שנפלו מבעל החשבון. וכן אם הם רשומים על שם בני אדם שונים - ודאי שנפלו מבעל החשבון.

אך אם הם רשומים על שם מקבל אחד - אם גם המקבל וגם בעל החשבון יטענו כל אחד שהפנקס נפל ממנו, ושניהם יתנו סימנים מובהקים על השיקים - יתנו זאת למקבל ששמו רשום על השיק. כי אם המקבל יודע סימן מובהק - בודאי שהפנקס כבר היה אצלו. 2

אמנם במקרים שישנו חשש שאולי כל השיקים הועברו לאדם שלישי - ישאירם המוצא ברשותו, וכמו שהתבאר בסעיף א.

ו. המוצא שטר חוב שכתוב בו, שאדם פלוני חייב כסף לאדם אחר מחמת שלווה ממנו או מסיבות אחרות, וחתום עליו המתחייב. מאחר ובזמן הזה לא שכיח למכור שטר מסוג זה לאדם שלישי, ודאי שהשטר נפל או מהלווה [שקיבלו מהמלווה לאחר שפרע את חובו] או מהמלווה [אם עדיין לא פרעו הלווה], ולא מאדם אחר.

לפיכך אם שניהם מודים ממי הוא נפל - יתנהו לו המוצא. ואם ישנה הכחשה ביניהם או אפילו אם שניהם מסופקים בדבר - ישאירנו המוצא ברשותו ויכול גם לקרעו.

מקורות

1. ראשית נקדים ששיק מהותו - שטר חוב [או פתק המכיל הוראה לבנק] שעמו ניתן לגבות כסף מבעל השיק מחשבונו שבבנק. אמנם כל זמן שלא נגבה השיק - נשאר בעל החשבון מוחזק בכספו שבבנק. לפיכך גם כאשר אבד השיק ונמצא ע"י אדם זר, נשאר עדיין בעל החשבון מוחזק בכספו, ואין שום היתר לאדם אחר שלא מגיע לו הכסף להוציא מהמוחזק את כספו.

2. עיין שו"ע חו"מ סי' סה סעיף ו. ובאופן כללי הטעם הוא, שאם ישנו חשש שהשיק יכול ליפול משני אנשים ויותר - לא יתן אותו המוצא לאף אחד מהם, למרות הסימנים שיתנו בשיק. מכיון שיכול להיות שהשיק היה בעבר בידי שניהם, ונפל לבסוף מאדם שלישי או מכל אדם אחר שקיבלו וכדומה, ולכן כל אחד מהם יוכל לתת סימנים בשיק. ורק באופנים שיוכל המוצא לברר בוודאות ממי נפל השיק או שיש רגלים לדבר שהשיק נפל מאדם מסוים, כמו בנידונים שבתשובה בסעיפים: ג - ה, במקרה זה, אם המאבד יתן סימנים - יחזירו לו את פנקס השיקים או את חבילת השיקים וכדומה.

האם צריך להשיב למלווה שטר חוב שנמצא

שאלה

אדם מצא שטר חוב על ריצפת בית המדרש שכתוב בו שראובן לווה משמעון אלף שקל, והשטר חתום ע"י הלווה. אמנם בתחתית השטר ישנה הוספה מהמלווה, כי בינתיים פרע לו הלווה חמש מאות שקל. והנה הלווה מודה שהשטר נפל מהמלווה, אולם לטענתו, הוא פרע בינתיים עוד שלש מאות שקל, כך שלדבריו נשאר חייב למלווה רק מאתיים שקל.

לעומתו טוען המלווה, שאינו זוכר שהיה פרעון נוסף, ואדרבא, מזה שלא רשם בשטר שהיה פרעון נוסף, כשם שרשם את פרעון החמש מאות שקל, מוכח שלא נפרע סכום זה. לפיכך תובע המלווה מהמוצא שיתן לו את השטר שמצא, כדי שיוכל לתבוע עמו את יתרת החוב, שלדעתו הינה בסך חמש מאות שקל.

האם מותר למוצא להחזיר למלווה את השטר, כיון שהלווה מודה שנפל מהמלווה?

תשובה

א. אסור למוצא להחזיר את שטר ההלוואה למלווה - וישאירו ברשותו. והלווה ישלם למלווה את מאתיים השקל שהודה שחייב,

וביחס לשלש מאות הנוספים שתובע המלוה - אין תביעת נחשבת כתביעת ודאי, וכיון שהלוה טוען בוודאות שפרע סכום זה למלוה, לפיכך יד הלוה על העליונה. 1

מקורות

1. נבאר בקצרה מספר כללים הקשורים למבואר בב"מ דפים יג - כ. כל שטר חוב שנמצא מושלך על הרצפה, בין אם חתום עליו הלוה בלבד, ובין אם חתומים בו גם עדים המאשרים בחתימתם את האמור בשטר. וכן אם השטר הוא שיק שניתן להשתמש עמו, אפילו אם ברור לנו שהשטר נפל מידי התובע או המלוה, אולם עצם העובדה שהשטר נמצא מושלך על הרצפה ואינו בידי התובע - יש כאן חסרון מהותי באמינות השטר ובכח הראיה שבו, משום שבדרך כלל אדם שומר היטב על שטרותיו ומניחם במקום שמור, ואם שטר זה נמצא מושלך - יש לחשוש שמא הוא נפרע ולכן המלוה זרקו, וכעת הוא רוצה לגבות עמו שלא כדין.

לפיכך, כל זמן שישנה אפשרות שיכול הנתבע או כל אדם אחר לטעון, שהוא עשוי להיזקק אם המוצא יחזירנו לאחד מהאנשים התובעים שטר זה - אסור להחזירו לאף אדם. וישאר השטר שנמצא - מונח אצל מוצאו, עד שיבוא אליהו הנביא במהרה בימינו ויגלה לנו את העובדות לאשורן.

אמנם אם ישנה אפשרות לתבוע עם השטר שנמצא אדם אחד בלבד, והנתבע מודה שחייב לתבוע את הסכום שכתוב בשטר, או שישנן הוכחות וראיות אחרות שהשטר נפל מהתובע ועדיין לא נפרע החוב, כך שבהחזרת השטר לתובע לא תיווצר כל אפשרות לתבוע כסף ממנו שאינו חייב - במקרה זה צריכים להשיב את השטר לתובע, כמו החיוב שקיים להשיב כל אבידה אחרת כשידוע שנפלה מנותן הסימנים.

לאור האמור, בנידון שאלתנו, למרות שהלוה מודה שהשטר נפל מהמלוה, ולמרות שלא ניתן לגבות עם שטר שלא חתומים עליו עדים מנכסים של אנשים אחרים, אלא רק מנכסי הלוה הנמצאים ברשותו בשעת התביעה - כי דינו כמלוה על פה שלא גובים עמו ממשועבדים. אולם מכיון שהלוה טוען שהשטר פרוע במקצתו, נמצא שלטענתו הוא "שטר פגום", ומאחר ואין למלוה הוכחה נגד טענה זו, [ובפרט שגם המלוה מודה שהשטר הינו פגום, כי נפרע מקצתו], לפיכך אע"פ שבנידון דנן הלוה מודה שהשטר נפל מהמלוה, וא"כ אין רעותא גדולה בעצם נפילתו, כי הרי גם הלוה מודה שנשאר עדיין חייב למלוה סך של מאתים שקל. והרי גם בשביל חוב זה צריך המלוה לשמור את השטר ולא לזרוקו, וממילא ברור לנו, שנפילת השטר מהמלוה היתה ודאי לאונסו ולא מרצונו. אולם מאחר וכעת הנידון הוא - האם על סמך הודאת הלוה ניתן להחזירו למלוה, ומאחר והלוה הרי טוען - אל תחזירו לו כי הוא שטר פגום, לפיכך צריך המוצא להשאירו ברשותו עד שיבוא אליהו במהרה בימינו.

נאמנות הנתבע לומר פרעתי כנגד שטר ללא עדים

ויש להוסיף, שלמעשה אין למלוה כל תועלת מעשית אם המוצא ישיב לו את השטר. מאחר ועל שטר זה לא חתומים עדים המאשרים את ההלוואה הכתובה בו, ודינו ככתב יד של הלוה בלבד. וכבר התבאר בשו"ע (ח"מ ס"ט ס"ב) שנאמן הלוה לטעון "פרעתי" נגד שטר שכתוב בכתב ידו הנמצא בידי המלוה. כי מתייחסים אליו כאל תביעת הלוואה שנעשתה בעל פה ללא שטר. שהמלוה לא יכול לטעון ללווה: מה עושה שטרך בידי?

ואע"פ שהרמ"א שם כתב, שיש החולקים על דעת השו"ע וסוברים, שדינו כשטר עם עדים, שאין הלוה נאמן לטעון נגדו פרעתי. אולם סתימת הרמ"א במקום אחר (בס"נ, א) הינה כדברי המחבר [כהוכחת

הש"ך שם ס"ק ג]. וכמו כן, לאור הכרעת הש"ך (בס"ט ס"ק יד), והנתיבות (שם ס"ק ו) שהסכימו שהעיקר לדינא כהכרעת השו"ע, ולכן לדעתם - אין התובע רשאי לטעון קים לי כדעה החולקת, א"כ ודאי שבנידון דנן גם אם יתן המוצא למלוה את השטר - לא יועיל לו הדבר מאומה, כי הלוה נאמן לטעון כלפיו - פרעתי את כולו או את חלקו, כשם שנאמן לטעון כך כשהמלוה תובע זאת ממנו כשאין שטר בידו. אמנם נוסף, שמעיקר הדין רשאי ביה"ד לחייב את הנתבע להשבע שבועת היסת כדי לאמת את דבריו.

והנה אע"פ שהלוה נחשב כמודה במקצת, כי המלוה תובע ממנו חמש מאות שקל, והוא מודה לו על מאתים מתוכם, וקימ"ל שמודה במקצת חייב שבועת התורה, ולא רק שבועת היסת. אולם כאן המלוה מודה שאינו זוכר בוודאות שלא היתה פריעת חוב, וקימ"ל שאין משביעים את הנתבע שבועת התורה או שבועת היסת [למעט שבועת המשנה] רק בטענה וודאית מצד התובע - דבר שאינו קיים בנידון דנן. לפיכך לא ניתן בנידון דנן להשביע או לכוף את הלוה להתפשר מחמת שבועה זו, מאחר ואינו מחויב בה.

מסרים ורעיונות על מגילת אסתר

ההסתרה שבמגילת אסתר

הגמ' בחולין (ק"ט:) שואלת אסתר מהתורה מנין? כלומר, היכן רמזו בתורה מעשה אסתר, שגם בימים של הסתר פנים שיהיו בגלות פרס בימיה של אסתר, למרות שעם ישראל ייענשו בצרות רבות מחמת חטאם, בכל זאת הקב"ה יעשה לנו ניסים שייעשו באופן של הסתר ולא באופן גלוי כמו הניסים הגלויים שנעשו לנו ביציאת מצרים? ומתרתת הגמ', שהדבר נלמד מהפסוק שכתוב בתוכחה (פ' בחוקותי לא, יח) "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". כלומר, שגם בימי הסתרת הפנים, כשבני ישראל יהיו בגלותם, אעשה להם ניסים ע"י אסתר ששמה נרמז בפסוק זה. וכפי שכתוב בגמ' מגילה (א') שרב דימי בן יצחק התחיל לדרוש את מגילת אסתר מהפסוק בעזרא (ט, ט) "כי עבדים אנחנו ובעבודתינו לא עזבנו אלוקינו - ויט אלינו חסד - לפני מלכי פרס" ע"כ.

ההבדל שבין גדלות הנס שנעשה בפורים, לבין נס חנוכה

והקשה הגר"א בביאורו על מגילת אסתר (א, ב) למה הגמ' בחולין לא שאלה גם - חנוכה מהתורה מנין? ותירץ, כי הניסים שהיו בחנוכה, למרות שהיו יותר ממאתים שנה לאחר ניסי פורים, אולם לא היה בהם חידוש כל כך גדול, מאחר והם נעשו כשבית המקדש השני היה קיים, ובני ישראל היו בארץ ישראל. ומחמת קדושת ארץ ישראל, ביהמ"ק, ועבודת הכהנים, היה להם זכויות לעשיית ניסים גדולים, כפי שנעשו לחשמונאים.

משא"כ בימי אסתר שהיו בגלות פרס, וביהמ"ק חרב, והיו נוזפים לקב"ה על שהשתחוו לצלם שעשה מלך בבל, ונהנו בפרהסיא מסעודת אחשוורוש שהלכו אליה מרצונם וחטאו שם בעריות כמבואר בדברי חז"ל [שהובאו בהרחבה בפירוש "מגילת סתרים" לרבינו הנתיבות], ולמרות הכל עשה להם הקב"ה ניסים גדולים, לאחר שחזרו בתשובה על מעשיהם. ופדה אותם מגזירת המיתה שגזרו עליהם אחשוורוש והמן הרשעים, והפך את גזירת המיתה לחיים מאושרים. ואדרבה מעתה הם נהפכו להיות השולטים על הגויים, וכלשון המגילה (ח, ט) "ורבים מעמי הארץ מתייהדים [רש"י - מתגיירים] כי נפל פחד היהודיים עליהם". לפיכך נס פורים שנעשה בגלות וכשבית המקדש חרב - נחשב לנס גדול יותר מנס

חנוכה. ועל כך שואלת הגמ', היכן רמוז בתורה שכך יקרה בימי אסתר.

למה ניסי פורים נעשו בהסתר פנים?

והנה על אף שנעשו ניסים גדולים לבני ישראל בימי מרדכי ואסתר, אך עקב היותם עדיין בעונש הגלות שנועד לכפר על חטאיהם בתקופת הבית הראשון, נהג עמם הקב"ה בהסתר פנים, ולא נזכר שמו במגילת אסתר באופן גלוי, אלא ברמז בלבד.

ויותר מכך ניתן לכאורה להבין מדברי הגר"א בספרו אור חדש. שכדי שלא יקטרגו המלאכים על בני ישראל, שלא מגיע להם שיעשו להם ניסים כל כך גדולים - כיון שחזרתם בתשובה נעשתה מחוסר ברירה, מחמת יראת העונש מגזירת המן הרשע ולא בגלל אהבתם את הקב"ה. לפיכך פעל הקב"ה, שהנס ייעשה ממקום נסתר ועליון בשמים, ויקרה בפועל באופן טבעי, כדי שלא יבחינו המקטרגים בכך. ומסיבה זו לא רצה הקב"ה שיזכר שמו באופן גלוי במגילה. אע"פ שכל מי שמתבונן בכל אירועי המגילה מתחילתם ועד סופם יבחין מיד ביד ה' שגרמה לכל הניסים הרבים שמסתתרים בה.

וכפי שהסבירו חז"ל פסוקים אלו במסכת מגילה, במדרש רבה, ובתרגום הראשון, והשני על מגילת אסתר. וכן האריכו לפרש כל פסוק במגילה עם הניסים שמסתתרים בו בפירוש "יוסף לקח", ובפ' הגר"א על המגילה וע"ש.

ולכן אמרו חז"ל במד"ר (אסתר פ"ג, י') ובמדרש אסתר שנכתב ע"י התנא הקדוש אבא גוריון (פרק א) שבכל מקום שנכתב במגילת אסתר המילים: מלך או המלך סתם ולא המלך אחשוורוש, הכונה היא למלכו של עולם - הקב"ה. והמגילה שנכתבה ברוח הקודש כמבואר במסכת מגילה (י) מספרת לנו מה שנעשה והוחלט בשמים באותו הזמן.

בימי אסתר הגיע העת לכפר על חטאי הדורות הקודמים

והנה תקופת מגילת אסתר היתה לקראת סוף שבעים שנות גלות בבל, שגזר על בני ישראל לגלות לבבל לאחר חורבן הבית הראשון. והיות והקב"ה הבטיח כמבואר בספר ירמיהו (פ' כט) שלאחר מכן יחזרו הגולים וצאצאיהם שיוולדו להם בגלות, לארץ ישראל, ויבנו את ביהמ"ק השני. לפיכך כדי שיהיו ראויים לכך, ויבואו לארץ ישראל נקיים מכל חטא, בין מהחטאים שהם חטאו בהם, ובין מהחטאים שהדורות הקודמים להם חטאו בהם, צריך עוד בגלות בבל לתקן ולכפר חטאים אלו, ורק לאחר מכן יוכלו לעלות לארץ ישראל, ולבנות את ביהמ"ק השני.

והנה כתבו לנו חז"ל בכמה מקומות, ובפרט במדרש רבה על אסתר, אלו חטאים נשאר עדיין לתקן, וכיצד סובב הקב"ה באופן נסתר את תיקונם בימי מרדכי ואסתר, ונסה להביא להלן חלק מהם, ומה עלינו ללמוד מכך הלכה למעשה לגבי הנעשה בדורינו בתוך הסתר הפנים בו אנו חיים.

דוגמאות מדברי חז"ל כיצד תוקנו בימי

אסתר חטאי הדורות הקודמים

תיקון צעקת עשו על לקיחת הברכות ממנו

א. בגלל שיעקב אבינו לקח בערמה מאביו יצחק את הברכות שרצה לברך את עשיו, למרות שעשה זאת עקב ציווי אמו רבקה שאמרה לו - שכך נאמר לה בנבואה שצריך לעשות. בכל זאת מכיון שע"י כך גרם לעשו שנעשק, לצעוק צעקה גדולה ומרה ככתוב בפ' תולדות (כז, לד) "כשמוע עשו את דברי אביו - ויצעק

צעקה גדולה ומרה עד מאד" וכו'. לכן צעקת עשיו שהיתה צודקת - קטרגה כל השנים דהיינו - יותר מאלף ומאתים שנה, על זרעו של יעקב. והיה צריך לכפר ולרצות את שרו של עשו על כך. לפיכך סובב הקב"ה, שהמן שבא מזרעו של עשו - גרם למרדכי ולעמו לזעוק באופן הזה מחמת הצרות והגזירות שגזר עליהם המן הרשע. וכפי שכתוב במגילה (ח, ד) "ומרדכי ידע... ויזעק וצעה גדולה ומרה". (ושם בפסוק ג) "ובכל מדינה... אבל גדול יהודים, וצום, ובכי, ומספד" וכו'. וכתוצאה מצעקת מרדכי - כופר כעת הצער שנגרם בשעתו לעשו.

תיקון חטא אכילת השבטים לאחר מכירת יוסף

ב. השבטים הקדושים חטאו במכירת יוסף אחיהם. והנה בחטא זה היו שני מרכיבים א - עצם המכירה וצער הגלות שנגרם ליוסף מחמתה, שעל מעשה כזה כתוב בתורה "וגונב איש ומכרו.. - מות יומת. ומאחר ועד דורם של התנאים הקדושים שחיו בסוף תקופת ביהמ"ק השני ולאחריו, לא נמצאו עשרה צדיקים שיהיו שקולים במעשיהם הטובים לשבטים, חיכה הקב"ה לדור ההוא, שאז מתו עשרה הרוגי מלכות, וכיפרו במיתתם על חטא השבטים.

אולם היה מרכיב נוסף בחטא השבטים והוא - שלאחר שזרקו את יוסף לבור כתוב בתורה בפ' וישב (כח) "וישבו לאכל לחם". והיתה טענה קשה עליהם בשמים, שאמנם אתם חושבים שמגיע ליוסף עונש חמור כפי שהחלטתם, אבל איך לא הרגשתם את צערו הרב של יוסף אחיכם, וכן את צערו של יעקב אביכם כשיוודע לו ממיתת יוסף בנו האהוב - והתיישבתם לאכול לחם כאילו לא קרה כלום. וכדי לכפר על חטא חמור זה, שעדיין קטרג על יוצאי זרעם של השבטים, הוצרכו לתקנו כעת באופן של - מידה כנגד מידה. וזאת למרות שהחטא נעשה לפני יותר - מאלף ומאה וחמישים שנה.

ואכן החטא תוקן. שלאחר שגזרו אחשוורוש והמן הרשעים הריגה ר"ל על כל בני ישראל, כתוב במגילה (ג, טו) "הרצים יצאו דחופים... והדת ניתנה בשושן הבירה - והמלך והמן ישבו לשותות - והעיר שושן נבוכה". כלומר, רשעים אלו לאחר גזירת ההריגה על כל בני ישראל, התיישבו לשותות מתוך שמחה כאילו לא קרה מאומה. ובשתיית רשעים אלו והצער הגדול שנגרם מחמתה לבני ישראל - תוקן חטאם של השבטים הקדושים, שעשו סעודה לאחר מכירת יוסף.

תיקון גרימת בנימין שאחיו קרעו בגדיהם מחמתו

ג. אע"פ שבנימין לא חטא במכירת יוסף אחיו, אולם מכיון שנגרם מחמתו כשנמצא הגביע באמתחתו - שקרעו השבטים את בגדיהם מרוב צער [אע"פ שהוא לא היה אשם בכך], וכלשון הפסוק בפ' מקץ (מד, יג) "ויקרעו שמלותם". לפיכך היה צריך לתקן צער זה ע"י מרדכי שהיה מזרעו של בנימין ככתוב במגילה (ח, ד) "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה - ויקרע מרדכי את בגדיו" וכו'.

התיקון לצורך קבלת לימוד התורה שבע"פ באהבה

ד. כתוב במסכת שבת (פח) שהקב"ה היה צריך לכפות על בני ישראל לקבל את התורה. וכתוב במדרש תנחומא פ' נח (ס' ג), שאע"פ שביחס לתורה שבכתב אמרו בני ישראל מרצונם "נעשה ונשמע", אבל לגבי התורה שבע"פ שנדרש עמל רב ללומדה - לא רצו לקבלה. ולכן כפה עליהם הקב"ה את קבלתה. ומסיבה זו היה קרוב לאלף שנה קטרוג רב על בני ישראל, שהם לומדים את התורה שבע"פ - בכפייה, ובאונס, ומחוסר ברירה.

לפיכך רצה הקב"ה לגרום, שלפני כניסתם לארץ שנית, יקבלו שנית את התורה - כולל התורה שבע"פ מרצון ומאהבה - כדי לכפר

על חטא אבותינו שהיו במתן תורה. ולכן גרם הקב"ה את גזירת המן הרשע, שמחמתה שבו בני ישראל בתשובה שלימה, והתרחצו לקבל מעתה מאהבה את לימוד התורה שבע"פ, וקיום כל ההלכות הרבות שנלמדו ממנה. ואדרבה מחמת חיבתם הגדולה אליה - הם הוסיפו על עצמם מצוות נוספות שלא היו מחויבים בהן. וכלשון המגילה (ט, כג) "וקיבל היהודיים - את אשר החלו לעשות [פי' - במתן תורה] ואת אשר כתב מרדכי אליהם", שחייבו את עצמם מעתה ולדורות ביום הפורים - לשלוח מנות, ולתת מתנות לאביונים, שהן מצוות שלא היו קיימות עד כה.

תיקון אסתר המלכה את חטא הסבא שאול המלך

ה. שאול המלך, למרות שהיה - "בחיר ה'". והיה גבוה משכמו בדרגתו הרוחנית מכל אנשי דורו, אבל עבר על ציווי ה' שנאמר לו ע"י שמואל הנביא, למחות מהעולם את כל זרעו של עמלק, והשאיר בחיים את אגג מלך עמלק. וחטא חמור זה, נשאר מקטרג עליו ועל זרעו. והיות ואמרו חז"ל שלפני בניית ביהמ"ק צריך למחות תחילה את זרע עמלק, לפיכך כעת לפני שאמורים בני ישראל לעלות לארץ ישראל ולבנות את ביהמ"ק השני, סובבה ההשגחה העליונה והמליכה את אסתר המלכה - שהיתה משבט בנימין ומזרעו של שאול המלך [כמבואר בתרגום שני (ד, ב) שפירט שם את יחוסו של מרדכי לשאול, שזהו גם יחוסה של אסתר, שהוריהם היו אחים] שע"י שתמסור נפשה כפשוטו - תוכל לכפר על חטאו של הסבא שלה שאול. ואכן כך עשתה אסתר, ובזכות מסירות נפשה, הצליחה לגרום להריגת המן שהיה מזרעו של אגג ועמלק [כפי שפירטו את יחוסו בתרגום הראשון והשני (א, ג)], וכן את הריגת בניו, ועוד שבעים וחמש אלף איש מזרע עמלק ככתוב במגילה (ט, יא-טז) וע"ש.

נישואי אסתר לאחשורוש נועדו גם עבור בניית ביהמ"ק השני

ו. כורש, למרות שנתן רשות לבנות את ביהמ"ק, אולם לבסוף הפסיק את בנייתו בגלל כתבי השיטנה והשקר שכתבו לו השליטים הגויים שהיו בארץ ישראל ובסביבתה. והנה גם אחשורוש מנע מטעם זה את המשך בניית ביהמ"ק כמבואר בתרגום הראשון (ה) וע"ש. ומאחר והקב"ה התחייב בנבואתו לירמיהו הנביא (י"ז, כט) שבני ישראל יחזרו מהגלות לארץ ישראל, ויבנו את ביהמ"ק, לכן סובבה ההשגחה העליונה, שאחשורוש יקח בצורה מופלאה וללא ידיעתו - אשה יהודיה צדיקה שנקראה - אסתר. ולמרות שחיפש נערה בתולה - הוא לקח אשה שהיתה נשואה למרדכי, והיתה בת - שבעים וחמש שנה כמבואר בתרגום הראשון (י, ב). ועד אז היתה עקרה, ולאחר שנשאת לאחשורוש - ילדה לו לפתע את דריוש השני שמלך אחריו, והוא היה מלך יהודי בגלל שנולד מיהודיה. ומחמת היותו יהודי - נתן רשות לבנות את ביהמ"ק השני, מבלי להתחשב כלל במקטרגים השונים.

המוסר השכל שנלמד מזה

והנה אע"פ שניתן להאריך בדוגמאות נוספות, כיצד סובבה ההשגחה העליונה בימי מרדכי ואסתר את תיקוני החטאים שהיו על בני ישראל, כדי להכשיר את סוף גלותם, ולהביאם לארץ ישראל ללא שום רבב, שבאופן הזה יבנה על ידם בית המקדש השני. אולם די באמור לעיל ללמוד יסוד חשוב ביותר, שיש בו כדי לחזק את אמונתנו בקב"ה גם בגלות, וההסתר פנים הגדול, בו אנו נמצאים.

והוא, ששום דבר שנעשה בעולם - לא נאבד ונשכח. וכל חטא שנעשה ולא רק לגבי חטא שבין אדם למקום, אלא גם, ובעיקר, בכל הקשור לחטאים שבין אדם לחבירו, ואפילו אם נעשה בשגגה ע"י צדיק הדור - כל זמן שלא תהיה לו תשובה ראויה על חטאו, ויפייס את הניזוק ממנו או שישלם לו ממון אם לקח ממנו שלא כדין - לא יכופר לו חטאו. והקב"ה יסובב, שלמרות שנפטר מהעולם, ונמצא במקום גבוה בגן עדן, יהיו מקרים שזרעו יצטרך לכפר במידה כנגד מידה גם על חטאי אביו, סבו ושאר אבותיו שחיו בדורות שלפניו.

ומסיבה זו ישנם מקרים שאנו רואים אפילו אצל אנשי חסד גדולים, תלמידי חכמים וצדיקים מופלגים, שלכאורה לפי הנראה לעינינו, כמעט שלא חטאו, ובדאי לא באופן שמגיע להם עונש חמור כל כך. ובכל זאת הם נענשים בעונשים קשים במיוחד. ואפילו שישנם מקרים שאמרו חז"ל שזה נעשה כדי שיזכו לשכר גדול יותר בגן עדן, או שזה נעשה ככפרה על חטאי הדור. אולם למדנו ממגילת אסתר, שישנם גם מקרים שהעונש שקיבלו לא נעשה כלל מחמת חטאם - אלא כדי לכפר על חטאי אבותיהם מדורות קודמים. שהקב"ה החליט שאצל אותו אדם שהוא מזרעו, הגיע העת שיכפר ע"י יסוריו את חטאי אבותיו. אמנם ודאי שבעולם הבא יקבל שכר רב כנגד יסוריו שסבל - למרות שלא חטא.

ולפי האמור לעיל מתבאר - שבעין זה קורה גם להיפך. שאנו רואים שהשפיעו משמים שפע ברכה והצלחה לאנשים שעל פי מעשיהם והתנהגותם - אינם ראויים לכך. וגם בנידון זה, לא תמיד נעשה הדבר רק כדי לתת להם שכר בעולם הזה על מיעוט המצוות שקיימו או בגלל שנולדו במזל של עושר והצלחה. אלא ישנם מקרים שזכייתם בשפע הינו - בגלל מעשים טובים במיוחד שנעשו ע"י אבותיהם בדורות הקודמים, ומסיבות שונות לא קיבלו על כך שכר בעולם הזה. או שבזכות מעשה הטוב של אחד מאבותיו - הוא זכה שכמה דורות יקבלו שפע והצלחה בעולם הזה, וזאת למרות שיהיו רשעים, אמנם ודאי שעבור חטאיהם - יקבלו בעולם הבא עונש על מעשיהם.

וראיה לכך, מיהוא מלך ישראל שנמשח ע"י יונה הנביא למלך כמבואר במלכים ב (פרק ט, א) וקיים במלואו את ציווי ה' אליו. וכתוב שם (ל, י) שהקב"ה אמר ליונה הנביא לומר ליהוא, שבזכות זה, ימלכו מזרעו על בני ישראל - עוד ארבעה דורות. ואע"פ שכל אותם המלכים מיוצאי חלציו היו רשעים, ולא הגיע להם בזכות מעשיהם הרעים למלוך, אבל זכו לכך בזכות מעשהו המיוחד של אביהם, וסבם - יהוא. וזאת למרות שבדאי שבעולם הבא הם נענשו על מעשיהם הרעים.

חיזוק יסוד האמונה שמתבאר מכל האמור

נמצאנו למדים מכל האמור לעיל, שמשפטי ה' הינם - אמת לאמיתיה, ומחושבנים עד לפרט האחרון. והינם כוללים לפעמים חשבון של מאות שנים לאחור, ואפילו יותר מכך. וכלשון הפסוק ב'פ' האזינו (ל, ה) "הצור תמים פועלו - כי כל דרכיו משפט. א-ל אמונה - ואין עוול. [רש"י - אע"פ שמאחר לצדיקים צידקתם לעוה"ב, ואע"פ שמאחר את תגמולם - סופו לאמן [-לקיים] את דבריו] - צדיק וישר הוא [- הכל מצדיקים עליהם את דינו - וכן ראוי וישר להם] ע"כ. ואין לנו אלא לישא תפילה לאבינו שבשמים, שלמרות כל החשבוניות והשיקולים, יקיים לנו במהרה עוד בימים אלו את הבטחתו לנביא מלאכי (ג, כג) "הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא" וכו'. וימחקו ברחמי הרבים - את כל שטרי חובותינו הן מדורינו, והן מהדורות הקודמים.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

תִּיקוֹנֵי עִירוּבִין

גליון שאלות הלכתיות
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 398
אדר א' תשס"ד

שבעיניים של תורה זה סגור, מה שמותר לקחת כאן חפצים ועגלות, כי יש צורת הפתח, יש כאן מחיצה והמקום סגור. חז"ל קבעו את הגדרים האלו, כדי שנבין שלא מטלטלים ברשות הרבים, ולא בכרמלית פתוחה, אלא רק ברשות היחיד סגורה, זה השביתה שלנו בשבת חשוב שנלמד ובין איך להסתכל על המציאות האמיתית של הרחובות שלנו. המציאות של עולם התורה.

מה עושים כשאין עירוב, ומה עשו בעיר בריסק

הגאון רבי יום טוב זנגר שליט"א, רב בית הכנסת 'צעירים' בבני ברק, עורר על חוסר הידיעה שיש בציבור בהלכות אלו, רק היום דיבר עם אברך ת"ח על מקרה שנפסל העירוב, והודיעו מטעם הרב שמישהו קרע את העירוב והוא פסול ללא ספק, מה יעשה אדם שנמצא בדרך ברחוב בעיר עם עגלה. והאברך השיב מיד שיחזור לביתו עם העגלה כי זה פיקוח נפש. התפלאתי עליו, גם אם נניח שזה פיקוח נפש מ"מ מה הצורה לעשות את זה, האם למסור מאחד לשני כל פחות מד' אמות, האם עצר כבר מאז שיצא או לא, יש הרבה פרטי דינים בכל הלכה. אך מחוסר ידיעה ממציאים היתר בלי לקחת אחריות על הדבר.

עוד סיפר על מעשה שהיה בעיר בריסק, שהיו צריכים את העירוב מאוד, כי התבטל של שבת היה מונח בתנור של האופה, משום שלהרבה אנשים לא היתה אפשרות להשאיר תנור כל השבת [בקץ]. והיה שבת שנקרע העירוב והודיעו שאסור לטלטל, אך חששו שאנשים ילכו ויקחו את התבטל לסעודת שבת, ולכן הלכו רבני הקהילה, הגאון רבי שמחה זליג זצ"ל לעמוד ליד התנור ולהזהיר את האנשים שאסור לטלטל אל ביתם. היתה אשה אחת שלא נשמעה לדבריהם, והרב נעמד לחסום ולמנוע את חילול השבת האשה ניסתה לדחוף את הרב בידיה כדי לקחת את הסיר שלה, והיד שלה נשארה כך עד סוף חייה, נעשתה משותקת ממעשה זה. רואים את גודל המכשלה וחוסר הידיעה של חומרת איסור טלטול שיש בציבור, שאינם יודעים מעצמם להישמר מטלטול האסור.

וכאן שברוך ה' נהיה מצב חדש, יש עשרות אברכים שלמדו ביסודיות את הדינים וההלכות בצורה ברורה, יש באפשרותם להרחיב ולהגדיל את ידיעת הציבור, ולעורר ולתקן מקומות נוספים. ונראה שהעירוב הוא כמו "מת מצוה", ובמת מצוה כתוב שקונה את מקומו, היכן שמצאו אותו ניתן לו המקום הזה למה שצריך לו לקבור אותו [מלבד במקרים שונים], כך גם בעירוב, מי שמגיע למקום ורואה שאינם יודעים לעשות נכון, יש לו לקנות את המקום הזה ולדאוג למצוה של המקום הזה שתהיה שלימה וכשרה. ונסיים בברכה שתצליחו לעורר את הציבור לקיים, ותהיה ברכה בכל מעשי ידיכם.

מרת הגרי"ג זצ"ל אמר לי שהאחריות היא גדולה

הרה"צ דוד גרנט שליט"א, מבוגרי השיעורים שאחראי על העירוב באחת מהשכונות בבני ברק במשך קרוב לחמש שנים, סיפר שבצעירותו בבולטימור היו לפעמים זמנים שלא הצליחו לתקן את העירוב, ולכן עשו קו טלפוני שיתקשרו בערב שבת לשמוע אם העירוב מתוקן. והיה לו את התפקיד הזה להתקשר כל ערב"ש, ולפעמים היה צריך להתקשר כמה פעמים עד סוף השבת לשמוע אם יש עידכון על כשרות העירוב, כאשר לגדול התיקון היו גומרים לתקן רק סמוך לשבת.

עוד סיפר על כניסתו לתפקיד, שפנה לשאול את מו"ר מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל האם כדאי להיות אחראי על העירוב, ומרן חשב קצת ואמר לו, זה אחריות גדולה, ולא קל לעמוד בה. התשובה הפתיעה אותו, כי בדרך כלל מרן היה ממריץ לזכות את הרבים, וגם ידוע משאר גדולי ישראל שעודדו את האנשים שיעשו את העירובים, אבל באמת זה הכניס לו את המבט הנכון על עשיית העירוב, כי בשאר דברים של כשרות, הרב

מעמד סיום מרכזי ללומדי שיעורי העירובין למעשה

בשבוע זה התקיים מעמד סיום מרכזי ללומדי השיעורים של הלכות עירובין למעשה, במחזור חורף תשפ"ד שהתקיים בבני ברק, ובמודיעין עילית, ולראשונה גם בעיר אלעד, [בנוסף לקבוצה בירושלים שתסיים בעז"ה בעוד שבועיים]. מחזור זה כולל לימוד כל ההלכות המורכבות הנוגעות כיום בעשיית עירובי הערים והשכונות, כולל דיני מחיצות וצורות הפתח, עמודים וחוטאים ולחיים, עירוב בפת ושכירות רשות, ועוד מגוון סוגי מחיצות, במסגרת זו למדנו גם כיצד לבדוק עירובים, על מה להסתכל, לא רק אם יש חוטאים אלא מה הכשרות שלהם, ואיך לדעת לדרג את רמת כשרותם, מה הדברים שחייבים כשרותם, ומה ההידורים שנוספו בעירובים

עשרות האברכים פסיקו הסידרה בשבוע זה

מעיקר הדין גם בעירוב עירוני, ומה ההידורים שנוספו בעירובים השכונתיים. כל זה נלמד בליווי המחשבות של תמונות מהשטח, המוצגים באמצעות שקופיות, וכן התקיים סיור מעשי בכמה מקומות.

בסיום המחזור נערך מבחן על כל הנלמד, וב"ה עשרות אברכים עברו בהצלחה את המבחן, והשיגו ידיעות נכבדות מאוד. חלקם אברכים שעד לפני ארבעה חודשים לא ידעו מה הקשר בין החוט ללח, ובכלל מהו העירוב. וכעת הם שולטים בכל נושא ויודעים מה השיטות וכיצד פוסקים להלכה אחד מהאברכים שהשתתפו ביטא את השינוי שמקבלים בשיעורים, וכנסים להם כמו מי "שאינו יודע לשאול", ויוצאים בדרגת "חכם" ששואל כענין ומבחין בין חוקים למשפטים, בין כשר למהוד עם טעמו של כל דבר.

אחרי הלימוד בשיעורים רואים עולם אחר בעיניים של תורה

במעמד הסיום נשא דברים **הגאון רבי ברוך שטרנבוך שליט"א, רב בקהילת ויזניץ בעיר מודיעין עילית, שכונת ברכפלד.** שהשתתף בעצמו בסידרת השיעורים בתקופה זו. בדבריו עמד על ההסתכלות החדשה שמסתכלים על העולם לאחר הלימוד בשיעורים המיוחדים, הממחישים את המציאות ההלכתית שיש ברחבותינו, ומי שאינו לומד אותם אינו רואה את העולם נכון.

והרחיב במעשה על דרך המליצה, גביר עשיר שהיה עם הארץ, ביקש חתן ת"ח בעבור שישלם עליו מיטב כספו, ואכן זכה לחתן בחור עילוי. לקראת חג הסוכות ביקש מחתנו שיבנה לו סוכה טובה, כי כל שנה הוא מסתבך בהלכות המורכבות של מחיצות הסוכה. חתנו בנה לו סוכה יצירתית עם כל מגוון ההלכות, לבדו ועומד מרובה וצורת הפתח. חמיו ראה שהסוכה פרוצה מכל כיוון, ושאל אותו האם זה נקרא סוכה. והחתן השיב לו אל דאגה, הסוכה הזו כשרה ומהודרת, תביא את הת"ח שבעיר ותראה איך הם יתפלפלו בה ויהנו ממנה. ואכן באו ת"ח ופלפלו והכשירו אותה. בלילה הוא ראה שחמיו לוקח את הפמוטים מהסוכה לבית, ושאל מדוע אינו משאיר אותם בסוכה, אמר לו חמיו שחושש שגנב יקח אותם כי הסוכה פרוצה מכל כיוון. אמר החתן אין מה לדאוג, כל הפריצות סגורות, זה בצורת הפתח וזה בעומד מרובה. קיבל חמיו את דברי חתנו, והשאיר אותם בסוכה. בלילה נכנס גנב ולקח את הפמוטים ויצא. בבוקר כעס בעה"ב על חתנו, איך בא הגנב, הרי אמרת שהכל סגור. אמר החתן, מה יש לי לעשות שגם הגנב היה כזה עם הארץ, שאינו מבין שזה נקרא סגור, ולכן הוא נכנס.

בלי ללמוד את הלכות עירובין עם ההמחשות שלומדים כאן, אנו כמו אותו עם הארץ שרואים את הרחוב פתוח ומטלטלים, אבל האמת

הרה"צ שטרנבוך שליט"א כנסת חרש של תורה

לרבנים, וההוראה היתה שגשר אינו מחלק את הקרפף, כיון שהוא קרקע נפרדת הנמצאת מעל השטח, ואינו שימוש בקרקע שבמפלס שמתחתיו.

דין קרפף בבחורים שזורקים פסולת מהחלון למקום סגור

בחודש זה עשינו סיור בעירוב בישיבת "תורה בתפארתה" בעיר אלעד, לבקשת הבחור האחראי על העירוב שבא להשתתף בשיעורים לרגל תפקידו, לשאת את האחריות על העירוב בישיבה כראוי, מתוך ידיעת ההלכות וההדרכות. במהלך הסיור נבדקו המחיצות ועלו כמה וכמה נידונים. כמו כן חידדו הנחיות לדברים שצריכים עירנות יותר כיון שיכולים להשתנות. עוד היו נידונים בהלכות עומד מרובה שאינו פוגש במחיצה.

בידונים בהלכות העירוב שבישיבה

בין הנידונים ההלכתיים עורר הבחור שאלה בדיני קרפף, מכיון שיש בישיבה בין הקראוונים של החדרים מקומות קטנים שאי אפשר להגיע אליהם, ואין בהם שום שימוש, ודרכם של קצת בחורים להשליך את הפסולת מהחלונות למקומות כאלו כידוע, הרי לכאורה יש למקומות האלו דין קרפף שאסור לזרוק אליו. ואמנם ברור שאין שם בית סאתיים, ואינו נעשה מקום האסור לגמרי, אבל השו"ע (סי' שני"ח ס"י) פסק כדעת רש"י (עירובין דף כד:) שיש דין קרפף פחות מבית סאתיים, שלא נאסר לטלטל בתוכו, אבל אסור להוציא מהבית אליו, או להכניס ממנו לבית, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק פ') שאפילו שהכל של אדם אחד, וה"ה כמה בני אדם שעירבו, יש אסור להעביר מהבית לקרפף, וא"כ כשזורק מהחדר למקום הזה, נחשב מהבית לקרפף ואסור.

מהו השם "קרפף", ובדין זריקת אשפה

הדין הזה נראה מחודש, שיהיה אסור לזרוק מהבית למקום קטן כזה מדין קרפף. אבל הטעות היא שאנו חושבים שהשם קרפף מתחיל בבית סאתיים, וזה לא נכון. בביאור הלכה (סי' שני"ט ס"א) מבאר שם "קרפף" אינו שם שרץ מקום האסור, אלא יש גם 'קרפף' מוקף לדירה, ויש גם 'קרפף' פחות מבית סאתיים, אלא השם קרפף כולל סוג של שטח שהוקף לאיסוסן דברים או לשימוש כללי, ובמשנה השתמשו בו לדוגמא למקום שאינו משמש כל כך לדיורים ולכן הוא אסור. ומתוך כך נקטו הפוסקים את השם קרפף לדוגמא של מקום האסור, וכך נשתרש שם הדין הזה "קרפף". וכך אומרים היום ששדה זרעים נאסרת "מדין קרפף".

והנה מצוינו כעין זה בדין אשפה, שכתוב בגמ' לגבי ערימת זבל שברשות הרבים, שאם היא גבוהה י' טפחים ורחבה ד' שעל גבה נחשב לרשות היחיד, מותר לזרוק מהבית אל הערימה, כי זה הוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד, דרך אויר למעלה מ' טפחים [שהוא מקום פטור]. וכתב הרא"ש שזה דוקא באשפה הסמוכה לחלון, אבל אם היא רחוקה מהחלון, יש לה דין קרפף ואסור לזרוק מהבית לערימה. [ובספר חכמת הלב (עמק החכמה סי' ב') למד מזה גם לפחי האשפה שיש היום, שלא יוריד זבל מהבית לחדר פחים או לפח צפרדע. אבל יש מתירים, כמבואר במשנ"ב (סי' שני"ד ס"ק י"ב), ועוד שה נחשב פתוח לבית, וכתבו במק"א ואכמ"ל].

הנה דין זה דומה מאוד למקרה הנ"ל, שיש קרפף קטן שאסור לזרוק אליו. אבל אמר הגאון רבי מנדל לובין שליט"א שכיון שמבואר ברא"ש שאם האשפה סמוכה לחלון מותר, והטעם כי זה נקרא שימוש לזרוק אשפה ונעשה כמשמש לדירה, א"כ גם כאן השטח שמחוץ לחלון משמש לחדרי הדיורים בצורה הזו, [למחות שהישיבה מזהירה שלא לזרוק לשם פסולת]. וכן יש ללמד מדין חורבה הסמוכה לבית שמשתמשים בה ע"י זריקה בלבד (סי' שע"ז ס"א), שמוותר לזרוק לשם בשבת וא"כ אין לאסור את המקום מדין קרפף.

הודעה משמחת

לקראת פעילות נרחבת ועריכת מידע נחוץ לציבור

בעירובים השכונתיים בכמה מקומות

יערך בעז"ה כיום בירושלים לבדקי עירובין,

לעין בדברים אקטואליים

בהשתתפות רבנים ואחראים.

הכינס יתקיים א"ה ביום ג', ט אדר ב

בירושלים סמוך לשכונת רוממה

ומיועד לעוסקים במלאכת המצוה בלבד.

להשתתפות בכינוס יש להירשם

בטל 055-678-3323

עושה כשרות ברמה מסוימת, ועדיין מסור ביד כל אדם אם לרכוש את המוצר הזה או לא, משא"כ בעירוב המציאות היא שאנשים מטלטלים, וממילא הכל תלוי באחראי, אם הוא יעשה עירוב טוב, יהיו אלפי ועשרות אלפי אנשים שבגללו ישמרו שבת, או ח"ו להיפך. ואם יהיה בדיעבד, או מהודר כראוי, זו אחריות, וגם זכות.

תוך שלושה חודשים רואים עולם חדש בהלכה

בהזדמנות זו, שרואים בכלל את האברכים שהיו במחזור השיעורים ותוך שלושה חודשים יודעים עולם חדש של עירובין בצורה ברורה, רואים איך פתאום הם יודעים ברור כל דבר, שואלים החברים מתי גם הם יוכלו להצטרף, מתי נפתחת קבוצה נוספת של הלימוד הזה. כולם רוצים לדעת הכל ובקלות, שיכנסו דברי תורה במעיהם.

אך בפועל לא כל אחד זוכה לכך, כי צריך להשקיע קצת, וטרדות הזמן מפריעות גם להשקיע את הזמן הקצר הזה, ורק מי שמתאמץ להקדיש לכך זמן, מצליח לרכוש את הידיעות הנכבדות האלו. נציין כאן, שבעז"ה בתחילת זמן קיץ בחודש אייר, יפתח שוב מחזור שיעורים, עבור מי שימצא להקדיש את הזמן להלכות עירובין, לגדל חשיבות הלימוד המיוחד.

קרפף בנחל עצמו בעירוב בדרום אפריקה, וראוי לשתייה בזמנינו

במעמד הסיום הוספנו להרחיב בנושא הקרפף המצוי כיום בחלק מעירובי הערים והמושבים, יש מקומות שמדובר בשאלות חמורות יותר, שיש שדות ממש בתוך קו העירוב, כמו לדוגמא ביינאל, שיש בו קהילה חרדית, ורוצים לעשות עירוב טוב, אבל הם מוגבלים בגלל צורת המבנה של הרחובות, וגם מפאת התושבים שאינם שומרי תומ"צ, ובינתיים העירוב שם כולל גם את השדות, שע"פ הלכה זה דחוק מאוד, כמבואר בביאור הלכה (סי' שני"ח ס"ט ד"ה הזרעים). ויש מקומות שמדובר בדרגה של שטחי קוצים וצמחים גבוהים שמונעים את התושבים מלעבור בהם. ויש מקומות שהשאלות הם על דברים שיש יותר צדדים להתירם והאחראים רוצים להדר ככל הנדרש.

בנושאים אלו הגיעו אלינו בתקופה האחרונה מגוון של שאלות מעירוב ביוהנסבורג בדרום אפריקה, שהרב במקום מתאמץ ומשקיע הרבה כדי לתקן את העירוב בצורה טובה, וכבר עשה הרבה שינויים לטובה, ויש ג"כ דברים שאינו יכול לעשות כרצונו, מחמת התושבים הכושבים שגונבים את הברזלים. והנה יש שם נחל שעובר בתוך השטח של העירוב, וגדותיו אינם כשיעור תל המתלקט בחלק מאורכו, לכן נחשב שהתעלה היא חלק מהעירוב. אבל כיון שהתעלה ארוכה, ובשטח העירוב עצמו היא באורך קילומטר וחצי, ובתעלה עצמה לא עוברים ולא משתמשים, א"כ העיר הרב שהנחל הוא קרפף צר וארוך, שיש בו יותר מבית סאתיים, כי אם נחשב אורך של קילומטר וחצי ברוחב מטר עד שני מטרים, יוצא יותר משיעור בית סאתיים, [ששיעורו הוא 14500 מ"ר לשיעור רח"ב, 16000 מ"ר לשיעור חז"א].

והנה לכאורה יש להתיר את הנחל עצמו שאינו קרפף, כיון שהמים הם מי גשמים וראויים לשתייה, ומבואר בשו"ע (סי' שני"ח סעיף י"א) לגבי חצר שהתמלאה מים בשטח יותר מבית סאתיים, שאם הם לא ראויים לשתייה הם אוסרים את החצר, אבל אם הם ראויים לשתייה אינם אוסרים, כי יש שימוש במקום הזה. וא"כ כאן הנחל לא יהיה קרפף. אבל טען הרב שבזמנינו שיש ברבים בכל בית, אין דרך בני אדם לשתות מים מהנחל, וגם אם יהיה בדרך וירצה מים, יבקש ממישהו מים ולא ישתה ישר מהנחל, א"כ זה לא נקרא עומד לשימוש בזמנינו. ויש לעיין בזה.

נחל שעוברים בתוכו, וכשיש גשר מעליו

אבל חקרו את המציאות ושאלנו, האם התושבים הגרים שם אינם עוברים בתעלה מצד לצד, האם יש זמנים שהמים נמוכים ומשתמשים לעבור בהם. והרב השיב שיש מקומות צרים שפוסעים עליהם מצד לצד. לפ"ז אמרנו לו שיש להתיר משום שהמים האלו לא מונעים את השימוש במקום וגם אם לרוב אורך התעלה לא ניתן לעבור, כיון שיש מקומות באמצע שעוברים בהם, זה מחלק את הקרפף, ויוצא שאין בית סאתיים ברצף. [ועי' בבה"ל סי' שני"ח ס"א אם סגי בהילוך, ויש לחלק].

הרב הוסיף ושאל שיש מקום שיש גשר קטן כדי לעבור מצד לצד, האם גם זה נקרא משתמשים במקום ואינו קרפף. העברנו את השאלה

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פקודי תשפ"ד

עם התורה

תוכן

א' - מבעירים את האש / א

ב' - מלבים את האש / ג

ג' - מעבירים את הלפיד / ה

סיני בקודש

זהו שאמר דוד המלך ע"ה בתהילים (סח, יח): "ה' בָּם" - ה' השרה את שכינתו בתוך עם ישראל. וכיצד הוא עשה זאת? "סיני בקדש" - באמצעות הר סיני, שנמצא עכשיו בתוך המשכן. אותו יום גדול ואדיר של נתינת התורה בהר סיני, נמצא כעת בקודש קודשים. המשכן היה לבה של האומה, ודבר ה' - לוחות האבן והתורה, הוצבו בלבו של המשכן.

מה שאנחנו למדים כאן הוא, שהכנת בית לה' - מקום שבו הוא יתברך ידור בתוכנו, פירושו הכנת בית עבור התורה שתשכון בתוכנו. מה היה המשכן? מזבח של התמסרות לדבר ה'. ולכן, במקום שבקודש הקדשים היה מונח כסא מלכות שעליו ישרה ה' את שכינתו, גילוי ה' בעולם הזה בא באמצעות תורתו; ועם ישראל, בהיותם במדבר, חיו על פי הגילוי הזה.

במה עסקו דור המדבר?

אסביר את דברי. הנה באמת עלינו לשאול את עצמנו: מה עשו עם ישראל במדבר במשך ארבעים שנה? את האוכל שלהם הם קיבלו ישירות מהשמים, ולא היה להם צורך לצאת ולעבוד כדי לקבל את הצ'ק של המשכורת. עלינו להבין אפוא שבמשך ארבעים שנה לא היתה להם שום תעסוקה אחרת מלבד לימוד התורה. האומה כולה הפכה לישיבה אחת גדולה - כולל אחד גדול: 'ישיבת המדבר'.

ובישיבת המדבר למדו יומם ולילה. לא היו להם עיתונים, וגם אם בן ישראל היה מנסה להשיג איזה עיתון מאחת האומות השכנות - אולי 'חדשות מדין' - הרי שבמחנה ישראל, דבר כזה לא היה עובר בשתיקה. בכל ישיבה יש משגיח, ובישיבת המדבר ההשגחה היתה הדוקה יותר מכל ישיבה אחרת מאז ועד היום. לכל תשעה יהודים היה אדם אחד שהשגיח עליהם - שר

א' - מבעירים את האש

בית גנזי המלך

"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַחֹמֶשׁ הַמֵּשֶׁכֶן" (שמות מ, יז). היה זה היום הגדול ביותר בתולדות ימי העולם. בא' בניסן הוקם מקום משכנו של השי"ת, ומעתה, עתידה שכינתו יתברך לשרות בתוך ישראל עם סגולתו. המשכן עתיד היה להיות המקום בו יגלה השי"ת את עצמו לעולמו, ובכך יקיים את הבטחתו הגדולה: "ושכנתי בתוכם" (לעיל כה, ח).

ומהו הדבר הראשון שעשה משה רבינו לאחר שפרש את גג המשכן? הוא סידר את קודש הקדשים, המקום הקדוש ביותר על פני תבל, שבו תשרה שכינתו יתברך במלא העוז.

והנה, אם היו שואלים אותי מה כדאי להניח בתוך חדר זה שבו ישכון השי"ת מעתה, אז הראש הקטן שלי היה אומר שראוי להעמיד שם כסא מלכות מזהב; כסא גדול, זוהר ומעוטר, שהיה מוצב במרכזו של קודש הקדשים, כנגד כסא הכבוד, שהוא המקום שבו משרה הקב"ה את שכינתו בעולם.

אולם לא כך ציווה ה'. היו לו תוכניות אחרות עבור קודש הקדשים: "וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֶל הָאָרֶץ... וַיָּבֵא אֶת הָאָרֶץ אֶל הַמִּשְׁכָּן... וַיִּסֶּךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..." (פסוק כ-כא). ה' ציווה כי בתוך החלק הקדוש ביותר במשכן, החדר אשר שיכן את מקום גילוי שכינתו יתברך בעולם הזה, צריכים להיות מונחים שני לוחות האבן החקוקים ביד ה', ומאוחר יותר הונח ספר התורה עצמו על יד הלוחות (דברים לא, כו).

עמון? גם כן נעלמו! נגמרו! והיכן היא מצרים העתיקה?
היא נעלמה כמו כולם! יוון העתיקה גם היא כבר אינה,
היא נמצאת כולה מתחת לאדמה. מי שירצה לראות את
האומות העתיקות הללו כיום, יצטרך לחפור ולהזיע
הרבה כדי להשיג את מבוקשו...

אז מדוע אנחנו עדיין חיים וקיימים? הלא אנחנו גם
כן אומה עתיקה, אז למה לא נעלמנו יחד עם כל שאר
האומות? התשובה היא, שאנחנו כאן רק בגלל התורה.
אנחנו עם התורה, וזו הסיבה לקיומנו. לימוד התורה
הוא זה שמגדיר את עם ישראל; זוהי נשמת חיינו, דרך
החיים שלנו. אנחנו אומה של לומדי תורה, ולכן אנחנו
נמשיך לחיות לנצח. הקב"ה הוא נצחי, תורתו היא
נצחית, ואנו, הלומדים את תורתו, נחיה לנצח.

מלכות של תורה

כידוע, בבבל פעלו 'מתיבתות' - ישיבות גדולות שבהן
התאספו החכמים כדי ללמוד תורה. היה את המתיבתא
של רב בסורא, והמתיבתא של שמואל בנהרדעא - שתי
מתיבתות אלו היוו את המרכז של עם ישראל, והיו גם
מתיבתות נוספות שפעלו בבבל.

אולם המתיבתא לא היתה רק מקום שבו למדו תורה
ושמעו שיעורים, אלא היא היתה חוויה מעניינת ביותר.
כל דבר שם התנהל בצורה מסודרת, עם הליך מסוים.
בתחילת היום, התקיים טקס כניסה לבית מדרש; תחילה
צעדו פנימה החכמים, ולאחריהם נכנסו התלמידים. כל
אחד תפס את מקומו; לכל אחד מהחכמים היה מקום
מיוחד לו. והיו אנשים ייעודיים שתפקידם היה להודיע:
"כעת החכמים נכנסים אל תוך המתיבתא". זה היה טקס
הפתיחה של המתיבתא.

ולא רק בתחילת ה'זמן' נהגו כך, אלא מדי יום ביומו;
בכל יום התקיים הטקס הזה, כמו בארמון מלכותי - עם
נהלים, גינונים רשמיים והכרזות. וכאן הבן שואל: לשם
מה זה נועד? בשביל מה כל הרעש? למה אי אפשר יכלו
פשוט להתחיל ללמוד? הרי בשביל זה הם באו
למתיבתא, לא? מדובר בישיבה, לא בנאומו השנתי של
נשיא ארה"ב! והם לא נהגו כך רק פעם בשנה, אלא בכל
יום!

והתשובה היא, שהפאר והטקסיות הללו היו חיוניים
על מנת להבין את מקומה של התורה בעם ישראל.
במדבר, העם כולו ראה את המשכן, וכולם ידעו שבתוך
תוכו, בחדר אותו איווה ה' למשכן לו, נמצאים הלוחות
והתורה. האומה כולה חיה עם הכרה מוחשית של לימוד
התורה הוא העיסוק המרכזי של עם ישראל. כולם למדו
בכולל, ולאף אחד לא היה ספק בכך של לימוד תורה הוא
עיקר תפקידו של אומתנו. אולם על מנת לשמור על
האש של כבוד התורה חיה וקיימת **לנצח**, שכולם יבינו
את מרכזיותה של התורה באומתנו, היה צורך שהעם

העשרה. ולכל ארבעים ותשעה היה משגיח נוסף - שר
החמישים. ולכל תשעים ותשעה היה עוד משגיח - שר
המאה. ולכל תשע מאות תשעים ותשעה - משגיח-על
- שר האלפים. שום דבר לא היה מצליח לחמוק מעיניהם
של צבא-משגיחים עצום שכזה. ומשה רבינו, עם עינו
הפקוחה, פיקח על האומה כולה - על כל 'ישיבת המדבר'.

אולם למען האמת, עבודתם של המשגיחים לא היתה
קשה במיוחד, שכן בכולל הזה למדו אברכים רציניים
ביותר. באף תקופה אחרת בהיסטוריה של עם ישראל
לא היתה התורה כל כך מרוממת ועליונה, ושקידתה כל
כך מושלמת, כפי שהיה תחת השלטון בן ארבעים
השנים של משה רבינו, הראש-ישיבה הגדול. "וְשִׁנְנָתָם
לְבָנִיךָ וְדִבְרֶתְךָ בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ" (דברים ו, ז) לא היה רק פסוק, מצוה, או אפילו
שאיפה שכולם השתוקקו אליה - היתה זו דרך חיים!
העיסוק היחיד של דור המדבר היה לימוד תורה. האומה
תפקדה כישיבה ענקית; היה זה כולל בן ארבעים שנה.

ה"מנה העיקרית" של עם ישראל

והכולל הזה הגדיר את מהותו של עם ישראל לנצח.
הגמרא בסנהדרין (צב, א) אומרת: "אין שריד אלא ת"ח".
ולכאורה יש כאן חידה סתומה: 'שריד' תלמיד חכם
הוא 'שריד'? הלא התלמיד חכם הוא ה'מנה העיקרית',
לא ה'שאריות'!

ישנם כמה וכמה ביאורים שנאמרו בענין, אולם
הפשט הפשוט הוא, שמתחילה, עם ישראל כולו היו
תלמידי חכמים. דור המדבר היה כולל שלם של תלמידי
חכמים, ולכן, כל תלמיד חכם שעוסק בתורה כיום, הוא
שריד של דור המדבר. כי במשך אותם ארבעים שנה, **עם
ישראל כולו** הבין את האמת הזו, שהמטרה של כל יהודי
היא להיות תלמיד חכם.

ומכאן ואילך, הפך לימוד התורה ל'בילוי' הלאומי של
עם ישראל. זהו 'תרבות הפנאי' שלנו. מעולם, בכל דור
שהוא, לא ניצלו עם ישראל את שעות הפנאי שלהם
לשום עיסוק אחר מלבד לימוד התורה. הם לא סיפרו
סיפורי מתח ועלילות, ולא עסקו בספורט. לא היו
תיאטראות או אצטדיונים וגם לא פארקי שעשועים.
את כל צרכינו וכל רצונותינו מצאנו בלימוד התורה
ובגידול משפחותינו להיות אוהבי תורה. המילה 'בידור'
אינה קיימת בלקסיקון שלנו.

האומה הנצחית

לכך התכוון רבינו סעדיה גאון כאשר כתב (אמונות
ודעות ג, ז): "אומתנו איננה אומה כי אם בתורתה".
הפירוש הוא כך: בעצם, אין לנו כלל זכות קיום; היינו
צריכים להיעלם לפני זמן רב, כפי שנעלמו כל האומות
העתיקות. היכן נמצאים בני אדום? נעלמו! והיכן הם

"פטפטו בתורה". ולא היתה זו קראקוב בלבד. כך היה בכל קהילה יהודית; כל עיירה היתה עיירה של ישיבה. זכורני כאשר הייתי ילד צעיר בעיר בולטימור, כשהגיעו מהגרים מאירופה, הם צחקו כשראו שבתי הכנסיות נעולים במהלך היום. מה? בית כנסת נעול?! הם תמחו. "האם אין אנשים שלומדים כל היום בבית כנסת?" ואלו שצחקו לא היו התלמידי החכמים; הם היו הרוכלים, הפועלים, אנשי עמל שניסו להתפרנס. אבל בית כנסת נעול היה משהו בלתי אפשרי מבחינתם! כי באירופה, אפילו לפני מאה שנים, יהודים המשיכו להידמות לדור המדבר, ועדיין למדו את היסודות של המשכן. חלקם היו בבית הכנסת כל היום, חלקם היו מגיעים ללמוד שעה פה ושם, אבל לנעול את בית הכנסת? הנשמע כדבר הזה!?

חווית "ליל שישי" של פעם

לפני שנים רבות, כאשר למדתי בישיבת סלבודקה בליטא, הזדמנתי פעם לבית כנסת בעיירה ליטאית קטנה, שם פגשתי מלמד זקן, שריד מהדור הישן, שאמר לי: "לפני מלחמת העולם הראשונה, היתה תקופה שבה מי שהיה מאחר מעט להגיע לבית הכנסת בליל שישי, לא היה מוצא מקום פנוי. בית הכנסת היה גדוש עד להתפקע ביהודים שלמדו עד שעת לילה מאוחרת. ובכל ערב בית הכנסת היה מלא באנשים שלמדו."

סיפר לי החברותא שלי בישיבת סלבודקה, שבעיר הולדתו, שנקראה בשם 'בירס' שבליטא, היתה קבוצה שנקראה 'חברה משמרים'. היתה זו קבוצה של יהודים שעבדו כרוכלים במשך ימות השבוע. נגזר על יהודים אלו לכתף את תרמילם, ולשרך רגליהם בין הכפרים והעיירות של הגויים, שם ניסו למכור את מרכולתם. באותם הימים, יהודי עדיין היה נראה כמו יהודי, והגויים היו משסים את כלביהם לעברם בעודם עוברים בשבילי העיירה. היו אלו חיים קשים, ושבוע העבודה היה מייגע ביותר. אבל לאן הם הלכו כשהגיעו הביתה סוף סוף ביום חמישי? הם התאספו בבית הכנסת בבירס, שם הם ישבו ולמדו במשך כל ליל ששי, כדי להשלים את הזמן שהחסירו במהלך השבוע. זו היתה ה'חברה משמרים'!

ובתור איש צעיר בניו יורק, זכיתי לראות הדים של אותם ימים גדולים. פעם ניסיתי ללמוד במשך כל הלילה בשטיבל חסידי ברובע ה'לואר איסט סייד' של מנהטן. ניסיתי להישאר ער וללמוד, אבל כל הזמן נמנמתי על הגמרא. אבל לא יכולתי לישון הודות לחסידים הפולניים שהחלו להגיע אל בית המדרש כשעדיין היה חשוך בחוץ. הם לבשו את ה'גארטלך', נטלו לידיהם את הגמרות, והחלו ללמוד עוד לפני אור הבוקר. השכם בבוקר, כשבחוץ עוד שרר החושך, השטיבל היה עמוס ביהודים שישבו ולמדו. ובשטיבל של חסידי גור, נהגתי

יראה בעיניו את כבודה ותפארתה של התורה. וכך פעלה המתיבתא עם החשיבות והגדולה הראויים לה, ועם ישראל למד שלומדי התורה - הם בני האצולה של אומתנו.

ירחי כלה של אש

עוד מפעל שהוקם בבבל, לצד המתיבתות שפעלו שם, היו ה'ירחי כלה', שהתקיימו פעמיים בשנה, והיו מעמד קידוש ה' אדיר. בבבל, כמעט כולם עסקו בחקלאות, ולכן, במשך חודשיים בשנה, כאשר הסתיימה עונת החקלאות, עשרות אלפי אנשים נהרו אל המתיבתא. היהודים גדשו את העיירה - הם ישנו ברחובות, על הגגות, במרתפים, ולמדו כל הזמן, במשך חודש שלם. וחכמי התורה היו שם כדי לבחון אותם, לבדוק אם הם יודעים מה שלמדו! כולם עסקו באותו ענין - היה זה מחזה מרהיב: כולם לומדים את אותה המסכתא, והחכמים עורכים להם בחינות.

איננו מדברים על ילדים קטנים, אלא באנשים מבוגרים, בשנות הארבעים והחמישים לחייהם, וגם למעלה מכך, יהודים בעלי משפחות. מנין הגיע הלהט הזה, ההתמסרות הגמורה לתורה? כיצד ארע דבר כזה, שאומה בעלת מגוון רחב כל כך של אנשים מסוגים שונים: פועלים, אנשים חכמים, אנשים פשוטים, משכילים, עשירים ועניים כאחד - כולם הכניעו את עצמם בפני חכמי התורה?

התשובה היא, שזה לא התחיל בבבל, אלא כבר היה חקוק על נפשנו מאז דור המדבר. כשם שהכניעו ישראל את עצמם בפני משה רבינו, כך נמשכה דרך חיים זו בדורות הבאים. מאז ומתמיד, קול התורה בקע מתוך העם כנהר השוטף בעוצמה, והיה ברור לעין כל כי התורה היא הכל עבור עם ישראל. אומתנו היא אומה של לומדי תורה לעולמי עד.

ב' - מלבים את האש

חיים של תורה

בעבר, גברים יהודים לא נשאו בבית בלילות. אך אל תחשבו שהם יצאו לאכול צ'ולנט. הם ישבו בבית המדרש ולמדו. וכאשר האבות ובניהם היו שבים הביתה מבית המדרש בלילה, הם היו מביאים יחד עמם את מטען התורה שלהם. האמהות והאחיות לא שמעו שום דבר מלבד תורה. ולכן הרחוב היהודי בעבר היה רחוב של תורה.

יש אדם שהוא אויב התורה, שאיני רוצה לכבדו על ידי הזכרת שמו כאן - ואפילו הוא, כשהוא מתאר את קראקוב בתקופת רבינו הרמ"א, כותב שהילדים ברחוב

ולא נשאר זמן עבור עיקר תפקידנו עלי אדמות. גם נסיעות לארץ ישראל - אנשים נוסעים הלך ושוב, הלך ושוב. בשביל מה? מי צריך אותך שם? מה התכלית של ארץ ישראל? היא נועדה רק כדי שתעשה מעצמך משהו. האם תוותר על לימוד התורה, אפילו על שורה אחת של גמרא, בשביל טיול?! "כל חפצים לא ישוו בה!"

אם אתה משתוקק לבקר בכותל המערבי, עליך לדעת שהש"ס בבלי הוא הכותל המערבי שלך. הפוך את ארון הספרים שלך, עם הש"ס בבלי בתוכו, לכותל המערבי שלך. זוהי הצלחתך! הצלחתך עלי אדמות תלויה בהעברת התוכן של הש"ס אל תוך הראש שלך. עמוד מול הש"ס הגדול שעל המדף, ותהפוך אותו לכותל המערבי שלך. אתה רוצה לוותר על זה כדי לנסוע אלפי קילומטרים לארץ ישראל? אם תרצה, תוכל אף לתחב קוויטלך בין הגמרות שעל המדף, ולהתפלל לקב"ה שיעזור לך למלאות את שאיפתך להפוך לש"ס איד'.

בית החלומות היהודי

הש"ס הוא הכל בשבילנו! זו הסיבה שהלוחות היו את מרכז המשכן. "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח, א). אין בעולם דבר קדוש ויקר יותר בעיני הקב"ה מאשר לימוד תורתו.

בית יהודי חייב ספרי קודש, ועליהם צריכה להיות גאווה! זהו דבר חשוב ביותר! גם למי שאין בביתו מכשיר צפייה שיתחרה עם ספרי הקודש, בכל זאת, אדם שחי בין ארבעה קירות הבית ללא העמיתים החשובים הללו, שלהם זקוק כל יהודי, אין ספק שהוא אינו עומד לנצל את חייו. כל זוג צעיר שמתחיל לטפח את ביתו לאחר הנישואין, צריכה להיות להם שאיפה לכסות את קירות ביתם במדפים על גבי מדפים של ספרי קודש.

כך צריך להיראות 'בית החלומות' שלכם! אם אשתך מעוניינת לתלות וילונות, בסדר, אין בכך שום בעיה, אפשר לקנות וילונות פשוטים. תסביר לה - אחרי שתסביר לעצמך - על יופיו של בית שקירותיו מכוסים במדפים של ספרי קודש. גם אם קנית ספר בעשרים דולר, ועיינת בו רק פעם אחת בחיך - העסקה היתה שווה. לפעמים אדם יכול לקבל חיזוק ממשפט אחד שלמד בספר פלוני, וזהו דבר שלא יסולא בפז. אז במקרה שרעייתך פונה אליך ואומרת: "תראה חיים, השתמשת בספר הזה רק פעם אחת בחיך; אולי אפילו לא השתמשת בו כלל, אז למה הוצאנו כל כך הרבה כסף על הספרים הללו?" עליך לענות לה: "חנה'לה, גם אם אפתח את הספר הזה רק פעם אחת בחיך, זה כבר יהיה שווה את כל הכסף ששילמנו עבורו".

להביט ביהודי ליטאי שעמד ולמד משניות בעל פה כל הלילה. מדי פעם הוא היה מציץ במשנה הפתוחה כדי לרענן את זיכרונו. זהו שריד מהדור הישן; פעם, העם היהודי למד תורה.

כל חפצים לא ישוו בה

הגמרא במסכת מועד קטן (ט, ב) דורשת שני פסוקים בספר משלי, המתארים את התורה הקדושה. פסוק אחד אומר: "כָּל חִפְצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָּהּ" (ג, טו) - כל הדברים שבני אדם אוהבים אותם וחפצים בהם בעולם הזה, אינם משתווים לתורה; אנשים אוהבים עושר, כבוד, אוכל וכל סוגי ההנאות, אך כל זה הוא כאין וכאפס לעומת התורה הקדושה. כולם מחפשים כל מיני דברים בעולם הזה, כל מיני דברים טובים - בריאות ואושר, נחת, אריכות ימים, עשירות. אבל שום דבר אינו משתווה למילה אחת מהתורה.

אבל ישנו פסוק נוסף, "וְכָל חִפְצֵיךָ לֹא יִשְׁווּ בָּהּ" (ח, יא). כאן לא כתוב "חפצך" - רצונותיך, אלא "חפצים", כל דבר רצוי ונחשק, ומבאר הגמרא "אפילו חפצי שמים לא ישוו בה", כלומר דברים שהקב"ה חפץ בהם, גם אותם אי אפשר להשוות לתורה. פירושו של דבר הוא, שכל מצוות התורה אינן משתוות למצוה של לימוד התורה.

כמובן שאם ניצבת בפני האדם מצוה עוברת שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, חובה עליו להפסיק את לימודו כדי לקיים אותה, וכמו שאמרו שם בגמרא, אולם מעלתם של המצוות אינה שווה לזו של מצות לימוד תורה. "כל חפצך" - כל הדברים שאתה מחשיב, "וכל חפצים" - גם חפצי שמים, עניינים שהקב"ה מחשיב אותם, אינם שווים לדבר אחד מן התורה.

שורה אחת בתורה חשובה יותר מכל המצוות גם יחד. איך זה יכול להיות?! מבהיל על הרעיון! כל המצוות יחד - תפילין, מזוזה, ציצית, מצה, קרבן פסח - כל מצוות התורה, אינן משתוות לדבר אחד בתורה. אתה יושב, פותח גמרא ולומד שורה אחת - יש בזה אושר כל כך עצום, הישג כל כך גדול, שמאפיל על כל הדברים הטובים גם יחד. אם למדת שורה אחת של גמרא, דע לך שעשית רבות למען עצמך כאן בעולם הזה. אינני אומר שבזה אתה כבר נחשב תלמיד חכם; אחרי הכל, לזה דרושה עבודה רבה, אבל השורה הזו כבר מזכה אותך להצטרף לאצולה של עם ישראל. אתה מתדמה למעמד הגבוה, ל'אליטה' של אומתנו. אתה הופך ליהודי תורני, וזהו תפקידו של יהודי בעולם הזה.

הכותל המערבי הפרטי שלך

בימינו התפתח מנהג בציבור של טיולים ונופש. אנשים עסוקים בנסיעות, ביקורים, נוסעים לפה ולשם,

ג' - מעבירים את הלפיד

חיים של מסירות

בן ישיבה שעוזב את הכולל ומתחיל את דרכו בעולם הגשמי, חייב לוודא שהוא נשאר מסור ללימוד התורה. אדם כזה אינו יכול להרשות לעצמו לבזבז את הזמנים הפנויים שיש לו. בן תורה, בין אם הוא עדיין לומד בכולל ובין אם לא, צריך להשכים קום בשבת בבוקר כדי ללמוד לפני התפילה. עליו לנצל את השבת ללימוד תורה. במוצאי שבת הוא אינו יכול לצאת עם משפחתו לסעודות מלווה מלכה. הוא גם אינו יכול ללכת לבקר את הדוד יוסי בימי ראשון; הוא אינו יכול להשתתף בכל חתונה, וגם לא להישאר מאוחר בחתונות שבהן הוא כן משתתף.

אני נזכר במעשה שארע - היה זה בסעודת מלווה מלכה שערכנו, שם הקראתי בפני הציבור את דברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות תלמוד תורה ה"ג): "אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה. לפיכך מי שרוצה לזכות בכתר התורה, יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה". אתה צריך לעבוד במשך היום, נו, מה אפשר לעשות? אבל אל תבזבז אף אחת מלילותיך.

אתם שומעים?! הרמב"ם אומר שאסור לבזבז אפילו לילה אחד! היה יהודי אחד שישב שם ושמע את הדברים, וראיתי שהם נכנסו באוזניו ועשו עליו רושם. אני יכול להעיד שיהודי זה שינה את אורח חייו, וכתוצאה מכך השיג גדולה. הוא היה אדם עובד, והוא נעשה גדול בתורה. אני זוכר שפעם אשתו היתה צריכה ללכת לחתונה באולם הנמצא באזור מרוחק בעיר, אבל באותו ערב היה לו שיעור קבוע. אז הוא הסיע אותה ברכבו לחתונה, היא נשארה שם, והוא חזר לכאן כדי להשתתף בשיעור, ולאחר מכן הוא נסע את כל הדרך חזרה לאולם כדי להחזיר אותה הביתה. זוהי מסירות לתורה!

אם לא תבזבז אף אחת מלילותיך, תוכל להישאר בן ישיבה לנצח. תשכח מהשתתפות בחתונות. תשכח ממסיבות משפחתיות. עכשיו אתה נשוי לתורה. כמובן שיהיו נשים שיטענו: "איזה מין חיים אלו? בעלי הוא איש עסקים, לא אברך כולל". אף אני אומר להם - אלו חיים של מסירות לתורה; חיים שמוקדשים להצלחה! אם אתן רוצות להישאר כלום, אז תעשו את מה שכולם עושים, וכך תצליחו להפוך למה שאתן רוצות להיות - כלום! אבל אם בליבכם קיימת תשוקה להשיג דברים גדולים, אם האש עדיין בוערת בקרבכם, אז זוהי דרך החיים שתביא לכם הצלחה בעולם הזה.

למען האמת, גם ספר שמעולם לא פתחת - היה שווה לקנות אותו, כי עצם העובדה שקירותיך מכוסים בספרי קודש, מגלה היכן הלב שלך נמצא. ארון הספרים צריך להיות חלון הראווה של ביתך, ועליו צריכה להיות גאוותך. אני תמיד אומר שכדאי להשקיע כל הון שבעולם כדי לקנות ש"ס גדול. קנה את הש"ס הגדול ביותר שתוכל למצוא, ותציג אותו בביתך. הש"ס ושאר ספרי הקודש צריכים להיות מוצגים במקום הבולט ביותר בבית. כשנכנסים לבית יהודי, ספרי הקודש הם אלו שצריכים לתפוס את העין, ולא הנברשת או הווילונות. ארון הספרים - זוהי תהילתה של אומתנו - עם התורה, וזה מה שהופך את ביתך למשכן.

"הפגנה" בבית המדרש

ואם בית יהודי נאמן, עם מדפים מכוסים בספרי קודש הוא המשכן, אז בית המדרש הוא קודש הקדשים. האווירה בבית המדרש היא ממש קודש קדשים. אני יכול להעיד על כך, שכן כבר שנים רבות שאני זוכה להימצא בתוך אווירה זו. בית המדרש משפיע על האדם. לא משנה כמה טוב אתה, האוויר שנושמים בבית המדרש גורם לך להיות עוד יותר טוב.

דוד המלך ע"ה מלמד אותנו כי "תְּהַלְתוּ בְּקֹהֶל חֲסִידֵי" (תהילים קמט, א), זה לכשעצמו, כשהחסידיים מתאחדים יחד כקהל - הוא תהילה לה'. לשם מה כולם מתכנסים בבית המדרש? כולם באים לשם במטרה להפגין ולהצהיר על חשיבותו של לימוד התורה. בכל יום, בית המדרש מלא במפגינים. חלקם מפגינים באמצעות לימוד גמרא, חלקם על ידי לימוד משניות, ויש גם הפגנה של אנשים שרק באים ויושבים. אבל כולם מצהירים שלימוד התורה הוא היסוד של עם ישראל.

האם מבינים אתם את משמעותה של הפגנה זו? צאו החוצה אל הרחוב - גם רחוב של שומרי תורה ומצוות - ומה תראו שם? שכסף זה חשוב. שאוכל זה חשוב. בגדים זה דבר חשוב. מי יודע מה עוד חשוב? בית המדרש הוא אפוא 'תיבת נח' של ממש - בפרט בימינו. בחורים מתחתנים בגיל צעיר, בגיל עשרים, אולי עשרים ואחת או עשרים ושתיים - עדיין אי אפשר לצאת החוצה אל העולם הגדול. ילד בן עשרים ושתיים לא מסוגל להתמודד עם העולם - הוא אינו בשל לכך. הוא צריך לשבת בכולל במשך שנים, גם אם הוא אינו לומד כל כך ברצינות, כי הכולל הוא המקום הטוב ביותר בשבילו. הכוללים הם ישועה לעם ישראל, כי לימוד התורה הוא הישועה שלנו.

נשים במאי זכין

כיצד זוכות הנשים להצלחה זו? בכך שהן מעודדות את בעליהן ללמוד תורה - להשתתף בשיעור, ללכת ללמוד בבית המדרש. אשה המעודדת את בעלה ללכת לבית המדרש, היא **שותפה מלאה** בתורתו, וזה יהיה האושר הגדול שלה בעולם הזה ובעולם הבא. כך נהג עם ישראל בימי קדם. באירופה של פעם, כל בית כנסת היה מקום שבו אנשים ישבו ולמדו. היו אנשים שעבדו חלק מהיום, אבל אחרים אולצו על ידי נשותיהם ללכת וללמוד **כל היום כולו**. הנשים ניהלו עסקים קטנים, הן ניהלו את המשפחה, והן ציפו מבעליהן שלא יעשו דבר מלבד ללמוד במשך כל חייהם.

באירופה שלפני מלחמת העולם הראשונה, יהודים רבים היו עוברים בכל בוקר להתגורר בבית הכנסת, ולא עוזבים אותו עד מאוחר בלילה. היתה אוכלוסייה שלמה כזו בכל רחבי מזרח אירופה. אמנם זה פסק עם מלחמת העולם הראשונה, והחל להתפורר אט אט, אולם בשנים עברו, לאורך כל ההיסטוריה שלנו, בכל בית כנסת היה ציבור גדול של לומדים. הנשים דחפו את בעליהן לעבר בתי הכנסת. הנשים המסורות הללו, הנשים הצדקניות, אמרו לבעליהן: "אל תעבוד; אתה תשב ותלמד ואני אדאג לפרנסה". במזרח אירופה כולו היה זה דבר שכיח. אפילו כשאני הגעתי לאירופה, בשנת תרצ"ב, כשאירופה כבר היתה הרוסה, עוד זכיתי לראות את התופעה הזו. האשה עמדה בחנות ובעלה ישב בבית המדרש ולמד.

מלא חופנים נחת מהבעל

בספר "זכרון יעקב" מסופר, שבשנים עברו, בהגיע ליל שבת - מדובר לפני שאנשים התקלקלו - כל תושבי העיר הלכו לישון עד קרוב לשעת חצות, ואז החלו כולם לקום כדי ללמוד תורה. הוא מתאר כיצד היו יהודים שלא היו מסוגלים ללמוד לבד, והם היו משלמים למלמד פרטי שיגיע אל ביתם בשעת לילה מאוחרת או שעת בוקר מוקדמת של שבת. הבעל היה יושב ולומד עם המלמד, בזמן שאשתו המשיכה לשכב במיטתה מאחורי הווילון; והיא היתה שואבת מלא החופנים נחת מהלימוד של בעלה. לקחת את מעט הכסף שהיה להם ולהשתמש בו ללימוד התורה, היתה הקרבה גדולה עבור אשה זו. אבל היא עודדה את בעלה ללמוד, ושמחה בלימודו.

אשה שאינה דורשת את נוכחותו של בעלה בבית, אלא מבינה שלימוד התורה שלו הוא ההצלחה שלה - הרי שהיא שותפה לתורתו של בעלה, והיא מהנשים הצדקניות שתמיד שימרו את אומתנו. העובדה שהוא מתקדם, שהוא מתעלה בלימודו, היא בזכותה. היא שותפה מלאה בכל תורתו; היא לא שותפה בחמישים אחוז, אלא במאה אחוז!

סיום הש"ס של הנשים הצדקניות

לא רק שהאשה נחשבת כמי שלומדת את הש"ס יחד עם בעלה, אלא היא מגדלת בביתה כמה וכמה שסי"ם. כל ילד שהאמא מגדלת, הוא כמו סיום הש"ס פעמים רבות! היא נמצאת בביתה, לומדת את הש"ס שלה, ומעודדת את בעלה לסיים את הש"ס שלו בבית המדרש. ועם שותף כה גדול בחיים, יכול האדם לפרוץ קדימה ולהתעלות בתורה - כל עוד הוא אינו מתעצל, ומוכן לקבל על עצמו עול תורה. כך חי עם ישראל בעברו המפואר; וזוהי השאיפה שיהודים רבים מתחילים להבין כיום.

ברגע זה, כל אותם אנשים ונשים יושבים בגן עדן ונהנים מזיו האושר הנצחי בזכות חלקם בתורה - בנוסף לכל הדברים הטובים שהם עשו בחייהם. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. כל יהודי שהולך לעולמו, גם יהודי פשוט, זוכה לאושר נצחי בעולם הבא. אולם אותם אנשים שמקדישים זמן ללימוד התורה, נמצאים במקום גבוה בהרבה מעל כולם.

תלמודו בידו

שאל אותי פעם מישהו: "כיצד אוכל אפילו להתחיל ללמוד כעת, כאשר יש כל כך הרבה מה ללמוד? הדבר נראה ממש בלתי אפשרי!" אולם עליכם לדעת שעד כאן דברי היצר הרע. הרי כאשר זה מגיע לכסף, אף אחד לא יאמר: "למה שאנסה להתחיל להרוויח, הרי יש כל כך הרבה מה להרוויח?" אדם מתחיל בקטן, הוא מוכר פיצוחים בפינת הרחוב, עובד פה, מתרוצץ לשם, מנסה לעשות מה שהוא יכול, ולאט לאט הוא מרוויח עוד ועוד.

תתחיל לעבוד; תלמד שורה אחת של גמרא. האם אתה מתכוון לעזוב את העולם הזה מבלי שתוכל לומר שלמדת שורה אחת של גמרא? אינך מסוגל ללמוד שורה אחת? אם אתה מתקשה בכך, בקש ממישהו שיעזור לך! למד את השורה עשר פעמים, חמישים פעמים.

למען האמת, אתה מסוגל ללמוד יותר משורה אחת. אם תלמד שורה אחת כל שבוע, בעוד עשר שנים אתה תדע משהו! תלמד שורה אחת בכל שבוע, ותחזור עליה שוב ושוב. מי אינו יכול ללמוד שורה אחת בשבוע?! על זה לא יועילו שום תירוצים באותו יום גדול, כאשר ישאלו כל אדם: "עסקת בתורה?" כולם חייבים ללמוד גמרא. וזה לא קשה. אמנם קשה ללמוד הרבה גמרא, לסיים את כל הש"ס, אבל שורה אחת? אינך יכול ללמוד שורה אחת?!

"מי היה רב הונא?"

בשמים ישאלו אותך: "מי היה רב הונא?" "רב הונא? נראה לי שהוא התגורר בשכונה שלי." יש כאלה אנשים;

כי אין אומתנו אומה אלא בתורתה. זוהי נשמת אפינו, זה מי שאנחנו - עם התורה. ואלו שממשיכים להזרים את דם התורה בעורקי אומתנו, הם אלו שמחזיקים אותנו בחיים. לומדי התורה הם בני האצולה של העם היהודי, אותם אנו מעריצים, ואליהם אנו שואפים להידמות. ברגע שהבנת זאת, אתה זוכה למבט חדש על עם ישראל, ואתה לומד לראות את אומתנו כפי שהקב"ה רואה אותה - כעם התורה!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

חיים כעם התורה

התורה הקדושה היתה גולת הכותרת של המשכן, ואומתנו אינה אומה אלא בתורתה. בלי נדר, בשבוע הקרוב, נעמוד פעם ביום על יד ארון הספרים, כמי שעומד בסמוך לכותל המערבי, ונתבונן בכך שזכינו להימנות על עם התורה. בהזדמנות זו נפיל תחינות בפני בורא העולם שנזכה לקנות עוד ועוד ידיעות התורה, וכן נחשוב על דרכים להתחזק בכך.

שאלה:

האם נכון לבכות בשעה שמתפללים או אומרים תהילים לרפואתו של אדם שיקר לליבנו?

תשובה:

האמת היא שתמיד טוב לבכות כשאומרים תהילים. טוב לבכות כשמתפללים שמונה עשרה. זוהי אומנות אבודה. פעם יהודים היו בוכים הרבה בשעה שהיו מתפללים.

אבל הם לא בכו רק מתוך צער; הם בכו גם משמחה ואושר. זוהי עובדה יוצאת דופן. אני זוכר כיצד בימים עברו, היו יהודים שבכו בתפילת שמונה עשרה של ימות החול, והם נהנו מכך.

היו אלו דמעות של אהבה לקב"ה. הם הביעו את אהבתם בצורה כל כך כנה, והם היו כל כך נרגשים, שהדמעות זרמו מהם בשפע.

אבל בוודאי שמי שמתפלל על אדם יקר, ראוי לו לשפוך דמעות, כי הקב"ה מאזין לתפילות המלוות בדמעות. מדוע? כי תפילה כזו היא אמיתית יותר. זו לא בקשה יבשה, בדומה לאדם שרושם את בקשתו על דף ומוסר אותו בחלון המתאים. לא. זו תפילה שיוצאת מהלב, ונכנסת אל ליבו של הקב"ה.

הם חושבים שרב הונא הוא אולי הרב של בית הכנסת השני בשכונה. לא! עלינו להכיר את התנאים והאמוראים שלנו! לא רק להכיר אותם, אלא **לאהוב** את השמות שבגמרא. עלינו לאהוב את הצליל של אביי ורבא, של רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. צריך לאהוב את שמותיהם! טעמו של שמם צריך להיות מתוק לנו יותר מדבש, כי זהו הדבש של עם ישראל.

אסור לנו להתפעל מכך שיש ש"ס גדול כל כך שעלינו ללמוד. בוודאי שעלינו להתפעל, אבל לא להרגיש חלישות הדעת מכך, ולחוש שהעול כבד מדי עבורנו. לימודנו חז"ל כי "לא עליך המלאכה לגמור" - לא מוטל עלינו לסיים את כל הש"ס. מי שיכול, בוודאי שילמד את הש"ס כולו, אבל לפחות תלמד חלק מהש"ס. האם אתה מתכוון לשכוח את מה ששמעת כאן, לזנוח את כל השאיפות הגדולות שצריכות להיות לנו בלימוד התורה!? אינך מתכוון ללמוד גמרא בגלל שהיא חכמה כל כך גדולה ועצומה!? לא! אתה חייב ללמוד לפחות שורה אחת. ותדאג לחזור עליה שוב ושוב.

ניחוחו המתוק של בן ישיבה

ברגע שאדם מבין את הרעיונות הללו שעליהם דיברנו, מבטו על עם ישראל משתנה לחלוטין, כי עכשיו הוא מבין מי הם **באמת** בני האצולה של אומתנו. כשאתה רואה בן ישיבה, תלמיד חכם, אתה יודע שהוא הקרוב ביותר לקודש הקדשים, הוא קרוב יותר לקב"ה מכל אחד אחר, ואתה מעריץ אותו, הוא עושה עליך רושם.

זהו שאומרת הגמרא (ברכות מג, ב): "עתידיים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון" - יום יבוא ותלמידי החכמים הצעירים, בני הישיבה המקדישים את ימיהם ולילותיהם ללימוד התורה, יפיצו ניחוח מתוק כמו עצי הארז בלבנון. פירושו של דבר, שיום אחד העולם יכיר את האמת; העולם כולו ילמד להסתכל דרך עיניו של הקב"ה, וכולם יכירו בכך שלומדי התורה הם אלו שמפיצים את הניחוח המתוק ביותר בעולם.

אולם מאיתנו מצופה להכיר באמת הזו גם כיום. כאשר אתה רואה בן ישיבה, עליך לתאר בדמיונך ניחוח מתוק של זר שושנים. נניח שאתה רואה קבוצה של בחורי ישיבה פוסעים ברחוב. לכאורה, אין בהם שום דבר מושך במיוחד. כולם לבושים אותו הדבר - שחור לבן, ולא רואים שום דבר מיוחד. מה כל כך מיוחד בהם? מה הסיפור הגדול כאן?

אבל אם הפנמת את הלקח הזה של פרשת פקודי, אז אתה מבין שבחורי ישיבה אלו הם בני האצולה של אומתנו. במשך ארבעים השנים במדבר, למד עם ישראל

פרשת פקודי

דיני אוכלים

סעודת ליל שבת

א. עוגה שמצויר עליה אותיות או ציור, אסור לחתוך אותה בשבת על האותיות או על הציור משום איסור מוחק, איסור מוחק נאמר רק כאשר חותך בסכין או בידו ולא כשחותך בפיו דרך אכילה, לפיכך מותר לאכול עוגה אע"פ שעל ידי אכילתו חותך את האותיות (ש"כ פ"א ז). **ב.** אם חתכו את העוגה מערב שבת ולא הפרידו את החתיכות, מותר להפריד ולהוציא חתיכת עוגה אע"פ שמוחק, הטר זה נאמר רק כאשר חתך את העוגה עד למטה, אבל אם חתך רק את הכיתוב והעוגה עצמה נשארה שלמה, או כאשר חתך רק חלק מעובי העוגה, אסור להמשיך ולחתוך בשבת את העוגה משום של ידי כך חותך את האותיות, ולא נחשב שהם כבר חתוכות משום שהם מחוברות מלמטה.

סעודת יום שבת

א. האיסור לחתוך עוגה שכתוב עליה הוא רק כאשר הכיתוב אינו חלק מן העוגה, כגון שכתבו על העוגה ע"י ממרח או סוכריות קטנות המונחות זו על יד זו, אמנם כאשר הכיתוב הוא חלק מן העוגה, כמו שמצוי בביסקוויטים, מותר לחתוך את הביסקוויט, ואין חילוק אם האותיות חקוקות או בולטות (ש"כ ס"ח). **ב.** חלה שמודבק עליה תווית מדבקה של המאפיה, יש להיזהר כאשר פורסים את החלה שלא לחתוך על האותיות המודפסות על המדבקה כדי שלא יעבור על איסור מוחק (ש"כ ס"ט).

סעודת שלישית

א. אסור לעשות בשבת ציור באוכל, וכן אין לצייר על גבי פירות, כמו מה שמצוי היום שעושים ציור על גבי אבטיח וכד' (ש"כ ס"ק י"ז ופסקי תשובות ס"מ י"ג). **ב.** אין איסור לשרטט או לחתוך באוכל כאשר השרטוט או החיתוך הם לצורך חיתוך האוכל, כגון לסמן קווים בעוגה כדי לחתוך את העוגה לפרוסות שוות (ש"כ ס"ז ס"ק ט"ו).

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"הנה שם אם ידבר דבורים... יש בהם משום גזל דגוזל בזה סטרא דקדושה"

רמז רב יהודה באומרו כשות, זה דבור של משא ומתן ומלאכה וכיוצא, וחזיו הדבור של הנהגה ודרך ארץ, אין בו משום גזל, דאע"ג דעניינים אלו אינם של קדושה, עם כל זה מותר בהם, ואין נקרא גוזל לסטרא דקדושה בדברו בס.

מיהו באתרא דקפדי יש בהם משום גזל, נראה אתרא דקפדי הוא בית המדרש, דקפדי לדבר דבור חצוני מפני ביטול בית המדרש, כדאמרין בגמרא דאין אומרים אסותא בבית המדרש, משום ביטול מת המדרש, ואפילו בברכות של הנר כל אחד ואחד מברך לעצמו מפני מטול בהמ"ד, נמצא בביהמ"ד הוא אתרא דקפדי אדיבור, הנה שם אם ידבר דבורים הנזכרים של משא ומתן ומלאכה, או של הנהגה ודרך ארץ, יש בהם משום גזל דגוזל בזה סטרא דקדושה. וע"ש שממשיך לבאר את סיום הגמ' דאמר רבינא מתא מחסייא אתרא דקפדי הוא, כלפי תלמיד חכם.

דברי חיזוק בעניין שמירת קדושת ביהמ"ד מה'בן יהוידע' בסיומא דמסכת בבא קמא (אשר זכו כלל ישראל לסיים לאחרונה)

אמר ר' יהודה כשות והזיו אין בהם משום גזל. נ"ל בס"ד, רמז לפי דרכו על הדיבור, אשר ברא השי"ת כח הדיבור, לצורך תורה ותפילה, וכל דבר השייך לעבודתו יתברך, ולכן המדבר דברים בטלים הרי זה גוזל לסטרא דקדושה, שכן הדיבור נתנו הקב"ה באדם לצורך סטרא דקדושה.

אמנם ידוע שיש בדבור מיני דבור, דאע"פ שאינם בקדושה, עם כל זה האדם מותר בהם והוא דבור שידבר האדם בצרכי גופו, הן במלאכה, הן במשא ומתן, הן כמה דשייך לבריאותו, ועוד יש מין דבור שאינו בדברי תורה ותפילה ועניין קדושה, כי אם בהנהגה ודרך ארץ, וגם זה מותר בו, ועל שני מיני דבורים אלו

"וכי אם היה נייר מוטל על רצפת הסלון שלנו, לא היינו מתאמצים להרימו ולהניחו בפח האשפה?!"

הכל טוב ויפה. אבל כשיהודי מגיע באותם נעליים ובאותה מידה של טינוף ולכלוך לבית הכנסת, לא מיד הוא יעמוד בחוץ ויקנה את מגפיו הלך-וקנה, אלא ייכנס עם כל הבוץ, ובתוך זמן קצר מאז החל הגשם לירד, נראה את רצפת בית הכנסת טובעת במעטפת של מים ובוץ.

ואיפה כבודו של בית אלוקינו? הלא כשם שהננו מקפידים שלא להיכנס בצורה כזו לביתנו, ועל אחת כמה וכמה שלא היה עולה בדעתנו לטנף את ארמנו של מלך בשר ודם, וכאשר מזדמן לכל אחד מאתנו להיכנס ללשכה מפוארת של אישיות פלונית, אנו מנקים את נעלינו ובגדינו פעם אחר פעם, כדי שחלילה לא יאשימו אותנו בטינוף הרצפה ונעורר בכך את זעמו של היושב שם! - ואם כן כיצד אנו מעיזים להכנס כך בשעריו של בית הכנסת ובית המדרש?

מפרטי ההלכות בשו"ע או"ח סימן קנ"א אפשר ללמוד כיצד צריך להכנס לבית הכנסת, באיזו קדושה ובאיזה מורא. כמו זו למשל בסעיף ח', שם כותב המחבר "וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך". הלוואי והיו לנו עיניים לראות, ולב להרגיש, את גודל קדושת בית הכנסת, ואז היינו נכנסים בשעריו בחרדת קודש.

גב. באותו ענין, כדאי לצטט כאן מכתב שקיבלנו מאחת הנשים, הכותבת בנושא הנ"ל של שמירת כבוד בית הכנסת. וזו לשון המכתב:

חשבתי הרבה מאוד פעמים על נושא כבוד בית כנסת בעיני אנשים, נשים וילדים. האם הצעירים מרגישים שזה בית מקדש מעט שלנו? האם צעירים מרגישים רצון לסדר סידורים, ספרים וספסלים?

הבתי כנסת בחו"ל וגם השטיבלאך מאוד מאוד מסודרים. נקיים. 'אין קידושים' ולא אוכלים שם. יש חדר קידושים מיוחד. אני מבינה שבארץ הכל קטן, ומצומצם ואין מספיק מקום.

דבר אחד מפריע לי במיוחד, והדבר קורה בהרבה מקומות וכוונתי למצב שבו נראית העזרת נשים ביום שמחת חתן בר- מצווה או חתונה, כאשר נשות המשפחה מרגישות צורך לבוא לבית הכנסת לאחל מזל טוב. וכאילו שזו מצוות עשה, אז באים עם הטף, עם עגלות ותינוקות, וילדים קטנים עם פעקלאן-מתקנים, שנופל ונשפך... והרעש וההמולה גדולים מפריע מאוד לי מאוד. מפריע למתפללות ובכלל. מדוע המקום הופך להיות שוק? איפה כבוד לבית הכנסת? איך הילדים ילמדו לתת כבוד למקום? איני באה לקטרג חלילה, או להוציא דיבה. אבל לדעתי זה נושא מאוד חשוב, שצריך תיקון.

ביורי הלכה

כגון למנות מעות לאורם, ונחלקו אם תשמיש של קדושה מותר ועיין שם שעיקר השיטה שאפילו תשמיש של מצוה כתלמוד תורה אסור באופן קבוע, עיי"ש, ומעתה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת אם מותר להשתמש בו שימושי חול.

הש"ע בס' קנ"ד סי"ג כתב: נר של ביהכ"נ מותר לקרוא לאורו. ובסעיף י"ד: אין מדליקין נר של הדיוט מנר ביהכ"נ וכו'. ובב"י הביא מחלוקת אם מותר לקרוא

דברי חיזוק בענין שמירת נקיון בית הכנסת מבטאון 'קול ברמה' גליון אדר ב':

האם בסלון-הבית היינו משליכים שיי-גידות?

כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים או את יתר טישור את הכלכלים המכערים את בית אלקינו?

אין צורך להסביר מדוע השבת הספרים למקומם, ושמירה על כבודם, מהווה גם שמירה על כבוד בית המדרש. שכן הם-הם הדברים. ובנקודה זו יש לנו הרבה-הרבה מה להתחזק... שכן במקרים רבים אי אפשר להאמין שאנחנו מצויים בבית מדרש בו לומדים תלמידי חכמים מופלגים.

הלכלוכים הנראים בכל פינה ואי-השמירה על הסדר והנקיון, מצביעים על כך שלא עמדנו דיין על חשיבותו של בית מקדש המעט, ועל ערכו היקר, הרם והנישא. כי אם היינו מבינים זאת, בוודאי לא היינו משליכים לכלוך ושיירי-ניירות על רצפת בית הכנסת, בדיוק כפי שאנחנו לא עושים זאת בסלון-ביתנו. ואם בכל אופן מזדמן להתקל בתופעות הלא-חיוביות, והמעוררות שאט-נפש, אות ברור הוא שהמושג 'בית כנסת' אינו עומד אצלנו בראש סדר העדיפויות. והראית, כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים את הנייר, את ה'טישור' או את יתר הלכלוכים המכערים את בית אלקינו? וכי אם היה נייר זה מוטל על רצפת הסלון שלנו, לא היינו מתאמצים להרימו ולהניחו בפח האשפה?!

הרי לא היה זה עבורנו כלל בגדר מאמץ, כי הימצאותו של הנייר בסלון מקלקלת לנו את פני הבית ומכערת את הנוף המצוהצח. אבל כשמדובר בבית כנסת, כאן כבר מתחילים התירוצים להשפיע עלינו כדי שלא נתאמץ להעניק למקום את כבודו המגיע לו.

הרי עוד מעט יגיע המנקה שמתפקידו להרים את כל הניירות, ומדוע שאני אעשה זאת במקומו? הרי לשם כך הוא מקבל משכורת! וכיוצא באלה, תירוצים מתירוצים שונים, שאין בינם ובין החובה האמיתית המוטלת על האדם, ולא כלום.

איפה כבודו של בית אלקינו?

הבה נהרהר קמעה; בתקופת החורף יוצרים הגשמים בוץ בחוצותינו, וכשאדם נכנס לביתו, הוא משתדל לנקות את נעליו ומגפיו מהבוץ שהצטבר עליהם בלכתו ברחוב. הלא לא יעלה על דעתו של אף אדם מן הישוב להיכנס בנעליים שכאלה אל תוך הבית ולטנף את החדרים הנקיים בבוץ וברגבי עפר.

השתמשות בתאורת בית הכנסת לצורך קריאת דברי חולין

הנה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת, אם מותר להשתמש בה תשמישי חולין וכגון כשיש הפסקת חשמל ברחוב ותאורת ביהכ"נ מפיצה אור החוצה, וכן נמי אם מותר בביהכ"נ לקרוא דברי חולין (באופן המותר) לאור התאורה. והנה גבי שימוש באור מצוה, מבואר בס' תרע"ג ס"א דנר חנוכה אסור להשתמש לאורו תשמישי חולין

לאורו רק דברי מצוה או אפילו דברי חולין, ולמד דלהר' ירוחם מותר לקרוא אפילו צרכי חולין, דכתב 'נר ביהכ"נ מותר לקרות לאורו בין בתלמוד בין בכל צרכיו דהא לנהורא קמכיון להרבות מאור ביהכ"נ כמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכר'.

ובמג"א תמה דאדברא יש ללמוד מדבריו לאסור לדברי חולין, דכתב דלנהורא קמכיון להרבות מאור ביהכ"נ וכמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכר דאלמא כל היתרו משום שיש בזה צורך מצוה והתקיים מקבל שכר טפי בעבור זה. וכן נקט המשנ"ב שם בס"ק נ"ב דנר של בית הכנסת מותר לקרוא לאורו דוקא דברי תורה ולא בקריאת דברי חולין. וכן דימה המג"א להא דמבואר בסעי' י"ד דאין מדליקים נר של הדיט מנר של בית הכנסת, אלמא דאסור להשתמש שימוש של חולין מנר של ביהכ"נ, ומה"ש נמי אסור לקרוא לאורו דברי חולין, ובמשנ"ב סק"ג כתב דהוא משום דיש בהנר קדושת בית הכנסת, ואין משתמש שימוש הדיט בדבר הקדוש.

ובמור קציעה שם, האריך לתמוה על המג"א ודן דבמה יאסר לקרוא דברי חולין, דאף את"ל דיש בנר קדושת ביהכ"נ, מיהו קול ומראה וריח אין בו משום מעילה, ומה דאיתא בגמ' פסחים כו. דמ"מ יש בו איסור מדרבנן, כל זה באופן שהוא משתמש בו לצורך חול, אבל אם הנר עומד במקומו לתשמיש הקדושה אין איסור להשתמש לאורו וכדמוכח בסוכה נג. דבורת אשה חטיין לאור בית השואבה (ויל"ע לדבריו מתו' בפסחים שנסאר בקושיא אמאי אשה בוררת לאורו, ובתו' בסוכה כתב דיש לומר דהכוונה דיכולה לברור לאורו, אבל למעשה אסור משום איסור דרבנן עיי"ש), ומכ"ש בנר של ביהכ"נ שאין בו קדושה רק הוקצה למצותו ואינו אלא תשמיש מצוה פשיטא כשהוא עומד במקומו להאיר בביהכ"נ אין בכך כלום אם נהנין לאורו בדבר הרשות, ומסיק דלקרוא בבית הכנסת דברי חולין פשיטא שאסור ככל צורכי חולין שאסורים לעשות בבית הכנסת, וכל ההיתר היינו באור ביהכ"נ שמפיץ אור לבחון לביהכ"נ שמותר.

מיהו במשנ"ב שם סק"ג גבי אין מדליקין נר הדיט מנר בית הכנסת כתב דהוא משום שיש קדושת ביהכ"נ עליהם, ודלא כהמור וקציעה דנקט דאין בו קדושה וכל איסורו משום הוקצה למצותו, וצריך לומר למשנ"ב דאף דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה, מיהו אסור מדרבנן, דיסוד דברי הגמ' דקול מראה וריח יש בו איסור דרבנן, היינו דרבנן החשיבו דבר זה לתשמיש, ויש להוכיח כן בדש"ע יור"ד קמ"ב סעי' ט"ו, אסור לשמוע כל שיר של עבודת כוכבים או להסתכל בנוי עבודת

קוראים כותבים

לכבוד הגליון החשוב עד מאוד העוסק בבינו של עולם - בית מקדש מעט והשראת השכינה בעולם, דאם בעוון קלות ראש בית כנסת נהפך לבית ע"ז (משנ"ב סי' קנ"א סק"א) הרי שבמינו וחורבנו ח"ו תלוי בנו.

א. הנה כאר"א חפץ שתפילתו תהיה "עבודה שבלב" תמה, ובאמת דהשר"ע הכין לנו הדרך לכך, דפי' בסי' צ"ד וכפי שביאר המשנ"ב שם (סק"ג) דהמתפלל צריך שיחשוב בלבו ורעינו כאילו הוא עומד במקדש אשר בירושלים במקום קה"ק, עיי"ש. והרי כחשש בזה ודאי מתפלל בכל לב ונפש, וכדכתב רש"י בברכות [ה:]: הנפש זו תפילה כמ"ש ואשפוך את נפשי לפני ה'. ורק השאלה איך יגיע לתחושה זו באמת ובכל יום תמיד?

ויל"ע דע"י שיחוש בכל עת כניסתו לבית הכנסת שנכנס ל"בית מקדש - מעט" ודאי יועיל לו לזה, והיינו ע"י שבעת שלוש בגד העליון קודם התפילה ידמה בדעתו שהוא כהן הלובש בגדי העבודה שלו, וכן כשנוטל ידיו קודם התפילה (שר"ע סי' צ"ב, עיי"ש) ידמה בדעתו כי הוא כהן הנוטל ידיו בכיור קודם הכניסה לעבודה במקדש

סיפור השבוע

בני הן העשר חזר מהת"ת באמצע היום בגלל חום גבוה וכאבים חזקים בעצם של הרגל, רופא המשפחה שבדק אותו אמר שהוא שולח אותו למיון ילדים בבית החולים שערי צדק, כי זה נראה לו זיהום או דלקת כתוצאה מחיידק מסוכן שאוכל ר"ל את העצם, כשהגענו למיון שלחו אותנו מיד למיפוי עצמות, סי טי וכו', ולאחר שהגיעו התוצאות, הודיעו לנו שזה החיידק המסוכן הנ"ל וצריך להתחיל באופן מיידי בטיפול אנטיביוטי מסיבי דרך הווריד שימשך כשמונה שבועות, והטיפול כרוך באשפוז ממושך מאוד. וכן שנחלל טוב שלילד לא יהיה פגיעה בעצם שגורם לצליעה ולנכות לכל החיים ח"ו.

בלילה הראשון נשארתי אני להשגיח על בני ולאחר שנרדם בשעה 2:00 לפנות בוקר לערך, עליתי לקומה 8 בבית חולים, שם הבית מדרש ואמרתי תהילים וכו'. ביציאתי ראיתי מודעה, ובו כתוב **שהמתפלל במניין בקביעות והעונה אמן והא שמה רבא בכוונה, וכן הנוהר שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, זוכה שהגזירות נעצרות, ושקורעין גזר דינו וזוכה לבנים חיים וקיימים, וכן יציל הוא וכל יוצאי חלציו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וכו'.**

אני, שידעתי לצערי הרב, את מצבי הרוחני בכל מה שקשור לתפילות במניין ולנושא של מורא מקדש. ובפרט בכך שהייתי מדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, נשברתי לרסיסים, נישגתי לארון הקודש שהיה נעול, הזזתי את הפרוכת ופרצתי בכני נוראי, דבר שלא קרה לי מעולם, פשוט בכיתי ובכיתי... הדמעות זלגו ללא הרף, אז בני ללא שליטה, בכי משתחרר את הנשמה לחלוטין, כמובן כשבכיתי גם התחרטתי ועשיתי תשובה מכל הלב על העבר, שזה כולל תשובה על חילול ה', ביזוי ה', פורש מהציבור, כפיות טובה להקב"ה על כל החסדים והרחמים שהשפיע עלי, ועשה איתי ועם כל בני ביתי עד עכשיו, וגם קיבלתי על עצמי בקבלה גמורה, שבל"ג אין יותר חברים ודיבורים בשעת התפילה וקריאת התורה, אין יותר תפילות בלי מנינים, אין יותר לאחר התפילה להפסיד בלי סוף אמן ויהא שמה רבא, אין יותר לקרוא עלונים בשעת התפילה וחזרת הש"ץ, אין יותר להסתובב בחוץ בשעת התפילה, אין יותר להתעסק עם הפלאפון בשעת התפילה.

זה אולי נשמע הרבה דברים ונראה קשה מדי, אבל זה רק החלטה בראש, וזה קל מאוד, בפרט כשרואים את התוצאות. בקיצור, כל דבר שאני לא יעזי לעשות כשאני

כוכבים כיון שנהנה בראייה, ובבה"ג ציין דמקורו מהאי דינא דקול ומראה וריח יש בהם איסור דרבנן, ובפר"ח סי' תסז סק"ט מבואר דה"ה גבי כל איסורי הנאה, דכתב גבי חמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, אסור אפילו בהנאת ראייה דקול ומראה וריח נהי' אין בהם מעילה מיהו יש בהם איסור דרבנן, עיי"ש, ומבואר דיסוד הדין דאסור רבנן יסודו להחשיב 'קול ראייה וריח' כהשתמשות בדבר, וממילא אסור בכל מקום שאסור להשתמש בדבר, בין באיסורי הנאה ובין באיסורי קדושה.

ומינה יש ללמוד דאף להמג"א והמשנ"ב דיש איסור השתמשות בנר ביהכ"נ, ומשום שקול מראה וריח מדרבנן חשיב 'השתמשות', מיהו כל האיסור הוא 'השתמשות' אבל אילו יהנה מהאור באופן שלא חשיב 'השתמשות' לכאורה פשיטא שמוותר, ומה"ש יש ללמוד דמצינו גבי נר חנוכה (סי' תרעג) דאסור להשתמש לאורו, הביא המשנ"ב (סק"א) דכל שאינו משתמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה שגור חנוכה דולק, ובשעה"צ הוסיף דכן נמי מותר לילך בחושך לאורו דלא מחוייב להעצים עיניו דלא מקרי תשמיש. ולפ"ז גם באור ביהכ"נ דכל האיסור הוא 'השתמשות' ונתחדש דאף קול מראה וריח חשיב השתמשות, מיהו כל שיש הפסקת חשמל ברחוב ואור הבית כנסת בלבד מפץ אור בזה מותר דלא חשיב 'השתמשות', ומותר.

מיהו יל"ע גבי עיון בדברי חולין לאור תאורת ביהכ"נ דחשיב השתמשות בנר (כדאיתא בנר חנוכה) דלכאורה לפי המג"א והמשנ"ב יש לאסור, ואולם עיין במשנ"ב (סק"ג) דכתב דבכל שמתחילה נידב באופן שידוע שישתמשו בהם לשאר דברים לב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו להשתמש בהם, וע"כ פשוט שכהיום בבתי המדרש שיושבים ולומדים ועמא דבר לעשות שימושים אלו אמרינן לב ב"ד מתנה עליהם ומותר, וביותר אף שכך נדבו מתחילה שיעשו בהם כל שימושים שדרך לעשות בביהמ"ד. ואולם במשנ"ב הוסיף דהמתנבים נרות שעומדים על המנורה של ביהכ"נ בזה אסור לקרוא לאורם דברי חול עיי"ש, ולפ"ז הנרות שמדליקים ליל החזן שאלו ודאי לא ניתנו לאורה אלא לצורך מצוה בלבד לכאורה אסור לקרוא לאורם דברי חולין, ויש לעיין אף בזמן הפסקת חשמל אם מותר ללמוד לאורם, דבאלו ודאי סברת התורם והמדליק רק לתפילה ולכבוד ביהכ"נ ועיין.

[הדברים נכתבו ע"י הגר"ר אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן החר]

ומר"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: לענין ללמוד לאור הנרות שמדליקים ליד החזן, ודאי מותר דבזה רק מעלה את דרגתם.

קוראים כותבים

(משנ"ב שם סק"א), ועי"ז ודאי יתהפך אצלו בית כנסת מדיבורים בטלים משום "מורא מקדש" (שר"ע ומשנ"ב סי' קנ"א), ועי"ז ודאי יתהפך אצלו בית כנסת ובית מדרש ל"בית מקדש מעט" ממש, ובעת פוסע ג' פסיעות קודם שמר"ע יוכל להרגיש שנכנס כעת לקה"ק!

ב. יש לתמוה דמדוע נזהרו ועוררו ביותר מדיבור בעת התפילה, ולא על האיסור דדיבור בבית כנסת אף שלא בעת התפילה דאסורה כמבואר בש"ע יוש סי' קנ"א, ואולי אפשר לבאר דהדרך להגיע לזהירות משיחה בטילה בביהכ"נ היא ע"י שלהכ"פ בעת התפילה יזהר בכך וממילא תבוא אליו היראה, עד שבמשך הזמן יקל עליו להזהר בכל דיבור בבית כנסת.

ועל דרך זה ראיתי בספר "גדלות האדם" על ר"י אור אלחנן מרן הגאון ר' מ. חדש זצוק"ל (עמוד 202) על "קבלה" מאביו מרן המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצוק"ל, שלא לדבר בבית כנסת ובית מדרש "בתבורה", והיינו בקבוצה של ג', דל"ז שיזהר בזה יקל עליו להזהר לגמרי. ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק י.ק. ב"ב

סיפור השבוע

נכנס להאדמ"ר שלי עם קוויטל אותם דברים אני גם לא יעשה בשעת התפילה, לדוגמא, תאר לעצמך בתוך החדר הפנימי בו האדמ"ר שלך מקבל אותך עם קוויטל, ותוך כדי שיחתך עם האדמ"ר אתה קורא ומעיין בעלון תורני שנמצא על שולחנו של האדמ"ר, או שאתה בודק מי מתקשר אליך, או סתם אתה מתעסק עם הפלאפון, או שהחלטת שעכשיו אתה מדבר עם חבר, איך זה נראה לך? היש חוצפה ועזות מצח גדולה מזה! חשבת איך הגבאים או החסידים היו מגיבים לאחר מכן. זה הוק שנתנה אותי באותם דקות גורליות, מול ארון הקודש, בו קיבלתי על עצמי לשנות את דרכי בכל הנוגע לתפילות, ולהתחיל להתנהג בתפילות, לפחות כמו מתי שאני נמצא בחדרו של האדמ"ר, הרי כתוב מורא רבך כמורא שמים, וכאן זה ההיפך, ועם הקבלה החזקה הזאת הלכתי לשון בהרגשה טובה ומרוממת.

למחרת בצהריים, עשו לבני בדיקות דם שיגרתיים לראות אם התרופות התחילו להשפיע במשהו, וכשהגיעו התוצאות ראיתי שהרופא מזעיק עוד רופא, והרופא הנוסף לאחר עיון בתוצאות מוזמן את מנהל מחלקת ילדים, והמנהל הזמין פרופסור, ובהנחייתו מאד ושאלתי מה קרה, הרופא קרא לי בצד והסביר לי שהתוצאות מראות שאין חיידק זה לא מסתדר להם, בשום פנים ואופן. כי בכל הבדיקות הקודמות רואים בבירור חיידק. וזוהי נס לא ראה מעולם, כשהוא כבר 30 שנה רופא, וגם בספרות הרפואית אין לזה כנראה תקדים, וכרגע עשיתי החליטו שהיית שוים ערב שבת, הם שולחים אותנו הביתה עד מוצאי שבת, ושהילד יקח ליתר בטחון אנטיביוטיקה דרך הפה בשבת, ושנחזור במוצאי שבת והם יחליטו מה לעשות. חזרנו הביתה הילד הרגיש טוב ב"ה, ואפילו הלך לתפילות, ובמוצאי שבת חזרנו לבית חולים ועשו שוב מיפוי עצמות וכו' והתוצאות הראו בבירור שהחיידק נעלם כלא-היה וגם שאין שום נזק לעצם ב"ה. ושיחררו אותנו הביתה בלי כדורים ובלתי תרופות. כשהרופאים ההמומים שואלים אותנו איזה סגולה עשיתם שזכינו לכוז נס. לסיכום, הילד ב"ה בריא ושלם, ואני נהניתי מקדש השם.

ג. הבטחתי לפרסם את הנס, בכדי לחזק אנשים נוספים הזקוקים לישועות, ומנסים כל מיני פטנטים, וקיצורי דרך, להיושע נסו לקבל על עצמכם לכבד את הקב"ה ובודאי שלא לבזותו, ויתקיים בכם הפסוק כי מכבדי אכבד ובחרת בחיים. א.ב.ח. ירושלים. (שתקתי ונושעת)

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

פקודי תשפ"ד

המשכן לא נפל ביד זרים

[ל"ח כ"א, כ"ב] "אלה פקודי משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה".

וכתב הספורנו בד"ה "משכן העדות" וז"ל, "ספר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים. אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדיק הבית (מ"ב כב, ה - ו) ונפל בסוף הכל ביד אויבים. אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות, שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש (עזרא א, א - ג) ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרם ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם (שם ח, טו) ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא (ג, ז)".

א'. וצ"ע שהנה איתא בגמ' בשבת [ע"ד: ע"ה]. "הקורע על מנת לתפור. קריעה במשכן מי הוה, רבה ורבי זירא דאמרי תרומיהו שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה". וכתב שם רש"י בד"ה "דרנא" וז"ל, "תולעת, ומנקב בו נקב קטן ועגול, וצריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין". וא"כ מבואר שהיה הפסד בחומר?

והרב יצחק מנדלבוים שליט"א יישב שמדובר בזמן שהיריעות היו במחסן מחנוכה עד א' ניסן. קודם הקמת המשכן והשראת השכינה.

ולדבריו יושבה לי קושיה גדולה, שהנה האחרונים למדונו [אגלי טל בהקדמה] שילפינו מלאכות מיצירת המשכן וא"כ היאך למדו מלאכת קריעה מהדרנא שנפלה אחרי מאות שנים [כנראה בחטאי בני ישראל בזמן השופטים].

ויישבתי בדוחק דלפינן אף ממקיים המשכן. ולהנ"ל אתי שפיר שכיון שזה קרה עוד קודם ההקמה חשיב כיצירה...

[ועל עצם קושיית הגמ' יל"ע, מדוע הגמ' בקריעה צריכה לבוא לדרנא [עם כל הקושי הנ"ל] הרי אפשר למצוא קריעה ביצירת המשכן במלאכת מכסה עורות האלים המאדמים שודאי קיצעו אותם קודם לכן ואין לומר דבעי תיקון בשני צדדים - [כדברי הביה"ל בסימן ש"מ] - דמסתמא יתכן שהוצרכו לסיים עם חתיכת קטנה, אע"כ מוכח מכאן שאין קורע בעור, ודלא כמ"ש בביה"ל בסימן ש"מ, עיי"ש. ואכמ"ל].

ב'. ועוד הקשו מדברי הגמ' ביומא [נ"ג]: שנחלקו תנאים גבי הארון, וישנה שיטה שהארון גלה לבבל, וא"כ נפל ביד אויבים?

ג'. ועוד הקשו שהארון נפל ביד פלשתים בזמן עלי י"ל שכלל ישראל הפיל אותו בידם ולא שהם לקחוהו.

ד'. אלא שקשה מהשולחן והמנורה של משה שנפלו ביד נבוכדנצר? ה'. עוד קשה מהציץ, שהנה שמעתי מאחי הגאון ר' הלל שליט"א שבמדרש מבואר לגבי דניאל שהפסל בלע את הציץ שכתוב במדרש

בשיר השירים רבה [פרשה ז'] כן: רבנן אומרים כמה הוה נבוכדנצר מפתהו לדניאל ואומר לו לית את סגיד לצלמא דרידא ליה ואית ליה ממשא, אמר ליה תא חמי מהו עביד, ואת מן גרמך את סגיד ליה, מה עשה אותו רשע נטל ציצו של כהן גדול ונתנו לתוך פיו, וכינס כל זני זמרא והוו מקלסין קדמוהי והוא אומר אנכי ה' אלהיך, כיון דחמא דניאל כן אמר ליה לית את יהיב לי רשותא למיסק ולמנשק הדין צלמא דידך על פומיה, אמר ליה ולמה על פומיה, אמר ליה דהוא טעים משתעי, מיד נתן לו רשות וסלק מיסלק, אישתבע לציצא ואמר ליה בשר ודם אני ושלוחו של הקדוש ברוך הוא אני אלא הזהר שלא יתחלל בך שם שמים וגו' אני עליך שתבא אחרי, בא לנשקו והוציא בלעו מתוך פיו. הרי שגם הציץ נפל ועוד חילל את השם, ואולי הספורנו דיבר רק על בנין המשכן ולא על כליו. (הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א בס' מחזה אברהם)

למה לא פרטו מה עשו בזהב

[ל"ח, כ"ד] "כל הזהב העשוי למלאכה לכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש".

וקשה מדוע התורה מציינת לגבי הזהב את הסכום של הזהב שנאסף, אך לא מפרטת מה עשו אותו, ומאיידך, בסמוך גבי הכסף התורה מפרטת לי בפסוק כ"ז מה עשו עם הכסף, וכן לגבי הנחשת בפסוק ל' ל"א התורה מפרטת [עיי'ן רמב"ן ואור החיים]?

א. שמעתי בשם מרן הגר"ח בריסק זצ"ל שאמר, שהנה מטרת הפירוט מה עשו עם כל דבר הייתה כדי בגלל נאמנותו של משה להראות שהוא נקי שלא לא לקח לעצמו שום דבר וכמבואר בתנחומא הכא, וכל זה היה צריך דווקא בכסף ובנחשת שמדובר באנשים רגילים שנתנו את נדבת ידם, אבל בזהב מדובר באנשים בעלי נדבת לב גדולה והם לא היו צריכים פירוט, שמי שלבו כה גודל נותן בשמחה ולא חושד בגבאי.

ב. ומידיד הגאון ר' יוסף שימל שליט"א שמעתי, שהגאון האדיר ר' שלמה פיישר זצ"ל בילדותו שאל את מרן הגר"ז האם הברכה שלא היה חיסרון בכלי המשכן כלל גם את בגדי הכהונה, וציין לדברי הראב"ד בתו"כ שלא, ומיד אמר הגר"ש שמיושבת השאלה מדוע לא פירטו את העושי זהב, שהנה כתוב לקמן [ל"ט ג'] [שלקחו את פחי הזהב וקצצום פתילים לעשותם בתוך התכלת וכו'] בבגדי הכהונה, וא"כ י"ל שכיוון שחתכו מהטטין כ"כ הרבה חוטיין ממילא נפל הרבה עפרורית של זהב וקשה מאד לתת פירוט ע"ז.

החילוק בין בונה המשכן לבונה המקדש

ג'. [ל"ח, כ"ד] "כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש".

ובפסוק הבא כתוב "וכסף פקודי העדה וגו', ובפסוק כ"ט כתוב ונחשת התנופה וגו'.

ומבואר שהתורה מפרטת את כל הזהב הכסף והנחשת שנאספו מכלל ישראל ומה נעשה עם כל דבר.

ובתנחומא כאן כתב שמשה גם פירט לכלל ישראל את כל הממון שנאסף ומה נעשה עם כל דבר, שכתוב במדרש "ד"א איש אמונות רב ברכות, זה משה שנעשה גזבר לעצמו, ואעפ"י שהיה גזבר לעצמו, היה קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר אלה פקודי המשכן". ומבואר שמשה מסר דו"ח זה לכלל ישראל שידעו מה נעשה עם כל דבר.

והנה בהפטרטה של פרשת שקלים כתוב [מלכים ב' י"ב, ט"ז] "ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים".

ומבואר שם שלא לקח חשבון מבוני בית המקדש על כל מה שהם עשו לבניין הבית, מכיוון שעשו בנאמנות, וצ"ע מה ההבדל בין משה רבינו שהוצרך לחשב לבנים שלא הוצרכו.

עוד צ"ע, שכתוב בפסוק לעיל [ל"ח, כ"ב-כ"ג] "ובצלאל בן אורי בן חור וגו'. ואתו אהליאב בן אחיסמך וגו'". וכתב בבעל הטורים בד"ה "ואתו אהליאב" וז"ל, "פירוש אלו השניים היו עדים למשה שהשלים כל החשבון שקיבל". וצ"ע, וכי משה רבינו צריך עדים על נאמנותו.

והנה בגמ' בב"ב דף ט. כתוב כך, "ת"ר, אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא בהקדש עם הגזברים, ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ולא יחשבו וכו'". וצ"ע א"כ מדוע משה שהיה גזבר הקדש היה צריך לדקדק.

ובשו"ע ביור"ד בסימן רנ"ז סעיף ב' כתב כך, "ואין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברים, שנאמר: ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה, כי באמונה הם עושים". וברמ"א כתב "הגה. ומ"מ כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל, טוב להם ליתן חשבון".

ומבואר ג"כ שאין שום חובה ורק כדי לצאת לפני משורת הדין יש ענין לתת חשבון.

וכתב בבבאור הגר"א שם שהמקור הוא ממשה רבינו שעשה חשבון, וקשה אם באמת יש ענין לפני משורת הדין מדוע האומנים בספר מלכים לא עשו כמו שעשה משה לפני משורת הדין?

ואולי י"ל שכיון שלמשה רבינו היו אנשים שהיו נגדו וחיפשו לגנותו לכן היה צריך לעשות חשבון, משא"כ בדור אז של בנין הבית עי' בתוס' שהיו אז צדיקים גמורים לכן לא הוצרכו לחשבון. ועי' בזה.

הסיבה שמשה שכח מה עשה עם הכסף

[ל"ח, כ"ח] "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעה עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אותם".

איתא בילקוט כך, "אמר להם בואו ואעשה לפניכם חשבון נכנסו כל ישראל עד שהוא יושב ומחשב שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל שעשה ויום לעמודים התחיל יושב ותמה אמר עכשיו ישראל מוצאים ידיהם לומר נטלו משה האיר הקדוש ברוך הוא עיני וראה אותם עשויין ויום לעמודים אמר להם ואת האלף ושבע המאות וגו', באותה שעה נתפייסו ישראל על מלאכת המשכן שנאמר אלה פקודי המשכן".

וקשה איך יתכן שמשה רבינו עם כל חכמתו שכח מה עשה עם האלף ושבע המאות, ובפרט שמדובר בסכום לא כ"כ גדול, שלא קשה לזכרו? וכד הוינא טליא ראיתי, שידוע בשם רבי חיים וואליזין שלפי מעלתו כך נקבעה נדבתו, דהיינו אדם שכל כולו גבוה ממילא נדבתו הייתה בקוה"ק וכו', והנה מהאלף ושבע מאות עשו ויום לעמודי החצר, שזה הדרגה הכי נמוכה שיש, ומה שכתוב שמשה שכח היינו שלא הצליח להתחבר לאנשים ברמה נמוכה כזו.

כתיבת ה' בבת אחת

[ל"ט, ל'] "ויעשו את ציץ נזר הקודש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם וכו'".

[כל חלקי קטע זה שמעתי מידדי הגאון הרב אפרים טסלר שליט"א] א. בפירוש התורה לבעלי התוס' כתב וז"ל, "הקשה אבי וכי שתי תיבות לא היה אדם יכול לכתוב, שכתוב ויכתבו. ותיירץ, הואיל ששם היו צריכים לכתוב, לא יתכן שאדם אחד יכתוב, אלא יעמדו עשרה על גביו וכו' בכתיבת זה הכותב, שיהא לשמו, ויחשב כאילו כתבו כולם. מכאן היה אומר אבי מי שרוצה לכתוב תפילין או מזוזות או ספר תורה כהלכתה, היה לו לכתוב כל האזכרות שבהם רק בעשרה כדפרישית, וטבולים במקוה טהרה. והקשיתי לו מאין לך שצריך עשרה ולא סגי בב' או בג', ונראה שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה, וכו', עיי"ש-ומעין זה במושב זקנים שם. [ודבר זה לא שמענו מימני-יעוין לקמן].

ובמנח"ח בפרשת ראה [מצווה תל"ז] הקשה שכל כותב שם ה' מתחיל וכותב אותיות יו"ד וה"ה שביחד זהו שם קדוש, ואח"כ כשמוסיף את האות ו"ו הרי הוא מוחק את השם? ויישב דהוי מוחק ע"מ לתקן-והקשה מדוע לא תיקנו חז"ל שאחר שתי האותיות הראשונות יכתבו את

האחרונה ואז ישלים את השלישית ובכך לא ימוחק כלל? ומוכיח מזה שחייבים לכתוב את השם כסדרו עיי"ש.

ובזה מבאר המנח"ח הא דחז"ל גינו את בן קמצר שלא רצה ללמד על מעשה הכתב, והיינו שכתב את 4 אותיות של השם גם יחד, וצ"ב מדוע אומנות זו חשובה כל כך עד שגינהו שלא לימד? [האמרי אמת וצ"ל ביאר שכן קמצר שכתב שם השם בבת אחת הרוויח שהיה ללא הפסק כלל, דאיתא במס' סופרים (פ"ה ה"ו) הכותב את השם אפילו המלך שואל בשלמו לא יפסיק].

וביאר שבכתיבתו הצליח שלא תהיה מחיקת השם כלל, כיון שנכתב בב"א-ולכן גינוהו.

הוסיף האמרי אמת וצ"ל (הובא בליקוטי יהודה ליוהכ"פ) דבר נפלא, שלכן בציץ נאמרה הכתיבה בלשון רבים 'ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם קודם לד', שכדי שלא תהי' מחיקת השם ח"ו, כתבוהו ארבעה אנשים בבת אחת כדוגמת בן קמצר.

שאל הגר"י זלברשטיין שליט"א למרן הגר"ח קנייבסקי וצ"ל שמדוע לא מצינו קפיצא שיכתבו ארבעה סופרים את שמות הקודש. והשיבו מרן הגר"ח וצ"ל שהנה כתוב ברמ"א בחו"מ בהלכות שכירות פועלים סימן של"ג סעיף ה' "וכן סופר המקבל לכתוב ספר אחד וחוזר בו, מקרי דבר האבוד" [לעניין האם יכל לחזור בו או לא]. וכתב שם הסמ"ע וז"ל, "דספר הנכתב בכתיבת יד שני סופרים הוא מנומר ומיקרי מקולקל". והוכיח מזה הגר"ח שלא ניתן ששני אנשים יכתבו יחד את השמות שבס"ת שהרי זה ייחשב למנומר ופסול.

ולפ"ז קשה על האמרי אמת הנ"ל שכתבו ככוונה ארבעה אנשים ביחד, ומדוע לא יהיה בזה פסול של מנומר? ותיירץ הרה"ג אפרים טסלר שליט"א, שהנה כתוב לקמן [ל"ו, ח] "ויעשו כל חכם לב" ותמה האוה"ח הקדוש שהנה פתח ואמר ויעשו לשון רבים וסיים בלשון יחיד כל חכם לב, וכתב לבאר וז"ל, "פירוש הגם שהעושים רבים הם אף על פי כן היתה המלאכה נעשית כאילו עשאה אדם אחד, והכוונה בזה כי כשיעשו המלאכה רבים על כל פנים ישתנה תואר מלאכת זה מזה ולא תדמה למלאכה שיעשנה כולה אומן אחד, והשמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן שלמה היתה גם בבחינה זו כי הנותן חכמה בהמה השוה אותם בהתבוננות החכמה שוה ודומים כולם לאיש אחד, וכו'". א"כ י"ל שגם הכא היה נס והכל נעשה ככתב אחד ממש, ואין בזה פסול של מנומר.

מסירות נפש של משה

ו'. [ל"ט, ל"ג] "ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחיו ועמדיו ואדניו".

וכתב רש"י ד"ה "ויביאו את המשכן וגו' וז"ל, "שלא היו יכולין להקימו. ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם וכו'".

ושמעתי מהרב יוסף שיינץ שליט"א [רבה של אשדוד] שהקשה ע"ד רש"י הללו מדברי רש"י במדבר [ז, א'] שכתב בד"ה "כלות משה" וז"ל, "בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה וכו'". אם כן עשה טובא!?

ויישב שיש חילוק בין למסור נפש על ניהול עשיית המשכן לבין עשייה בפועל, ומשה אמנם מסר נפש לנהל, אך בפועל לא עשה מידי.

ולא הבנתי את דבריו, אם מסר נפש מה צריך יותר מזה?

עוד צ"ע הרי מבואר בספר מלכים שכל מטרת המשכן היא מקום לארון העדות, ובארון היו את לוחות הברית שאותם פסל משה וכנאמר 'פסול לך', והשתתה 40 יום ולילה ללמוד מחדש ונצטער שלא אכל לחם ולא שתה מים וא"כ הרי משה עשה את כל עיקר המשכן ואין ניתן לומר שמשה לא עשה שום מלאכה במשכן?

אמאי הניחו לחם הפנים

[ל"ט, ל"ו] "את השולחן את כל כליו את לחם הפנים".

הקשה הרב עובדיה מנסביץ שיחי' [תלמיד ישיבת תורת חיים במסקווה] שהרי מבואר בחז"ל [עי' במדרש רבה נ"ב פ"ב], שגמר בניית המשכן וכליו היה בחנוכה, והקמתו לא הייתה אלא עד א' בניסן כמבואר לקמן [מ', ב'], וא"כ קשה מה שייך להביא כעת את לחם הפנים שתייבש עד א' ניסן?

לשבת ענג

שנה א ❖ פרשת פקודי ❖ תשפ"ד

אז תתענג-

חידוש גדול בדברי המושב זקנים-
כתיבת אזכרות בסת"ם צריכה עשרה

"ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה'" (לט, ל)

בעשיית ציץ נזר הקדוש כתיב "ויכתבו עליו פתוחי חותם", ובמושב זקנים לבעלי התוס' הביאו להקשות מהו לשון רבים "ויכתבו"? וכי כאחד היו יכולים לכתוב?

ותירץ שם דכתב לשון רבים משום שהוצרכו לכתוב השם ולפיכך הוצרכו עשרה לעמוד על גביו כדי לכוון יחד, ומסיים במושב זקנים וז"ל, "מכאן היה אומר החסיד אדם שכותב אזכרות במזוזה ובתפילין ובספר תורה צריך עשרה ולטבול ולהיות במקום טהרה מפני שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה" עכ"ל.

והעיר רבי אליהו ברוך פינקל, חידוש גדול הוא זה שאזכרות שבסת"ם יש לכתוב בפני עשרה מחמת הדין שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה (וגם בספר האשכול הובא מנהג זה) (ע"פ משלחן רבי אליהו ברוך)

וכן כתב **רבי משה שטרנבוך** על דברי המושב זקנים וז"ל- ודבריו הם חידוש שצריך עשרה כשכותב השם, וכן שצריך להיות במקווה טהרה. וכנראה נתכוון כשהוט טמא, שלא תהא בבית טומאה כמו נדה, וכעין דברי הראב"ד בספר המקצועות, שבמקום שנמצאת נדה אין לשא כפים. ולא מצאתי לו חבר, ואין בידי כאן מפרשים לעיין אם הביאו דבריו ומה שפירשו בו.

וסיים- ומיהו לענין טבילה שמענו סופרים שנהגו לטבול ולטהר לפני שכותבים שמות הקדושים (טעם דעת)

ובמפרשים כתבו הטעם שנכתב 'ויכתבו' בלשון רבים, מפני שהציץ הוא העשייה האחרונה בבגדי הכהונה ומפני כן התעסקו כולם בעשייתו (אברבנאל, וכן בהעמק דבר) (ואוצר מפרשי התורה)

משה בירך את כלל ישראל- 'יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים' ויש לבאר השייכות של ברכה זו

"וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה" (לט, מג)

בתורת כהנים איתא, "ויברך אותם משה", מה ברכה ברכן, אמר להם, תשרה שכינה במעשה ידיכם, רבי מאיר אומר, כך ברכן, "ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים", והם אמרו לו, "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'".

וצריך ביאור, מה השייכות של ברכה זו של 'יוסף עליכם ככם אלף פעמים' לבנין המשכן.

ונראה לבאר בזה, דהנה מצינו בכתובים שבית המקדש נקרא 'מטה', וכדכתיב בשיר השירים, 'הנה מטתו שלשלמה', וכן כתוב שם 'אף ערשנו רעננה', ובמלכים (ב, יא) כתוב על בית קדשי הקדשים "חדר המיטות אשר בבית ה'".

וברש"י בשיר השירים כתב דבית המקדש נקרא כן, משום שבית המקדש הוא מקום פריין ורביין של ישראל, ובתרגום שם כתב, 'ובעידן די את משרי בפורינא חביבתא, ובננא סגין עלוי ארעא, ואנחנא פישין וסגין, כאילן דנציב על עינא דמאי', והיינו כמבואר ברש"י דהמקדש נקרא בלשון 'מטה', על שם פוריא, דהוא לשון פריה ורביה, ועל ידי השראת השכינה במקדש, ישראל פריין ורביין.

ולפי זה הרי מבואר היטב דבעת בנין המשכן, מברכם שיוסף ה' עליהם אלף פעמים, שהרי בהשלמת הקמת המשכן נשלם הקמת מקום פריין ורבייתן של ישראל, ועל כן הוא מברכם שירבו מאוד. (שיעור חומש- רבי חיים פינשטיין)

אשר בשעריך-

הגאון הגדול ר"א נבנצאל שליט"א:
מדברי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בענייני פורים

הנה יש לדון, אי לעתיד לבוא תתקיים מצות "מתנות לאביונים". דהנה בגמ' שבת (קנא:) איתא, שלעתיד לבוא לא יהיו עניים. ולפי"ז נמצא שלא יהיה נוהג בפורים מצוות "מתנות לאביונים".

ברם צ"ע מדברי הרמב"ם שכתב (פ"ב ממגילה הי"ח), "ימי הפורים לא יבטלו לעולם שנאמר 'ימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'".

והביא הגאון הגדול ר"א נבנצאל שליט"א, מה ששמע ממו"ר מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שלעתיד לבוא באמת ללא יהיה אפשר לקיים מצוה זו.

וסיפר, כי הציע לפני הגרש"ז אופן לקיים המצוה אף שלא יהיו עניים, על ידי ששני יהודים יפקירו נכסיהם, וכולם יתנו להם את ה"מתנות לאביונים" אך לא הסכים לכך מרן זצ"ל.

ועוד הביא, מה ששמע עוד מהגרש"ז, שלעתיד לבוא גם לא יתחייבו בדין "חייב איניש לבסומי".

וטעם הדבר, כיון ששורש חיוב זה הוא, מפני שבעולם הזה, מסובבים בצרות ובמועקות, אין מר הנפש יכול לשמוח כדבעי בלא שיתנו לו יין, ורק כאשר היין מערבב את הדעת ניתן לשמוח. אך לעתיד, כשישמח ישראל בעושי, ונסו יגון ואנחה, שוב לא יהיה החיוב לבסומי עד שיעור ביטול הדעת, (ואף שעצם חיוב שתיית היין לא יתבטל). (מציון מכלל יופי)

ומעניין לעניין, נביא עובדה לא ידועה על מרן הגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל, (מובא בספר הליכות שלמה), מאז היותו בר מצוה היה קורא הוא, את המגילה לפני אמו הרבנית ע"ה שכבדו אוזניה משמוע והתכוון לכך ימים רבים לקראה בטעמיה ודקדוקיה, והתאמץ לקרוא בקול רם סמוך אליה, כדי שתשמע קולו בלא להזדקק למכשיר השמיעה שהשתמשה בו. וסיפר בנו של הגרש"ז, שכעבור עשרות שנים קרא הוא את המגילה לפני זקנתו, ואמר אח"כ לאביו, שכמדומה לו שאינה שומעת כל תיבה ותיבה, ואמר לו הגרש"ז, "דע לך בני כי מעולם לא עלה על דעתי שהיא שומעת כהלכה וכל מה שעשיתי לא היה אלא להפיס דעתה ולכבדה".

מדוע פותח הרמב"ם בפירוש המשניות: במילים 'אמר ה' יתברך'

"ויבצאל בן אוזי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה" (לח, כב)

בפרשה זו כתוב ארבע עשרה פעמים 'כאשר צוה ה' את משה', וידועים דברי הבית הלוי שכתב, שעיקר חטא העגל היה במה שעשו ישראל מעצמם ולא על ידי ציווי, ואף על פי שהיה להם בזה כוונות עליונות כמבואר ברמב"ן, מ"מ היה חטא במה שעשו מעצמם שלא על פי ציווי ה', ולכן בהקמת המשכן שהיא תיקון לחטא העגל, נזכר שוב ושוב שעשו הכל על פי ציווי ה' ולא מעצמם.

עוד יש לומר, בהקדם מה שאמר הגר"י גוסטמן ששמע ממרן הגר"ע, שבכל פעם שאדם לומד תורה ומחדש בתורה, הוא צריך לחשוב האם הדברים מתאימים שיכולים לומר עליהם שזהו דבר השם, והאם זו היא דעת ה' או רצון ה'.

והוסיף הגר"ע שכן מצינו ברמב"ם בפירוש המשניות, שבהרבה מקומות מתחיל את דבריו בתיבות 'אמר ה' יתברך', ואמר הקב"ה וכדו', וסיים הגר"ע זי"ע שלכן כשאני מחדש בתורה אני חושב על כל דבר ודבר אם שייך לומר על זה אמר הקב"ה".

ומשום כך אמרה תורה כאשר צוה ה', וכמו שנתבאר בפרשת ויקהל (לה, כט), כי יש אשר מתחילה מתכוונים לעשות את מצות ה' בשלמות, אבל בשעת עשיית המצווה שוכחים הם את הקב"ה ועושים כן עבור מטרות אחרות, כבוד וכדו', ועל זה העידה התורה שכל עשיית המשכן מתחילה ועד סוף היתה כאשר צוה ה' את משה. (משלחן רבי אליהו ברוך)

מרן הגר"ח זצ"ל: "אין לשום איש כוח לחלוק עם משה רבינו"

"וּבְצִלְעָל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהִידָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח,כב)

והנה בראש ספר 'עמודי שמואל' אחר הסכמת מרן הגר"ח סאלווצצ'יק זצ"ל כתב המחבר שם בזה"ל

"הנני בזה להודיע, אשר הרב הגאון רשכבה"ג רבינו הר"ר חיים שליט"א הגאב"ד בבריסק, כאשר העביר עיניו עין הבדולח בעיון בקורת ספרי 'עמודי שמואל', ביקש ממני להשמיט הפלוגתא של משה רבינו ע"ה ובצלאל, שמביא אנכי בספרי עמ"ש בסדר בראשית.

כי לפי דעתו אין לשום איש כח לחלוק עם משה רבינו ע"ה, וכדכתיב במלאכי (ג, כב) 'זכרו תורת משה עבדי', והשבתי לו על אתר אשר כן מצאתי ג"כ בפנים יפות עה"ת, דפליגי משה רבינו ע"ה עם בצלאל בפלוגתת ב"ש וב"ה, אי שמים נבראו תחילה אי ארץ נבראת תחילה, ואעפ"כ ביקש ממני להשמיט, ואמרתי לו שאשמיט באם עוד יהא אפשר, והנה בבואי לווארשא לבית הדפוס כבר היה נדפס.

ולמען למלאות רצון קדשו אמרתי לחקוק בעט ברזל ועופרת דעתי בזה ואנכי מבטל דעתי בזה". (תורת בריסק)

הוכחת הגר"י מהרמב"ם, בשבת יש "למנות" את המאה ברכות

"מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֶדָן" (לח, כז)

ענין בעל הטורים שכתב, מכאן ("מאת אדנים") סמך לחיוב ברכות מה"ת, והיינו מפני שהם כאדנים, משום שברכות אלו המה יסודות בדרך החיים, לברך את ה' ובאכילה ושתיה בקימה ובשכיבה ובלימוד תורת ה' שהכל ממנו ית"ש.

והנה הרמב"ם (תפילה ז יד) פסק, דמעיקר הדין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ובשבת חייב להשלים המאה ברכות, וכלשון הר"מ (הל' טז) "כיצד אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומברך לפניו ולאחריו ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה ברכות".

ורבי משה שטרנבוך כתב: ושמעתי בשם מרן הגר"י הגאב"ד דבריסק, שדייק בלשון הרמב"ם "ומונה כל הברכות" שחייבין בשבת למנות דווקא, שאל"כ לא ידע המנין, ונמצא שלא יברך מאה ברכות.

וצריך מאד לזהר בזה, ויש בזה סוד נפלא להגיע ליראת שמים, ורמז לזה מה ה' אלוך שואל מעמד כי אם ליראה, ודרשו חז"ל, "מה" היינו מאה ברכות, שמביאים ליראה. (טעם ודעת)

ממה התפעל משה בדברי בצלאל הרי סברא פשוטה היא

"וּבְצִלְעָל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהִידָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

פירש רש"י - א"ל משה בצל קל היית, כי בוודאי כך ציווה לי הקב"ה. ולכאורה צריך ביאור, דאם זה סברא כ"כ פשוטה, שבתחילה בונים בית ואח"כ כלים שכך מנהג העולם, א"כ למה משה התפעל מדבריו של בצלאל וא"ל בצל קל היית?.

וביאר רבי אהרון ליב שטינמן ע"פ המבואר בערכין (טז.), דמכנסיים היה מכפר על ג"ע, ולפי זה יתכן שכל דבר במקדש היה מכפר על איזה עניין.

ויש להסתפק אם זה מכפר רק אחר שהיה במשכן, או גם קודם. ויתכן שהיה מקום לומר שגם לפני שהיה במשכן אם ימשחו את זה מכפר, ואז אפשר שכדאי להקדים לעשות את הכלים, ונמצא שלמעשה הכריע בצלאל שכל הכלים כל זמן שאין משכן, אין להם שום דין ולא ימשחו אותם, וזה בצל קל להבין שכל ההשראה היא רק המשכן. (ע"פ אילת השחר)

מדוע - בארון כתיב "ושמת" ובשולחן כתיב "והבאת"

"וְיִשְׁמֹתָ שָׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וגו'" "וְהִבַּאתָ אֶת הַשֻּׁלְחָן" (מ, ג, ד)

יש לדקדק מדוע בארון כתיב לשון "ושמת", ואילו בשולחן כתיב לשון "והבאת", מה פשר שינוי הלשון.

ונראה משום שכידוע, היה הארון "נושא את נושאו", ולא היו צריכים "להביאו", אלא אך להניחו במקומו.

אלא דצ"ב מהא דכתיב ביה לעיל (כו, ל), לשון הבאה "והבאת שמה מבית לפרוכת את ארון העדות", וכן להלן (מ, כא), "ויבא את הארון אל המשכן".

וצ"ל דהיינו משום שמצד משה רבינו היתה "הבאה", כמש"א ש"הארון נושא את נושאו", כלומר רק מי שהוא "נושא" את הארון, הארון גם נשאו, והיינו שמצד "נושאו" של הארון ודאי שהיתה "הבאה", ואך כשבא ציווי של "ושמת", זה מעשהו של משה רבינו בעצמו, והוא אינו צריך לעשות, אינו אלא אך "ושמת", ודו"ק. (ברכת מרדכי)

הגאון הצדיק רבי משה יהושע לנדא זצ"ל ה' אדר תש"מ

כישרונותיו היו לשם דבר, ומסופר כי פעם אגב עיסוקו בהאדרת כתבי הראשנים נצרך לראות כת"י מסוים שהיה בנמצא בספריה הלאומית ולשם היה אסור להכניס אף לא דף ועט בכדי שלא יעתיקו משם מכתבי הידות היקרים ששם, אך הוא היה יושב ועובר על הכתבים וזוכר לאחר מכן להפליא ולא החסיר מילה אח"כ מכל הנכתב.

הגר"י לנדו בשיחה שקיים לפני מספר שנים עם מקורבים, התבטא בביטויי הערכה מופלגים על רבי משה יהושע ובין הדברים אמר שהיה "צדיק יסוד עולם, היה מעולמות... לא מהדור הזה בכלל, מרומם מרומם, מרומם מעלה מהדור, היה איש מרומם מאד בכל המובנים... אפשר להבין למה שהעריצו אותו... קשה להידמות עליו..."

בני משפחתו הוציאו אחר פטירתו את כתביו בספר 'ישעות משה' על עניני זרעים, וציינו שהביאורים שכתב במסכת שביעית משנה חשיבות להן, בהיותם נכתבים על ערש דווי ומתוך חולשה עצומה וידיעה ברורה על מצבו המדאיג.

קידוש לבנה על ערש דווי

לאחר חמש שנות מחלה קשות הסתלק לבית עולמו הוא בן חמישים ותשע בלבד.

ידידו ורעו הגר"ח בריס סיפר (בשיחה עם האדמו"ר מסקווירא בשנת תשס"ב) על מה שהתרחש בליל פטירתו, רבי משה כבר לא יכל לדבר ל"ע, והוא נעשה מאד סהרורי ושובר, ראו עליו שהוא רוצה משהו ואינו יכול לבטאו, רצו לתת לו לשתות והראה שאינו רוצה, עד שעלה בדעת אחד לשואלו, אולי הוא רוצה לחדש את הלבנה, והראה בנענוע ראשו שאכן זוהי כוונתו, ממש לא יאומן כי יסופר, איך שהוציאו אותו על גבי מיטתו, והחל לחדש אל הלבנה, אמר מהחל ועד סוף הברכה 'מחדש חודשים' וכשהכניסוהו לביתו, פרח נשמתו ונסתלק כאילו רצה לקבל פני אביו שבשמים. (מקורות: המבשר תורני, בית מדרש מיר, דרשו, דברי שיח)

כניסת שבת ב"ב 5:27

יציאת שבת ב"ב 6:26

פרשת פקודי

גיליון 93

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

לוחות הברית, קיום המצוות, וחורבן המקדש

עניני חינוך - כל אחד יכול להיות גדול (ב)

מן הגרא"ל שטיינמן נשאל, כשאפשר להשקיע בכשרוני ובביוני,
את מי להעדיף? השיב: אינני מחבב במיוחד תלמידים כשרוניים, ולא
דחיתי את החלשים.

והסביר דבריו, נאמר במסכת סוכה (כחב) שהיו להלל שמונים
תלמידים, הגדול שבכולם רבי יוחנן בן עוזיאל, והקטן שבהם רבי
יוחנן בן זכאי.

והנה כשהרמב"ם מונה את סדר מעתיקי השמועה, הוא מונה את
הלל ושמואי שקיבלו משמועה ואבטליון, ויוחנן בן זכאי ור' שמעון
בן הלל הזקן קיבלו מהלל ושמואי, הרי שהקטן שבין תלמידי הלל,
הוא זה שזכה להיות מעתיק השמועה וממסרי התורה לעם ישראל.
וכעין זה כתוב ברבינו יונה (אבות א' א') 'בית שמאי אומרים אין
מלמדין אלא לתלמיד הגון וצנוע וכשר וירא שמים שנאמר וכו' ובית
הלל אומרים מלמדין לכל אדם וכו' לפי שאינכם יודעים איזה יכשר
זה או זה וכו'. וכה היה מעשה, הלל כנס לכל תלמידיו ושאל, יש כאן
כולכם? א"ל אחד מתלמידיו כולם כאן חוץ מקטן שבהם. אמר להם,
יבוא קטן שעתיד הדור להתנהג על ידו."

מכך ראינו על גבורה.

והקשה הרא"ש למה לא הביא ראינו מהקשרים דכתיב (פסוק קודם
לכן) "ויקם את המשכן וישם את קרשיו"?
וכתב ע"ז המהרש"א דלא קשיא שהרי במשכן נאמר "הוקם המשכן"
(לט, לג) שהוקם מאליו ולא בגבורתו של משה (רש"י שם - אמר משה
לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו ע"י אדם א"ל עסוק אתה בדרך נראה
כמקימו והוא נזקק וקם מאליו).

ובאמת צ"ב מה הקשה הרא"ש?

ביאר מן הגר"ח שמואלאביץ זצ"ל את דברי הרא"ש שהקשה, דאמנם
אמרו שהמשכן הוקם מאליו, מ"מ העזרה משמים לא ניתנת אלא כפי
המאמץ והיגיעה שהשקיע האדם בעצמו, וכפי זה מסייעין לו. וזה כוונת
חז"ל באומרים 'גיבור', היינו שגיבור ביגיעה ובניצול כל הכוח שניתן לו.

לקיחת לוחות הברית - עבודה

"ויקח ויתן את העדות אל הארון" (מכ)

העיר מן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ב"טעמא דקרא", מדוע בכל סדר
הבאת כלי המשכן כתוב רק "ויתן" "ויפרוש" "ויבא" ולא הזכיר תחילה
ה"ויקח", אע"פ שבדאי קודם להבאה היתה לקיחה, ורק בלוחות הזכיר
ה"ויקח ויתן"?

וביאר, שבכל הכלים לא מצינו דינים מיוחדים על אופן וצורת
לקיחתן, לכן לא הזכירה התורה בהם "ויקח" דאין בזה נפ"מ לדינא,
משא"כ בלוחות הברית שהיה להם דין ספר תורה, ובה מצינו דינים רבים
על אופן וצורת לקיחתן, שצריך ליטלן בימין ולפנות עמה לימין וצריך
ללוותה, על כן עצם הלקיחה נחשבת לעבודה, ולכן נאמר בה "ויקח ויתן".

מדוע חורבן המקדש נזכר בחורבן המשכן?

"אלה פקודי המשכן משכן העדות" (לח, כא)

רש"י כתב: מכך שהמילה 'משכן' כתובה שתי פעמים למדו חז"ל
שטמון כאן רמז למשכן שנתמשכן פעמיים בשני חורבניו, בגלל
עוונותיהם של ישראל.

ויש להבין, הלוא המקדש נחרב ולא המשכן?

ביאר הגאון רבי אליהו מייסקובסקי זצ"ל שבמקדש יש קדושת
המקום, וקדושת הבית והכלים. ואילו במשכן שהיה נע ממקום למקום,
היתה בו רק קדושת הבית והכלים, ולא קדושת המקום.

כאשר נחרב המקדש בטלו רק הבית והכלים, אבל קדושת המקום
נותרה על כנה. וזה רמז בפסוק זה, שהחלק של ה"משכן" שבמקדש -
הבית והכלים - הוא שנחרב שתי פעמים, אבל קדושת המקום נותרה
וקיימת לעד. [וי"ל עוד ע"פ עירובין ב, א דמקדש איקרי משכן].

מדוע דווקא כאן מוזכר ענין החורבן

ויש לשאול, מדוע דווקא כאן בשעת נתינת החשבון (על הכסף והזהב
שניתנו למשכן) התורה מרמזת על החורבן, לכאורה היה לו לרמוז ע"ז
בתחילת הציווי על המשכן?

ביאר הרבי מסאטמר זי"ע ע"פ מה שאחז"ל (יומא ט, ב) שבית המקדש
נחרב בעוון שנאת חנם. והנה אחז"ל (שמו"ר נא, ו) שהיו כאלו שחשדו
במשה רבינו שנטל מן הכסף לעצמו ונתעשר מזה, ולכן הוצרך למסור
לישראל דין וחשבון על כל פרוטה [וכן בתנחומא: אמר משה, יודע
אני שישאל רוגנים הם, הריני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן
עיי"ש].

החדש והשנאה למשה רבינו היתה בודאי שנאת חנם. ולזה אמר
הכתוב "אלה פקודי המשכן משכן העדות", היינו שבשביל הטעם
שהוכרח משה ליתן המספר וחשבון של המשכן, דזה היה בחינת שנאת
חנם, זה היה ג"כ הגורם ל"משכן העדות" - מה שנתמשכן המקדש בעוון
שנאת חנם של ישראל.

אין מלווין לאדם כסף וזהב אלא תורה ומעש"ט

"אלה פקודי המשכן"

הנה ידוע הכלל שבכל מקום שמוזכר "אלה" - פוסל את הראשונים,
וכאשר נאמר "ואלה" - מוסיף על הראשונים. ומה באה כאן התורה
למעט ב"אלה פקודי"?

מבאר האור החיים הקדוש "אומרו אלה - לפסול כל מנינים שבעולם,
כי כל מה שימנה אדם מקנינים המדומים, אין מנינו מנין וכו' אבל מנין
זה עומד לעולם". וכמו שאמרו באבות (ו, ט) "בשעת פטירתו של אדם,
אין מלווין לו לאדם לא כסף ולא זהב... אלא תורה ומעשים טובים...". רק
"פקודי המשכן" - קנינים רוחניים שעומדים לנצח, וכסף שניתן לצדקה
ומעש"ט, מנינים עומד לעד.

רק כשאדם עושה כל שביכולתו מקבל סיוע מהשמים

"ויקם משה את המשכן" (מ, ח)

בגמרא בנדרים לח, א אמרו שאין הקב"ה משרה שכירתו אלא על
גיבור עשיר וחכם, ואת כולם למדו ממשה. ובתחילה הגמ' רוצה ללמוד
'גיבור' ממשה שנאמר בו "ויפרוש את האהל" (מ, יט), ודוחה הגמ' שאין

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

חיוב קטנים שהגיעו לגיל חינוך במצוות הפורים

חיוב חינוך קטנים א. ב'משלוח מנות' ב. 'מתנות לאביזנים' ג. ב'משתה ושמחה' ד. בקריאת המגילה ה. בלא ילבש

או בשמיעתה?

ותירץ ידי חובת חינוך היה יוצא אם היה קורא להם בביתם, אבל כדי לפרסם הנס ביותר מנהג להביאם לביהמ"ד שישמעו בציבור, כדי לחנכם שגם בגדלותם ישמעו בציבור.

בישוב קושיית הביה"ל נראה דלמבואר שחיוב קטנים במגילה הוא משיועדים לקרוא את כולה מסתבר שזה מגיל עשר ומעלה, וא"כ ניחא שלפני שהגיע לגיל זה משכח"ל קטנים שאינם מבלבלים את הציבור, ובקטנים אלו כתב המחבר שטוב להביאם לשמוע מקרא מגילה.

שתי הלכות ב'חינוך' א. שיקימו המצוה ב. שיתרגלו לעשות המצוות

ואע"פ שעדיין לא הגיעו לחינוך מצות קריאת המגילה דלא יכולים לקיימה כתיקונה, מ"מ כתב ה"רבינו מנחם" על הרמב"ם בהלכות שביתת עשור (פ"ב ה"י) שבמצות חינוך מלבד החיוב על הקטנים לעשות את המצוות כמו הגדולים בשלמות, נאמרה הלכה נוספת שחובה על האב להרגיל את בנו ללכת בדרך הישר כדי שיהא רגיל בו בזקנותו כדכתיב "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו", וחובה זו היא גם כאשר המצוה לא מתקיימת בשלמות. מטעם זה מחנכין הקטנים להתענות ביה"כ לשעות אע"פ שלא מקיימים המצוה בשלמותה. - א"כ י"ל שהבאת תינוקות אלו לשמוע מקרא מגילה, הוא מהדין חינוך השני להרגילו בשמיעת המגילה לכשיגדיל.

בדברי בהגר"א הנ"ל ש'זכרם' לא יוסף מזרעם היינו קריאת המגילה שאפי' קטנים חייבים בקריאת המגילה מבואר כאן' חידוש גדול שחובת קטנים במקרא מגילה הוא מדברי קבלה, ולא מהדין חינוך הכללי דכל המצוות. וצ"ע דקיי"ל כרבנן במגילה דף ט"ב, דאין קטן שהגיע לגיל חינוך מוציא גדול בקריאת המגילה וכתבו שם התוספות דטעמם הוא משום שאין תרי דרבנן מוציא חד דרבנן, ואם כדברי הגר"א תרוויהו חיובן מדברי קבלה! ויש ליישב.

קטנים באיסור 'לא ילבש' בתחפושות

הרמ"א בסימן תרצ"ו סעיף ח' כתב דמה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונים אלא לשמחה בעלמא, וי"א דאיסור אבל המנהג כסברה ראשונה.

המשנה ברורה (בסימן תרצ"ו ס"ק ל') כתב דהב"ח ובאר הגולה מחמירין בלאו ד"לא ילבש" ולדעתם יש לבטל מנהג זה, אולם אם כל המלבושים של איש ורק לובש מלבוש אחד של אשה וניכרים הם, כתב הפמ"ג דאפשר שאין למחות בהם.

המנ"ח במצוה תקמ"ב (אות ג') כתב שכל בנות ישראל מצוות בלאו ד"לא יהיה כלי גבר על אשה", חוץ מחרשת שוטה וקטנה ופשוט דהוא ככל הלאוין. והוסיף "ואפשר דחמור יותר דהוא לתא דעבודה זרה" כמש"כ החינוך שדרכן של עובדי ע"ז היה בכך, וכן שורש לאו זה להרחיק מאומתנו הקדושה דבר ערוה.

וצ"ב היכן מצינו שקטנים הוזהרו ונתחייבו באיסורין החמורין יותר מבשאר הלאוין, הא קיי"ל דקטנים מדאורייתא לאו בני מצוה גינהו? והנראה בזה דהנהגה "נחל יצחק" (סימן ז' ס"ק ד') וה"אור שמח" (הלכות אסור"ב פ"ג ה"ב) כתבו להוכיח מהגמ' בסנהדרין דף נ"ה, ב' גבי קטן שבא על הבהמה שנהרגת משום שנעשתה תקלת עוון על ידה, שקטנים שהגיעו לכלל דעת שבדעת כזו בב"נ חשיב גדול (דשיעור גדלות מבין י"ג נאמר רק בישראל כמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד סימן קפ"ב), הם מוזהרים באיסורין של ז' מצוות ב"נ משום דליכא מידי דלעכו"ם אסור ולישראל שרי.

לפי יסוד זה י"ל שמכיון שאיסור "לא ילבש" הוא מאבזרייהו דעריות ועבודה זרה כמבואר ב"חינוך" ובני נח נצטוו גם על אבזרייהו דשבע מצוות, א"כ א"ש מש"כ המנ"ח דמכיון שלא זו היא ענף מעריות או ע"ז גם קטנים שהגיעו לכלל דעת מוזהרים בזה. **ה"אגרות משה" (אבהע"ז ח"ד סימן ס"ב) מסיק דמגיל שלש יש לחנך קטנים לאיסור "לא ילבש".**

חיוב חינוך קטנים במצוות 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביזנים'

הפמ"ג (בסימן תרצ"ה א"א ס"ק י"ד) כתב "יראה שצריך לחנך קטנים במשלוח מנות ומתנות לאביזנים, דאף במצוות דרבנן יש חינוך".

בספר "לקט יושר" (תלמיד תרה"ד) כתב שרבו היה נוהג שבניו יקיימו מצות משלוח מנות ומתנות לאביזנים, אולם לא ברירא מהו גיל הילדים שחיובם לכך ועכ"פ היו פחות מט"ו שנים, אבל שפיר יתכן שהיו אחר גיל המצוות.

האשל אברהם (בוטשאטש) סי' תרצ"ה כתב שאין חוששין לחנכם במתנות לאביזנים, כיון שע"פ רוב אין להם מעות משלהם. וכן דעת הגרי"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"ג).

סברא זו שלא תיקנו חובת חינוך במצוה שיש בה נתינת ממון משום שלקטנים אין להם ממון, מסתברת יותר לשיטת תוס' בברכות דף מ"ח, א' שחובת חינוך מוטלת על הקטן, דלשיטת רש"י שחובת חינוך מוטלת על האב י"ל שיתחייב לספק צרכי הבן לקיום מצותו כמו שמחוייב לדאוג לציצית לבנו.

דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל שקטנים מגיל תשע יש לחנכם ליתן מתנות לאביזנים, ולכן יתן להם האב כסף שיקיימו מצוה זו, ואם נותן עבורם יקנה להם את הכסף.

קטנים שהגיעו לגיל חינוך במצוות 'משתה ושמחה'

כתיב 'והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור... וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'.

מבאר הגר"א ש"ימי הפורים הם ימי משתה ושמחה "לא יעברו מתוך היהודים" הגדולים, "וזכרם" שהיא קריאת המגילה "לא יסוף מזרעם" דאפילו קטנים חייבים בקריאת המגילה. ומבואר שקטנים לא חייבים במשתה ושמחה כלל.

ומבארים האחרונים שהטעם שלא תיקנו חובת משתה ושמחה לקטנים, משום שמצות חינוך מצינו רק במקום שעיקר המצוה היא המעשה כקריאת שמע ציצית מצה וכדומה, אבל במצוה שיסודה מתקיים בלב ע"י שמחת לבבו במשתה ושמחה לא שייך לחנכו במצוה זו כיון שקטן לא שייך שירגיש שמחה כהלכתה, משום שהכל אצלו כשחוק ואין חינוך למצות שמחה באופן זה.

ה"מועדים וזמנים" (ח"ב סימן ק"צ בהערה) הוסיף שסברה זו כתב הר"ן בפסחים ק"ח ומהמר"ם חלאוה דמסיקי דל"ש חינוך קטן במצות ד' כוסות בפסח, משום דבעינן שיהנה וישמח בו, וקטן אינו נהנה מיין וחסר בו עיקר החפצא דמצוה, (וע' מ"ב סימן תע"ב ס"ק ט"ו דלהרבה פוסקים לא נתקנו ד' כוסות לקטנים).

הנפק"מ בזה שקטנים אינם חייבים במצות 'משתה ושמחה' היא **אם השולח מנות לקטן יצא ידי חובה**, דלדעת תרוה"ד כל מטרות מצות משלוח מנות היא כדי שתהיה הרווחה בסעודה לבעלי השמחה, ואם הקטן אינו מחוייב בזה א"כ השולח לקטן לא יצא יד"ח.

מאימתי חל חיוב חינוך קטנים בקריאת המגילה

הרמב"ם (ירוש הלכות מגילה) כתב "ומחנכין את הקטנים לקרותה" והשו"ע סימן תרפ"ט העתיק את לשון הרמב"ם.

מבאר הגר"נ קרליץ זצ"ל ("חוט שני" ח"ד עמ' ש"ח) שמכיון שמבואר בריש מסכת ערכין שקטן מתחייב במצוות כשהגיע לגיל שיכול לקיימה בשלמות כגון במצות לולב משיודע לנענע ובציצית משיודע להתעטף, א"כ זמן חינוך קטן לקריאת המגילה הוא ממתי שיכול לקרוא את כל המגילה כולה.

ואע"פ שאינו יכול לשמוע את כולה מחמת שקשה לו להתרכז בכל שמיעתה, מ"מ המצוה היא לקרוא ולא לשמוע ולכן תלוי משעה שיכול לקרוא את כולה.

באו"ח סימן תרפ"ט סעיף ו' נפסק שמנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה. - **תמה הביה"ל** (ד"ה "מנהג") כיון שודאי שכונת המחבר לקטנים שהגיעו לחינוך דהקטנים ביותר רק מבלבלין, וא"כ מאי דקאמר "מנהג טוב" הלוא מדינא מחוייב לחנכם בקריאת המגילה

כניסה:	יציאה:	ר"ת:
17:30	18:21	19:04

עניני הפרשה

שיעורו השבועי של מורנו הרב מאיר ישראל שליט"א

י"ל ע"י ישיבת קיבוץ "נר ישראל"

עיונים

ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו (שמות מ, לא)

איתא בזבחים (יט): "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל כיוור שאין בו כדי לקדש **ארבעה** כהנים ממנו, אין מקדשין בו שנאמר (בפרשתנו) ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו" ופירש"י (שם) "משה ואהרן - תרין ובניו תרין". וברמב"ם (הלכות ביאת המקדש פרק ה, ג) הביא מקור אחר וז"ל "כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר (בפרשת כי תשא) ורחצו ממנו אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמהם הרי ארבעה" עכ"ל. ומה שצריך פנחס עמהם, אף שבפסוק כתוב 'בניו' צ"ל דס"ל 'בני בניו' הם כבנים. וכתבו האחרונים (התו"ת מ"ל, והאבה"ז שם) שהיה לרמב"ם גירסא אחרת בגמרא. ועל שני המקורות יש להקשות, הלא **נדב ואביהוא** היו עדיין בחיים ורק ביום השמיני למילואים מתו, וא"כ 'בניו' של אהרן 'ארבעה' וצריך כיוור הראוי **לששה** או **חמשה** אנשים? ויש ליישב בכמה אופנים:

א. ב'שיטה מקובצת' (זבחים שם, אות ג) וז"ל "ואם תאמר ליבצי שיתא דד' בנים היו לאהרן. וי"ל **דכבר מתו נדב ואביהוא**" עכ"ל. ודבריו צ"ע, שהרי מתו רק **ביום השמיני** כמבואר בפסוקים ומשה שימש רק **בשבעת** ימי המילואים כמ"ש רש"י שם.

ב. עוד תירץ השטמ"ק שם וז"ל "**דבשמיני למילואים נמי שימש משה**, שמה שהובחרה העבודה באהרן כדכתיב 'קרב אל המזבח' היינו דווקא עבודת היום כגון עגל וכבש דשייכי ליום השמיני... אבל תמידין וקטורת, זה עשה משה" עכ"ל. וכן משמע מרש"י בפרשתנו וז"ל "**יום שמיני** למילואים והשוו כולם לכהונה ותרגומו ויקדשון מניה. בו ביום קדש משה עמהם". ושפיר לומדים מהפסוק הזה שהיו ארבעה כהנים בלבד באותו הזמן משה, אהרן, אלעזר ואיתמר. ויש להעיר שרש"י סותר דבריו שפירש שם בסוגיא וז"ל "שאף משה כהן היה **בשבעת** ימי המילואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת מיהו קרא להכי מידרש" עכ"ל. משמע שמשה לא שימש ביום השמיני כלל. ועיין מה שהאריך בספר 'מגד יעקב' (לרבי יעקב גד קליימן שליט"א. זבחים סימן מה). ועוד הקשה ה'אבי עזרי' (ביאת מקדש ה, ג) הלא בתחילת היום עבדו גם נדב ואביהוא ורק בסופו מתו וא"כ היו ששה כהנים בשעת קידוש.

ג. ה'תורה תמימה' מתרג' נפלא וז"ל "יש לומר דפי' הכתוב 'ורחצו' אינו צווי, אלא **ספור דברים בהוה**, כמו והיו רוחצים, שמספר הכתוב שהקים משה את המשכן ושם את הכיור ונתן מים ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו, ומצינו הרבה לשונות כאלה במובן זה, וס"ל לר' יוסי ב"ר חנינא בעל המאמר הזה כמ"ד במ"ד פ' אחרי, **שמתו נדב ואביהו בשביל שלא היו רוחצים ידיהם ורגליהם** קודם כניסתם למקדש, וא"כ היו באמת רוחצים רק שני בני אהרן אלעזר ואיתמר, ועם משה ואהרן היו ארבעה. ובאמת יש סמוכין לומר דהפי' ורחצו שבכאן אינו צווי, יען כי בכלל צווי ענין זה מבואר בר"פ תשא, ובכאן לא איירי בכלל בענין צוויים אלא בספור דברים" עכ"ל.

ד. ה'כסף משנה' (שם) מתרג', שעיקר הלימוד מדכתיב 'בניו' ולא **כל בניו** דרשינן מיניה מיעוט רבים שנים, אף שהיו נדב ואביהוא בחיים. וז"ל "ותמימה לי שבזמן שנאמר אותה פרשה עדיין לא מתו נדב ואביהוא וא"כ הוה ליה לאצרכי שהיו מים בכיור כדי לקדש ה' או ששה. ורש"י גרס 'ורחצו ממנו משה ואהרן תרין ובניו תרין' והוא פסוק הכתוב בפרשת **פקודי** והשתא ניחא, דה"ק יהיה בכיור מים שיעור שירחצו ממנו משה ואהרן ושנים מבניו, דמיעוט רבים שנים, **דאם לא כן הו"ל וכל בניו**" עכ"ל.

ה. בספר 'עבודת ישראל' כתב להקשות על תרג' זה, דאם הלימוד ממה שנכתב 'בניו' ולא 'כל בניו' ומזה למדו שהיו רק שנים, א"כ במשיחה שנאמר 'ומישה את אהרן ואת בניו' גם נמשחו רק שנים, וזה ודאי אינו. אלא מוכרח שעיקר הדין דבעינן כיוור לארבעה כהנים הוא '**קבלה' וקרא אסמכתא בעלמא** ולכן מה לי קרא דכי תשא מה לי קרא דפקודי. ועיין 'בעל הטורים' (שמות לז, ח) שהביא אסמכתא נוספת וז"ל "**לרחצה** - ד' במסורה [פעם אחת כאן 'ועשית כיור נחשת וכונו נחשת לרחצה'. ועוד פעם להלן מ"ל 'וישם את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה'. ועוד פעמיים בפסוק בדה"ב (ד, ו), 'ויעש כיורים עשרה ויתן חמשה מימין וחמשה משמאל לרחצה בהם את מעשה העולה וידיחו בהם והים לרחצה לכהנים בן]. שכל כיוור שאינו מחזיק כדי שירחצו ממנו ארבעה כהנים כאחד אינו כיוור" עכ"ל. ובמפרשים כתבו עוד אסמכתא, שבפרשת הכיור בכי תשא מוזכר ד' פעמים לרחצה ורחצו ע"ש.

ו. ה'חתם סופר' (שו"ת ח"א, או"ח סי' קעג) כתב וז"ל "מה שהקשה הכ"מ דעדיין לא מתו נדב ואביהו, יש לומר, שבשמינה ימי מילואים **שנאמר בהם רחיצת כל גופם לא בעי קידוש ידים ורגלים**, וביה"כ היה מצוה יתירה לטבול ולקדש ובאמת אינו חייב מיתה ביה"כ אם עבד בלא קידוש כמ"ש רמב"ם בעצמו (ה"ז) נמצא, **התחלת תשמיש הכיור היה ביום ב' אחר ח' למילואים** ואז כבר מתו נדב ואביהו, כנלענ"ד לישב. עכ"ל.

ז. בספר 'ראש המזבח' (זבחים כ: ד"ה או שטבל) תירץ ע"פ מש"כ תוס' במסכת ע"ז (לד.) וז"ל "וה"ר יעקב מאורליינ"ש פירש דאפי' נתקדשו, מ"מ **כל ז' ימי המילואים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו, היה נחשב כמו במה** ואין בגדי כהונה בבמה כדאמר בפ"ב זבחים (דף קט:)" וה"ה אין חובה של קידוש ידיו ורגליו כמ"ש כדאיתא בזבחים (קיג) ובגמרא (קט) יליף מקרא 'ובקרבם אל המזבח'. ועוד איתא בילקוט שמעוני (ויקרא - פרק ח - רמז תקטו) "ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים" - **באותה שעה זכו לקידוש ידים ורגלים** באותה שעה זכו בטבילת יום הכפורים". משמע שאכן בז' ימי המילואים לא רחצו מהכיור, רק אחרי שמתו נדב ואביהוא. וכ"כ ב'כלי חמדה' (כי תשא אות ג).

ח. בספר 'ברכת הזבח' (זבחים שם) הקשה על שיטת הרמב"ם דהלא בפ' כי תשא עדיין לא התכהן פנחס ורק לאחר זמן במעשה זמרי ואין כללו במנין הכהנים. ועוד הקשה הלא נדב ואביהוא היו בחיים באותו הזמן כק' הכס"מ. ותירץ 'וצריך לומר, **שמשה ראה בנבואה שיתכהן פנחס וימותו נדב ואביהוא** ולכן גירסת הרמב"ם היא הנכונה וילפינן מהפסוק בכי תשא אהרן ובניו שלשה ופנחס (בן בנו) עמהם ע"ש העתיד. אך צ"ע, הלא בגמרא מביא פסוק זה. ואולי היה לפני הרמב"ם גירסא אחרת בגמרא כמ"ש התורה תמימה עיין בדבריו (שם אות ט). וכ"כ ה'אבן האזל' (שם) וז"ל "ובודאי היה גירסתו כן בגמרא".

אמנם ה'מלבי"ם' (שמות ליט) מוכיח שלא יתכן לגרוס כגירסת הרמב"ם בגמרא בזבחים, שהרי פנחס לא נתקדש עדיין, ורק לדעת ר"י ור"ש בזבחים (דף ק"א ע"ב) פינחס נתכהן תיכף, אבל כיון דמאמר זה אמרו ר' יוסי בר' **חנינא**, ור' חנינא **אביו** ס"ל בזבחים שלא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי אי אפשר לומר שר' יוסי חולק עם אביו, ומוכרח כגירסא דידן שלמד מן הכתוב בפ' פקודי (מ' ל"א) עכ"ל.

ט. בספר 'כהן פאר' (זבחים שם) מתרג', שעיקר הלימוד מהפסוק בפקודי, והוקשה לריב"ח למה הפסוק כלל את משה עמהם, **הלא לא שימשו ביחד**, שמשה שימש בז' ימי המילואים ואהרן ובניו מיום שמיני ואילך. על כרחך שעיקר כוונת התורה בפסוק זה, ללמדנו מנין שיעור הכהנים בכיור, ואם היה כותב 'ורחצו אהרן ובניו' היינו אומרים '**חמשה**' שהרי נדב ואביהוא היו בחיים, לכן כלל משה עם אהרן (אף שלא שמשו יחד) והם שנים ועוד 'בניו' של אהרן ומיעוט רבים שנים, הרי ארבעה. וזה עומק הפשט בדברי רש"י בזבחים שכתב "שאף משה כהן היה בשבעת ימי המילואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת, מיהו קרא להכי מידרש" והבן.

י. ב'יריעות שלמה' (שם) מתרג' ע"פ רש"י בפרשת שמיני עה"פ "הוא הדבר אשר צוה ה' בקרובי אקדש" - והביא רש"י מזבחים (קטו) היכן דיבר? ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות טו) אל תקרי בכבודי, אלא במכוכדי. א"ל משה לאהרן, אהרן אחי, **יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום** והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" עכ"ל. ולכן א"א לומר כשצוה אה"כ 'ורחצו ממנו אהרן ובניו' דקאי על נדב ואביהו, **שכבר רמז לו הקב"ה שלא יצטרך לזה**. ואפשר שזהו ג"כ כוונת השטמ"ק 'שכבר מתו נדב ואביהו' - שכבר נגזר עליהם והודיעו" עכ"ל.

יא. ה'אבי עזרי' על הרמב"ם (שם) מתרג' ע"פ הילקו"ש (י, תקכ"ד) וז"ל "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא... **מסיני נטלו להם** שכן שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכין תחלה והם באים אחריהם, אמרו נדב ואביהוא, מתי שנים זקנים הללו מתים ואנו ננהיג את הקהל, אמר המקום נראה מי קובר את מי, הם קוברים אתכם ויהיו מנהיגים את הקהל" עכ"ל המדרש. מבואר שכבר **בסיני** נגזרה עליהם מיתה, לכן לא החשיבם במנין. והוסיף עוד שלשון הפסוק (שמות לז, כא) "ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו **לדורותם**" וכיון שנגזר עליהם שימותו קודם שנשאו ולא שייך בהם 'לדורותם' ע"כ שלא מנאם התנ"ך. והוספה זו רק לפי דברי הרמב"ם שלמד מהפסוק בכי תשא, כיון שבפסוק בפרשתנו לא נאמר 'לדורותם'.

ויברך אתם משה (שמות לט, מג)

איתא בילקוט (תי"ח) "ויברך אותם משה - ר' יוסי אומר: כך אמר להם 'ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" עכ"ל. וצ"ב למה ברכם שיוסיף להם 'אלף פעמים' דווקא? וביאר בעל ה'הפלאה' בספרו 'פנים יפות' (שמות לח, כב) הטעם, ע"פ מה שכתוב בילקוט, שביום הקמת המשכן היו עומדים כל ישראל בחצר המשכן בתוך 50 אמות ומשתטחים על פניהם, נמצא שלכל אחד ואחד צריך מקום של ד' אמות על אמה, שהרי 'גברא באמתא יתיב' וכל אחד תופס אמה וכשהוא בפשוט ידים ורגלים צריך ד' אמות. והנה רוחב חצר המשכן היה 50 אמה על 50 אמה ויכול להכיל רק **שש מאות עשרים וחמש איש בלבד** [50 אמה כפול 50 אמה, הרי לך 2500 אמה, לחלק לאמה על 4 אמות, הרי לך 625] ובזמן ההוא, היה מנין בני ישראל **שש מאות ושלושת אלפים ועוד עשרים ושתיים אלף לווים**, הרי לך 25 אלף איש שצריכים להיכנס בעזרה, כשעל פי החשבון מחזקת רק 625 איש. לכן ברכם משה 'יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים' ויהיה ברכה במקום 'פי אלף' שיוכלו להיכנס כולם בחצר המשכן. ודפח"ח.

לברורי

מקבץ תשובות מהקוראים שליט"א

א. מדוע לא הזכיר משה את הכרובים כשמפרט את הנצרך למשכן?

א. הבה"ח שב"ד נ"ו משיבת דברי מרדכי תירץ, כיון שהכרובים היו **מקשה אחת עם הכפורת חשיב כלי אחד**, כמו שבמנוחה לא הזכיר כפתורה ופרחיה וכו' ורק בעשיה מפרט כל דבר ודבר. ב. עוד הראה לצרור המור' (להד) שהק' כן ותירץ וז"ל "והזכיר להם כל כלי המשכן והארון והכפורת, ולא הזכיר הכרובים. אולי לפי שהייתה פ' זו בהקלה, ואולי נשארו שם אנשים מערב רב, ויחשבו מחשבות שהיו כמו אלהי זהב חס וחלילה" עכ"ל. ויש להעיר ממה שכתב פסוק קודם וז"ל "ורמז גם כן באומרו 'את כל עדת בני ישראל' - להורות, כי בראשונה לפי שנצטוו הדבר לכולם והיה בהם ערב רב לא עלתה המלאכה לפועל, לפי שהם לא ראויים למשכן ולשכינה. אבל עכשיו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, **הנשרים בלי עירוב ובלי פסולת**".

ב. והנשיאים הביאו את הבושם... ולקטורת הסמים. הלא הקב"ה אמר למשה קח לך - משלך?

א. הרה"ג יהונתן. ש. שליט"א תירץ כבר הקשה כן הרש"ש (יומא ג'), ותירץ ש'קח לך - משלך' קאי רק לענין **פעם ראשונה** ותו לא. וכן תי' השפ"א (שם), יעו"ש מה שהוסיף בזה. וכן תי' הנצי"ב (מרומי שדה, שם), אך דחה פי' זה, כיון דאף לענין שמן המשחה כתיב 'קח לך' דצריך להביא משלו, ובפרשתו כתוב שהנשיאים הביאו אף שמן המשחה, והרי שמן המשחה היה פעם אחת בלבד וא"כ לא שייך לתרץ כנ"ל. ב. עוד תירץ, ש'קח לך - משלך' היינו **שיהא גזבר ע"ז**, וזה שפיר שייך לומר שהנשיאים הביאו את הדברים למרע"ה. ג. עוד הראה לספר 'וללוי אמר' שהביא לתרץ בשם ר' מנחם זעמבא ע"פ הירושלמי ביומא, **שציבור יכול לנדב ולמסור ליחיד ונחשב כשלו**, ואף כאן הביאו הנשיאים למרע"ה כדי שייחשב שהביא משלו וקרוי 'שלו'. ד. והרה"ג משה סנדרוביץ שליט"א תירץ לפי התרגום שהנשיאים הכוונה לעננים והם הביאו בדרת המן על המחנה, וידוע **שהמן בזכות משה** כמבואר במסכת תענית (ז). לכן חשיב 'משלך'. והראוני שכן כתב ה'משך חכמה' (לד), ה. הרה"ג רבי שמעון אביעזר שליט"א תירץ שכל הסימנים היו משל משה ממש, ורק את 'הבושם לקטורת - אפרסמא דכיא' הביאו הנשיאים. והצרי' הוא מעץ האפרסמון. ועיין רמב"ן (שמות לד), וז"ל "הרמב"ם (כלי המקדש ב,ד) מכניס בקטרת עץ האילן הנזכר הנקרא בערבי "עוד בלסאן", נראה שסבור כי רשב"ג שאמר 'הצרי אינו אלא שרף הנוסף מעצי הקטף' בא לחלוק ולומר **שאין הצרי מסממני הקטרת**, כי הוא אינו אלא שרף, ובקטרת אין השרף נכנס בו אלא **הקטף עצמו**". ודו"ק.

ג. אמה אורכו ואמה רוחבו רבוע - הקשה הרה"ג רבי מאיר זרביב שליט"א מה שייך אורך ורוחב בריבוע המזבח והחושן?

א. אמר"ר הגה"צ רבי חיים ישראל שליט"א תירץ לענין המזבח שייך אורך ורוחב **כלפי בית המקדש**, שהרי היה דין היכן להעמידו והיכן יהיו בדיו. וכן תירץ הרה"ג רבי חיים רבינוביץ שליט"א. והוסיף הרה"ג יהונתן. ש. שליט"א שהייתה חשיבות בשעת הבניה לייחד כל צד במזבח באיזה צד יעמוד בעת חנייתם (וכן בביהמ"ק) והיינו שלא יחליפו כל פעם צדדים, שפעם צד א' יהיה לצפון ופעם אחרת צד ב' יהיה לצפון, כי לכל צד יש את החשיבות שלו ומעלין בקודש ולא מורידין כדאשכחן בקרשי הסוכה ואכמ"ל. ב. הרה"ג רבי עדיאל טוויג שליט"א הראה לרשב"א בעבודת הקודש לגבי מבוי (והביאו הבית יוסף סימן שס"ג, כו) **שאורכו היינו 'דרך כניסתו'** וה"ה הכא. אך עדיין לא מתורץ לגבי חושן. ג. הבחור החשוב שב"ד נ"ו תירץ, שגם בחושן מתייחס **כלפי הכהן הלובושו** ואורכו של החושן מקביל לאורכו של האדם (קומתו). ד. רבים תירצו, מחושן לא קשה כלל, כיון שהיה **כפול** זרת אורכו וזרת רוחבו אבל כשהיה פתוח היה אורכו שתי זרת ורוחבו זרת, ופשוט.

א. פעמן ורמון פעמן ורמון על שולי המעיל סביב (שמות לט, כו)

בתרגום יונתן כתב וז"ל "חיצורא ורומנא חיצורא ורומנא כולהון שבעין ותריין". וצ"ע שהרי לעיל בפרשת תצוה (כח,לד) פירש הוא עצמו "חיצורא דדהבא ורומנא דתכלתא... סכומהון שבעין וחד?"

ב. ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן (שמות מ, יז) איתא במגילה (י'): "אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה, כל מקום שנאמר **ויהי**, אינו אלא לשון צער, ויהי בימי אחשורוש - הוה המן" ועוד עי"ש. וצ"ע בפרשתנו **ויהי** בחדש הראשון... הוקם המשכן - אותו היום שנטל עשר עטרות והוקם המשכן, מה צער שייך בו?

[אשמח לתשובות שיתפרסמו א"ה במדור **לברורי**, בטל' 0533157838 או במייל m0533157838@gmail.com.]

מוסר

אלה פקודי המשכן משכן העדות (שמות לח, כא)

פירש"י "המשכן משכן - שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל". והקשה הגר"ז אחיו של הגר"ח מוולז'ין צדוק"ל, הלא יש חיוב להחזיר את המשכון כמפורש בפסוק (שמות כב, כה) "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב". ומדוע לא חזר לנו בית המקדש, אף שנלקח בעוונותינו כמשכון?

אלא, שהתשובה מונחת בפסוק זה גופא 'כי הוא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב' - אם היינו מרגישים שבית המקדש הוא 'בית חיינו' ובלי בית המקדש **'במה ישכב'** אי אפשר לישון בלילה, בוודאי היה בית המקדש חוזר אלינו, אבל אם עולם כמנהגו נוהג ורק יש 'משאלת לב' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, אין חיוב להשיב המשכון, עד שיחוננו. ואפשר שזה עומק כוונת המדרש רבה (שה"ש ג,א) על הפסוק "על משכבי בלילות - א"ר אלכסנדרא כשישנתי לי מן התורה ומן המצות, נסמכו לי לילות ללילות, **על משכבי בלילות, באו לילות**". והבן.

והנה בסוף מלאכי (ג,כב) נאמר "זכרו תורת משה עבדי... הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא" וביאר האלשיך הקדוש סמיכות ב' הענינים, כי חורבן בית ראשון היה על עזבם את **תורת** (נדרים פא.), ובית שני נחרב עבור **שנאת חנם** (יומא ט ע"ב). ולתקן החטא ההוא בב' דברים כדי שיזכו לבנות בית שלישי שהיא האחרון, אמר זכרו **תורת משה** עבדי לתקן חטא של חורבן בית א', ונגד תיקון חטא ב' אמר הנני שולח את **אליה** הנביא שיזכו לשלום, שהרי פנחס הוא אליהו 'הנני נתן לו את בריתי שלום'.

וביאר בספר 'תולדות יעקב יוסף' (פקודי,א) שמה שאמרו חז"ל 'חורבן בית ראשון - על עזבם את תורת' אין הכוונה שהיה ביטול תורה, דאם כן מ"ט כששאל לחכמים ולנביאים לא פרשוהו (נדרים שם). אלא ודאי שהתלמידי חכמים עסקו בתורה, אבל כל זמן שהיה אחדות בין המוני עם לת"ח... היה התורה מגין ומציל על כולם. **מה שאין כן כשגברה השנאה של המוני עם, לתלמידי חכמים והיה פירוד ביניהם, לא היו יכולין להגן על אלו שלא עסקו בתורה**" עכ"ל. לפי דבריו 'על עזבם את תורת' - לא מתפרש על התלמידי חכמים ובני הישיבות שיושבים ועמלים בתורה, אלא על המון העם ועמי הארצות שעוזבים מקור חיים ועושים פירוד, המבין יבין וה' ירחם.

ואף שאנו עתה בגלות ובחושך, לא עזב הקב"ה רחמיו וחסדיו עמנו, כמו שרמזו בפסוק האחרון שבפרשתנו בו מסיימים את חומש שמות "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" (מלח). וידוע ש'יומם' רמז לזמן הגאולה ואילו ה'לילה' רמז לחושך הגלות, והן אמת שהיה ענן ה' על המשכן 'יומם' בהיות בית המקדש קיים, אבל גם עתה 'ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם' - גם בהסתרה שבתוך ההסתרה, נמצא ה' יתברך ומאיר לנו הדרך בעמוד אש - 'הלא כה דברי כאש נאם ה'". ועל כך עונה כל הציבור בסיום הקריאה **'חזק חזק ונתחזק'** - גם עתה בלילה ובגלות, נתחזק בתורה ובאהבת חינום ובעזרת ה' נזכה בקרוב לענן ה' עלינו יומם.

זכות הפצת העלון וזיכוי הרבים

להצלחת

הרב שלמה רפאל בן פריחה חוה שליט"א

ימלא ה' משאלות לבו לטובה יראה בשמחת כל בניו וירוה נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, אמן.

שיחות הרב פינקוס - פורים

יום הכיפורים, כ-פורים

אדם קנה כלי והוא שבר את הכלי, יש עצות איך לתקן את הכלי, אם הכלי מעוך מצד אחד דוחקים בו מהצד השני עד שהוא מתיישר, אך גם לאחר תיקון הכלי הוא כבר לא יהיה חדש, הוא כבר מלא טלאים. אמנם האדם יכול למוסס את הכלי בתנור ולייצר מהחומר כלי חדש, וזו המהות של תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד. כל אחד נולד צדיק גמור אך במשך החיים הוא מקלקל את עצמו, וע"י התשובה האדם נברא מחדש כי פירושה של תשובה הוא לחזור לשורש.

כל זה נכון בכלי טוב שנפגם, אך ישנו כלי שיש בו ליקוי, עוד מתחילת בריאתו הוא נעשה מחומר פגום, מה יעזור להתיך את הכלי בתנור? הרי הוא חלש מיסודו! במקרה זה יש לחצוב מתכת חדשה ולייצר כלי אחר. וכך גם באדם: ישנם מצבים רגילים בהם אדם חוטא, ובמשל שהבאנו הרי זה נחשב שהוא שבר את הכלי, מה עושים? חוזרים בתשובה וביום הכיפורים נולדים מחדש, אך ישנם מצבים שאדם מתלונן על עניות והקב"ה אומר לו: נולדת במזל של עניות, אי אפשר להפוך את העולם, אולי אם העולם יתהפך, יולד אותו אדם מחדש במזל של עשירות. אך במצב הנוכחי אף בזמן שהוא חוזר בתשובה אינו יכול לשנות את מזלו, וכך זה בחיים שלנו: לפעמים יש לאדם בעיות, הוא מתפלל ומבקש ו"זה לא הולך". זאת מפני שלפעמים ישנם דברים שהם "בשורש" ואדם לא יכול לדעת איזה מהדברים הם בשורש, במצב זה הוא יכול לשוב בתשובה אך חסר דבר "בשורש" ולכן הוא לא נענה. עבור מצבים כאלו ישנו דבר אחד בעולם: תפילת נעילה שבה נמצאים במדרגת אדם הראשון קודם החטא, ומשם יכול הוא להמשיך עליו את כל הטובות כולם.

אמנם כאשר אליהו הנביא מודיע שהגזירה נחתמה גם "תפילת נעילה" לא תעזור, ומה כן יעזור, רק יום פורים שהוא בחינת "בנים אם לה' אלוקיכם". אליהו הנביא מודיע שנחתמה גזירה בשמים, אך מרדכי אומר: המצב הזה נכון כלפיהם (מלאכים), כי כולם נקראים "בני אלוקים", אבל אנחנו (בני אדם) נקראים "בנים אתם לה' אלוקיכם", איננו שמים לב לצלם אלוקים ולא לכל המלאכים וכל מערך השמים אלא נגישים ישר לה' יתברך, את הגדלות של האבא מוצאים בבית מדרש אבל את האבא שלך שאוהב אותך אתה מוצא במשבח עם פרוסת לחם וסוכריה, בפורים אנחנו מוצאים את הקב"ה עם אכילה ושתייה, ועם השכרות של היין.

פיסגת יום הפורים היא שייכות עם הקב"ה בחיי היום יום, למצוא את הקב"ה לא רק בבית מדרש אלא גם בשולחן בסעודה מתוך שיכרות וזה מה שצריך לקחת מפורים לכל השנה: להתחזק באמונה כזו שאפשר לבקש מהקב"ה כל דבר רק צריך לבקש באופן מספיק ולהכניס את הקב"ה בתוך החיים - "זה א-לי ואנהו". האדם שואל את עצמו: "איזה סיכוי יש שאני אהיה מתמיד? שאני אתפלל את כל השמונה עשרה בכוונה מתילה ועד סוף"? אפס אחוזים... אך ביום זה, יום הפורים, אפשר להשיג הכל. "תופסים" כביכול את הקב"ה בתפילת שמו"ע, ואומרים "ריבונו של עולם, אני בצרה! אני הבן שלך"! ואז מתדבקים להקב"ה בעצם ונישעים.

פורים - לזרוק את השכל

שאר המועדים זה רק זכר למה שהיה, אבל פורים למעשה זה לא היה נס - שהרי סו"ס זו ההנהגה הטבעית שכאשר יש סכנה מתעוררים הרחמים, אלא בפורים עיקר היסוד והנס הוא: שאותו רחמנות ורתיחה של אהבה שפרצו החוצה וגרמו להצלה, מתחדש בכל שנה ושנה באותה מידה ממש. בכל חג הקב"ה עשה ניסים בגלל המעשים של עם ישראל, אבל בפורים נגזרה הגזירה בחותם אמת של ב"ד של מעלה, וצורת הנס בפורים היא ללא כל השתתפות מצד כלל ישראל, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו אומר לנו: "לכו הצידיה ותנו לי לעשות את העבודה" הוא לא מתחשב בעבירות ומתוך רחמים ואהבה הוא מושיע אותנו. אמנם כדי שהקב"ה יפעל בעצמו יש להזין את האדם הצידיה וזה על ידי שכרות. כי אם הוא לא שיכור הוא חושב שהמושכות בידים שלו, ואז הקב"ה אומר אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת, ורק כשהוא שיכור והוא יודע שאינו מסוגל לכלום הוא מרגיש שמחה עמוקה על כך שיש בורא עולם שעושה בשבילו את העבודה.

בפורים מגיע ענין הביטחון, להכיר שאצל הקב"ה אין שום מחסום והגבלה, והוא יכול להפוך סדרים ולחדש מצבים. במהלך של סדרי בראשית יש לזמן משמעות אבל בפורים הכל ביד ה', רק אתה האדם אל תפריע לו. פורים הוא זמן הקב"ה ואין בלתו, דהיינו אחרי שתצא מהתמונה לקב"ה אין גבולות ואין סדרים, צריך לזעוק לבורא עולם ולבטוח והוא יעשה הכל. בפורים ע"י תפילה קורעים את הגזר דין של מצבנו עכשיו ומתחילים חיים חדשים, להשיג גורל חדש ולשנות את המציאות. בפורים עושים מצינו את כל השתדלות בתפילה בכוונה ובתורה ואז הקב"ה מרעיף שפע של חסד.

הנס המיוחד של פורים הוא שבכל שנה ושנה אפשר להגיע להכרה ולבהירות שהקב"ה מסוגל לעשות גם דברים בלתי אפשריים ולשנות את המציאות. עבודת התפילה של פורים ענינה לקרוע את גזר הדין של מצבו של האדם ולהתחיל חיים חדשים. בפורים נפתחים לפנינו השמים וניתן להשיג גורל חדש ולשנות ממש את מציאותנו.

צעקה שוברת הכל

בזוהר כתוב על הפסוק "כי כל בשמים ובארץ" דהפירוש הוא "די אחיד בשמיא ובארעא" - והיינו שהיא מאחדת ומקשרת בין השמים לארץ, והקדמונים כתבו בזה שמידה זאת נקראת "צדיק". וביאור הדברים, רשע - יודע שהקב"ה ברא את העולם, אבל הוא חושב שהקב"ה נמצא למעלה בכסא הכבוד, והוא עצמו נמצא למטה, אף אחד לא מפריע לשני, "הוא למעלה ואני למטה, ואני יכול לעשות מה שאני רוצה, אין מה שיגשר בין השמים לארץ". לעומת זאת צדיק יודע מי ברא את העולם, אבל גם יודע שהקב"ה נמצא בתוך הלב שלו, הקב"ה הוא חלק מהחיים שלו, הצדיק כל הזמן חי עם הקב"ה, נכון שהקב"ה נמצא בשמים, אבל הצדיק מגשר בינו לבין הקב"ה. צדיק מחבר שמים וארץ, והחיבור בין שמים לארץ נעשה ע"י התורה (לכן התורה נקראת תורת חיים כי זהו החיבור בין שמים לארץ), כאשר אדם קם בבוקר ואומר "מורה אני" וכל מעשיו הם על פי התורה הרי הוא חי לפי התורה וזוהי תורת חיים שמחברת שמים וארץ.

המפנה היה בימי אחשוורוש. הוא עשה מסיבה והזמין אליה את כל אומות העולם ואת עם ישראל ביחד. עם ישראל מצא פתאום חיים חדשים, ולא צריך לחיות עם הקב"ה, אפשר לחיות עם אחשוורוש, אפשר גם ללמוד תורה וגם "לעשות חיים" וזהו ניתוק קשר. עם ישראל ניתק את הקשר בין שמים וארץ, וניתוק קשר כזה הוא מיתה, ולא שנגזר עליהם למות אל הם פשוט מתו. כאשר מוצאים חיים במקום אחר מלבד הקב"ה זוהי מיתה, וכמו שכתב המהר"ל שהיה שם ענין של תחיית המתים. כיצד עשה מרדכי את אותו חיבור חדש? בדרך כלל מה שמחבר שמים וארץ הם שלושה דברים: תורה, תשובה ותפילה, וכאן הניתוק היה כ"כ גדול שלא עזר כל אחד משלושת הדברים הללו. מרדכי מצא מהלך חדש לחבר שמים וארץ, כביכול לעורר רחמים, מרדכי אסף את כל הילדים הקטנים, אלו שעדיין לא נולדו בסעודה של אחשוורוש, שיצמו שלושה ימים ושלושה לילות, כביכול אמרו לקב"ה: "אם אין אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמים על אלו", הם פשוט "שברו" כביכול את ליבו של הקב"ה. תשובה כבר לא היתה עוזרת, אבל כביכול ליבו של הקב"ה נשבר, הקב"ה חיבר מחדש את החיבור בינו לכלל ישראל, חיבר מחדש שמים וארץ.

מה יעשה אדם שמרגיש מנותק מהקב"ה? הוא מקיים מצוות לומד גמ' "הוא גם מתפלל, אבל הוא מרגיש מנותק מהקב"ה, זה מה שאנו למדים מפורים - פשוט לעורר רחמים. לפני שתעשה שלוש פסיעות תזעק לקב"ה: הרי אני בן יחיד שלך, למה אתה נותן לי לחיות כך? לא להרפות עד שליבו של הקב"ה כביכול ישבר, וכך יחודש הקשר ויתחברו מחדש שמים וארץ. כך גם כאשר אדם פותח את הגמרא ולא מבין את רש"י ואת תוס', הוא מנסה לפתוח הלכות והוא נרדם, עד שמתעורר ופותח את העיתון. מפורים נלמד לא לעשות כך, לא להתייאש, פשוט לפתוח חזרה את הגמרא ולצעוק "א-לי א-לי למה עזבתני", ומובטח לו שתחינתו לא תשוב ריקם - "כל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך", זהו מה שפורים מלמד אתנו, לחבר שמים וארץ בחיבור חדש, זעקה גם אחרי שהכל כבר חתום, אחרי שהכל נראה מנותק.

אך העיקר הגדול היא התפילה של פורים, התפילה היא כל הרתיחה. גם ברכת המזון ושאר ברכות. אין דבר שאי אפשר להשיגו ביום הזה במיוחד ע"י תפילה, ביום זה אפשר להשיג הכל, בגלל שזה יום של חיבור מחדש בין עם ישראל לאבינו שבשמים. הענין של שכרות בפורים הוא אהבה שאינה תלויה בדבר. ילד נראה הכי מתוק כאשר הוא ישן ולא מפריע לאף אחד. אנחנו כל השנה "קופצים" אבל בפורים האדם שיכור - הוא ישן אין לו שכל, זו אהבה שאינה תלויה בדבר. הקב"ה מסתכל עליו בכזאת מתיקות ושופך עליו את כל אהבתו, זהו רגע של קשר והקב"ה נותן הכל, צריכים אנו לספוג את היום הזה. כל אחד צריך להגיע להכרה היכן הוא נמצא, האם הוא קשור או מנותק וכשמגיע פורים לעשות צעקה - לעורר רחמים: "ריבונו של עולם בשביל מה בראת אותי, אני רוצה לחיות בקדושה, אני רוצה להבין את הלימוד, לא לחלוט בתפילה, להיות דבוק אליך ולא להסיח דעת ממך", צעקה כזאת עושה חיבור שלא ניתק לעולם.

גילוי הקב"ה בתוך הטבע

המרכז של יום פורים, והנקודה הפנימית של כל המועדים ושל כל התורה כולה, זהו הקשר שבין הקב"ה לעם ישראל. אך ישנה מחיצה גדולה המעכבת בעד קשר זה והיא: הטבע. נציין דוגמא המוכיחה לנו בפשטות דבר זה: לפני חוטמו של כל אדם נמצאת מתנה גדולה - אוזן! ללא אוזן היה האדם מת, מדוע אם כן אין האדם מתלהב ביותר ממתנה זו? הרי היה עליו לזעוק "תודה ה'!

יתברך! ההסבר לכך הוא, כיון שלכולם יש אויר, לא רק לי. הקב"ה נותן אויר לכל העולם כולו ויחד עם כולם גם אני מקבל. וכן כאשר האדם מגלה בבוקר שיש לו לחם, הוא אינו מרגיש מה מיוחד במתנה זו, שהרי לכולם יש לחם. אמנם האמת היא שהקב"ה ברא במיוחד עבורו את מנת האויר, אבל יש לקב"ה סיבה שהוא חפץ להסתיר את העוצמה של החסד הזה, ולכן הוא הוסיף עוד כמה מאות מליארדים מנות של אויר מסביב, אך בעצם על האדם לדעת שמדובר בחסד שנעשה במיוחד בשבילו!

ועוד דוגמא: אדם נכנס לחנות וקונה שקית חלב. איך הוא מתייחס לשקית החלב? הוא ודאי חושב שהקב"ה הכניס לחנות 500 שקיות חלב לכל האנשים בשכונה וגם הוא בתוכם אבל האמת היא שהקב"ה הכניס שקית חלב במיוחד למשפחה פלונית באהבה - ורק משום שאנו חיים בעולם של חושך, הקב"ה הסתיר את המעשה הזה והניח מסביב לאותה שקית עוד 499 שקיות אחרות. זוהי "ונהפוך הוא" של יום הפורים. בפורים מתגלה לנו האמת לאמיתה, שעלינו להפוך את כל המבט שלנו על הטבע. ונהפוך הוא! אם אותו אדם במכולת חשב עד היום שמונחים שם 500 שקיות חלב, בפורים אנו למדים שזה לא נכון: "יש פה שקית חלב אחת שהקב"ה הכין אותה באהבה עבורי". פורים מגלה לנו שכל דבר בתוך הטבע החשוך זוהי פסגת האהבה, "ונהפוך הוא", כל מה שאתה רואה בטבע זו פיסגת אהבה!

זוהי המהות של פורים וזו המצוה הראשונה של פורים, קריאת המגילה, שהיא מגלה לנו את המהות של העולם ואת הקירבה הגדולה ביותר לקב"ה הקיימת בעולם הטבע. העוצמה של פורים נמצאת בטבע. כל הנקודה של פורים היא לגלות את ה' פה עמנו בתוך השמחה, בתוך האכילה והשתיה עצמם! לדעת שזה שאני חי, אוכל ושותה, קופץ ושמת, הכל זה מהקב"ה בכבודו ובעצמו. "אלוקים חיים", עלינו לחוש שכל ה"חיים" שלנו זה מ"אלוקים". להרגיש את הקב"ה בכל פרוסת לחם. יום פורים הוא יום נורא, השמים פתוחים כי הקב"ה כביכול מצא את בנו יחידו לאחר יאוש, לא היתה השפעה כזו של חסד אפילו בשעת מתן תורה. כי בפורים היה זה מרצון, מקירבת הלב לקב"ה, וזה קורה בכל שנה ושנה. זה מטרת המגילה - לגלות, יהודי יכול לקחת כוס מים ולהכניס בה כזו מידה של דביקות יותר ממיליארד שנה בעולם הבא, פה נמצא העולם של דביקות. המגילה מגלה לנו שיש להתבונן כי כל נשימה ונשימה היא מתנה אישית מהקב"ה ומה איכפת לך שאותה מתנה ניתנה לעוד מיליון איש.

בחיים ישנן גם צרות ל"ע ואף הם חלק מתוך כל המערכת, בפורים מגיע האדם להכרה מושלמת לנוכחות, כביכול, של הקב"ה בטבע עד שמתוך שכרות הוא צועק "ברוך המן". המן מסמל את פיסגת החושך, ומתוך שכרות כשאדם רואה שהכל מונהג משמים, הוא יכול לברך על הרעה "ברוך המן", כי הכל מאת ה', ואחר כך ממשיכים ואומרים "ארור מרדכי" - מה הביאור בזה? מדרך העולם כאשר יש לאדם קשיים או הוא מתפלל לקב"ה, ואם תפילתו לא נענית הוא פונה לצדיקים שיתפללו עליו כי הוא לא מצליח לבד. אך בפורים מכריזים "ארור מרדכי" - אין שום מחיצות בין האדם לקב"ה. אמנם אין הכרה זו מגעת מכח השכל, מי שמדבר כך מתוך שכל הוא אפיקורוס, הכרה זו תיתכן רק מתוך שכרות.

יהודי צריך לחיות עם הקב"ה "בעצם"

מבואר במדרש (אסתר רבה פ"ז, י"ג) שכשיעץ המן לאחשורוש לאבד את כלל ישראל מן העולם, טען לו אחשורוש שמלכים גדולים ממנו העניש הקב"ה כשרצו להרע לישראל, ועל זה ענה לו המן בזה הלשון: "אלו-ה שטיבע את פרעה בים ועשה לישראל ניסים וגבורות ששמעתם כבר הוא זקן ואינו יכול לעשות כלום, שכבר עלה נבוכדנצר והחריב ביתו, ושרף את היכלו, והגלה את ישראל ופזרן בין האומות, והיכן כוחו וגבורתו שכבר הזקין, שנאמר "ויאמרו לא יראה י-ה ולא יבין אלוקי יעקב". כיון שאמר להם כן כענין הזה, מיד קיבלו דבריו והסכימה דעתם לכלות את ישראל וכתבו אגרות וחתמו, "ע"כ לשון המדרש. וביאור הענין: לאדם זקן יש זקן לבן, ולאדם צעיר - זקן שחור. מה טיבם של שני צבעים אלו? שחור ולבן הינם צבעים היחידים שאינם צבעים בעצמותם. בצבע שחור טמונים בעצם כל הצבעים, ענינו של הצבע הלבן הוא הפוך, בעצמותו הוא מקורי וטהור מכל צבע או גוון. הצבע הלבן הוא הדבר בעצם, כלומר הצבע לבן מהוה את שורש הדבר, אבל בעצמותו הוא מופקע מכל צבע.

וזה ההבדל בין אדם צעיר לזקן, הצעיר מלא תוכניות למשל: אדם צעיר בעל זקן שחור שיושב ולומד, יתכן שהוא עושה זאת מכמה טעמים: ראשית, הרצון לזכות בחיי העולם הבא. שנית, רדיפת הכבוד. שלישית, כדי להיעשות ראש ישיבה גדול. רביעית, מה יגידו אנשים אם לא אלמד... וחמישית, לשם פרנסה. והוא לא תמיד חש בלימודו תענוג עילאי של העולם הזה. זהו ענינו של הצבע השחור: צירוף כל הצבעים יחד, וכך אצל אדם צעיר מונח בלימודו צירוף של כל הסיבות שהוזכרו. לעומת זאת כשאדם זקן בעל זקן לבן מתיישב ללמוד, הוא אינו עושה זאת מהטעמים הנ"ל, אז מדוע הוא בכל אופן הוא לומד? מסיבה אחת ויחידה: כי יהודי צריך ללמוד תורה! זוהי מציאות חיי, הצבע הלבן הינו הדבר בעצם בלא גוון נוסף וזו היתה כוונת המן בזה שאמר על הקב"ה "זקן". שמעתי - כך טען המן - מאנשים שראוהו נלחם בפרעה ובחילו על ים סוף, שהיה נראה כבחור צעיר היוצא למלחמה. באותה שעה

כביכול הקב"ה היה "צעיר" - היו לו תכניות שלמות בענין עתידם של כלל ישראל : להביאם לארץ, לבנות שם את בית המקדש וכו', אולם כיום הוא כביכול "זקן". התכניות שתיכנן עבורם לא יצאו לפועל: הוא הכניסם לארץ והם עבדו עבודה זרה והוא החריב את בית המקדש, וכך לא התקיימו אותן תכניות. "זקן" הוא אדם שאיבד כבר את החפץ והרצון בחיים, וכענין זה בא ביטוי הזיקנה כלפי שמיא כביכול. אמנם כתוב "ועד זקנה אני הוא", כביכול החסד שעשה הקב"ה עם כלל ישראל כבר מתחילתו לא נבע מתכניות כלשהן, אלא רק "למען שמו באהבה", היתה זו נתניה במצב של "בעצם" ללא כל סיבות נוספות. וזה הענין של נס פורים, לפי כל החשבונות "נתחייבו" שונאיהם של ישראל כליה, באותה שעה הגיעו כל החשבונות לקיצם, מה בכל אופן נותר? ה"בעצם" שהקב"ה אוהב את כלל ישראל בלי שום חשבונות וסיבות.

ובאותה שעה נפתחת גם נקודת ה"בעצם" של כלל ישראל, באותה שעה מתגלה שאיפתם הפנימית האמיתית "רצוננו לעשות רצונך", זהו ה"בעצם של כלל ישראל". המשבר בו היו נתונים עם ישראל בעת ההיא היה כה עמוק, עם ישראל ידעו שהקב"ה בכבודו ובעצמו חתם עליהם גזר דין איום ונורא. באותה שעה הגיעו כלל ישראל לנקודת ה"בעצם", הם היו בבחינת "זקן" - לא היה להם כל סיבה לנהוג ולחיות כיהודים, אלא משום שכך הוא בעצם רצונם הפנימי, וכיון שהם פתחו את נקודת ה"בעצם" שבתוכם שיהודי צריך לחיות את הקב"ה, כביכול גם הקב"ה פתח בפניהם את שורש השורשים. שם התאחדו קודשא בריך הוא וישראל בהתאחדות גמורה, ובאותה שעה העניק להם הקב"ה שפע עצום שלא היה כמוהו מעולם, ואותו שפע חוזר בכל שנה ושנה.

והנה ביום פורים מכח החסד העצום, ניתן לעקור אפ' את קללת "עטוי של נחש", וא"כ ביום זה אנו מבטלים כביכול אפילו את נקודת ה"ארור" האחרונה שהיתה במרדכי, והוא נותר זך וטהור לחלוטין. כעין זה גם הכוונה "ברוך המן", שגם לרשעים נצרכת נקודת חיות כלשהי ממנה הם חיים, ואת אותה נקודת "ברוך" שעוד נותרה אצל המן אנו תופסים ביום זה ומבטלים אותה מן העולם.

בהתעניינות בענייני העולם הזה טמון הניתוק מהקב"ה

בגמ' במסכת מגילה (דף י"ב ע"א), איתא שאלו תלמידיו של רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: "אמרו אתם". אמרו לו: "מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע". וצריך להבין חומרת הענין שמפני שנהנו בסעודת אחשוורוש נגזרה עליהם גזירה נוראה שכוז' להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים". ובחז"ל משמע שהייתה הסעודה כשרה למהדרין, וא"כ מה היתה התביעה על השתתפותם בה? וביותר קשה שכתוב במדרש שרובן של אותו הדור צדיקים היו, ומדוע א"כ נגזר עליהם כליה?

וביאר הדברים ששייך מצב שההנהגה המעשית של חיי היום תהיה כהלכה, אבל ההרגשה היא: שייכות לעולמו של אחשוורוש. ההתעניינות בכל הנעשה בחברה הגויית הסובבת, מושכת את הלב להיות קשור לשם, ומי שליבו נמצא בחברת הגוים, נפרד הוא מקב"ה. הרצון לחיות חיי מצוות ובאותה העת להנות מסעודת אחשוורוש, מעמידה מחיצת ברזל בין הקב"ה לכלל ישראל. משל לאדם שאומרים לו שבנו סוגר את הגמרא בשעה שתיים עשרה בלילה ואח"כ הולך להסתובב ברחוב אלנבי... עצם המחשבה והשקפת העולם: שלהכיר וליהנות מהעולם האחר אינה עומדת בסתירה לדביקות של תורה ומצוות, היא הסיבה המרכזית לגזירת כליה. מי שנהנה מסעודת הגוים, אינו שייך למקור חיים של הקב"ה, ועליו נגזר "להשמיד ולהרוג".

לצערנו, קיימים היום כאלו ששייכים למסגרות של לימוד, אבל השייכות שלהם היא לעולם החיצון, ליבם אינו לגמרי בבית המדרש אלא גם בקריאת עיתונים, והתעניינות בחדשות העולם, בהנאות של אוכל וכדומה. הנסיון הוא קשה הרחוב מושך מאוד, אבל צריך להגדיר נכון: זהו היצר הרע. נכון שצריך לדעת את הגבולות של השייכות מתוך הכרח לחיי העולם הגדול, אבל אסור שהלב יטשה החוצה. אדם צריך להקדיש את עצמו לה' יתברך, לקדש את מעשיו החולין, ולהישמר לכל יגרור את ליבו והנאתו לסעודתן של רשעים.

הנסיון הגדול של דורינו, ועליו צריך להתריע בקול גדול, הוא הקשר אל התורה, להרגיש שההנאה האמיתית היא בתך סוגיות הש"ס - "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה". מקור החיים של האדם הוא התורה. וכאשר נפרד ליבם של ישראל מהתורה, והנאתם היתה להימשך אחר סעודתו וחברתו של אחשוורוש, הם ניתקו בכך את עצמם ממקור החיים, ומפני כך נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה. ולכן העבודה המוטלת עלינו היא: להפסיק להתעניין בכל מה שנעשה בעולם, ולהפסיק לחדש הנאות שהם לא תורה ומצוות. בהגיע יום הפורים בכל שנה ושנה, מתעורר מחדש מקור החיים של הדביקות בין הקב"ה לבין ישראל, נפתחים שערים של רחמים וצריך לדעת לנצל את גודל היום הזה. כל תפילה צריכה להיות בכוונה והתעוררות, כל ברכה תהיה כראוי, ברכת המזון כהלכתה. "כל הפושט יד נותנים לו", פתיחת היד לקבל רחמי שמים לשפע שנפתח בכל שנה ושנה מחדש, "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור".

טומאת משכב ומושב

סדרת השיעורים בהלכות טהרות הלכה למעשה

משכב ומושב

מי מטמא במשכב ומושב

א. הזב והזבה והנדה והיולדת מטמאים במושב ומשכב אע"פ שלא נגעו בהם, אבל שאר כל הטמאים אינם מטמאים אלא במגע או משא¹.

ב. אחד זבה קטנה דהיינו שומרת יום כנגד יום ואחד זבה גדולה וכן זבה מחמת אונס וכן זב בעל שתי ראיות או שלש כולם מטמאים במשכב ומושב².

ג. אשה שילדה הרי היא טמאה טומאת לידה, ילדה זכר טמאה שבעת ימים ואם ילדה נקבה טמאה ארבעה עשר יום ואחר שנגמרו ימי טומאתה שהם ליל שמיני לזכר וליל ט"ו לנקבה טובלת היולדת לטהרתה, וכל זמן שלא טבלה אפילו עברו ימים הרבה הרי היא טמאה³.

ד. הבועל נדה או זבה או יולדת מטמא משכב ומושב אע"פ שלא נגע בהם, אך טומאתם קלה שאינם נעשים אב הטומאה אלא ראשון לטומאה ואינם מטמאים אדם וכלים אלא אוכלים ומשקים⁴.

ה. המצורע י"א שמטמא משכב ומושב כמו זב⁵, וי"א שאינו מטמא משכב אלא לטמא אוכלין ומשקים כמו בועל נדה⁶.

ו. כל המטמאים משכב ומושב שספרו ימי טהרתם ואחר כך טבלו אע"פ שצריכים הערב שמש אינם מטמאים משכב ומושב⁷.

אופן טומאת המשכב ומושב

ז. הזב או היולדת מטמאים את המשכב והמושב בחמשה דרכים, עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען, והוא הנקרא טומאת מדרס⁸.

ח. כיצד, כלי הראוי לישיבה כגון כסא, וכן כלי הראוי לשכיבה כמו מטה או הראוי לעמוד עליו כגון שטיח או מנעל, אם עמד או ישב או שכב עליו הרי הוא טמא ואפילו שכב על כלי הראוי לישיבה או ישב על הראוי לשכיבה בכל אופן טמא⁹.

ט. ישב או שכב על אוכלים ומשקים הרי הם טהורים לפי שאינם עשויים לא למשכב ולא למושב, וכן אם ישב על שאר הכלים שאינם ראויים לישיבה או שכיבה אינם מטמאים¹⁰.

י. היו כמה משכבות זו על גבי זו ואפילו היו אלה משכבות ואבן על גביהם וישב הזב או היולדת מעליהם נטמאו כל המשכבות ונעשו אב הטומאה, לפיכך אם ישבו על מטה שהיו עליה כמה מצעות זה על זה נטמאו כולם וכן נטמאת המטה אפילו שלא נגעו בה¹¹.

יא. נתלה על המשכב טמא, כגון שהיה הזב בכף מאזנים והמשכבות בכף שניה והכריעו המשכבות את הכף ועי"ז הוגבה הזב הרי הם טמאים כיון שנשאו הזב וכאילו נתלה עליהם, וי"א שאפילו לא הוגבה הזב יותר מהמשכבות אלא שמחמת כובד המשכבות הוגבה הכף שהזב בתוכה הרי אלו טמאים¹².

יב. טמא וטהור שישבו יחד בספינה קטנה למרות שלא נגעו זה בזה בגדי הטהור טמאים מדרס משום שלפעמים מכריע כובד הטהור ובגדיו את הטמא¹³, וי"א שהטעם שחוששים שמא דרס הטמא על בגדי הטהור ולכן אין טומאתו אלא מספק¹⁴.

⁹ זבים פ"ב מ"ד, ועי' כלים פכ"ד מ"ד ומי"ב, רמב"ם שם פ"ו ה"א ופ"ז ה"א.

¹⁰ שבת נ"ט א', רמב"ם שם פ"ו ה"ו.

¹¹ רמב"ם שם ה"ה.

¹² זבים פ"ב מ"ד וברע"ב שם, ועי' ר"ש פ"ד מ"ו, וחזו"א זבים ס"ג סק"א, רמב"ם שם פ"ח ה"ו.

¹³ זבים פ"ג מ"א כפי הר"ש.

¹⁴ שם כפיהמ"ש להרמב"ם, וכ"ה ברמב"ם שם פ"ט ה"א.

¹ כלים פ"א מ"ג, רמב"ם ה"ל מטמאי משכב ומושב פ"א ה"א, ופי"ג ה"ב.

² נדה ל"ו ב' מגילה ח' א', רמב"ם שם ה"ב.

³ נדה ל"ה ב' רמב"ם ה"ל מטמאי משכב ומושב פ"ה ה"א.

⁴ נדה ל"ג א', רמב"ם שם פ"ג ה"ב.

⁵ תוס' נדה נ"ד ב' ד"ה יכול, וכן דעת הר"ש בנגעים פ"ד מ"ב. רמב"ם

⁷ רמב"ם ה"ל אבות הטומאות פ"י ה"ב.

⁸ זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם ה"ל מטמאי מו"מ פ"ז מ"א.

וכן אם ישבו טמא וטהור על ספסל רעוע שהיושבים עליו מטים אחד את השני לדעה הראשונה בגדי הטהור טמאים מדרס¹⁵.

יג. אין הטמא מטמא משכב עד שיהיה רובו עליו, ואפילו היה על מקצת המשכב, אבל אם היה מקצתו על המשכב טהור¹⁶.

ולפי"ז טמא ששכב על המטה נטמא הסדין והמזון והמטה עצמה, אבל הכרית שמניח ראשו עליה אינה מטמאה משכב משום שאין רובו עליה, אלא נטמאת במגע או היסט הזב ונעשית ראשון בלבד.

ולענין השמיכה שמתכסה בה, אם אינה מכסה אלא מעליו אינה נעשית משכב אלא הרי היא עליונו של זב שהוא ראשון בלבד, אך אם בשעה ששוכב קצת השמיכה תחת גופו נטמאת טומאת משכב.

יד. היה הטמא על כמה מדרסות ואין כל מדרס יכול לישא אותו בפני עצמו כולם טמאים, כגון ששכב על מטה והיו ארבעה בגדים תחת ארבע רגלי המטה כולם טמאים שאין המטה יכולה לעמוד בשלש רגלים¹⁷.

טו. אם מדרס אחד יכול לישא בפני עצמו והשני אינו יכול, הראשון טמא והשני טהור לפי שהמסייע אין בו ממש, ואם כל מדרס יכול לישא בפני עצמו כולם טהורים שהמסייע אין בו ממש¹⁸.

טז. שכב על חמש ספסלים לארכן כולם טמאים לפי שכל אחד יכול לנשאו בפני עצמו, אבל שכב על חמשה ספסלים לרחבן טהורים, לפי שלא נישא רובו על אחד מהם, וי"א מפני שיכול כל אחד לנשאו בפני עצמו, אבל אם ישן עליהם טמאים שחוששים שמא נתהפך¹⁹.

טומאת המשכב

יז. משכב שישבו עליו זב או נדה או שאר המטמאים במשכב הרי הוא נעשה אב הטומאה ואם נגעו בו אדם

או כלים וכל שכן אוכלין ומשקין נטמאו, וכן אם נשא אדם את המשכב אע"פ שלא נגע בו הרי הוא טמא, וכן הבגדים שלבש בשעה שנגע או נשא המשכב הרי הם טמאים, אבל אחר שפירש ממגע או משא המשכב אינו מטמא בגדים²⁰.

יח. נגע בכלים בשעת נגיעתו במשכב הרי הם טמאים חוץ מכלי חרס, וכן אם נגע באדם אינו טמא²¹.

יט. המשכב והמושב מטמאים את האדם בשבעה דרכים, אם נגע בהן או נשא אותם, וכן אם עמד עליהם או ישב עליהם, או שכב עליהם או נתלה עליהם כגון שהיו בכף מאזנים וטהור בכף שניה והכריעו המשכבות את הטהור, או שנשען עליהם אע"פ שלא נגע בהם²².

כ. אין הטהור נטמא אלא אם היה רובו על המשכב, אבל ישב או שכב מקצתו על מדרס טמא ולא נגע בו הרי הוא טהור²³.

הכלים הנטמאים במשכב

כא. ישב על כלים הראויים לשיבה אך אינם עומדים לשיבה אלא לשאר תשמישים כגון קערה או וילון וכדומה הרי אלו טהורים שנאמר (ויקרא ט"ו ד') אשר ישב עליו המיוחד לשיבה ולא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכה בכלי זה²⁴.

כב. י"א שאם ישב על משכב שאינו שלו או על בגד שאינו שלו אינו מטמא שאע"פ שראוי לשיבה כיון שאינו ראוי לשיבת הטמא אינו מקבל טומאה²⁵, ויש חולקים²⁶.

כג. פשוטי כלי עץ המיוחדים ללכת עליהם כגון סולם, גשר או מדרגות מעץ אינם מקבלים טומאה²⁷.

²² זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם שם פ"ז ה"ב.

²³ זבים פ"ה מ"ה, רמב"ם שם פ"ז מ"ג.

²⁴ שבת שם, רמב"ם שם פ"ז ה"ח.

²⁵ ראב"ד בפ"י התו"כ פ' מצורע - זבים פ"ב ה"ו, ועי' לשון

הרמב"ם ה"ל כלים פכ"ד ה"ז.

²⁶ תוס' ב"ק ס"ו ב' ד"ה דגזל.

²⁷ ע"י רמב"ן שבת פ"ג ב' לענין ספינה, ותוס' מנחות ל"א א'

ד"ה שידה לענין סולם.

¹⁵ ר"ש ורא"ש שם ד"ה שהם מחגירים.

¹⁶ זבים פ"ד מ"ד, רמב"ם שם פ"ז ה"ג.

¹⁷ שבת צ"ג א', רמב"ם שם ה"ה.

¹⁸ שם, רמב"ם שם ה"ו.

¹⁹ זבים שם, שבת שם, רד"ה טמאים ותד"ה לארכן, רמב"ם

שם פ"ז ה"ד.

²⁰ כלים פ"א מ"ג, רמב"ם ה"ל מטמאי משכב ומושב פ"ו ה"ב.

²¹ תורת כהנים פ' מצורע פ' זבים פ"ב, רמב"ם שם ה"ב.

לב. עור שרגילים לישב עליו או לשכב עליו כגון עורות שנותנים על המטה או עור שעשו ממנו שטיח מקבלים טומאת מדרס³⁸.

כלי תחבורה

א. עגלה המוקפת שלשה מחיצות משלשה צדדים מטמאה טומאת מדרס כיון שראוי לשכב עליה, אבל אם אין לה מחיצות אלא מוליכים בה משאות אינה מטמאה מדרס אלא כשאר כלים מטמאים בשאר הטומאות, ועגלה המיוחדת להוליך בה אבנים שיש לה נקבים גדולים ואינה ראויה לקבל שום דבר קטן, הרי היא טהורה, אבל אם יש לה בית קיבול שיכול לקבל רימונים טמאה³⁹.

ב. עגלה של קטן טמאה מדרס כיון שיושב בה הקטן⁴⁰.
ג. י"א שעגלה שעושים לקטן להתלמד להלך על ידי שנשען עליה טמאה מדרס⁴¹.

ה. כסא גלגלים מטמא מדרס⁴².

ו. י"א שמרכבה העשויה להעביר אנשים ממקום למקום אינה מקבלת טומאת מדרס כיון שאינה עשויה לישב שם אלא לעבור עליה, ואפילו קבע בה ספסל לצורך ישיבה אינה מטמאת משום מדרס כיון שעיקרו לא נעשה בשביל ישיבה אלא בשביל העברה, ולפי זה גם אוטובוס ורכבת ומטוס אינם מטמאים מדרס, ואמנם אם נעשה עיקרו לישבה ולא רק לעבור ממקום למקום מטמא מדרס⁴³.

ז. אופניים וכדו' אם עשויות רק כדי לעבור ממקום למקום אינם מטמאים משום מדרס, אבל אם עשויים לירכב עליהם להנאה בלבד מטמאים מדרס⁴⁴.

ח. ספסל תלוש שנמצא על מרכבה העשויה להעביר ממקום למקום מקבל טומאה⁴⁵.

כד. כלי אבנים שיחדם לשיבה אינם מקבלים טומאת מדרס, ולכן ספסלים של אבן גם אם אינם מחוברים לקרקע אינם מטמאים מדרס²⁸.

כה. מקל שהזקנים נשענים עליו אינו מקבל טומאה שאינו עשוי לסמוך עליו אלא לסייע²⁹, אבל מקל שנשענים עליו [הליכון] מטמא מדרס.

כו. קב שהקטע נסמך עליו מקבל טומאה כיון שנשען עליו³⁰.

כז. מחצלת העשויה מקש מקבלת טומאת מדרס, והעשויה מקנים אינה מקבלת טומאה לפי שאינה נוחה לשכב עליה³¹.

כח. מחצלת משאר מינים אם עשאה לשכיבה מקבלת טומאה, ואם עשאה לסכך בה אינה מקבלת טומאה, ואם עשאה סתם גדולה אינה מקבלת טומאה וקטנה מקבלת טומאה³².

כט. כלי עץ הראוי לשיבה או לשכיבה שחברו לכותל עדיין הוא מקבל טומאת מדרס עד שיקבענו לכותל במסמרים ויבנה עליו³³, וי"א שכל שקבעו לעולם אפילו בלא מסמרים אינו מקבל טומאה³⁴.

ל. בגדים שלובשים אותם מקבלים טומאת מדרס כיון שפעמים יושבים עליהם, וכן בשעה ששוכב הם תחתיו³⁵.

לא. מטפחת של ראש י"א שאם רגילים לישב עליה מטמאת מדרס³⁶, וי"א שכיון שפעמים נשענים הראש עליה מטמאה מדרס³⁷. ולפי"ז בגדים שאין רגילות לשכב בהם כגון כובע, פאה וכדו' אינם מטמאים מדרס.

²⁸ תוי"כ שם ה"ד, ועי' בפי' הראב"ד שם.

²⁹ שבת ס"ו ב', רמב"ם שם פכ"ה ה"ז.

³⁰ שבת ס"ו א', רמב"ם שם ה"ט.

³¹ כלים פ"ז מ"ז, רמב"ם שם ה"ג.

³² סוכה כ' א', רמב"ם שם.

³³ כלים פ"ב מ"ה, רמב"ם שם פכ"ו ה"א.

³⁴ עי' חזו"א סכ"ה סקכ"א.

³⁵ כלים פכ"ז מ"ו ועי' פי' הראש"ש שם, וחזו"א כלים ס"י ל"ב סק"ג, ושם ס"י ל' סקכ"ג ד"ה יש לעי', רמב"ם ה"ל כלים פכ"ג ה"ו.

³⁶ שם פכ"ד מט"ז, עי' פיהמ"ש להרמב"ם שם.

³⁷ עי' פי' הראב"ד לעדיות פ"ג מ"ד, ורש"י סנהדרין מ"ח א' ד"ה שהוא, וחזו"א כלים ס"י ל' סקכ"ג ד"ה יש לעי' בעור, רמב"ם שם פכ"ז ה"ט, ועי' כסי"מ שם.

³⁸ שם פכ"ו מ"ה, רמב"ם שם פכ"ד ה"א, ועי' חזו"א שם ד"ה ונראה.

³⁹ כלים פכ"ד מ"ב, ועי' פיהמ"ש להרמב"ם שם מ"א, שבת פ"ד א', רמב"ם ה"ל כלים פכ"ז ה"ג.

⁴⁰ שבת ס"ו א', ועי' תד"ה עגלה, ועי' מגיני שלמה שם בדעת רש"י.

⁴¹ תוס' שם, רמב"ם שם פכ"ה ה"ז.

⁴² עי' שבת שם לענין קב הקטע שאם יש לו בית קיבול טמא.

⁴³ עי' תוס' מנחות ל"א ד"ה שידה בתי' ה"ב, ועי' חזו"א יו"ד ס"י ר"א סק"ח ד"ה ולענין טומאת מדרס, ומקד"ד ס"י נ"ב ד"ה עוד כתבו התוס'.

⁴⁴ תוס' שם, חזו"א שם.

⁴⁵ חזו"א שם.

אופן טומאת המרכב

ג. הזב מטמא את המרכב בחמשה דרכים בחמשה דרכים, עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען, והוא הנקרא טומאת מרכב⁵⁶.

איך נטמאים במרכב

ד. המרכב מטמא את האדם בשבעה דרכים במגע ובמשא, עומד, יושב, שוכב, נתלה או נשען עליהם כמו משכב ומושב⁵⁷.

ה. הנוגע במרכב הרי הוא טמא אבל אינו מטמא בגדים שעליו, ובזה חלוק מרכב ממשכב ומושב שהם מטמאים אדם לטמא בגדים במגע, והמרכב אינו מטמא בגדים במגע⁵⁸.

ו. הנושא את המרכב טמא ומטמא בגדים שעליו וכלים שנוגע בהם שנאמר (שם פסוק י') והנושא אותם יכבס בגדיו, ובזה אין חילוק בין מרכב למשכב⁵⁹.

אבן מסמא

א. היה הזב על גבי הרבה מצעות זה על זה ואבן גדולה עליהם הרי כולם טמאים אפילו שלא נגע בהם, והוא הנקרא אבן מסמא, יש שפירשו שאע"פ שהאבן כבידה ואין כובדו של הזב ניכר על המצעות מחמת האבן, מכל מקום טמאים, ויש שפירשו שאע"פ שהאבן אינה מקבלת טומאה והרי היא מפסקת בינו למצעות מ"מ טמאה⁶⁰.

ב. ישב הטהור על אותה האבן שעל המשכבות שישב עליה הזב הרי הוא טמא כמו יושב על המשכב שאע"פ שלא נטמאת האבן הרי הוא כמו שישב על המשכב עצמו ומטמא בגדים שעליו⁶¹.

ט. ספינה המיוחדת להעביר בה סחורה ממקום למקום אינה מקבלת טומאה, אבל ספינה המיוחדת לישיבה י"א שמקבלת טומאת מדרס⁴⁶, וי"א שספינה אינה מקבלת טומאת מדרס בכל אופן, בין היתה של חרס או של עץ, משום שהוקשה לים שהוא טהור⁴⁷.

י. י"א שכלים המיועדים גם לישיבה וגם למשא אינם טמאים משום משכב ומושב אלא משום מרכב שהנוגע בו אינו מטמא בגדים שעליו⁴⁸, אבל יש חולקים שכלי שאינו מיוחד לישיבה אינו מטמא משום מדרס כלל⁴⁹.

יא. כלי הבא במידה דהיינו שיש בו ארבעים סאה י"א שמטמא מדרס⁵⁰, וי"א שאינו מטמא מדרס⁵¹.

מרכב

מהו מרכב

א. זב או שאר המטמאים במשכב ומושב שרכב על כלי הראוי למרכב הרי הוא טמא שנאמר (ויקרא ט"ו ט') וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא⁵².

ב. י"א שהמקום שיושב עליו בשעת הרכיבה כגון האוכף הרי הוא בכלל מושב, ולא נאמר מרכב אלא לענין העץ שתופס בו בשעת הרכיבה שאע"פ שאינו יושב עליו מ"מ מטמא משום מרכב⁵³, וי"א שאף האוכף בכלל מרכב אלא שאם רגילים לרכב בפסוק רגלים הוא הנקרא מרכב, ואם רגילים לרכב בלא פסוק רגלים הרי הוא בכלל מושב שמטמא אדם לטמא בגדים⁵⁴.

אופניים או אופנוע שהרכיבה בהם היא ע"י פיסוק הרגליים לדעה הראשונה מטמאים מדין מושב⁵⁵ ולחולקים מטמאים משום מרכב.

השיעורים מתקיימים בביהמ"ד נחלת משה רח' מלצר 36 ב"ב, במוצ"ש בשעה 10. נא לא לסמוך על הנכתב ללא עיון במקורות. להערות וכן להקמת סדרת שיעורים נוספת באיזור מגוריך ניתן לפנות לטל 0527655009, לקבלת כל השיעורים במייל נא לשלוח

בקשה לדוא"ל: e036166932@gmail.com

⁵⁵ אמנם יש לדון אם הכידון שתופסים בו בשעת הרכיבה טמא משום מרכב, או שהוא חלק מגוף האופניים הטמאים משום מושב.

⁵⁶ זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם שם פ"ו ה"א, ופ"ז ה"א.

⁵⁷ רמב"ם שם פ"ז ה"ב.

⁵⁸ כלים פ"א מ"ג, רמב"ם שם פ"ו ה"ב.

⁵⁹ כלים שם, רמב"ם שם.

⁶⁰ כלים שם, ועי' רש"י נדה ס"ט ב' ד"ה כדכתיב, ורש"י שם נ"ה א' ד"ה אי, ועי' ר"ש כלים שם, רמב"ם שם פ"ו ה"ה.

⁶¹ רמב"ם שם פ"ז ה"ב.

⁴⁶ שבת פ"ג ב', ועי' תוד"ה נלמדה משק, ועי' פ"י שם.

⁴⁷ רמב"ם שם פ"יח ה"ט.

⁴⁸ ע"י פ"י הראב"ד לתו"כ פרשת מצורע זבים פ"ג ה"י.

⁴⁹ ע"י תוס' שבת שם.

⁵⁰ תוס' שבת מ"ד ב' ד"ה מוכני.

⁵¹ ע"י ריטב"א ובחי' הר"ן שבת שם.

⁵² רמב"ם שם פ"ו ה"א.

⁵³ עירובין כ"ז א' רד"ה תפוס, ועי' פיר"ח שם, רמב"ם

פיהמ"ש כלים פ"א מ"ג.

⁵⁴ ועי' ריטב"א שם בשם התוס'

וארטים לפרשת שבוע

לח כא. אלא פקודי המשכן משכן העדות. וכתב רש"י המשכן משכן שני פעמים רמז למשכן שנתמשכן שני חורבניו על עוונותיהן של ישראל. יש לעיין וכי כאן המקום בזמן הקמת המשכן לרמז מהגנאי של ישראל! וי"ל שהתורה באה לציין את מעלת המשכן דישאל הם הבעלים ע"ז לעולם וגם בזמן שניטל מהם בעוונותיהם אינו אלא כמשכון והקב"ה יחזיר לנו בבי"א. ויש להוסיף ששאלו את רבי יוסף חיים זוננפלד אם זה משכון אז למה לא מחזירים לנו את זה בלילה, וננה ע"כ רבי יוסף חיים שכל מה שמחזירים בגלל במה ישכב ואם באמת לא היינו יושנים בלילה הקב"ה היה מחזיר. הרב גפן.

לח כד. כל הזהב העשוי למלאכה. איתא במדרש רבה בראשית טז ב. שהזהב נברא בשביל מלאכת המקדש. וד"ז מדויק בפסוק כל הזהב העשוי (בעולם) אינו אלא למלאכת המשכן.

לט א. ומן התכלת והארגמן וגו' כאשר ציוה ה' את משה וגו' וחשב אפודתו וגו' כאשר ציוה ה' את משה. מי שישם לבו יראה שעל כל בגד כתבה התורה בנפרד כאשר ציוה ה' את משה, בשונה מעבודות המשכן שלא נכתב כן בפרטיות על כל כלי, ומדוע? וי"ל דהנה מצינו במנחות לא יעשה אדם תבנית מנורה תבנית הכיכל וכו' שנאמר לא תעשון איתי וכו', הרי שאסור לעשות כמשכן וכליו. ולכן המשכן וכליו סתמא לשמן קיימי ואצ"ל שהוא עושה לשמן דמאליהן הם לשמו מכיוון שהדיט אסור לעשותם ובע"כ נעשין לגבוה. אבל בגדי כהונה רשאי לעשותן להדיט, וא"כ סתמא לאו לשמה לכן הוצרך לומר אצל כאו"א שעשה מצינו ה' ולשמן. משך חכמה.

לט א. ויעשו את בגדי הקודש אשר לאהרן. הנה בויקהל נאמר מעשה המשכן וכליו. אח"כ הפסיק ואלה פקודי ומנה את חשבון הכסף והזהב שהתנדבו למלאכה, ואח"כ ביאר ענייני בגדי כהונה. ויש לעיין למה הפסיק הפקודים בין מעשה המשכן לבגדים? וי"ל, אומר ה'בנין אריאל', דהנה רש"י בויקהל על הפסוק והנשיאים הביאו אומר: שהנשיאים אמרו שיביאו מה שיחסר בסוף. ולבסוף נשאר לנשיאים להביא רק אבני השוהם והמילואים. והיינו שהנשיאים לא הביאו את נדבתם עד שנודע כמה הביאו בני"י, ואז ראו מה שנחסר וזה האבני שוהם והם הביאו ד"י. ולכן נכתב הפקודים קודם הבגדים כי הוצרך לפקוד כמה הביאו, ואז כשראו שחסר להשלמת הבגדים את האבנים, את זה הנשיאים הביאו ולכן רק אחרי הפקודים נכתבו הבגדים.

לט ז. אבני זכרון לבני ישראל. הנה כאן כתוב זכרון מלא ובפרשת תצווה זכרון חסר, וביאורו? אומר רבי חיים קניבסקי דכל זכרון חסר הוא לטובה, אבל מלא מצינו נמי לרעה כגון מנחת זכרון של סוטה שהוא מזכרת עון, וא"כ י"ל דבתצווה היה קודם מעשה העגל אז הוא חסר כי הוא לטובה, ואילו כאן שהוא אחרי חטא העגל הוא מלא כי הוא מזכיר נמי חובה.

לט ח. ויעש את החושן. וכתב בעל הטורים לעיל כח טו. אורים ותומים ביום ולא בלילה. ומנ"ל הא? וי"ל, אומר רצ"פ פרנק, שהובא בראשונים (מהר"א ועוד) שבגדי כהונה היו כלאים, והותרו רק ביום בשעת עבודה דעשה דוחה ל"ת, משא"כ בלילה דלאו זמן עבודה, נאסרו. ולפי"ז שפיר דאין או"ת בלילה, כי א"א ללבוש בלילה בגדי כהונה וא"א לאו"ת בלא בגדים. ולפי"ז מיושב מה שכותב הספורנו כח ד. ומדייק כן בפסוקי התורה, שצריך לבישת הבגדים לשם מצווה ולא לשם נוי, כיוון שזה שטענו והותר רק לצורך מצווה, אבל לא לצורך מצווה יאסר כמו שמצאנו ביבוס שנאסר היום כי לא מכווין לשם מצווה.

לט כה. ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל בתוך הרימונים. היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר שהיו בתוך הרימון, ואילו בפרשת תצווה פרק כח פסוק לג אומר התרגום שהפעמונים היו בין הרימונים. ועו"ק דבתרגום יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצווה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתנו כותב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים? וי"ל, אומר בעל היבד קודש', דהציווי של פרשת תצווה נאמר לפני חטא העגל, ושם הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ היו 71 כי היו 72 רימונים ובין כל אחד לשני היה פעמון, זה יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת פקודי היה אחרי חטא העגל, א"כ לא היה אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוץ כי זה היה מזהב המקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין קטגור נעשה סגור, ולכן הוצרכו להשים הפעמונים בתוך הרימונים והיו 72 פעמונים כמנין הרימונים.

לט ל. ויעשו את ציץ נזר הקודש וגו' ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חתם. יש להקשות מאי ויכתבו, ויכתוב מבעיא ליה? וי"ל, אומר האמרי אמת ע"פ המשנה ביומא ג יא ובתוי"ט שם, ששם הו"ה היו צריכים לכתוב כולו בבת אחת, כדי שלא יהיה רגע שהשם יהיה חסר, וא"כ בשביל לכתוב את שם הו"ה על הציץ הוצרכו לכתוב ארבע אנשים בבת אחת, לכך נכתב ויכתבו.

לט ל. ויעשו את ציץ וגו' ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה'. יש לדקדק מדוע בפרשת תצווה בציווי נאמר ופתחת עליו פתוח חותם קודש לה' ואילו כאן כתוב ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם? מיישב ע"כ הצפת פתח דאיתא בשבת סג לכתחילה צריך לכתוב על הציץ התיבה קודש לה' בשתי שורות והיינו 'קודש ל' למעלה ו'השם' למטה, אלא משום איזה טעם כתבו בשורה אחת. והנה הכותב שלוש תיבות צריך שרטוט כדאיתא בגיטין ו. לכן אם כותב קודש לה' בשתי שורות הרי"ז שלוש תיבות וצריך לשרטט, אך היות ולמעשה כתבו על שורה אחת דהיינו קודש לה' ביחד ע"כ לא עשו שרטוט. ולכן בשעת הציווי נכתב ופתחת עליו דהוא לשון שרטוט אבל כאן כתוב ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם שלא עשוהו בשרטוט אלא כתבו מיד על הציץ וזה נחשב כתב ולא פתוח.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד. המקור של דין לבד הוא מהלכה למשה מסיני, כך מבואר בסוכה ה' ע"ב: שיעורין, חציצין, מחיצין הלכה למשה מסיני. והנה המאירי בעירובין מביא בשם רב האי גאון שיש לזה מקור מהמשכן. סתם ולא פירש מהיכן. רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל ר"י חברון בפירושו למאירי הנ"ל מביא חשבון יפה להבנת הענין: אורך 2 ריעות המשכן היה שמונה ועשרים אמה כל אחד, דהיינו 168 טפחים. 2 ריעות המשכן היו מחוברים בחמישים קרסי זהב. נמצא, שהיו 49 רווחים בין כל הקרסים יחד (בין 4 אצבעות יש 3 רווחים). עובי כל קרס, מבואר בבבליא דמלאכת המשכן, היה חצי טפה. נמצא כל הקרסים יחד היה עוביים 25 טפחים. אם נחשב את כל הרווחים שהיו בין כל הקרסים יחד, נחלק אותם בין כל ה-49 רווחים, נמצא 2.9 טפחים לכל רווח, וכתוב בפסוק יו"ה המשכן אחד, הרי לנו שאף כשיש רווח של עד 3 טפחים, עדיין הוא נקרא 'אחד', הרי לנו מקור לדין לבד מהתורה.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני"י ככל אשר ציוה ה' את משה כן עשו. יש להקשות מהו הכפלות ויעשו וגו' כן עשו? וי"ל, ע"פ מדרש תנחומא נשא יח, שבשעה שבני ישראל עשו את המשכן גם המלאכים בשמים נצטוו לעשות אותו משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה, וזהו ויעשו בני ישראל, ובנוסף

פרשת פקודי תשפ"ד

יכן עשו? מרמז על עשיית המלאכים למעלה. רבי יהודה אבנדנאן אב"ד מרוקו.

לט. לה-לט. את ארון העדות ואת מזבח הנחושת. מהיכן הקב"ה היה מדבר עם משה. אומר רש"י לעיל כט מב. יש אומרים מעל מזבח הנחושת וי"א מעל הכפורת כדכתיב ודיברתי אתך מעל הכפורת. ובמאי פליגי? וי"ל, אומר המשך חכמה, דפליגי בפלוגתת רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן מגילה כז. האם ביהכ"נ עושים בית מדרש או בית מדרש עושים ביהכ"נ. דלרבי"ל מקום תורה עדיף, ושרי לעשות רק ביכ"נ לבימ"ד דמעלין בודש. ולרבי יוחנן מקום תפילה עדיף וכו'. וא"כ למ"ד מעל מזבח הנחושת שהוא מקום עבודה אז תפילה עדיף. ולמ"ד מעל הכפורת מקום שמונח בו העדות דהיינו התורה, ס"ל דמקום תורה עדיף.

לט לט. את הכיור. ובהפסרת ויקהל מובא איך שלמה עשה את הכיור. ויעש את הים (כיור) עשר אמה משפתו ועד שפתו (קוטר). דהיינו האורך של האמצע (וקו) היינו ההיקף, שהוא העיגול של כל הכיור) שלושים אמה. הדבר מבוסס על הכלל היסודי (הזכירו תוס' בב"ב בעירובין ועוד) שההיקף הוא פי שלוש מהקוטר (10 קוטר. 30 היקף). והנה אם נדיק נראה שהפסוק מעגל קצת, כי האמת היא שזה קצת יותר משלושים. ואומר הגאון שדבר זה מרומז בפסוק הנ"ל. הנה כתוב וקו שלושים אמה אבל זה רק ב'קרי', ובכתיב כתוב וקוה שלושים אמה. ואומר ע"כ הגאון ההפך בין קו לקוה זה בדיוק 3,1415, כלומר העיגול כפול מהקוטר פי 3,1415. (קו בגימטריה 106, קוה בגימ' 111. כי 1,0471 = 111. וכן 10471 = 3 = 13,1415) ז"א שהפסוק השאיר לנו רמז לעניין זה.

מ ו-ז. ונתת את מזבח העולה וגו' ונתת את הכיור וגו'. סדר הנתינה של הכלים הוא מבפנים לחוץ, חוץ מהכיור שנכתב לאחר המזבח, והרי הכיור היה יותר בפנים מהמזבח? וי"ל כיוון דהכיור מצוותו להיות בין אהל מועד ובין המזבח, כדכתיב בריש כי תשא: ונתת אותו בין אוה"מ ובין המזבח. ממילא הוצרך לשים קודם המזבח כדי לקיים הדין ונתת אותו בין אהל מועד לבין המזבח. ומהאי טעמא נמי הקדים את השולחן למנורה, למרות שכשיוצא מבית קדשי הקדשים היה פונה לדורים תחילה ומנורה בצפון. כי במנורה היה ג"כ דין שיהיה נכח השולחן (הגר"ח מבריסק. טעמא דקרא. ורבי דן דרבקין)

מ יב. והקרב את אהרן ואת בניו. איתא במדרש רבה לו ד. בשעה שאמר לו הקב"ה למשה הקרב את אהרן הרע לו למשה. אמר לו הקב"ה תורה שלי היא ונתתיה לך שלך גדולה משלו. וצריך ביאור האם משה היה צר עין בגדלות אהרן ועוד על החלטת ה'? ועוד מה ענה לו הקב"ה תורה שלי הוא ונתתיה לך? וי"ל, אומר החת"ס, שמשה לא יכל להיות כהן, כיוון שהיה את הנפש במצרים וקיי"ל כהן שהיה את הנפש אפי' בשוגג לא ישא את כפיו, ואפי' עשה תשובה. והנה סבר משה גדול המחסיא יותר מההורגו ואהרן החסיא לעם ישראל בעשיית העגל, ואם משה לא יכול להיות כהן, כ"ש אהרן, וזה הרע לו למשה שהוקשה לו ד"י. ועי' תירץ לו הקב"ה תורה שלי היא ולך נתתיה וזה הכוונה: דאיתא במדר"ר שמות מז יד דטענת ישראל על העגל היתה, דכתיב לא יהיה לך אלוהים אחרים והיינו לך למשה. וזה מה שטען הקב"ה למשה שטענת אהרן היתה שהאסור בע"ז הוא לך, ולכן אהרן לא החטיא את ישראל וזהו מה שענה הקב"ה תורה שלי הייתה ולך נתתיה וא"כ אהרן יכול להיות כהן.

מ כ. ויקח ויתן את העדות אל הארון. לכאורה תיבת ויקח היא מיותרת ובשום דבר לא כתוב ויקח. וי"ל, אומר רבי חיים קניבסקי, שבס"ת יש דינים מיוחדים כשלוקחים אותם, היינו ליטול בימין, לפנות לימין, וללוותה. ולכן גם הלקיחה נחשבת לעבודה, ולכן כתב ויקח.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

והייתם נקיים

במדבר רבה על הפרשה: אף על פי שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר אלה פקודי המשכן אשר פקד משה אין כתיב כאן אלא אשר פקד ע"פ משה ע"י משה ביד איתמר. שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, ומשה היה גזבר לעצמו על מלאכת המשכן וכו' כיון שבא ליתן חשבון אמר להם כך וכך יצא למשכן. עוד נאמר שם: ולמה עשה עמהם חשבון, הקדוש ברוך הוא יתברך שמו מאמינו שנא' לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשב לפניכם, אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחריו וכו' משה רבינו רצה לסלק עצמו מכל חשד, ולפיכך מסר דין וחשבון מפורט על כל כמות הנדבות שניתנו למלאכת המשכן, וזאת כדי שלא יחשד חלילה שמה מעל בכספים. כתב השל"ה הקדוש בסוף הפרשה וז"ל: מכאן ילמד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה, וילמדו בקל וחומר בנו של קל וחומר אלף פעמים ממשה רבינו ע"ה. זאת אומרת שעל האדם יש חיוב לנקות את עצמו מכל חשד של מעילה בכספים, וגם אם מדובר בצדק נאמן הנוהג ביושר בממונם של אחרים, ויעשה לעצמו קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אם משה רבינו מצא לנכון למסור דין וחשבון על נדבות המשכן כדי שלא יבוא לידי חשד, קל וחומר לנו, שאדם צריך לנקות את עצמו מכל חשד. וכתב הרמב"ם כשיכנס התורם לתורם, לא יכנס בגד שאפשר להחביא בו כסף, ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפלה (תפלין) ולא בקמיע, שמא יחשדו אותו העם ויאמרו: החביא ממעות הלככה תחתיו כשתרמה, ומדברים היו עמו משעה שיכנס ועד שעה שיצא, כדי שלא יתן לתוך פיו, ואע"פ שנוהרים כל כך, עניו אינו כן שהוא נבהל לחון לא יתורם, ממני החשד. עד כדי כך הוא היה צריך להסיר ממנו כל חשד, שאפילו עם תפלין אסור לו להיכנס, שמא אנשים יגידו שהוא נכנס עם תפלין בלי פרשיות ושם הוא החביא את הכסף שלקח. ועוד מבואר בירושלמי בקרבן העדה ששהיה יוצא, היו בודקים לו בשערותיו, שלא יאמרו שהחביא שם ממעות הלככה. וכו"ל הרמ"א בסימן רנ"ז בה"י צדקה שטוב שגבאי צדקה יתנו חשבון לציבור כדי לקיים והייתם נקיים מה' ומישראל. ואמרו ביומא לח. על בית אבטינס שהיו אחראים על מעשה הקטורות: מעולם לא יצאת כלה מבושמת מביתוהו וכשנושאין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסס שלא יאמרו ממעשה הקטורות מתבסמין לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. **בניא כאן כמה עובדות מגדולי ישראל איך נזהרו בזה.**

רבי יוסף חיים זוננפלד היה ממונה על קופת צדקה וחסד בירושלים, והיתה לו נכדה יתומה עניה ומרודה, ומיאן לתת לה מהקופה אפילו לא ממון מועט כדי לקנות נדוניה לפני נישואיה. היא בכתה לפניו, והוא בירך אותה שבוכות זה, ותכה לבנים תלמידי חכמים, והברכה נשאה פרי לדורות. כי גם אם יקח מהקופה של צדקה לנכדתו לירה אחת בלבד, יאמרו כי נטל מאה לירות, וממילא יש שבך משום והייתם נקיים מה' ומישראל. **אותם ישיבות** שהרב שטינמן כיהן בהם כראש ישיבה, הוא נוהר שלא לכתוב עבורן אפילו המלצה לנדיבים, כי הרי העולם חושבים שהוא מקבל משכורת מהישיבה, ואם כן יהיה נראה, שמבקש כסף עבור עצמו. והוא העיד על עצמו כמה פעמים שמעולם לא ביקש כסף לא לעצמו ולא לאחרים. ואפילו לצרכי צדקה והחזקת תורה אינו פונה בבקשה אישית אלא כתב מכתב המלצה כללי.

על רבי יהודה צדקה מסופר: ביישיבת פורת יוסף קיימת ספריה עשירה מאד והיא פתוחה לקהל הרחב רק בשעות מסוימות. אולם רמ"י הישיבה הצטיידו כל אחד במפתח אישי שיאפשר להם להיכנס אל הספריה בכל עת. האחד שסרב לקחת מפתח לעצמו היה רבי יהודה, אשר בכל פעם שנוקד לספר מסוים שעמד באוצר, טרח מאד להשיגו בדרך אחרת. כאשר נשאל על ידי תלמיד, מדוע אינו מצטייד במפתח? השיבו: כדי להיות נקי מחשדות. תאר לעצמך, אמר, שאי פעם יעלה ספר כלשהו מן הספריה ולא ימצאוהו, הלא יתכן שיחשדו בי כי הוצאתיו ולקחתיו עמדי, ובכדי להינצל מחשד כזה עדיף בעיני להישאר בלי מפתח. את הנוהג הזה, הפטיר, למדתי מאחד הגדולים בדור הקודם. הלה החזיק במעונו קופת

גמ"ח, והיו הרבה אנשים נכנסים ויוצאים בבית זה, כי איש מפורסם היה. יום אחד ישבו אצלו מספר תלמידי חכמים והקשיבו לשיעור שלימד. לפתע קרה שהוצרך לצאת לרגע החוצה, אך לפני שעזב את החדר עמד ונעל במפתח את קופת הגמ"ח שהכילה כספים רבים. כשחזר שאל מיד את הנושבים: במה חשדתונו? כלום חשדתם שאני חושד בכם פן תגנובו? וכי אתם, תלמידי חכמים מופלגים, ראויים להיחשד בכך? אלא מפני שזו דרכי כל יום לסכם בסופו את מאזן ההוצאות מול הכנסות הגמ"ח, ואח"כ אני סופר ומונה את המטבעות שבקופה. והיה כי אמצא שחסרה אפילו רק מטבע אחת, מיד אעביר מול עיני את אלו האנשים שפקדו ביום זה את מעוני, ואז עלול לחלוף בי הרהור בוק שארכו שניה אחת אולי ידכס במעל הזה... ואף שאני דוחה מעצמי מחשבה פסולה זו, מכל מקום מאותו הרהור בוק בן שניה אחת לא ניצלתי. אי לכך העדפתי לעולל את הקופה בצאתי מן החדר, כדי שלא אכשל אפילו בהרהור בוק שלא כראוי והוא בן שניה אחת ויחידה. כמוהו, השלים הגר"י צדקה, אזרח גם אני ואתאמץ עד קצה גבול יכולתי להיות נקי מד' ומישראל.

בוקר אחד בדרשו של החפץ חיים לבית הכנסת לתפלת שחרית פגש בקבוצת תלמידים ששוחחו בדברי תורה ברחבת בית הכנסת. ניגש אליהם והתנצל שלרגלי סיבה מסוימת נתאחר היום מלהתפלל בהשכמה. תמחו תלמידיו ואמרו רבינו כלום להתנצל בפנינו הוא צריך? וכלום היה עולה על דעתנו לחשוך ברבנו שהוא מתאחר מלהתפלל בהשכמה ללא שום סיבה? אמר להם אמנם ידעתי שאינכם חושדים בי אבל רצוני להורות לכם הלכה למעשה שבצאתכם בין הבריות תדעו להזהר שלא יתמחו אנשים על מעשיכם ושלא יתחלל ח"ו על ידכם כבוד התורה ולומדיה. עוד מסופר עליו, שפעם איחר לבא לשחרית לביהכ"נ, ולאחר סיום התפלה עלה על הבמה והכריז שסיבת איחורו היא לא משום שנתעורר משנתו מאוחר אלא מפני שהיה שקוע בסוגיא תלמודית חמורה ולשם אישור דבריו הרצה לפני הקהל את חידושי התורה שהצליח לחדש באותה שעה.

מסופר על האב"ד נזיר שבעוד היה צעיר לימים, אמר פעם אחת לאחיו הצעיר ממנו רבי זלמן שהוא עושה היום סיום על מסכת זבחים, ושיחיה הסיום בלילה ויאמר לאמו להכין סעודה עם דגים ובשר. והנה בערב באו הבורחים התלמידים אל הסעודה, נכנס אחיו רבי זלמן להגיד לו, וענה לו שיש לו עוד לסיים יותר מששים דפים, אבל שלא ידאג כי עוד שעה היא יעשה את הסיום, וכן היה. ולשעת הסעודה אמר: כדי שיהיה יחשדו אותי שלמדתי בלי עיון, אני אומר פשט בסוגיא הנוגע לתחילת המסכת ולאמצעיתה ולסיום המסכת וכך היה. **מסופר על רבי רפאל הלל** שהקים את סמינר אור החיים בבני ברק, הטוהר של נקיון הכפיים שלו היה מפליא, כל טלפון שהיה מתקשר לצורך האישי שלו ממשרדו באור החיים, היה מיד מוציא מכיסו ומשלם לקופת אור החיים. כאשר יצאו סידורים עם הטבעה של אור החיים על גבי הכריכה, רכש אחד עבור בתו, וכתב על הסידור מבפנים לה"י רפאל הלל קניתי מאור החיים. שלא יחשדוהו שלקח בלא כסף. **החתם סופר** רגיל היה מעוררו להאריך בתפילת שמונה עשרה, עד שהיו מקניטים אותו חבריו, כי עד שסיים הוא את תפילתו, הספיקו הם ללמוד כמות ניכרת. השיבם החתם סופר: חז"ל אומרים המאריך בתפילתו מאריכין לו ימיו ושנותיו. ואם כן לא יגרע חלקי כלל, אשלים את לימודי שאנים מאוחרות. כעבור שנים יצאו מבית מדרשו של החתם סופר תלמידים גאוני ארץ שהאירו בתורתם וצדקתם בכל המדינה כולה, אחד מגדולי תלמידיו הוא בעל המהר"ם שיק, כאשר שהה פעם החתם סופר בעיר של תלמידו המהר"ם שיק, נכנס לבית מדרשו של תלמידו הגדול, ובמקום להאריך בתפילתו קיצר הפעם וסיים בטרם סיומו של המהר"ם שיק. לתמיחה הנוכחים הסביר להם מה היתה כוונתו בהנהגה זו. הנה בני העיר מכבדים את הרב המרא דאתרא באותות כבוד והערצה כראוי לו, כשיראו האנשים שרבים אינו מאריך כמוני, מי יודע אולי יחשדוהו כמתפלל ללא כוונה ראויה, ומשום שכבודו של המהר"ם שיק כה חשובה בעיני, קיצרתי במקום שראוי להאריך. **מסופר על רבי אהרן מבעלזא** שבגדים חדשים לא הסכים לחדש כלל אלא לעתים רחוקות ובקושי רב. פעם כאשר הגדל של הרב נתבלה ונתיישן ביקש הגבאי רבי שלום פויגל מהאדמו"ר שיאות להרשות לתפור עבורו בגד חדש, אך האדמו"ר לא הסכים לכך.

כשר' שלום הפציר והוסיף שהבגד שהרב לובש הוא ישן ובלוי כבר. הגיב ואמר: אבי הלך עם טלאים על הבגד. לבסוף לאחר שר' שלום התאונן שהאנשים יחשדו שבני הבית נוטלים את הכספים שהרב מקבל לעצמם, ולא דואגים לאדמו"ר נאות להחליף את הבגד, אך גם כשהמלבוש החדש היה מוכן, ציוה שהמשמש ילבשו ויחדשו מקודם על עצמו, וילך עמו שמונה אמות ורק אח"כ הוא ילבש אותו.

גם כשעושה מצוה צריך להזהר שלא יחשדו אותו בגמרא (חגיגה טו) מסופר על רבה בר שילא שפגש את אליהו הנביא. אמר לו מה עושה הקב"ה ביישיבה של מעלה? אמר לו: אומר שמעות של דברי תורה מכל החכמים, חוץ מרבי מאיר. אמר לו מדוע? אמר לו: משום שרבי מאיר אומר הלכות בשמו של אלישע בן אביה שיצא לתרבות רעה. אמר לו רבה בר שילא אליהו הנביא, מה הטענה על רבי מאיר, הרי הוא בורר מדברי אלישע בן אביה רק את הדברים הטובים ולא דברי כפירה וכו' משל על כך: רבי מאיר מצא רימון את תוכו אכל ואת קליפתו זרק, וכך גם עושה רבי מאיר, מה שטוב הוא לוקח מאלישע, ומה שלא, לא. אמר לו אליהו הנביא עכשיו הקב"ה אומר הלכות משמו של רבי מאיר. שואל האור החיים הק' (דברים יב כח) וכי הקב"ה לא ידע את הטענה הזאת שרבי מאיר בורר רק את השמועות הטובות מאלישע, אם כן, מתחילה מה סבר ולבסוף מה סבר? ואין לומר שנעלם מעיני ה' ח"ו הטעם שאמר רבה בר שילא רבי מאיר רימון מצא וכו'! וכתב האור החיים הק' לבאר וז"ל: רמ, כי יקפידי לא על האדם בעשותו דבר שלא יהיה בו נקי אלא מה' ולא מאדם, ויחשוב לו לחטא עד שיהיה נקי מה' ואדם, ולזה כשעשה רבי מאיר מעשה זה, שהיה לומד מאדם שאינו כמלאך, היה רבי מאיר נקי מה' אבל לא מאדם, כל עוד שלא נודע טעמו אם זך וישר פעלו, וזה סבב שלא היה' אומר שמועה מפיו, להיותו חסר השלימות, ואחר שנאמר ביישיבה של מטה טעם לשבח במעשיו, נכנס בגדר "והייתם נקיים גם מישראל" ולזה תיכף ומיד חזר ואמר שמתנא משמו, ולעולם האמת כדברי רבי מאיר.

כאשר חזרו גדולי הונגריה מוועידת הרבנים שהתקיימה בשנת תרכ"ז, לדון על מצב הדת, התכנסו המשתתפים באחת האכסניות לסעודה קלה, באותה סעודה השתתף גם הכתב סופר וכן רבי יהודה אסאד. הכתב סופר ורבי יהודה אסאד רצו שניהם לשמח את לבם של הרבנים הנוכחים והם הכינו להם הפתעה, ההפתעה היתה מטבע של מחצית השקל עתיקת יומין שהוטבעה בתקופת בית שני, שהיתה ברשות כל האדם, מהם, ושיניהם התכוננו להציג בפני הנוכחים, אלא שכל אחד מהשנים חשב שרק ברשותו נמצאת מטבע זו ולא ידע שגם לעמיתו ישנה מטבע זהה. באמצע הסעודה קם הכתב סופר והציג בפני האורחים את המטבע היקרה שהיתה ברשותו, הוא סיפר להם שקיבל אותה מאביו החתם סופר. הנוכחים עמדו פעורי פה והיו מופתעים מאד מהמטבע המעניינת שהוצגה בפניהם, המטבע הועברה מיד ליד והיו שם כמאה חמישים רבנים, כדי שכל אחד יוכל לאחזה בידו ולראותה מקרוב, כך הועברה המטבע מאיש לאיש. לפתע נשמע קול הברה באולם שהמטבע נעלמה ואיננה. הביטו המסובים אנה ואנה על השולחן, מתחתיו ומצדדיו, בפניות האולם ובכל מקום שאפשר אולי למצא בו את המטבע, אך ללא הועיל, המטבע היקרה נעלמה מבלי להותיר אחריה עקבות. צער רב הצטער הכתב סופר על שחפץ יקר זה שהיה חביב עליו נמצא נאבד ממנו פתאום. כעבור שעה של חיפושים שלא נמצאה המטבע, קם הרב מנחם כץ אב"ד מדיוטשקרוץ והציע שכל הנוכחים יריקו את כיסם, שמא ואולי הונחם שם המטבע ללא כוונה. היו רבנים שהסכימו לכך, אך רבי יהודה אסאד קם ומקומו והביע את התנגדותו לבדיקה מסוג זה, טענתו היתה שחיפוש כזה מהווה פגיעה בכבוד הרבנים, שכאילו הם נחשדים באיסור גניבה. תמחו הנוכחים לפשר סירובו, אך מפאת כבודו של הרב לא התנגדו והסכימו להמתין. לאחר כשעתיים נכנסה המשרתת לאולם, וכישרה לנוכחים שהמטבע האבודה נמצאה בין כל הסעודה שהיו מיועדים לרחיצה. שמח הכתב סופר שנמצאה אבדתו, שמחו הנוכחים בהיוודע להם שאיש לא שלח ידו במטבע שאינה שלו, שמח רבי יהודה אסאד שלא בדקו את כיסו ולא נחשד בגניבה. ואז בתוך כל הרעש וההמונה קם רבי יהודה אסאד ממקומו וסיפר לנוכחים שגם הוא הביא עמו מטבע כזו מתקופת בית שני שקיבלה מרבו רבי מרדכי בנעט בתור דורון דרשה לנישואיו,

וגם היה חפץ להציגה בפני הנוכחים, אך ויתר על כך, שכן מקודם בראות את שמחת ידידי הכתב סופר על המטבע הנדירה שברשותו, לא רציתי לערבב את שמחתו בהודעה שגם בפרושת נמצאת מטבע כזו. אמנם מכיון שסירבתי לבקשה לבדוק את הכיסים, חייב אני להראות את המטבע שלי כדי שהנוכחים יבינו את הסיבה להתנגדות זו, שלא אחשד שלקחתי את המטבע.

יש להוסיף ולציין שמצינו שמותר להביא עצמו לידו חשד כשיתברר האמת לבסוף ידוע הסיפור על יוסלה קמץ קדוש, שהיה מוחזק לקמץ בעיר, וכולם היו מבזים אותו על קמצינותו, ורק לאחר פטירתו נודע שהיה בעל צדקה גדול שעשה הכל בסתר. וכתב בספר חשוך חמד (דמאי עמ' שכג) שהדבר מותר, מפני שזה דבר שעשוי להתברר, שהיה ברור שלאחר מות הקמץ הקדוש יוודע שהוא היה זה שתרם את כל הכסף לצדקה, ולכן היה מותר לו לגרום שיחשדו בו, כל זמן שהוא היה חי. וכמו שמצינו בסיפור על רבי יוסף מפורזא חתנו ותלמידו של הנודע ביהודה: במשך כל ימי חייו של רבי יוסף הצדיק היתה זוגתו הרבנית בתו הבכורה של הנודע ביהודה, מקלת מאד בכבודו של בעלה הצדיק. היתה נהוגת להכנס בחדרו כשישבו אצלו אנשים ומלעיגה עליו ומבזה אותו בפניהם בכל דברי גנאי, באומרה: כי בעלה אינו אלא אדם ריק ופוחז, ואין בו כל מידה טובה. גם בשעה שדרש ברבים

ידיעות

שאלה: מה סוד ההצלחה בבניית מקום תורה? **תשובה:** עיין בספורנו כאן בפרשה שמבאר היטב איך בנו את המשכן, ויש בזה לימוד לקח לבניית כל דבר שבקדושה. כשבונים מקום תורה ורוצים שזה יצליח, זה רק ע"י שמעמידים את היסודות בקדושה ובטהרה, בדמעות ותפילות. ישיבת וולאז'ין נבנתה ע"י בכי, דמעות ותפילות ובקשות. וכן כשהוקמה ישיבת חכמי לובלין הרבי מטשורטקוב דיבר במעמד הנחת אבן הפינה בחשיבה הקמת דבר רוחני שצריך שיהיה מושתת על יסודות איתנים וקדושים. ובמעמד הנחת אבן הפינה בישיבת פונב' התייפח הרב מפונב' בבכי נסער ומזעזע. החזו"א שנכח שם אמר: ע"י נאמר הזורעים בדמעה ברנה יקצורו ובוודאי יצליח. בשעות אחד מראשי הישיבות קיבל בניין מפורא בני על תילו בשכונת רמת ואף התורה הביא קבוצת בחורים מכובדת מטובי עולם התורה להיות בסיס להקמת המקום, ראשי הישיבה הלכו להרב שך להתברך, ובמקום לברך אמר תדעו לכם לא כך בונים ישיבה, ישיבה בונים בעמל וביזע, וישיבה שבאה למגש של כסף אין לה קיום והרעיון נגזר.

שאלה: כמה ראוי להשקיע בשמחת סיום? **תשובה:** בשבוע זה יסיימו המוני בית ישראל את חומש שמות, אמרו חז"ל בקהלת רבה עשושין סעודה לגמרה של תורה, וכן אמרו בשבת קיץ: קיט. ואמר אב"י תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבדינא יומא טבא לרבנן. וז"ל האו"י הלכות סוכה סימן ש"כ, והוא בפוסקים סימן תרס"ט: עושים חתני תורה סעודה גמורה ומזמנין מבני הקהל ונותנים להם מאכלים טובים אווזות ותרנגולין, ומצאתי עיקרו של מנהג וכו' בתחילת מדרש שה"ש ויבא ירושלים יעמוד לפני ארון ברית ה' א"ר יצחק כמאן שעושה סעודה לגמרה של תורה שהגמר תורה שכולה חכמה שצריך לעשות סעודה ומשתה עכ"ל. ובכנסת הגדולה סימן תרסט כתב: ונוהגין שהרב או ראש ישיבה כשיבואו לסוף המסכתא, לא יסיים כל המסכתא, אלא יסיים מעט עד שעת הכושר יומא, דראוי לתקן סעודה נאה לכבוד התורה והתלמידים, ואז ראוי לקבץ כל הקהל כשבא הרב לסיים כל מי שראוי לבא לסיים המסכתא עכ"ל. ולא רק לגמרה של תורה אלא על כל סיום מצוה שמחים ועושים סעודה כמש"כ הרשב"ם בב"ב קכא: דבאותו יום שפסקו מלכרות עצים למערכת היו שמחים לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת. וכן בפרשה שלנו כשיסימו עושי המשכן את מלאכת המשכן היו בשמחה גדולה, ובפוסקים סימן תר"ע כתבו דלכן עושים סעודות בחנוכה משום שנשלמה מלאכת המשכן בחנוכה, וכן שלמה המלך עשה סעודה שבעה ימים כשהשלים בנין בית הראשון כמבואר בספר מלכים.

שאלה: מה היא המתנה הגדולה שהקב"ה נתן לנו? **תשובה:** שהוא שומע תפילת כל פה. וכמו שכתוב בתנא דבי אליהו אמר לו הקב"ה למשה כשאני רואה בני אדם אע"פ שאין בהם תהילה ושבח של תורה ומעשים טובים, רק בשביל שהן עומדים ומודין ומשבחים ומרבים תחנונים לפני אנו נזקק להם וכופל

בבית המדרש, היתה יכולה לפעמים להרים קולה מעזרת נשים וגורמת בזיון לבעלה, והוא הצדיק רבי יוסף היה שומע חרפתו ואינו פוצה פה, ומעולם לא רגז עליה ולא הקפיד על כך. היו האנשים תוהים תמהים ושואלים, על מה ולמה מבזה הרבנית את בעלה הצדיק, בשעה ובזמן שאביה הנודע ביהודה היה מתייחס אליו בכבוד גדול, באופן יוצא מן הכלל, והיה מחבב אותו למאד. בהרבה מתשובותיו הוא מכנה אותו: הגאון המופלא, הפלא ופלא... האובי חתני, ידידי וחביבי נפשי... כבודי ומרירי ראשי... חוקק מדיני וחביבי... הגאון המובהק... זיו אורו מבהיק... יחיד בדורו... כל העם עונין עליו מקודש... עמוד התורה... אור ישראל... פאר הזמן... כל הנחת שלי לעת זקנותי... בתורה ובמעשים טובים הוא יחיד בדורו... בכל מקום הלכה כמותו וכו' וכו' האנשים לא יכלו בתחילה לשאת את עלבונו הרב, אך לאט לאט הסתגלו לכך, והצטערו הרבה על הרבנית שאינה יודעת לכבד את בעלה הגדול, הדבר היה כבר מפורסם ולא שמו יותר את ליבם לכך. והנה כאשר נפטר רבי יוסף הצדיק, נתגלתה התעלומה, מדוע השפילה הרבנית את כבודו... כי בשעה ששכב הרב והיה מוטל על הארץ, וכולם בכו על מותו עמדה הרבנית אף היא ובכתה מאין הפוגות על מות בעלה, ובקשה להיכנס ולומר כמה דברי הספד על בעלה הקדוש. הדבר היה תמוה מאד בעיני החברא קדישא בידעם שלא כיבדה

חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

להם מזונותיהם. כמוכן שצריך שיהיה מעומק הלב ולהאמין שרק הקב"ה יכול להושיע אותו.

שאלה: מה אדם יכול לדמיין שמלאכי חבלה יעשו לו לאחר מותו, כדי שיתחזק מהפחד? **תשובה:** מה שעשו לקדאפי לאחר שנתפס. (קדאפי היה שליט לוב ביד רמה. במשך ארבעים שנה הוא שלט במיליוני אנשים, הוא היה מסורף גדול ורצח רבבות ממתנגדיו. יום אחד לפני שנים בודדות החליטו אנשים לעשות מהפכה. והשליט התחבא בבור ביוב. וכשהתגלה מקומו ע"י ההמון הנזעם, הם תפסו אותו והתעללו בו באכזריות נוראה שרק ישמעאלים מסוגלים לכך עד שמת. זה מה שאדם יכול להמחיש לעצמו שיעשו לו מלאכי חבלה לאחר מותו, ואם אדם יפנים ד"ץ יהיה לו יותר קשה לעשות עבירות ולא לחזור בתשובה.

שאלה: הנה ידוע שעוון ביטול תורה חמור מכל העבירות ועושו רב. אדם שקשה לו מאוד ללמוד הוא פשוט לא מצליח, איך יינצל מהעונש המור הזה? **תשובה:** רבינו יונה באגרת התשובה כותב שהרוצה להינצל מהעונש המר של ביטול תורה יסייע לאברכים אחרים ללמוד אם זה ע"י החזקת אברכים וצרכיהם, או לטרוח למענם ע"י שיאסוף ויתן להם. וגדול המעשה.

שאלה: אדם שאחיו התחתן והוא אמור לנסוע לשבת שבע ברכות מחוץ לעיר, והנה הוא מקבל טלפון ביום חמישי ומבקשים ממנו את הדירה לשבת. כעת לאשתו העניין מאוד קשה כי היא צריכה לעשות הרבה בשביל להשאיר לאחרים בית נקי למסדר והיא לא מסוגלת להכניס לביתה אנשים בלי להוסיף עוד מספר שעות עבודה, וזה גם יהיה על חשבון הילדים שלה שהיא פחות תתייחס אליהם. כמו"כ בעלה יהיה צריך לעזור לה רבות וזה ג"כ על חשבון הלימוד שלו. מה יעשה? **תשובה:** דבר ראשון אם אדם ישתוקק בכל נפשו לעשות חסד אזי יעלמו ממלאי כל הקשיים, וכמו אצל אברהם אבינו שהיה שלשלי למילתו כחום היום והיו לו כל הסיבות שבעולם לא להכניס אורחים, אבל ההשתוקקות שלו לעשות חסד לא מנעה ממנו שום קשיים, והוא צריכה להיות השאיפה שלנו. ואף פעם לא לחשוב האם אני יכול, אלא האם אני צריך, ואם צריך אז כבר ימצא את הזמן. ומעשה אבות סימן לבנים. **ולגופו של עניין** י"ל שאמנם יש אנשים שאינם מסוגלים לסבול שזרים יכנסו לתוך הפרטיות שלהם, שהם בוודאי לא מחוייבים לעשות חסד בדבר שזה היפך הטבע שלהם. אבל אנשים שאין להם מניעה עקרונית למסור הדירה לזרים ורק בהענייה היא שלא תמיד זה קל, אז כשזה לא על חשבון הילדים ולא על חשבון האשה ואפי' שזה בא קצת על חשבון הלימוד יעשה. וכמו שאמר החזו"א שהתורה נקנית ע"י שגם עוסק בחסד, ואם עוסק בחסד אז התורה נהיית אצלו יותר באיכות. ואב"י ור"ב דמדבית עלי קא אתו, ור"ב שעסק גם בחסד נוספו לו עוד עשרים שנה. משא"כ אם זה על חשבון הילדים או כשהדבר קשה לאשה אז עדיף לא לתת את הדירה, כי חסד בבית הוא יותר חשוב מכל החסדים שבעולם והוא מצוה חבויה בעבירה.

את בעלה בחייו, ומה עוד תוכל לומר עליו כעת אחר מותו, ואף היו מן התלמידים שטענו לעברה האין מספיק לך שביזות אותו בחייו, כי תבזי אותו גם לאחר מותו!?! ולא הרשו להיכנס. אבל הרבנית לא ויתרה ונתנה עליהם בקולה ואמרה: כי בעלה מוטל מת, וזכותה להיכנס ולומר בפניו את דבריה. בעודם עומדים ותוהים נכנסה הרבנית לפני הנפטר, ורקעה ברגליה והכריזה בקול רם: רבי יוסף רבי יוסף! תן תודה בפני כולם שאתה הוא שהטלת עלי לבזות אותך בפני רבים כל ימי חיך, לא מרוע לב חלילה, ולא מפני שלא ידעתי להעריך את גדולתך בתורה וביראה גרמתי לך כל הבזיונות, אלא כך היה רצונך, ובטרם נשואינו התנית עמדי תנאי שאיתיחס אליך בפני רבים בקלות ובזילזול, וכל זאת כדי שלא תיפול ברשת הגאווה. כי הרי עוד בשחרותי מיך העידו עליך שאתה מעות לגדולות, ואתה תמיד היית ראש שמע על ידי מדת הגאווה תאבד את חלקך בעולם הבא. אנכי בעל כורחי עשיתי מה שהטלת עלי, ובטלתי רצוני מפני רצונך, איזו היא אשה כשרה בנשים, העושה רצון בעלה, מי כמוני יודעת כמה גדלה צדקותך וחסידותך... והנה ראו כולם דבר נורא, כי מיד כשסיימה את דבריה, ראו הכל בעין, כיצד הניע רבי יוסף הנפטר את ראשו לאות הודאה והסכמה לאמיתת דבריה, ויהי לנס.

שאלה: כבר נודע ברבים על נס גדול שהתרחש השבוע כאשר עם ישראל התבשר כי הגאון האדיר רבי צבי קושלבסקי שליט"א מזקני וחשובי ראשי הישיבות בדורינו בגיל 88 נולד לו בנו הראשון לאחר למעלה מחמישים שנות המתנה. יום הלידה היה ביום ראשון ל' אדר א'. מבדיקה קצרה בלוח השנה בעוד שלוש עשרה שנה תהיה שנה פשוטה ויש לדון מתי יהיה הבר מצווה של אותו ילד הלא בע"ה זה יהיה בר מצווה מאוד מרגשת כשהאבא יהיה כבר מעל גיל 100 120 וכולם ירצו ללמוד את ההלכה בזה? **תשובה:** יש בזה דעות שונות ונחכה לראות אז מה שיהיה.

שאלות: עד כמה חשובה העובדה שבעיר בית שמש התקדש שיש ע"י בחירתו של נציג החרדים לראשות העיר? **תשובה:** מלבד האחדות שהושגה בעיר לאחר תקופה של מחלוקת, שזה לכשעצמו דבר גדול, בית שמש היא עיר העתיד של הציבור החרדי. צריך לזכור כי בירושלים ובתל אביב ישנם כחצי מיליון תושבים (אמנם בירושלים יש יותר, אבל אחוז גבוה מהם אינם יהודים) ולפי הערכות המומחים בית שמש תוך מספר שנים תהיה כמעט דומה בגודלה לירושלים ותל אביב ויגורו בה 400 אלף תושבים לפחות. השטח של בית שמש הוא גדול מאוד ויש מקום בשפע למגורי חצי מליון יהודים. ובס"ד בזכות שראש העיר והשותפים שלו הם חרדים בוודאי תהיה ס"ד שתוך מספר שנים בית שמש תהיה העיר השלישית בגודלה ויהיו בה יותר חרדים מבני ברק וירושלים.

שאלה: מה נקודת המחלוקת סביב מה שנקרא "חוק הגיוס"? **תשובה:** במדינת ישראל ישנם כידוע ציבורים רבים שאינם מתגייסים מסיבות כאלה ואחרות. גם בין אלו שכעת עומדים בחזית המערכה נגד עולם התורה יש רבים שלא תרמו כלום לבטחון המדינה או כמעט כלום, אבל כלפיהם אין טרונות משום שהתרבות הישראלית מכירה ב"כוחות" להיות יוצאים מן הכלל. לא כך הדברים כלפי לומדי התורה. אלו נרדפים בגלל שלוש סיבות עיקריות: האחת, משום שהמתנכלים להם אינם מאמינים שלימוד התורה הוא הוא המגן על עם ישראל וללא לימוד תורה חלילה אין זכות קיום לעם ישראל. בלי אמונה ביסוד הזה אין לצפות מהם שייבנו כי מי שתורם הכי הרבה לביטחון הם עמלי התורה. הסיבה השנייה היא הקנאה בלומדי התורה והשנאה שעמי הארץ חשים כלפי לומדי התורה. הסיבה השלישית היא רצונם לעקור את לומדי התורה מהישיבות כדי לקלקל אותם ולכפות עליהם תרבות אנשים חסאים. אבל אנו בטוחים כי זממם לא יעלה בידם, ואדרבה ככל שיענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, ודווקא ההתנכלות ללומדי התורה היא זו שתביא לחיזוק ולהתגברות לימוד התורה.

שאלה: מידי חודש מתקיימת תפילה לבקשת הגאולה, מה זה התפילה הזו? **תשובה:** להלן מכתב ששלח לי אחד המשתתפים, ובו תיאר את רגשותיו. הייתי שם. לא הגעתי לשם משום שזה הקהילה שלי. לא הגעתי לשם כי זה שייך למפלגה שלי. לא הגעתי לשם כי מחלקים שם כסף. וגם לא הגעתי לשם כי זה סגולה נפלאה לאיזה משהו. הגעתי לשם כי איכפת לי

לראותם לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 164 | פר' ויקהל תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז והספר

השקת הספר בישיבת זכרון

ברכת רבינו מרן הגרד"ל

הדס

לפתוח שער להיכל אוצר קדמון הנעול

הופיע ויצא לאור הספר שער דרכי התלמוד

על פי ספר 'דרכי התלמוד' לרבינו יצחק קנפאנטון
מרבתי של מרן הבית יוסף

הספר היחיד
מ'הראשונים'
הפותח שערים
לדרך הלימוד

רבינו הגדול מרן הגר"ר לנוד:
"תועלתו המיוחדת של ספר 'שער דרכי
התלמוד'... הוא דבר נכבד מאד ונצרך
ללומדים..."

מרן פוסק דודו הגר"מ שמרנבור:
"דבר גדול עושה כזה... שיש בו תועלת
מרבית ללומדים..."

מרן ראש הישיבה הגר"מ חיים:
"עד עכשיו היה ספר זה סתום לרוב הלומדים
ולא יכלו לקבל התועלת הגדולה... ובא ידידי
הנעלה מאד הנאמן ר... ואני בעצמי ראיתי כמה
הוא עמל... עד שהגיע לדבר ברור ובחיר... מוכן
לכל אחד ואחד..."

כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז:
"ועתה זכינו שאור חדש מאיר על ספרא דנו..."

מרן הגר"מ הלל ר"י אהבת שלום:
"שכל דבריו הנאמרים באמת הם הברורים לכל
הלומדים, אחד חכם ואחד תם. כי ממנו תצא
דרך הלימוד..."

מרן הגר"ר ברוך ר"י חברון:
"ספר יסוד לחקיקת דרכי הלימוד והעיון..."

מרן הגר"ר לניו סקווי בספר
"הספר יקונו חריבה אנשים
ובו לי באנו אש"י
אני מסבא אלמר אותו
בספר מרבה חסד..."

ספר
חובה לכל
אבד וכן
ישיבה

הספר שכבש את עולם הישיבות, הצטרפו לאלפי הלומדים שבאו בשעריו
03-8011213 • או בחנויות הספרים

עולם התורה מתבשר בימים אלו על יציאתו לאור של הכרך השני והאחרון ביצירה המונומנטלית "אחרון לדוד דעה", פרקי הוד ושביבים משולחן גבוה במסכת חייו של ממשיך שלשלת הזהב, מרן הגאון החסיד מרן רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצקי זצ"ל ראש ישיבת בריסק, מבית היוצר של תלמידיו ומקורבו הגדול הגאון רבי שמעון יוסף מלר שליט"א מחבר הספרים על "בית בריסק" ו"ישיבת חברון".

הספר הינו מקיף והיסטורי עד סוף ימיו של מרן הגרמ"ד זצ"ל, ומכיל למעלה משבע מאות עמודים, עם למעלה ממש מאות מכתבים ותמונות נדירות ממרן הגר"ז זצ"ל ומרן הגרמ"ד זצ"ל, חלקן בפרסום ראשון.

מחבר הספר אצל מרן הגרמ"ד ברעמון

מחבר הספר אצל מרן הגר"ד לנדו

הגרש"י מלר עם מרן הגרמ"ה הירש

מעמד "להיים" לרגל הוצאת הספר בבית בן הגרמ"ד ראש הישיבה הגר"ז הלוי סאלאוויצקי

הגרש"י מלר אצל מרן הגר"ב ד פוברסקי

הגרש"י מלר אצל מרן הגר"מ גרינמן

הגרא"ד הלוי דונר שליט"א, גאב"ד לונדון, ביקר במעונו של מרן עמוד
ההזדארה הגר"י זילברשטיין שליט"א

מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א בעצרת מספר בכולל חזון
איש על הגאון רבי משה צביזון זצ"ל

מרן הגאון רבי חיים פינשטיין שליט"א
בשיעור כללי בכולל 'רצופות' במודיעין עילית

שמחת שבע ברכות בהשתתפות גדולי ישראל לרגל שמחת נישואי נכדו הרב
שמועזן ברוין יו"ד ביקור חולים יד אברהם, בן לבנו מנכ"ל הארגון הרב חזקי ברוין

תלמוד תורה דרך תבונה-רמות, תלמידי כיתה ו' בכחונה
אצל מרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

בני משפחת ראש ישיבת בית מרתניהו מרן הגאון רבי
ברוך ויסבקר זצוק"ל בעלייה לקברו לרגל השלושים

מרן הגר"י זילברשטיין בכינוס בביתו למען ת"ת אהל
תורה-בני ברק

סיום טור זש"ע חזון משפט בכולל באר אהרן-זכרון אליהו ברשות הרב רפאל שטינהרטר שליט"א
בהשתתפות הגר"ש דוננברג והגר"ש קנייבסקי צילום י. בוש

מעמד כבוד התורה - הכנסת ספר תורה וסיום השי"ס בבלי בעיון בישיבת עטרת שלמה בקרית הישיבה
לע"נ תלמיד הישיבה הבה"ח שלמה גרשוני זצ"ל לדגל יום השנה לפטירתו

מסע אדיר לחיזוק התורה של דרשו ברחבי העולם לרגל סיום מסכת ברכות במחזור הראשון של העמוד היומי

הסיומים ארה"ב

סיום מסכת ברכות בליל שישי

סיום מסכת בבא קמא

סיום מסכת ברכות

סיום מסכת בבא קמא במוצאי שבת

כנס מגידי שיעורים

מקסיקו

וינה הבנסיה העולמית

ברזיל

ארגנטינה

דבר בעתו מה טוב

ניתן להזמין דרך
מערכת הפצת
הספרים שע"י
"קובץ גליונות"

מחיר מיוחד

בסך 40 ₪ בלבד
כולל משלוח חינם

ברחבי הארץ
בכפוף למוקדי

ההפצה

k.gilyonot@gmail.com

להזמנות:

053-3145900

להשיג

בבית מדרן
זצוק"ל או

בחנויות

הספרים

המובחרות

לכמויות:

מכון שיח

אמונה

03.3077700

תשובות רבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצוקללה"ה
על חומש ויקרא

נלקט מתוך עשרות אלפי תשובות
שהשיב בכתב ידו ונפו על ידו בי"ג נפה

בהוספת מקורות וביאורים בעריכת תלמידי חכמים מופלגים רבני "דעת נוטה"
בראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

דעת
נוטה
ויקרא

מכון לאגירת ספרי השבט
מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל